

Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігі
Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы

ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУ ФОРМАТЫНДА БІЛІМ АЛУШЫЛАРҒА
ҚОЛДАУ КӨРСЕТУ БОЙЫНША АТА-АНАЛАРҒА АРНАЛҒАН
ӘДІСТЕМЕЛІК ҰСЫНЫМДАР

Нұр-Сұлтан 2022

Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының Ғылыми-әдістемелік кеңесі шешімімен ұсынылды (2022 жылғы 21 шілдедегі №8 хаттама).

Қашықтықтан оқыту форматында білім алушыларға қолдау көрсету бойынша ата-аналарға арналған әдістемелік ұсынымдар. – Нұр-Сұлтан: Ы.Алтынсарин атындағы ҰБА, 2022. – 250 б.

Қашықтықтан оқыту жағдайында білім алушыларға қолдау көрсету үшін ата-аналарға арналған әдістемелік ұсынымдар әзірленді. Әдістемелік ұсыным қашықтан оқытуды ұйымдастыру талаптары мен формаларын, әлемдік тәжірибе мен зерттеулердің нәтижелерін қамтиды. Аталған құрал ата-аналарға, сондай-ақ, қашықтықтан оқыту жағдайында оқыту процесін ұйымдастыруға жауапты білім беру ұйымдарының өкілдеріне арналады.

Кіріспе

Жаһандық әлем болашақ үшін бәсекелесте жаңа қозғаушы күштер, жаңа қозғаушы күштер, жаңа тетіктер, жаңа қатынастар қалыптастыруда. Қазақстанның әлемдік үрдістерге кірігуі, дамыған елдердің стандарттарына деген ұмтылысы еліміздің жаңа сапалық деңгейге жылдам өтуі қажеттілігін туындатуда. ХХІ ғасыр өркениеттің алға басуымен сипатталатын болса, ол әр адамның жаратушылық болмысының нәтижесі. Қазіргі таңда білім және ғылым жүйесінің алдында жаңа мақсаттар мен міндеттер тұр. Төртінші өнеркәсіптік революция әлеміне бейімделу мен жетістікке жетуде сапалы білімнің жолын табу – барша педагогикалық қауымдастықты толғандыратын мәселе. Қазақстан Республикасының зияткерлік, дене бітімі және рухани дамыған азаматын қалыптастыру қажет. Республикамызда мектептегі білім беру жаңа кезеңнің алдында тұр. Дүниежүзілік экономикалық форумның ХХІ ғасырдағы табысты адамның білімі мен іскерлігінің 16 түрін атап көрсетті. Бұл – командадағы жұмыс дағдылары, көшбасшылық қасиет, бастамашылық, ІТ-біліктілік, қаржылық, азаматтық сауаттылық және басқалары.

Қазіргі қазақстандық білім беру кеңістігіндегі түбегейлі өзгерістер — тарихи объективті процес. Білім беру саласын реформалаудағы мақсат — білім беру жүйесін қайта қарап, оқушылардың шығармашылық бейімделуіне қарай бағдарлы, сатылы білім алуларына жағдай жасау болып табылады. Бүгінгі таңда оқушының білім сапасын бұрынғыдай білім, білігі және дағдысымен өлшеу жеткіліксіз. Қазіргі талап білім сапасы оқушының алған білімін жеке басының әрі қарай дамуына, тұлға ретінде қоғамның өркендеуіне пайдалана білуімен өлшенеді деп тұжырымдалады. Білім беру саласы қызметкерлерінің алдына қойылып отырған міндеттердің бірі– оқытудың әдіс тәсілдерін үнемі жетілдіріп отыру және қазіргі заманғы инновациялық технологияларды меңгеру.

Қашықтықтан оқыту – білім беру процесін жүйелі ұйымдастыру және барлық тараптар үшін қолжетімді етуді маңызды құралы болып табылады. Әр заманда қашықтан оқыту әртүрлі формада жүргізілді. Алайда ғылым мен техниканың қазіргі таңдағы жетістігі оны мектеп жағдайында тиімді қолдануға, оқу процесіне ата-ананы араластыруға кең мүмкіндік берді.

ХХІ ғасырда ақпарат жүйелерінің өркендеп, ғарыштап дамып келе жатқанын білеміз, өнеркәсіп пен ортаның дамуының негізгі құралы болып ақпараттық ресурстар табылады. Оқыту процесінде қолданылатын жаңа әдістердің бірі қашықтан оқыту әдісі болып табылады. Білім беру жүйесін ақпараттандыру бағыты жаңа ақпараттық технологияларды пайдалану арқылы дамыта оқыту, қашықтықтан оқыту, дара тұлғаға бағыттап оқыту мақсаттарын жүзеге асыра отырып, оқу-тәрбие үрдісінің барлық деңгейлерінің тиімділігі мен сапасын жоғарылатуды көздейді. Қашықтықтан оқыту технологиясының негізгі міндеті білім алушының келесі түрдегі орындалатын өз бетінше жұмысын басқару болып табылады: туындайтын мәселелерді қарастыру; мақсат пен міндеттерді қою; білім, тәжірибелерді беру; ұйымдастыру қызметі; білім алушылардың арасында өзара байланысты ұйымдастыру; оқу процесін

бақылау. Оқушылар қашықтықтан оқыту кезінде білім беру процесінің негізін қолайлы уақытта, ыңғайлы орында, тиімді темптегі өз бетінше жұмыс құрайды.

XXI ғасыр – ақыл-ой, білім-ғылым, инновация мен креативтілік негізінде үнемі өзгеріп отыратын орта қалыптастырды. Жылдам өзгермелі кеңістікте сапалы білім арқылы осы қасиеттерді азаматтар бойына сіңіру адам капиталын дамытудың жолы болмақ. Сапалы білім ғана өркендеген мемлекеттің, қуатты экономиканың және бақуатты қоғамның кепілі бола алады. Бұл ағартушы Ыбырай ұстаздың «Өнер-білім бәрі де, оқуменен табылған» деген сөзінің өзектілігін айғақтайды. «Тәрбиесіз берілген білім адамзаттың қас жауы» екендігін айтқан әлем ұстазы ӘлФараби бабамыздың ойы да заманауи шарттармен сәйкеседі. Өйткені бүгінгі күні оқудың сапасы берілген білімнің тереңдігімен ғана емес, оқушының қоғам мен қоршаған ортаға тигізген пайдасымен де өлшенеді. Жаңаша ойлау мен ортаны өзгертуге талпыныс – осы екі ұғымды бүгінгі буынның үкілі ұстанымы және оны ұрпақтың көз алдында хатталып тұратын ұлағатына айналдыру міндетіміз. Өзгермелі орта, технологиялар толқыны. Қазіргі кездегі жағдайлар ақпараттық-коммуникациялық технологияны қолдана білу, цифрлық сауаттылықты қалыптастыру дағдыларының қажеттілігі мен өзектілігін еселеп арттырды. Ұстаздар да, білім алушылар да қашықтан оқыту технологиясын меңгеріп, оны практикада жедел түрде пайдалана білуге дағдыланды. Мұның үстіне оқытудың дәстүрлі емес бұл жаңаша формасы оқу процесінің басты екі тұлғасы мұғалім мен білім алушыдан біршама жоғары деңгейдегі ақпараттық – коммуникациялық сауаттылығын талап етіп қана қоймай, заманауи цифрлық ресурстардың шапшаңдығы, жоғары интернет байланысы сияқты мәселелер де жағдайды күрделендіре түсті.

Мектеп – білім ордасы ғана емес, сонымен қатар балалардың өзара қарым-қатынас құрып, әлеуметтенуін қамтамасыз ететуіне көмектесетін мекен. Білім саласындағы әлеуметтік конструктивизм теориясы индивидтің жетілуінде өзара қарым-қатынастың, пікір алмасудың маңызы зор екенін айтады. Қашықтан оқыту бұдан кейін білім жүйесінің құрамдас бөлігіне айналып, бетпе-бет оқумен қатар жүретіні түсінікті. Басқаша айтқанда өскелең ұрпақ аралас формат арқылы танымын кеңейтуге мүмкіндік алды. Мұндай жағдайда ұстаздардың да, ата-аналардың да жаңа шартқа бейімделуі қажет екені айқын. Бүгінгі технология толқыны күшейген тұста цифрлық оқу ортасында жұмыс істеу – ұстаздар мен ата-аналардың мүлдем жаңа біліктіліктер мен дағдыларды талап етеді. Білім жүйесі интеллектуалды әлеуеті жоғары, отаншыл тұлғаларды тәрбиелеуге бағытталған. Еліміздің мектептегі білім беру жүйесі әлемдік деңгейде бәсекеге қабілетті жастарды тәбиелеп шығаруға қабілетті.

Мұның үстіне оқытудың дәстүрлі емес бұл жаңа формасы оқу процесінің басты екі тұлғасы – мұғалім мен оқушының біршама жоғары деңгейдегі ақпараттық-коммуникациялық сауаттылығын талап етіп қана қоймай, заманауи цифрлы құралдар мен интернет платформалар, цифрлы білім ресурстары мен шапшаңдығы жоғары интернет байланысын және т.б. алғы шарттардың болуын талап етіп, жағдайды күрделендіре түсті. Бір ғажабы, халықаралық эксперттердің пайымдауынша, білім саласындағы мұндай цифрлы оқу ортасына

шұғыл бет бұрған өзгеріске қазіргі ұстаздардан гөрі «Z» ұрпаққа жататын мектеп оқушылары мейлінше бейім келеді екен. Америкалық ғалымдар Нейл Хоув пен Уильям Штраустың «ұрпақтар теориясына» сәйкес адамның тұлғалық және мінезқұлықтық қасиеттері оның жасөпірімдік, яғни 12-14 жасқа дейінгі тәрбиеленген ортасы мен өмір сүру кезеңінің ерекшеліктеріне байланысты болады екен. Қазіргі «Z» ұрпақ күнделікті өмірімізге цифрлы технологияның дендеп еніп келе жатқан кезеңінде өмірге келіп, тұлға ретінде қалыптасуда. Осы себептен белгілі ресейлік ғалым А.Асмолов «XXI ғасырдағы білім саласының басты қайшылығы – бұл біздердің, яғни ұстаздардың цифрлы қоғамға бейімделуі жағынан цифрлы ақыл-ой (digital mind) жағдайында өмірге келген балалардан қалып қоюы», деп атап көрсетті. Сондықтан біздің алдымызда ұстаздарды жоғары цифрлы сауаттылыққа, қазіргі ақпараттық-коммуникациялық технологияны оқу процесіне тиімді пайдалана білуге үйрету міндеті тұр. Тек сонда ғана біз бәсекеге қабілетті ұрпақ, әлем елдері ұмтылып отырған стратегия – «5.0 қоғамы», яғни суперинтеллектуалды қоғам мүшелерін тәрбиелеп шығара аламыз.

Цифрлы оқу ортасында жұмыс істеу – ұстаздардан мүлдем жаңа біліктіліктер мен дағдыларды талап етеді. Қашықтан оқытуды «субъект-субъект» қатынасында ұйымдастыру үшін ұстаздардың төмендегідей кәсіби құзыреттіліктері қалыптасқан болуы керек: цифрлы технологияның дидактикалық мүмкіндіктерін жетік меңгеріп, оны оқу процесіне тиімді пайдалана білуі; қашықтан оқытудың интернет платформаларын меңгеріп, оны цифрлы оқытуды ұйымдастыруға қолдана білуі; цифрлы білім ресурстарын іздеу, іріктеу, өз бетімен дайындау және оқушылармен бірге пайдалана білуі; цифрлы оқу ортасында оқушылармен «субъект-субъект» тұрғыда кері байланыс орната білу және олардың оқу жетістігін объективті, критериалды бағалай білуі; цифрлы құралдарды пайдалана отырып оқушылардың өз бетімен белсенді танымдық іс-әрекет етуін қалыптастыру; цифрлы сабақты жоспарлап, оны интернет-платформаны пайдалана отырып өткізу дағдыларын меңгеруі қажет. Жалпы А.Маслоудың «қажеттіліктер теориясынан» туындайтын мотивтер таксономиясына сүйенсек, көшбасшы болуға, өзін қоршаған ортаға жақсы жағынан мойындатуға ұмтылу – әр тұлғаның жан-дүниесінде бар қасиет. Демек ұстаз бен ата-ана оқушының осы қасиетін дамыта білуі, сырттай ұйымдастырылған мотивтің ішкі мотивке айналуына ықпал етуі тиіс. Берілген оқу материалын өз бетімен терең ұғынуда Б.Блум таксономиясы мақсаттарын игеруге бағытталған деңгейлік тапсырмалар жүйесін қолданған тиімді. Бұл кезде оқушылар «білу» деңгейінен «түсінуге», одан әрі «қолдану» деңгейіне жетіп, қарапайымнан күрделіге қарай жеке даму траекториясымен көтеріле отырып, берілген оқу материалын өз бетімен терең игереді.

Қазіргі уақытта педагог ақпараттық технологиялардың көмегімен оқытудың тиісті деңгейін қамтамасыз ететін білім беру ортасын қалыптастыра білуі және білім алушылардың жеке оқу және даму траекторияларын, сондай-ақ кәсіби өсудің өзіндік бағытын модельдеу қажет. Мұндай модельдеу қашықтан оқытудың тұлғаға бағдарланған, конструктивистік, құзыреттілік-белсенділік,

іздену сияқты заманауи дидактикалық тәсілдерді жүзеге асыруға мүмкіндік береді.

Жалпы білім беру саласында ата-аналарға қолдау көрсету оқушылардың дәстүрлі мектеп жағдайындағы жетістіктерінің маңызды факторы болып табылады. Қашықтықтан оқыту процесінде ата-аналарды қолдау және оларға түсіндіру жұмыстарын жүргізу – оқушының білім жетістігінің артуына айтарлықтай оң әсер етеді. 2020-2021 жылдары коронавирус тудырған пандемия кезеңінде жаппай қашықтықтан оқыту кезінде ата-аналар балаларына қолдау көрсетуге тырысып, қашықтықтан білім алуда сапалы жағдай жасау үшін өз мүмкіндіктерінің шектеулі екендігін байқады. Эмпирикалық зерттеулерге сүйенсек, ата-аналар қашықтықтан оқыту кезінде балаларының білімін жеңілдету үшін әртүрлі әдістерді қолданды. Алайда ата-аналар өздерінің жұмыс уақытын қайта ыңғайлап құру және балаларының білім алу қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін әртүрлі қиындықтарға тап болды.

Қашықтықтан оқыту жағдайында ата-аналардың рөлі оқушының жетістігінің маңызды элементі болып табылады. Ата-аналар дәстүрлі сыныпта мұғалім алатын физикалық кеңістікке ие болып отыр. Оқушылар онлайн форматта ұсынылған материалдар мен тапсырмаларды басшылыққа ала отырып, ата-анасынан немесе басқа ересек адамнан көмек сұрау арқылы қажетті білімді игере алады. Қашықтан оқыту кезіндегі ата-ананың рөлі аса құнды екеніне назар аударуға болады. Себебі ата-ана қадағалаушы, қолдаушы және қорғаушы. Қашықтан оқытуда, бала ата-анамен ұстаздың қолдауына, көмегіне қаншалықты зәру болса, ата-ана мен ұстаздар да бірбірімен тығыз байланыста болу керектігін көрсетті.

Қашықтықтан оқытудың маңызы мен талаптарын кеңінен талқылай отырып, қажетті нұқсаулар мен ұсыныстар, зерттеу нәтижелері мен халықаралық тәжірибені ұсынып отырмыз.

Әдістемелік ұсынымдар төмендегідей бөлімдерден тұрады:

1. Қашықтықтан оқыту форматын ұйымдастырудың ерекшелігі
2. Қашықтықтан оқыту форматында білім алушыларға көмек көрсетудің әдістері мен түрлері
3. Қашықтықтан оқыту форматында білім алушыларға қолдау көрсету жөніндегі әдістемелік ұсынымдар

1 Қашықтықтан оқыту форматын ұйымдастырудың ерекшелігі

Қазіргі уақытта білім алудың ілгері даму мүмкіндігі зор тәсілдерінің бірі – заманауи телекоммуникациялық технологияларды, атап айтқанда интернет желісін қамтамасыз ететін мүмкіндіктерді қолдана отырып, қашықтан оқыту. Қашықтан оқытудың тиімділігі оған енгізілген педагогикалық мағынамен анықталады, оның түсіндірулерінің ішінде екі түрлі көзқарасты бөліп көрсету керек. Біріншісі, бүгінгі күні кеңінен таралған, қашықтықтан оқыту арқылы мұғалім мен оқушы арасында ақпарат алмасуды білдіреді. Білім берудің жеке, креативті телекоммуникациялық сипаты-бұл түрдегі қашықтан оқытудың негізгі белгілері, ал оның мақсаты — қашықтағы оқушының шығармашылық өзінезі көрсетуі. Қашықтан оқыту интернет-білім берумен тығыз байланысты, бірақ онымен бірдей емес және ұғымдар тұрғысынан екінші – жаһандық желінің мүмкіндіктерін қолдана отырып, оқытудың техникалық және технологиялық ерекшеліктерін қатаң реттейтін бірінші түрдің айырмашылығы. Осы жылы әлемде орын алған пандемияға байланысты еліміздегі білім жүйесі қашықтан оқыту форматына көшті. Осы кезде ұстаздар қауымында сабақты қалай ұйымдастыруға болады, өз уақытыңды қалай дұрыс пайдалануға болады? Ата- анамен қалай тиімді байланыс жасауға болады? – деген көптеген сұрақтардың туындағаны рас.

Соның ішінде қашықтықтан оқыту – білім алушы мен мұғалімнің, олардың өзара қарым-қатынасының өзгеше формасын, оқу құралы мен әдістемені, оқытуды ұйымдастырудың ерекше түрін ұсынады. Яғни, белгілі бір уақыт аралығында сабақты қашықтықтан ұйымдастырудың түрі, мұнда педагог білім алушыларға оқылатын материалдың негіздерін меңгеру мақсатында олардың жеке және топтық іс-әрекеттерін басқарады. Сонымен қатар оның құрамы кез-келген оқыту формасында, оқыту жүйесінде бар компоненттерден, оқытудың барлық түрінде, әлеуметтік қажеттілікті жүзеге асыратын мақсаттардан; оқу орнының түріне қарай қолданыстағы бағдарламаларды қамтитын мазмұннан; әдістемелерден, ұйымдастыру формасынан, оқу құралдарынан тұрады. Қашықтықтан оқыту технологиясының принциптері білім берудің ең тиімді жолдарын жанашылдықпен үйрету арқылы дамыту және жүзеге асыру; компьютерлік аудио-видео, техникалық, интернет жүйесі және т.б. телекоммуникациялық, мультимедиялық жабдықтардың соңғы жетістіктерін пайдалана отырып, оқу-әдістемелік және тәжірибе жүзіндегі қашықтықтан оқытудың технологиясын тиімді түрде одан әрі дамыту, өркендету.

Қашықтан оқыту тарихына шолу

Ғылыми әдебиетте «қашықтан оқытудың» көптеген анықтамалары берілген. Қашықтан оқытуды ашық білім беру, үздіксіз білім беру, икемді білім беру, АКТ арқылы білім беру, виртуалды білім берумен, тағы да басқа ұғымдармен түсіндіреді. Кейбір ғалымдар оны ақпараттық технологияларды қолдану арқылы күндізгі, сырттай білім беру, дәстүрлі және инновациялық

білім беру элементтерін біріктіретін оқыту тәсілі деп анықтаса, басқалары оны тұлғаның жан-жақты шығармашылық дамуын мақсат еткен өзіндік білім алу қағидатына негізделген педагогикалық технология деп түсіндіреді.

Алайда қашықтықтан оқытуды қазіргі кезде пайда болған жаңа тәсілдер қатарына жатқызуға болмайды. Ол сонау XVIII ғасырда пайда бола бастаған оқыту әдістерінің біріне жатады. Оның эволюциясы мен ілгерілеуі соңғы 200 жылда ғылыми техникалық прогресс пен коммуникациялық технологиялардағы инновациялармен қатар жүріп келеді, сонымен қатар қашықтан оқытудың танымалдығы мен қажеттілігі күннен-күнге өсіп келе жатыр.

«Қашықтықтан оқыту» терминін алғаш рет Висконсин университеті 1892 жылы сырттай (корреспонденттік курстар) каталогында қолданған және бұл сөз тіркесі АҚШ-та пайда болды деп есептеледі. XX ғасырдың 70-ші жылдардың ортасы мен 80-ші жылдардың басына дейін «қашықтықтан оқыту» термині тек «корреспонденттік оқыту», «үйде оқыту», «тәуелсіз оқыту» терминдерінің синонимі ретінде немесе олардың жалпылама баламасы ретінде қолданылды, ал орыс тіліне ол «сырттай оқыту» деп аударылды. Кейінгі жылдары қашықтан оқыту сырттай оқытудың барлық нысандарының жалпылама атауына айналды, ал білім беруде телекоммуникациялық технологиялардың қолданылуына байланысты жаңа бір мағынаға ие болды (Густырь, 2001).

АҚШ зерттеушілері Мур М.Г., Томпсон М.М., Вердуин Дж.Р., Кларк Т.А. қашықтан оқытуды «білім беру ұйымынан тыс кабельді немесе жерсеріктік телевизия, видео- немесе аудиожазбалар, факс, модем, видеоконференциялар сияқты технологиялар арқылы білім беру бағдарламаларын тарату», - деп түсіндіреді (Мур, 1997).

Қазақстандық ғалымдар Ж. Караев, Е. Балафанов, Е. Есбосынов қашықтан оқыту ашық білім беру идеясын іске асыратын амалы және оның нәтижесінде қалыптасатын арнайы әдістемелік және әдіснамалық әдіс-тәсілдердің жиынтығы деп көрсетеді (Қараев және т.б., 1998).

Ресейлік зерттеуші А. Долгоруков «қашықтан оқытуды – іс-әрекетті білім беру әдістемесін, қарқынды білім беру әдістерін, білім беру ақпаратымен қашықтықтан алмасу құралдарын (қағаз нұсқа мен электронды тасымалдаушы, жерсеріктік, телевизия, радио, компьютерлік желі, т.б. қамтитын мамандандырылған ақпараттық білім беру ортасы көмегімен қалың бұқараға білім беру қызметінің кешені», - деп анықтайды (Долгоруков, 1999).

О. Околелов қашықтан оқыту – оқу үрдісін телекоммуникация, ақпараттық технологиялар, интернет құралдары негізінде ұйымдастыратын педагогиканың арнайы білім беру жүйесі деп сипаттайды (Околелов, 2000).

Қашықтықтан оқыту білім алушы мен педагог қызметкерінің жанама (алыстан) немесе толық емес жанама өзара іс-қимылы негізінде оқыту әдістемесі ретінде анықталады. Бұл жүйеде хат алмасу, аудио, бейне, компьютер және интернетті (Рофф, 2004) қоса алғанда түрлі технологиялар комбинациясын пайдалану қарастырылған.

Бүгінгі қашықтан оқыту нұсқасы – бұл білім алушыға оқу мазмұнын 80%-дан кем емес бөлігін ақпараттық-коммуникациялық технологиялар және

телекоммуникациялық құралдарды қолдану арқылы онлайн түрде жеткізу механизмі болып табылады (Аллен, Симэн, 2008).

Жоғарыдағы анықтамаларды ескере отырып, біз қашықтан оқытуды педагогика, психология, дәстүрлі білім беру тәжірибесін, аудиовизуалды құрылғылар, ақпараттық-коммуникациялық технологиялар пайдалану негізінде кез келген адамға өзін-өзі жетілдіруге, өзінің әрекет қабілеттілігі мен дербестігін сезінуге, мәдени және кәсіби деңгейін арттыруға жағдай жасайтын білім алу мен дағдыларды қалыптастырудың гуманистік нысаны деп анықтаймыз.

Қашықтан білім берудің даму тарихын шартты түрде үш кезеңге бөліп қарастыруға болады.

Қашықтан білім берудің **бірінші кезеңі** шамамен үш жүз жыл бұрын 1728 жылы пайда болды. Қашықтан білім беру тұрақты пошта қызметінің пайда болуымен басталды. Сол кезеңде қашықтан білім беру үшін қолжетімділік ерекшелігі тән болды. Сонымен қатар қашықтан білім беру жалпыға бірдей сауаттылықты арттыру және ағартушылықтың дамуына ықпал етті.

XX ғасырдағы өркениеттің даму қарқыны мен жетістіктерінің нәтижесінде ақпарат көлемінің қарқынды өсуін, құрудың, таратудың және өңдеудің тұрақтылығын қамтамасыз ететін аудиовизуалды құралдар қоғамның көптеген қажеттіліктеріне жауап беріп, көптеген мәселелерін шешуге жәрдемдесті. Сөйтіп, адамзат қашықтан білім беруді дамытудың **екінші кезеңіне** аяқ басты. Бұдан былай қажетті ақпаратты жеке тұлға, топтарға тіпті жаппай қоғамға артық уақыт және қаржылай шығындарсыз, кез келген қашықтықта, аудио немесе видео түрде, көрнекі немесе ойын-сауық нысанда жеткізу үшін техникалық мүмкіндік туындады. Көптеген елдер аудиовизуалды құралдарды білім беру саласында қолданып, халық сауаттылығы мен білімінің әлдеқайда сапалы деңгейге көтерілуіне ықпал етті.

Қашықтан білім беруді дамытудың **үшінші кезеңі** ақпараттық және коммуникациялық технологияларды пайдалануға негізделген, олардың пайда болуымен жаңа мүмкіндіктер қалыптасты. АКТ қашықтан білім берудің бірінші және екінші кезеңіндегі түрлерін толықтыра алады. Яғни, АКТ мұғалімдер мен оқушылардың ыңғайлы және өзара тиімді іс-әрекетін қамтамасыз ете алады.

Жаңа кезеңнің басында графикалық интерфейсі бар дербес компьютерлер кең таралып, олардың көмегімен түрлі форматтағы мультимедиалық деректерді қолдануға мүмкін болды. Білім берудегі компьютерлердің пайда болуы мен пайдаланылуы оның мүмкіндіктерін айтарлықтай кеңейтіп, компьютерлік оқытуды қалыптастырды. Содан кейін интернет желісінің пайда болуы қашықтан оқытудың дамуына серпін берді. Бүгінгі күні қашықтан білім беруде ең танымал әдісі – интернет арқылы оқыту. Бұның ең басты себептері – басқа технологияларға қарағанда интернет уақыт пен қаражатты үнемдеуге, жеке сабақтар мен кеңес алу мүмкіндігін қамтамасыз етуге және оқу материалдарын дер кезінде алуға, сақтауға және қолдана алуға мүмкіндік береді.

Соңғы жылдары елімізде «қашықтықтан оқыту» нысанын дамыту білім берудің ұлттық моделін жетілдірудің негізгі бағыттарының біріне айналды. Бұл бағыттағы белсенді іс-шаралар білім беру жүйесін ақпараттандырудың

мемлекеттік тұжырымдамасы, орта білім беру жүйесін ақпараттандырудың мемлекеттік бағдарламалары, бастауыш және орта кәсіптік білім беруді ақпараттандырудың мемлекеттік бағдарламалары шеңберінде жүргізілуде.

Қашықтан білім беру дамуының 1-кезеңі. XVIII ғасырдың басында Еуропада корреспонденттік оқыту пайда болды. Педагогтер пошта арқылы оқушыларға оқу материалдарын жіберіп, білім алушы берілген тапсырмаларды орындап болғаннан кейін өз жұмыстарының нәтижелерін кері байланыс және түсініктемелер алу үшін мұғалімге қайта жіберетін болды.

Корреспонденттік оқуды дамытуға Ұлыбританиялық Айзек Питман елеулі үлес қосты. 1840-шы жылдары ол оқуға стенографиялық хат енгізуді ұсынды: британдық ғалым өз оқушыларына шифрланған мәтіндерді жіберді және оқу нәтижелерін тексеру үшін оқушылардан жұмыстарын қайтарып беруді талап етті. Бұған қоса емтихандар мен қорытынды аттестаттау да дәл сол пошта көмегімен хат алмасу арқылы жүзеге асырылды. Исаак Питман демократиялық көзқарастарға ие болды, ол бүкіл адамдардың жоғары білім алуына құқылы екенін мәлімдей отырып, білімге қол жеткізу адамның нәсілі, діни-сенімі, ұлты немесе әл-ауқатына тәуелді болмауы керек деп есептеді.

1870 жылдары пошталық хат алмасу арқылы жұмыс істейтін бірінші сырттай мектептер ашылды. 1914 жылы мұндай мектептер Ұлыбританияда, көп ұзамай Канадада, Австралияда, Жаңа Зеландияда да пайда болды.

Корреспонденттік оқыту білім беру тарихында елеулі өзгеріс болды, себебі оқытудың бұл түрі білім алуға ұмтылған, алайда алыс шалғайда өмір сүріп жатқан адамдар үшін керемет мүмкіндік туғызды. Әуел баста сапалы білім алуға тек қала тұрғындары ғана мүмкіндік алатын. Алайда корреспонденттік оқыту арқылы педагогтер пошта арқылы оқу материалдары мен тапсырмаларды қалада тұрмайтын адамдарға жіберу арқылы білім бере бастады. Білім алушы тапсырманы орындап болғаннан соң, сын пікір мен кері байланыс алу үшін өз жұмысын педагогке қайта салып жіберетін болды. Сөйтіп, бұл арқылы қашықтан оқытудың негізгі ерекшелігі айқындала бастады, яғни оқытудың бұл түрі білім беруде тең құқықтылықты және инклюзияны қамтамасыз ететін болды. Қашықтан оқыту, соның ішінде корреспонденттік оқыту дәстүрлі білім беру мекемелерінде қандай да бір объективті себептерге байланысты оқи алмаған немесе мұғалімді жалдап, бетпе бет білім алуға ақы төлей алмаған адамдардың білім алуы үшін тамаша мүмкіндік туғызды (Джонассон, 2001).

XVIII ғасырдың соңында және XIX ғасырдың басында корреспонденттік оқыту жаңа серпін алды. Себебі ол кезде қоғамда университетте дәстүрлі білім алу мүмкіндіктері өте төмен болды, оған отбасылық, қаржылық, географиялық және т.б. факторлар ықпал етіп, адамның жоғары білім алуына кедергі келтірді (Вердуэн, Кларк, 1991).

Білім алуға деген қол жетімділікті арттыратын корреспонденттік оқыту үлкен маңызға ие бола бастады. Корреспонденттік оқытуға деген өсіп келе жатқан сұраныс пен қажеттілікпен қатар, оның ұсынатын оқу бағдарламаларының нәтижесінде берілген білім сапасына деген алаңдаушылық та артты.

Темір жолдар желісінің пайда болуы корреспонденттік оқытуды дамытуға көп үлес қосты, себебі түрлі жерлерде тұратын білім алушыларға оқу материалдарын жылдам жеткізуге жол ашылды. 1915 жылы Университеттердің біліктілігін арттыру Ұлттық ассоциациясы (The National University Extension Association) «үздіксіз білім беру және университеттерде біліктілікті арттыру саласындағы идеалдарды, әдістер мен стандарттарды әзірлеу және алға жылжыту» (Университеттердің біліктілігін арттыру ұлттық ассоциациясы) мақсатында құрылды. Академиялық дәрежелер үшін студенттерді оқыту, кәсіби білім мен дағдыларды арттыру, жаңа сарбаздарды жаттықтыру үшін қызмет еткен корреспонденттік оқытудың мақсаты кез келген адамға өз білімін арттыру және дағдыларын жетілдіру үшін мүмкіндік беру және сапалы білім қамтамасыз ету болды.

Қашықтан оқытудың қалыптасуы. 1892 жылы Чикаго университеті алғашқы қашықтан оқыту бағдарламасын жасап, АҚШ-тың алғашқы қашықтан оқыту университетіне айналды. Канададағы Корольдік университет 1899 жылдан бастап студенттерді қашықтан оқыта бастады. 1906 жылы Балтимордағы Калверт бастауыш мектептері де қашықтан оқыта бастады (Петькова, 2015).

XIX ғасырдың соңында қашықтан оқыту әдісі Ресей империясында қолданыла бастады.

КСРО-да қашықтан оқыту революциядан кейін 1917 жылы дами бастады. Кеңес Одағында кеңес беруге негізделген білім беру жүйесі пайда болды. Бұл модель оқытушы мен студент бір-бірін көрмеген кезде сырттай оқуды білдіреді. Бұл жүйе әртүрлі деңгейде курстар ұсынды. 60 жылдары КСРО-да 11 сырттай оқу университеті, сондай-ақ сырттай білім беру факультеттері ашылды. Екінші дүниежүзілік соғыстың соңына қарай КСРО-ны сырттай оқыту жүйесінің тәжірибесі Орталық және Шығыс Еуропаның елдеріне таралып кетті (Царапкина, 2017).

Бастапқы кезеңде қашықтан білім беру келесі бағдарлама бойынша өтті. Курстың басында міндетті дәрістер өткізілді. Курстың сипаттамасы және қажетті материалдар берілді. Көрсетілген мерзім ішінде студент курс бойынша ақпаратты өз бетінше игерді. Бұл ретте оқытушымен телефон арқылы қоңырау шалуға немесе хат жазысуға мүмкіндік берілетін. Жыл немесе семестр қорытындысы бойынша студенттер оқу орнына келіп, сессия тапсыратын.

XX ғасырдың бірінші жартысында жаңа технологиялардың пайда болуымен қашықтан білім беруді дамыту үрдісі қарқынды жүре бастады, ол әр түрлі форматтарда жүргізілді және білім алушылардың кең ауқымы үшін арналды.

Қашықтан оқыту бойынша бастапқы мақсатты топтар кәсіби, әлеуметтік және отбасылық міндеттемелері бар ересектер болды. Алайда 1920-шы жылдары қашықтан білім беру орта мектептің оқу бағдарламасын байыта бастады. Муди Библия институты 1901 жылы сырттай бөлім құрып, оған бүкіл әлемнен 1 миллионнан астам оқушы тіркелді, білім беру ұйымы бүгінгі күнге дейін қызмет етіп келеді. Мичиган штатының Бентон-Харбордағы студенттерге

1923 жылы кәсіптік курстар ұсынылды, Небраска штатының университеті орта мектептерде сырттай курстармен тәжірибе жасай бастады.

Қашықтан білім беру дамуының 2-кезеңі. 1894 жылы Гульельмо Маркони электр импульстары мен сигналдарын таратуда және аппаратурада жетілдіруде қадам жасап, радиоқұрылғы үшін алғашқы патент алған кезде қашықтан оқыту жаңа серпін алды (Альфред, Чендлер, 2001).

Қашықтан оқыту барынша көп білім алушыларды қамту мақсатында жаңа коммуникациялық технологияларды зерттеуге бет бұрды. 1906 жылы Висконсин штатының Университеті қашықтан оқыту ұйымы ретінде құрылды. 1919 жылы Висконсин университетінің профессорлары әуесқой сымсыз станцияны құрды, кейінірек ол WNA – алғашқы федералды лицензияланған радиостанция ретінде белгілі болды (Флиндерс, Моройе, 2015).

Сонымен, радио ойлап табумен қашықтан оқытуды дамыту үрдісі жеделдетілді, білім алушылармен жұмыстың жаңа формалары қол жетімді болды. Радиодәрістер кейбір кезде адиториялық дәрістерге қатысумен және баспасөзде оқу материалдарын жариялаумен толықтырылды. Демек радиодәрістермен қатар корреспонденттік оқыту жолдарын қолдану да өз жалғасын тапты. Аудиожазба соқырларға және барлық оқушыларға арналған нұсқауларда пайдаланылды. Зертханалық жинақтар электроника және радиотехника сияқты салаларда қолданылды. Қашықтан оқытудың барлық ірі масштабты ұйымдары жеке сырттай мектептер болды. АҚШ-та электрондық коммуникация технологиялары саласындағы жетістіктер қашықтан оқытудың басым ортасын анықтауға көмектесті.

1922 жылы радионы оқытуға енгізген алғашқы жоғары оқу орны Пенсильвания мемлекеттік университеті болды деп саналады. Осыдан кейін көп ұзамай, 1925 жылы Айова мемлекеттік университеті бес радиохабар курстарын оқыту үшін, білім беру кредиттерін ұсына бастады. Ал 1934 жылы осы университет әлемдегі алғашқы білім беру арнасын іске қосты, ол әлі күнге дейін қызмет көрсетіп келеді. (Петькова, 2015).

1922 жылы жетпіс үш білім беру мекемесі хабар таратуға әдеттегі лицензия алды, бірақ лицензия алғандардың жартысында ғана эфирге шығатын станциялар болды (Television in the Schools: Instructional Television and Educational Media Resources at the National Public Broadcasting Archives, 2008). 1920 жылдардың соңына қарай 176 оқу орнында радио хабар тарату үшін лицензиялары болды.

1920 жылдардың басы білім беру хабарын таратудың бастапқы кезеңі ретінде қарастырылады. Алайда колледждер мен университеттер оқу материалдарын беру шеңберінен тыс лезде шығып, ұйымдардағы спорттық іс-шаралар, концерттер, драмалар мен қонақ дәрістер туралы хабарлар тарата бастады (Бакленд, Дай, 1991). Радиохабар таратудың артуына қарамастан, жергілікті жерлердегі станциялардың қоғамдық хабар таратуын реттейтін ешқандай да реттеуші заң болған жоқ. 1912 радио туралы заң бұл мәселені шешуге ұмтылып, мемлекетаралық немесе шетелдік коммерция үшін станциялардың барлық операторларын және таратушы құрылғыларын лицензиялауды талап етті. (Radio Communication Laws of the United States,

1914). Дегенмен Радио туралы заң радиохабардың мүддесін тиісті деңгейде қорғай алмады, сөйтіп 1922 жылға қарай жаңа радиостанциялардың көптігі радиохабарлар үшін қол жетімді жиіліктердің шектеулі санын барлығын қамтып қойды.

1929 жылы Ұлы Депрессияның басындаға жағдаяттар білім беру мекемелері мен білім беру радиохабарларына айтарлықтай әсер етті. Сол кезде оқу орындарындағы 176 радиостанцияның ішінен тек отыз бесі ғана қызмет етуді жалғастырды (Бакленд, Дай, 1991). Өз қызметін одан әрі жалғастыру үшін кейбір мекемелер ғылым, әдебиет, тарих және музыка туралы күнделікті бағдарламаларды ұсынатын «Эфир мектебі» атты жобаны бастады.

Радио кейбір елдерде тәрбие беру және ақпараттандырудың тамаша құралына айналды. Радио хабар тарату өте арзан болды және шапшаң ақпарат таратты, оның мазмұнын өзгерту, манипуляциялау мүмкін болды, сонымен қатар ол қоғамның басым бөлігін қамтуға жағдай туғызды.

1700-ші жылдары басталған қашықтықтан білім берудегі инновациялар жаңа технологиялардың пайда болуына қарай арта берді. Радиохабарлар енгізілгеннен кейін көп ұзамай, телевизиялық экранда тележүргізушіні көру адамдар үшін технологиялық ілгерілеу қамтамасыз еткен феноменге айналды.

Аудиовизуалды құрылғылар арқылы оқыту. Технологияның қол жетімділігіне қарамастан, білім беру үшін телевизиялық хабар тарату 1932 және 1937 жылдар аралығында Айова университетінде басталды (Кениг, Хилл, 1967).

Тіпті бұл білім беру мақсатында теледидарды қолдану тек тәжірибе жүзінде ғана болды. Білім беру үшін телевизиялық хабар таратушы анықталып, білім беру, ақпарат, қоғамдық істер, мәдениет, көңіл көтеру телебағдарламаларын тарататын орта ретінде қызмет ете бастады (Кениг, Хилл, 1967). Әскери даярлықта аудиовизуалды құралдарды кеңінен қолдану білім берудегі оның тиімділігін көрсетті, осылайша білім беру ұйымдарында да видеобейнені пайдалану кең таралған феноменге айнала бастады. Дегенмен, бұл қашықтан оқыту үшін теледидарды кең қолдануға әкелмеді.

Білім беру теледидарының пионерлері және білім беру теледидарының әлеуетін ерте аңғарғандар Айова университеті, Айова штаты, Канзас Мемлекеттік Университеті, Мичиган Университеті және Америка Университеті (Кениг, Хилл, 1967) болды. Оқыту ортасында технологиялар мен бейнелерді пайдалану дамығанына қарамастан, қашықтықтан оқыту үшін теледидарды пайдалану әлі де көптеген кедергілерге тап болды. 1948 жылы Федералдық байланыс комиссиясы лицензияға өтінімдер беру ажиотаждының нәтижесінде туындаған олқылықтар мен бөлу проблемаларына байланысты жаңа теледидар лицензияларын беруге тыйым салды.

1960-шы жылдары әзірленген және 1980-ші жылдарда рентабельді бола бастаған спутниктер технологиясы оқу телеарналарын тез таратуға мүмкіндік берді. АҚШ пен Канадада федеративті деңгейде қаржыландырылған Аппалач білім беру спутнигі (1974-1975 жылдары) эксперименттер кезінде спутниктік трансляция арқылы білім беруге мүмкін екендігін көрсетті. Дегенмен, бұл эксперименттер нашар жоспарланғаны үшін қатты сынға алынды. Алайда қашықтан оқытудың кейінгі әрекеттері табысты болды.

1960-шы жылдары қашықтан оқыту халықаралық деңгейде мойындалып, ЮНЕСКО-ның қолдауымен белсенді дами бастады. 1963 жылы Англияның премьер-министрі Г.Вильсон қашықтан оқытуды пайдаланатын барлық оқу орындарын біріктіруді көздеген «эфирлік университет» құрылғаны туралы жариялады.

1969 жылы Англияда Ашық университет (Open University) құрылды. Бұл жоғары оқу орны бастапқыда жұмыс істейтін ересек адамдардың жоғары білімге ие болу мүмкіндігін қамтамасыз ету үшін құрылды. Англиядағы Ашық университет қашықтықтан білім берудің кешенді оқыту тәсілін жүзеге асырды. Оқу құралдары, радио және телехабарлар студенттермен бір жақты қарым-қатынасты жүзеге асыруға мүмкіндік берді. Ал екі жақты қарым – қатынас кеңес беру және қысқа мерзімді курстар арқылы жүзеге асырылды.

Бүгінгі таңда бұл университет үлкен танымалдылыққа ие, онда әртүрлі бағыттар бойынша әртүрлі елдерден 200 000-нан астам студент білім алады, әрі 1969 жылдан бері 3 млн астам түлегі бар. Осындай үлгідегі оқу орындары сол кезеңде басқа да Еуропа елдерінде ашыла бастады.

1960-шы жылдардың соңында және 1970-ші жылдардың басында білім беруде радио мен теледидарды пайдалану арта берді, бірақ қашықтықтан оқыту тұрғысынан емес. Мұғалімдер теледидарды сыныпта ғылыми тұжырымдамаларды көрсету және түсіндіру құралы ретінде пайдаланды және отбасылар үйлерде кабельдік теледидар арқылы білім беру бағдарламаларын қосу үшін әрекет жасады (Қоғамдық хабар тарату қызметі және ұлттық қоғамдық радио). Дегенмен, қашықтан оқытуда теледидарды пайдалану, яғни мұғалім мен оқушы арасында асинхронды сабақ беру төмендей берді (Вердуэн, Кларк, 1991). Оның ең негізгі себебі қашықтан оқытудың теледидар курстары нашар дайындалды. Бұл теледидар курстарында мұғалім әдетте жай ғана дәріс оқып, сол себепті көрермендердің назарын ұзаққа дейін ұстай алмады. 1970 жылдардың ортасынан соңына дейін бұл жағдай өзгерді. Британдық телерадиокомпания (BBC) американдық теледидар курстарын әзірлеушілер үшін стандарттарды орнатты (Вердуэн, Кларк, 1991). Бұл кезеңде оқыту құралы ретінде компьютерлерді пайдалану жүзеге асырыла басталды, бірақ педагогтар бұл технологияны қабылдауға және қолдануға әлі дайын болмады.

Басқа да әлемнің ірі қашықтан оқыту орталықтарына (мегауниверситеттерге) Оңтүстік Африка университеті (1946 жыл), Түркиядағы Анатолий университеті (1958 жыл), Канадада Атабаска университеті (1970 жыл), Хагендегі Ашық университет (Германия, 1974 жыл), Сукхотхай Тхамматхират Ашық университеті (1978 жыл, Тайланд), И.Ганди атындағы Ұлттық Ашық университет (1985 жыл, Үндістан), 1980 жылдардың басынан бері Жапонияда «Эфирде Университеті» жұмыс істей бастады.

АҚШ-та 1989 жылы әртүрлі елдерден 1 миллионнан астам студенттерді біріктіретін қоғамдық телехабар тарату жүйесі құрылды. Қашықтан оқыту бойынша Пенсильван университетінің жұмыс тәжірибесін ЮНЕСКО виртуалды университетті ұйымдастыруда пайдаланған.

Алайда халықтың білім деңгейі салыстырмалы төмен және білім беру үрдісінің неғұрлым артта қалған және техникалық жарактандырылуы

жеткіліксіз Таяу Шығыс және Орталық Америка, дамушы Азия және Африка елдерінде қашықтан оқытудың дамуы айтарлықтай артта қалды.

Қашықтан білім беру дамуының 3-кезеңі. Көп ұзамай бір технология тез екіншісін ауыстырды және көп ұзамай спутниктік станциялар арқылы онлайн-курстар ұсынылды, сонда Интернеттің негізі қаланды.

1950-1960 жылдары Еуропа мен АҚШ-та бағдарламаланған оқыту идеяларының дамуымен атап өтілді. Сол уақыт кезеңінде көптеген жоғары білім беру ұйымдарында «оқу пакеттері» немесе «модуль» жүйесі арқылы оқыту кең қанат жайды, бұл қашықтан білім берудің дамуына айтарлықтай серпін берді.

60-шы жылдары IBM компаниясы Coursewriter қашықтан оқытудың бірегей бағдарламасын әзірледі. Оны әртүрлі сабақтарда қолдану үшін орнатуға болатын және ол Альберта университетінде 1968-1980 жылдар аралығында 17 түрлі курстарды оқытуда пайдаланылды (Петькова, 2015). Оқытуда компьютерлерді пайдалану 1980 жылдары корпоративтік аренада пайда болды, өйткені компаниялар жаңа қызметкерлерді оқыту үшін компьютерлік бағдарламаларды (Рудештам, Шенхольц-Рид, 2002) пайдаланды. 1989 жылы Феникс университеті алғашқылардың бірі ретінде CompuServe тұтынушылардың онлайн-сервисін пайдалана бастап, бұл тарихта онлайн білім беру бағдарламаларын қолдана бастаудың алғашқы қадамы болды (Тикканен, Эми, 2016).

Интернетті ойлап тапқан адамзат білім беру технологияларында тағы бір қадам алға басты. Осыдан кейін көп ұзамай 1991 жылы әлемдік Веб (Web) ашылды. 1990 жылдар бойы білім беру мекемелері қашықтан білім берудің синхронды, асинхронды және аралас оқыту режимдерін пайдаланды. Феникс университеті интернет арқылы онлайн-білім беру бағдарламаларын ұсынушылардың біріне айналды. Дегенмен коммерциялық емес мекеме бола отырып Феникс университетінің онлайн-білім беру нарығына ұмтылуы көптеген беделді мекемелер, сондай-ақ коммерциялық емес колледждер мен университеттердің де соған ұмтылуына (Карлсон, Карнавал, 2001) түрткі болды.

Альфреда П.Слоун Фонды гранттарды ұсынатын беделді қайырымдылық, коммерциялық емес мекеме 1992 жылы асинхронды оқыту желісін (ALN) сыныпта дәстүрлі сабақтарға қатыса алмайтын адамдардың білім алуы үшін балама ретінде әзірледі. Онлайн білім беру деген сұраныс өсе келе «Альфреда П.Слоун» қоры онлайн білім беру сапасын арттыру мақсатында онлайн-бағдарламаларды ұсынған мекемелерді қаржыландыруды бастады. Бұл жаңа қашықтан оқыту құралының жоспарлы болуы мен тиімділігі айқын көрінді, сондықтан да академияның нарыққа шығуы уақыт мәселесі ғана болды.

1992 жылы Мичиган университеті компьютер көмегімен онлайн-оқытудың жеке тұлғаға бағытталған түрін әзірледі. 1994 жылы университет кейбір студенттер-психологтарға виртуалды оқыту мектебін (VSS) ұсынды. Бұдан басқа, 1994 жылы қашықтан оқытумен айналысатын Нью-Гемпширдегі компания интернет арқылы оқу материалдарын жіберу, оқыту, білім беру

үрдісін басқару мүмкіндігін беретін CALCampus бағдарламасын әзірледі. (Петькова, 2015).

1990 жылдардың ортасынан бастап университеттер мен колледждер онлайн курстарды жүргізуде тәжірибе жасай бастады. 1997 жылы Blackboard компаниясы курстарды басқару және ұсыну үшін стандартты платформа әзірледі. Қазіргі уақытта компания қашықтан оқыту технологиялары саласында әлемдік көшбасшы болып табылады, оның өнімдерін бүкіл әлем бойынша 10000-нан астам ұйым пайдаланады.

Дегенмен, дәстүрлі коммерциялық емес мекемелерде онлайн білім берудің жылдам өсуі 1998 жылға дейін басталған жоқ (Аренсон, 1998). 1998 жылдың қазанында елдегі ең ірі үздіксіз білім беру мекемелерінің бірі болып табылатын Нью-Йорк университеті (NYU) онлайн білім беру филиалы – «NYU Online» құрған ең алғашқы ірі коммерциялық емес университет болды.

1999 жылы АҚШ-та Джонс халықаралық университеті құрылады. Ол мемлекеттік аккредитациясы бар алғашқы қашықтан оқыту университеттердің бірі болды. Университет студенттерге АҚШ-тың 30 оқу орнының қашықтан оқу курстарын ұсынатын телеарналар желісі негізінде құрылды.

Білім берудің қол жетімділігін арттыру мақсатында 19 штат губернаторы негіз құрған және одан әрі қолдау көрсеткен Батыс губернаторларының Университеті (Western Governors University) колледжі тура сол жылы өз есігін ашты. 1998 жылы қарашада 100 университет пен колледжді біріктірген Калифорния виртуалды университеті (The California Virtual University) 1600 онлайн-курс ұсына бастады (Аренсон, 1998).

Бір таңқаларлық жағдай 2001 жылы Феникс Университетіне түскен талапкерлердің саны 16 000 нан 29 000-ға дейін екі есе артты (Карлсон, Карневале, 2001). 2002 жылға қарай 1,6 млн талапкер онлайн курстарға тіркеліп, ал алты жылдан кейін онлайн білім алушылардың саны 3 есе артты. Алайда Феникс Университетінен басқа онлайн бағдарламаларды ұсынған ұйымдардың көбісі өз қызметін тоқтатты. Олардың ішінде онлайн бағдарламаларды қолдана бастаған дәстүрлі білім беру мекемелері болды.

Мекемелердің қызметін тоқтатуына ықпал еткен факторлардың бірі онлайн білім беру мен дәстүрлі білім беруді бір-бірінен ажыратқан жоқ еді. (Аренсон, 1998: 2) Көптеген оқытушылар мен профессорлар онлайн сабақта дәстүрлі сыныптағы сияқты дәріс оқу ретінде оқытуды жалғастырды. Дегенмен, зерттеулер көрсеткендей, онлайн курс жақсы бағдарламаланған, жоспарланған және құрылған болуы тиіс, сонымен бірге оқытушы мен қатысушы арасында өзара белсенді арақатынасты қамтамасыз етуі тиіс. (Гайтан, МакЭвен, 2007; Палмер, Холт, 2008).

Карлсон, Карневале (2001) пайымынша, сәтсіздіктің себебі тек онлайн педагогиканың есепке алынбауы ғана емес еді. Педагогтарға институционалды қолдау көрсетілмей, онлайн білім берудің мәнін аңғарған көшбасшылар да болмады.

Шелтон және Солтсман (2005) есебінше, онлайн білім беру жөніндегі оқытушылардың 3 негізгі шағымы болды: 1. Бұл оқыту әдісі жөнінде толыққанды түсінік болмауы. 2. Институционалды қолдау көрсетілмеуі. 3.

Онлайн ортада білім беру сапасы төмендейді деген қауіптің таралуы. Нәтижесінде, 1998 жылы коммерциялық емес ұйымдар пайданы көбейту мақсатында еншілес компаниялар мен серіктестіктер құрып, онлайн білім беру нарығына ұмтылды, алайда олар білім беру сапасын қамтамасыз ететін негізгі принциптер – институционалды қолдау көрсету және жобаларды жоспарлауды елемеді.

Дерек Бок (2003) айтуынша, жаңа технологиялар оқытуды жақсарту үшін әлеуеті бар үлкен қуатты пайдаланады, сондықтан да егер университеттер пайда тауып, білім беруді коммерцияландырса, ЖОО-ның беделі мен тұтастығына қауіп төндіреді. Ол сондай-ақ университеттер жаңа технологияларды зерттеуге инвестиция салып, білім сапасын жақсарту үшін оларды пайдалануы қажет деп мәлімдеді. Жаңа ақпараттық және педагогикалық технологияларға сүйеніп қашықтан оқыту өзекті мәселеге айналды, өйткені ол қоғамның қажеттілігіне жауап бере алды.

ЮНЕСКО қашықтан білім беру секторының жетекшісі Луис Роселло өз баяндамасында ХХІ ғасырдың алғашқы он жылдығында қашықтан білім беруді дамытудың бірінші кезеңінде студенттердің елден елге көшу қажеттілігі төмендеп, оның орнына әлем елдерінің білім беру жүйелерінде идеялар, білім және білім беру ресурстарымен алмасудың мобильді тұжырымдамасы қалыптасады деген ой білдірді.

ЮНЕСКО мамандары қашықтан оқытудың мынадай ұзақ мерзімді ұстанымын анықтады: әрбір адам үшін кез келген жерде қалаған колледж немесе университеттің бағдарламасын игеруге мүмкіндік беру. Осылайша, қашықтан оқыту әрбір адамның ақпарат пен білімге қол жеткізуіне тең құқықтылықты қамтамасыз етеді (Кузьмин, Фирсов, 2004). ХХІ ғасырдың алғашқы онжылдығында қашықтан оқыту әлем бойынша қарқынды дами бастады. Интернет жүйесі жетілдірілді, қолжетімді болды, сондай-ақ қашықтан оқыту технологиялары дамытылды. Нәтижесінде интернет-технологияларды пайдаланатын білім беру ұйымдарының саны өсті.

2011 жылы күзде Стенфорд университетінің профессорлары Себастьян Тран және Питер Норвиг жасанды интеллект негіздері бойынша кіріспе онлайн курсы ашты (Петькова, 2015). Өз кезегінде, курстардың мұндай ашылуы интернет арқылы курстарға қатысқан 190 елден 160000-нан астам студентті тартты. Білім алушылардың басым бөлігі уақыт өте келе азая бастады, бірақ 23 мың ең тұрақты қатысушы оқу курсы аяқтады. Себастьян Тран қол жеткізген жетістік басқа университеттерді (Принстон, Пенсильвания, Мичиган университеті) онлайн курстарын ашуға шабыттандырды. Бұдан әрі Стенфорд ғалымдары онлайн-курстардың қуатты жеткізушісі - Udacity веб-сайтын құрды. Қашықтан оқытуды дамытудың келесі кезеңі көпшілік ашық онлайн-курстарды (massive open online courses, MOOC) ашу болып табылады. MOOC өз тыңдаушыларына түрлі университеттердің оқу бағдарламаларын ұсынатын платформалар.

Қазіргі заманғы қашықтан оқытудың қарқынды дамуы сырттай білім алуға байланысты ғана емес, сонымен қатар көпшілік ашық онлайн-курстардың жаппай таралуына байланысты да болып отыр.

2011 жылдан бастап әлемнің беделді университеттері өз курстарын Coursera, Udacity, edX, FutureLearn, OpenupEd және т.б. арнайы құрылған онлайн-провайдер-платформаларда орналастыра бастады. Осылайша, 2016 жылғы деректерге байланысты ең танымал Coursera білім беру платформасы сегіз жүзден астам курстарды ұсынады әрі Солтүстік Америка, Еуропа, Австралия және оңтүстік-шығыс Азияның 100-ден астам университеттерін біріктіреді. 2014 жылдан бастап оған кейбір ТМД-ның жоғары оқу орындары да қосылды (Царапкина, 2017).

Қашықтан оқыту оқушы мен мұғалім арасындағы бетпе бет қарама-қатынасқа түспей-ақ білім беруге мүмкіндік беретін алғышартқа негізделген. Әрине, XVIII ғасырда оған қол жеткізу қиын болды. Бүгінгі күні коммуникациялық технологиялар және интернет желісіне қосылған компьютерлердің қол жетімділігі нәтижесінде қашықтан білім беру үшін мәселе ретінде қарастырылмайды. Қашықтан білім беру көптеген дамыған елдердің дамуында маңызды рөл атқарады, өйткені ол білімге тең құқықтылықты, арзан бағаны әрі ыңғайлы қолжетімділікті қамтамасыз етеді.

Интернет арқылы білім беру қашықтан оқытудың ең қауырт дамып келе жатқан түрі. Онлайн білім беру күннен күнге сұранысы артып келе жатқан қашықтан оқытудың бір түрі, ол дәстүрлі және дәстүрлі емес колледждер мен университеттерде жоғары маңызға ие. 2011 жылы мекемелердің 65% онлайн-оқыту олардың ұзақ мерзімді стратегиялық жоспарларында (Ален, Симэн, 2011) өте маңызды ұстанымдардың бірі екенін мойындады.

Интернет арқылы білім беру тек қашықтан оқытудың форматын өзгертіп қана қоймай, әлем бойынша білім беру жүйесінің жаңа бір деңгейге көтерілуіне айтарлықтай ықпал етті. Қазіргі таңда әлемде жоғары білім беруде коммерциялық ұйымдардың саны артуда, дәстүрлі коммерциялық емес ұйымдардың білім беруді коммерциязациялау үрдісі, онлайн оқытуға деген үлкен сұраныстың артуы байқалуда (Аллен, Симэн, 2011).

Кірпіш пен цементтен қаланған сан ғасырлық университеттер өзінің инфрақұрылымын көптеген жылдар бойы қалыптастырды және ол педагог пен шәкірт арасында аудиторияда білім беру үшін бейімделген, бұл жағдай 50 жыл бұрын солай болды әрі бүгінгі күні өз жалғасын табуда (Друкер, 1998). Білім беру цифровизация мен киберизацияға ұшырап жатыр (Сенер, 2012). Киберизация сандық технологияларға мен мәдениетке бейімделу үрдісі болып табылады (Сенер, 2012). Сенердің айтуы бойынша, онлайн білім берудің алғашқы кезеңі оған деген қолжетімділікті қамтамасыз етуге бағытталды, ал келесі кезеңі онлайн білім беру мен білім берудің тұтастай алғанда сапасын жақсартуға бағытталды. Бұл жерде білім беруді үлестіру мәселесі ғана емес, білім беру, сақтау және генерациялау жолдары қарастырылады.

Йел университетінің бұрынғы президенті және Coursera-ның қазіргі бас директоры Ричард Левин былай деп мәлімдеді: «10 немесе 20 жылдан кейін танымал университеттер туралы сөз қозғаған кезде, олардың ғылыми әлеуеті туралы ғана емес, білім беру мазмұнына деген қолжетімділігі де қарастырылатын болады» (Колович, 2014).

ЮНЕСКО мәліметтеріне сәйкес, 2020 жылдың 26 наурызында COVID-19 коронавирусының өршуі бүкіл әлемде 1,5 миллиардтан астам оқушыға әсер етті. Осыған байланысты білім беру үрдісін жалғастыруды қамтамасыз ету үшін барлық мүдделі тараптар тарапынан шұғыл шаралар талап етіледі (Хуан, 2020).

Қорытындылай келе, XVIII ғасырдың басында корреспонденттік оқытудың қалыптасуы білім берудің төлем ақысын төлей алмаған адамдарға білім алуға мүмкіндікті қамтамасыз етті. Сол арқылы қоғамда білімді адамдардың саны артып, бұл жағдай жалпы ғылыми техникалық прогресстің және қоғамдық әлеуеттің ілгерілеуіне жағдай жасады.

XIX ғасырдың соңы мен XX ғасырда радио арқылы оқыту білім беруге деген қолжетімділікті арттырды. Радио құрылғыларды білім беру саласында қолдану қоғамның мәдени өмірін дамытып қана қоймай, халық ағарту ісіне елеулі үлес қосты.

Телекоммуникацияның қазіргі жағдайы теледидардың пайда болған уақыттағы жағдайдан түбегейлі ерекшеленеді. Ондаған жылдар ішінде теледидар полиморфты, тармақталған, көп деңгейлі ақпараттық ортаға айналды. Бүгінгі таңда оны тек байланыс құралы ретінде анықтау мүмкін емес. Теледидар адам қызметінің барлық салаларына үнемі енгізіліп отырады. Бұл жедел байланыс және оқу құралы. Бүгінгі таңда теледидар білім мен өнердің әртүрлі салаларын синтетикалық түрде біріктіре отырып, олардың жаңа қырларын ашуда.

XX ғасырдың соңғы ширегінде ғаламдық интернет желісі әлемнің кез келген жерінен білім беру ресурстарына қол жеткізуге мүмкіндік берді. Осының арқасында сапалы білімге қол жеткізу әлеуметтік тұрғыдан әлсіз топтарға да қол жеткізуге мүмкіндік ашылды. Аудиториялық сабақтар жүргізуге мүмкіндігі жоқ ірі ғалымдарды білім беру үрдісіне тарту, кеңес берудің икемді жүйесін құрастыру, білім беруде алдыңғы қатарлы технологиялар мен кешенді бағдарламалық-әдістемелік жүйелерін пайдалану, оқытудың жеке тұлғаға бағытталған түрі, күндізгі оқытудың ұқсас білім беру бағдарламаларымен салыстырғанда оқытудың неғұрлым төмен құны, осының барлығы қашықтан оқытудың артықшылықтары ретінде көрініс тапты.

Ал қашықтан оқытудың кемшіліктері: педагогтің білім алушылармен табиғи қарым-қатынасының болмауы, жұмыс орнын үнемі өзгеріп отыратын АКТ-мен жабдықтау қажеттілігі; білімді онлайн бағалау кезінде білім алушының жеке тұлғасын анықтау қиындығы; білім алушыларға тұрақты бақылаудың болмауына және т.б. байланысты.

Дегенмен бірте-бірте қашықтан оқыту үздіксіз білім берудің құрамдас бөлігіне айналды. Осылайша, қашықтан оқытуда ақпараттық технологияларды пайдалану білім беруді сапалы жаңа деңгейге көтеруге мүмкіндік берді. Ақпараттық технологиялар күннен-күнге білім беруде үлкен сұранысқа ие. Бұл көбінесе оларды пайдаланудың тиімділігімен, мобилділігімен және ыңғайлылығымен байланысты. Білім беру саласында ақпараттық технологияларды пайдалану «электрондық оқыту» немесе e-Learning жаңа терминінің пайда болуына алып келді. Қашықтықтан білім беруді дамытуға әртүрлі факторлар әсер етеді. Қашықтан оқытуда адамдардың өздерінің білім

алуға деген ұмтылысы шешуші рөл атқарады. Жоғары білікті жұмыс күшіне, біліктілікті ұдайы арттыруға, еңбек нарығындағы бәсекелестік, кәсіби дамуға ұмтылу сапалы және қолжетімді білім алуға сұраныс тудырады. Бұл жағдайда қашықтан білім беру оңтайлы шешім болып табылады.

Қазіргі таңда дәстүрлі және виртуалды оқытуда білім берудің сапасын арттыру маңызды, сонымен қатар заманауи технологиялар мен инновацияларды пайдалана отырып, елдердің білім беру жүйесі мен ғылыми даму әлеуетін арттыру мәселелері өзекті болып тұр. Қашықтан білім беру технологияларын қолдану коронавирустық пандемия жағдайында білім беру үрдісін үзбей жалғастыруға септігін тигізіп отыр. Алайда, дамыған елдердің өзінде технологиялық революцияның артықшылықтарын толық пайдалану мүмкін болмай жатыр. Көптеген елдер білім беру үрдісінде радио, теледидар, цифрлық технологиялар, ал кейбір кезде пошта мүмкіншіліктерін пайдалануда. Сонымен адамзат COVID-19 індетіне қарсы тұру жағдайында қашықтан оқытудың сан ғасырлық тәжірибесіне сүйене отырып, жалпыадамзаттық құндылыққа айналған білім беруді үздіксіз қамтамасыз етуге ұмтылуда. Білім беру жүйесіне қашықтан оқытуды тиімді енгізу мүмкіншіліктері елдердің экономикалық, технологиялық даму деңгейі, тіпті халықтың менталдылығы, инфрақұрылым ерекшеліктері және т.б. факторлардың ықпал етуіне байланысты. Қашықтан оқыту қоғамның күнделікті өміріне, сана-сезімі мен менталдылығына, жалпы елдің адами капиталының дамуына қалай ықпал етуде ғылыми зерттеуді қажет ететін мәселелерге жатады.

Қашықтан оқыту бойынша халықаралық тәжірибе

COVID-19 дағдарысы білім беру саласына үлкен әсер етті. Мектептің жабылуы оқушылардың оқуын қысқартып, білім беру ұйымдарына, ата-аналарға және шешім қабылдаушыларға қол жетімді білім жүйесінің қалыпты жұмысын тоқтатты. Алайда, дағдарыс азайған сайын, қазіргі мектептердің ашылуын және білім беру жүйесінде оқушылар мен олардың отбасыларының өмірінде қалыпты режимді қалпына келтіруді болжау үшін көптеген маңызды шешімдер қабылданды.

COVID-19 пандемиясының орта мерзімді және ұзақ мерзімді әсерлері әлі де белгісіз, бірақ балаларды оқытуды жалғастыру қажеттілігі және дағдарыстан туындаған оқу шығындарын қалпына келтіру қажеттілігі Оқу-ағарту министрлігі мен басқа ұйымдардың қысқа мерзімді әрекеттерін талап етеді.

Осы мақсатта мектеп деңгейінде маңызды ақпаратқа деген қажеттілік бар, оны саясат, қаржылық қолдау, қызметкерлерді тағайындау және жеке және қашықтықтан білім беру үшін білім беру платформаларын жүзеге асыру үшін пайдалануға болады .

ЮНЕСКО, Дүниежүзілік банк тобы және ЮНИСЕФ мектептер ашудың негіздемелік бағдарламасын, оқушылар, мұғалімдер, директорлар, ата-аналар және басқа адамдар үшін осы тәжірибені табысты ететін барлық факторларды атап көрсететін саясаткерлер мен жоспарлаушылар үшін икемді құралды іске қосты.

Осыған байланысты әрбір мемлекет жоғалған білімнің орнын толтыруға тырысып, білім берудің өзекті мәселелерін шешіп қана қоймай, болашақ сын-қатерлердің алдын алудың бір түрі ретінде қызмет ететін жүйелі шараларды әзірлеуде.

Ұлыбританияда оқушыларға оқудағы шығынның орнын толтыруға көмектесу үшін әзірленген ұлттық репетиторлық бағдарлама іске қосылды. Ұлыбритания мектептерге оқушылардың академиялық қажеттіліктерін қанағаттандыруға көмектесетін тәрбиешілердің бүкіл командасын жалдауға ниетті, бұл шамамен 450 миллион АҚШ долларына тең.

2020 жылдың маусымында Нидерланды үкіметі Жазғы мектептер, ұзартылған мектеп күндері және репетиторлық мектептер сияқты қосымша мектептерді қолдау үшін 278 миллион долларға тең соманы бөлу жоспарын жариялаған алғашқы ел болды. Білім министрлігі репетиторлық сабақ өткізу үшін арнайы оқытылған студенттерді жалдауды ұсынды.

Сондай-ақ, 2020 жылдың маусымында Ұлыбритания үкіметі білім беру саласындағы "жету жоспарына" 1 миллиард фунт стерлинг жұмсау жоспарларын жариялады. Мемлекеттік бастауыш және орта мектептер 2020 оқу жылына қосымша қаржыландыру үшін 21 миллион фунт стерлинг бөледі, бұл олардың студенттеріне коронавирустық пандемияға байланысты жіберіп алған оқуын аяқтауға көмектесті. Мектептер қаражатты пайдалануға қатысты өз қалауы бойынша құқылы болады, бірақ Білім министрлігі олардың бір бөлігін "мұқтаж адамдар үшін" шағын топтарда репетиторлыққа жұмсайды деп есептейді. Мектептерге қаражатты пайдалануда еркіндік болды, бірақ Білім департаменті оның бір бөлігін «мұқтаж адамдар үшін» шағын топтардағы репетиторлық қызметке жұмсайды деп есептейді. Қалған 350 миллион фунт стерлинг «мектеп» салуға жұмсалады. Қалған 350 миллион фунт стерлинг "мектеп" құруға жұмсалады.

«Ұлттық репетиторлық бағдарлама» мектептеріне репетиторлық сабақтарды субсидиялауға және екі миллионға жуық жағдайы төмен оқушыларға тегін педагогтерге қол жеткізуге мүмкіндік береді. Студенттер мен колледждердің соңғы курс түлектерін тәлімгер-репетитор ретінде тарту экономикалық ынталандыру шарасы ретінде табысты болды.

Әлемнің 108 елі 2020 жылы мектептердің жабылуына байланысты орта есеппен 47 күндік күндізгі оқудың өткізілмегені туралы хабарлады, бұл оқу жылының төрттен біріне тең (ЮНЕСКО, 2021). Кейбір елдер және кем дегенде АҚШ-тың бір штаты бұл әсерді азайту үшін арнайы репетиторлық бағдарламаларды бастады.

АҚШ – та Теннесси репетиторлар корпусы іске қосылды - бұл бағдарлама колледж студенттері оқушылармен бірге covid-19-ға байланысты оқу шығындарын азайту үшін бірлесіп жұмыс істейді. 2020 жылы мамыр айында Билл және Крисси Хэслэм Фаундейшн, Теннессидегі ұлдар мен қыздар клубтары сияқты ұйымдармен бірлесе отырып, Теннесси репетиторлық қызметін бастады, алтыншы сынып оқушыларының көпшілігіне көмектесу үшін кемінде 1000 білікті колледж педагогтерін жалдады. Кейбір танымал білім

беру зерттеушілері АҚШ-ты AmeriCorps сияқты ұйымдар арқылы оқу бағдарламаларын күрт кеңейтуге шақырды.

Ал Австралияда әлеуметтік-экономикалық мәртебесі төмен қабілетті азаматтарды жоғары біліммен қамту мақсатында жоғары білімге қатысу және әріптестік бағдарламасы (The Higher Education Participation and Partnerships Programme) табысты жұмыс істеді.

Жастардың өңірлерде жоғары білім алу мүмкіндіктерін ұлғайту өңірлік жоғары оқу орындарының, Ресейдегі "тірек жоғары оқу орындары" бағдарламасы, Австралиядағы өңірлік университет орталықтарының (the Regional University Centres Programme) бағдарламасы мүмкіндіктерін күшейту арқылы жүргізіледі.

Қазақстанда осы тәжірибені студенттердің де, сондай-ақ профессорлық-оқытушылық құрамның да кетуін болдырмау үшін трансшекаралық өңірлік жоғары оқу орындарына баса назар аудара отырып қолдануға болады. Өйткені елімізде білім алушылардың, оның ішінде әлеуметтік осал санаттағы балалардың білімін жоғалтудың орнын толтыру мәселесі өзекті болып қалуда. Әлеуметтік-экономикалық мәртебесі төмен адамдарды жоғары білім алуға тарту жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білімнің қолжетімділігі мен теңдігін кеңейтудегі жаһандық үрдіс болып табылады. Жоғары білім адамның әлеуметтенуіне ықпал етеді, оған қоғамның әлеуметтік, мәдени және экологиялық дамуына үлес қосуға көмектеседі. Мысалы, елімізде «Сандық (цифрлы) репетитор» жобасын енгізіп жатыр. Жаңашылдықтың мақсаты - әлеуметтік осал отбасыдан шыққан балаларға (500 мыңға жуық оқушы) апта сайын тегін математика, тіл немесе жаратылыстану пәндерінен кемінде 3 қосымша сабақ алу мүмкіндігін беру.

COVID-19 барлық елдердің білім беру жүйелеріндегі басымдықтарға назар аударды. БҰҰ-ның бағалауы бойынша, пандемия кезінде мектепке дейінгі және орта мектептердің 500 миллионға жуық оқушысы қашықтықтан оқытуға қол жеткізе алмады – олардың төрттен үш бөлігі кедей үй шаруашылығында немесе ауылдық жерлерде тұрды.

Қашықтықтан оқытуды жүзеге асыру кезінде көптеген елдер пандемия басталғанға дейін сандық және инфрақұрылымдық дайындық деңгейіне байланысты әртүрлі шешімдерді қолдана және бейімдей отырып, жағдайдан табысты шықты. Бірнеше ел (Сингапур, Франция) пандемиядан бірнеше жыл бұрын жасалған ұлттық LMS шешімдерін қолданды. Қытай DingTalk қосымшасын қашықтықтан білім беру қажеттіліктеріне бейімдеді, ол бастапқыда елдің бизнес қоғамдастығына арналған еді.

Zoom, Skype, MS Teams, Google Classroom сияқты оқу үдерісін ұйымдастыру және синхронды онлайн-сабақтарды өткізу бойынша бүкіл әлемге танымал бағдарламалар барлық елдерде, соның ішінде Қазақстанда да қолданылды.

Мектептердің жабылуына көптеген елдерде 2020 жылдың ақпанынан мамырына дейін COVID-19 таралуын болдырмауға бағытталған қоғамдық денсаулық сақтау күш-жігерінің бөлігі ретінде рұқсат етілді. Бүкіл әлемдегі білім беру жүйелері бұрын-соңды болмаған дағдарысқа тап болды. Мемлекеттік

мекемелер халықаралық ұйымдармен, жеке сектор серіктестерімен және азаматтық қоғаммен әртүрлі технологияларды қолдана отырып, қашықтықтан оқыту мақсатында оқу бағдарламалары мен нұсқауларды дайындады. Барлық білім деңгейлеріне арналған оқытудың үздіксіздігі мен қолжетімділігін қамтамасыз ету үшін бірлесе шешім қабылдады. Қашықтықтан оқыту бағдарламаларын жоспарлау оқудағы кенеттен үзілістерге ден қоюдың жалпы секторлық стратегиясымен келісілуі тиіс. Жоспарлау теңдік пен инклюзивтілік туралы қамқорлыққа, сондай-ақ қазіргі білім беру және әлеуметтік теңсіздікті тереңдетпейтіндей етіп қашықтықтан оқытуды әзірлеу және жүргізу қажеттілігіне негізделуі тиіс.

Алайда, қашықтықтан оқытудың неғұрлым жан-жақты стратегияларын жоспарлау кезінде жұмсарту қажеттіліктерін де, ұзақ мерзімді мақсаттарды да басшылыққа алу керек. Дағдарысқа жауап беруден басқа, білім берудің барлық деңгейлерінде қашықтықтан оқытуды жаппай жүзеге асыру жұмыстары құнды сабақ берді және COVID-19 пандемиясынан кейін ашық, инклюзивті және икемді білім беру жүйесін құрудың ұзақ мерзімді мақсаттарына қол жеткізуге негіз бола алды. Қашықтықтан оқыту стратегиясының тиімділігі әртүрлі дайындық түрлеріне байланысты. Оларға ұлттық қашықтықтан оқыту бағдарламаларының технологиялық дайындығы, оқу курстары мен қосалқы контенттің дайындығы, педагогикалық қолдау мен үйде оқытуға дайындық, сондай-ақ мониторинг пен бағалауға дайындық жатады. Оқу курстары мен оларды жүзеге асыру технологияларын енгізгеннен кейін мұғалімдер оқу іс-әрекетін дамыту мен жеңілдетудің, оқушылардың үйде қашықтықтан оқыту процестерін бақылау мен бағалаудың, оқытуды басқаруды тиісті түзетудің және оқушылардың оқу нәтижелеріне қол жеткізуін бағалаудың алдыңғы қатарында. Оқушылар үйде шектеулі болған кезде, үйде тиімді қашықтықтан оқыту ата-аналардан немесе қамқоршылардан күнделікті оқу іс-шараларын басқаруды және мұғалім ретінде әрекет ету арқылы бақылау мен көмек көрсетуді талап етеді.

ЮНЕСКО-ның пікірінше, ерте жастан бастап білім адамның жеке басының тұтас дамуына және қоғамның рухани, адамгершілік, әлеуметтік, мәдени және экономикалық прогресіне бағытталуы керек. Ол сондай-ақ адам құқықтары мен негізгі бостандықтарды құрметтеуге тәрбиелеуге назар аударуы керек. Осы құндылықтар аясында білімнің ұлттар, нәсілдік және діни топтар арасындағы бейбітшілікке, өзара түсіністікке, төзімділік пен достыққа қосқан үлесіне бірінші дәрежелі мән берілуі керек. Әртүрлі жастағы топтардың мұғалімдеріне сараланған нұсқаулық қажет. Ересек студенттерге кіші балалар сияқты үлкен қолдау қажет емес, ал кіші балалар өзін-өзі реттеу үшін қолдауды қажет етеді. Мүмкіндігі шектеулі оқушылардың да ерекше қажеттіліктері болады. Сонымен қатар, үйде жұмыс істейтін мұғалімдер көбінесе мектептерде оңай қолжетімді оқу бөлмелері мен жағдайлары жоқ.

Сонымен қатар, кейбір оқытушыларға қашықтықтан оқыту іс-шараларын әзірлеу, жеңілдету және бақылау үшін қажетті дағдылар жетіспейді. Бұл нұсқаулық мұғалімдерге COVID-19-ға байланысты мектептердің жабылуы кезінде үйде қашықтықтан оқытудың негізгі мәселелерін түсінуге, тиімді оқу

іс-шараларын жасауға және жеңілдетуге көмектеседі. Біз ресми және бейресми білім беру мен өмір бойы білім беру мен оқытудың барлық деңгейлеріндегі үздіксіз білім беру арасындағы қосымша байланысты толық мойындайтын болсақ та, бұл нұсқаулық мектепке дейінгі және орта деңгейдегі мұғалімдер мен тәрбиешілерге арналған ресурстар, мысалдар мен кеңестерді қамтиды.

Инновациялық технологиялар білім сапасын арттырудың басты құралы

Әлемдік білім кеңістігіндегі оқытудың озық технологияларын қамтитын жаңа білім мазмұны шынайы жарыс, адал бәсекеге қабілетті адам тәрбиелеуді қамтамасыз етуге тиіс. Әлемдік тәжірибе көрсеткендей білім берудің жаңа сапасына қол жеткізу 12 жылдық білім беретін мектеп жағдайында шешуші құзыреттіліктерді қалыптастыруды, тұлғаны әлеуметтендіруді, бейіндік оқытуды, көп тілділікті қамтамасыз ету және инновациялық педагогикалық технологияларды қолдану арқылы ғана мүмкін болады. Демек, жаңа мазмұндағы білім әлемдік білім кеңістігіне еніп, отандық сапалы білімді әлемдік кеңістіктегі біліммен бәсекелестік деңгейіне жеткізуді көздеп отыр. Соған орай отандық білім беру қоғамының білім беру жүйесінің жаңа моделін құрудың ауқымды міндеттерін жүзеге асыруда.

Бүгінгі таңда мемлекетіміздегі білім беру жүйелері мен білім беру мазмұны жаңару жолында. Оның басты себептері әлемдік өркениетке ілесе отырып, елімізді бәсекеге қабілетті 30 елдің қатарына қосу идеясы болып отыр. Жақсылыққа бастайтын жарық жұлдыз - оқу. «Надан жұрттың күні – қараң, келешегі тұман», - деп М. Дулатов айтқандай, егеменді еліміздің тірегі-білімді ұрпақ. Сусыз, құрғақ, таса көлеңке жерге дән ексең өнбейтіні сияқты, жас ұрпақтарымызды тәрбиелемесек өспейді, өнбейді.

Қазіргі мұғалімдердің алдында тұрған басты міндет – оқушылардың шығармашылық білім дағдыларын қалыптастыру. Бүгінгі таңда жас ұрпаққа пәнді тиімді ұғындырудың бірі жаңа технология негіздері болып табылады. Сонымен бірге өскелең ұрпақтың ақпарат құралдарымен жұмыстана білуіне назар аударған жөн. Сондықтан, қазіргі даму кезеңі білім беру жүйесінің алдында оқыту үрдісінің технологияландыру мәселесін қойып отыр. Жаңа технология – сапалы білім кепілі.

Қазақстан Республикасының Білім туралы заңында: «Білім беру жүйесінің басты міндеті – ұлттық және жалпы адамзаттық құндылықтар, ғылым мен практика жетістіктері негізінде жеке адамды қалыптастыруға және кәсіби шыңдауға бағытталған білім алу үшін қажетті жағдайлар жасау; оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық ғаламдық коммуникациялық желілерге шығу» - деп білім жүйесін одан әрі дамыту міндеттерін көздейді. Осы міндеттерді негізге алып, өз тәжірибемде оқушылардың оқу танымдық құзыреттілігін жетілдіру үшін бірнеше озық-технологияларды қолдануға тырысудамыз.

Білім беру модернизациясы оның маңыздылығын қамтамасыз етуі керек, оның ішінде , ақпараттық коммуникациялық технологияны дамыту. Білім беру

модернизациясы білім алу мекемесінің әрбір түлегінің қажетті ақпаратты жинау, талдау және пайдалана білу жетістіктерін, бір сөзбен айтқанда, білікті болып шығуын қамтамасыз етуі керек. Соңғы нәтижеге (жоғары кәсіби және білікті маман тұлғасының үйлесімді дамуын қалыптастыру) бағдарланған білім беру жүйесі құрылуы қажет.

Білім беру модернизациясы тиімді және сұранысқа не кәсіптік білім беруді дамытуға жаңа серпін беруі керек. Білім беру жүйесінде инновацияны енгізу, қабылдау мен жетілдірудегі тоқтаусыз үрдіс ретінде, күнделікті білім беру қызметінің бөлігі ретінде қарауды талап етеді. Білім беру жүйесі құрылымының өзі қоғам үшін, өмір сүріп отырған деңгейінде сақтап қалу үшін оның тамыры табиғатта, біздің қоғамның негізінде жатқанын түсіну керек. Дәл сол себептен қоғам құрылымындағы әрбір маңызды өзгеріс өзімен бірге білім беру жүйесін де жаңалыққа тартады.

Желілік технология — білім алушылар, оқытушылар, оқу-әдістемелік бөлімдер арасындағы интерактивті өзара байланысы мен оның оқу-әдістемелік құралдармен жабдықталуын қамтамасыз етілуде телекоммуникациялық желіні қолдануға негізделген. Жоғары оқу орындарында қашықтықтан оқытудың желілік технологиясы үшін мыналар болуы қажет: білім алушылар үшін оқу-әкімшілік және оқу-әдістемелік ақпараттар, Интернет-портал оқу беттерімен мазмұндалған; телекоммуникациялық желіде қолданылатын құралдар (Интернет желісі, спутниктік теледидар және т.б.); әр түрлі терминалдар: оқу сыныптары, мультимедиялық сыныптар, электрондық оқу залдары, электрондық кітапханалар және т.б.; мультимедиялық желілік оқу контенті; кешендік тестілеу желілігі; желілік оқытудың басқару жүйесі; басқару жүйесінің контенті; желілік оқытудың басқару жүйесінің контенті; қашықтықтан оқыту бойынша біліктілікті жетілдіруден өткізілген оқу, оқу-көмекші және техникалық жұмыскерлер.

Электрондық кітапхана — қашықтықтан оқыту білім беру құрылымының негізгі элементі. Электрондық кітапхананың оқу базасы мыналардан тұрады: авторлық оқу материалдары (оқулықтар, компьютерлік тренинг бағдарламалары, слайд-лекциялар, белсенді семинарлар сценарийі, тестілік және емтихан базасы және т.б.); оқу-әдістемелік басқарма ұсынған оқулықтардың толық жинағы; оқулықтар, монографиялар, мақалалар, Интернеттен алынған материалдар; ақпараттық цифрлық база (құқықтық, экономикалық және т.б.); анықтамалар, энциклопедиялар, сөздіктер; газет, журнал материалдары.

Педагогтың міндеті – рухы мықты, жан дүниесі бай, жан – жақты жетілген жеке тұлғаны қалыптастыру. Жас ұрпақтың дарыны мен талантын ашу, шығар-машылық ойлау қабілетін жетілдіру, олардың өзіне деген сенімін нығайту, бір сөзбен айтқанда өмірде өз жолын өзі таңдауына түрткі болу – ұстаздар қауымының бүгінгі таңдағы абыройлы борышы. Осыған байланысты соңғы жылдары жиі пайдаланып келе жатқан жаңа ұғымдардың бірі - инновация.

Қазақстанда ең алғаш «Инновация» ұғымына қазақ тілінде анықтама берген ғылым Немеребай Нұрахметов. Ол «Инновация, инновациялық үрдіс

деп отырғанымыз-білім беру мекемелерінің жаңалықтарды жасау, меңгеру, қолдану және таратуға байланысты бір бөлек қызметі» деген анықтаманы ұсынады. Инновация дегеніміз – жаңа мазмұнды ұйымдастыру, жаңалық енгізу, жаңа үлгілердің бағытындағы нақты әрекет, нақтыланған мөлшердің шегінен шығатын кәсіптік іс-әрекеттің жаңа сапалы деңгейге көтерілуі, жаңа нәтижені қамтамасыз ететін жаңа теориялық, технологиялық және педагогикалық іс-әрекеттің біртұтас бағдарламасы.

Инновациялық әдістердің ең негізгісінің бірі – интерактивті оқыту әдісі. Бұл әдістің негізгі қағидасы педагогикалық қарым-қатынас пен дамыту диалогі арқылы жеке тұлғаны қалыптастырып дамыту. Интерактивті оқыту әдістері, бұл – ұжымдық, өзіндік толықтыратын барлық қатысушылардың өзара әрекеттеріне негізделген, оқу үрдісіне білім алушының қатыспай қалуы мүмкін болмайтын оқытуды ұйымдастыру болып табылады.

Интерактивті оқытуда, ең алдымен білім алушы мен оқытушы арасында қарым-қатынас тікелей жүзеге асады. Интерактивті оқыту әдістерінің бірнеше түрі бар екендігі және оларды оқу үрдісінде қолдану оң нәтиже берері сөзсіз. Осы үйірменің тәрбиеленушісі Мамыр Тоғжан «Ұлы өнертапқыштыққа алғашқы қадам» облыстық инновациялық идеялар байқауында «Жылу энергетикасы, электр энергетикасы, баламалы энергетика саласындағы жобалар» номинациясы бойынша үшінші дәрежелі дипломмен марапатталса,

Ізмұхан Інжу «Ғажайып жаңа жыл» тақырыбындағы қашықтан өткізілген облыстық балалар шығармашылық көрме байқауында бірінші дәрежелі дипломмен марапатталды. Жаңа нәтижеге бағытталған білім-инновациялық білім. Жақсы педагог-оқытушы - қазіргі таңда қоғам үшін аса қымбат қазына болып есептелмек.

Бәсекеге қабілетті Қазақстан, бәсекеге қабілетті қазақстанның қарышты экономикасы десек те, жақсы экономикадан демеу алатын, қуатты әлеуметтік мемлекеттің қабілетті халқы үшін де ең қажеттісі – білімділік. Қазіргі таңда кез-келген оқыту технологиясы мұғалімнен терең теориялық, психологиялық, педагогикалық, әдістемелік білімді, үлкен педагогикалық шеберлікті, өз шәкірттерінің жан дүниесіне терең үніліп, оны ұғына білуді талап етеді. Сондықтан оқушының рухани өсуіне жағдай туғыза алатын, жаңалықтарды қабылдауға даяр, өз әрекетіне өзгеріс енгізе алатын педагогтар ғана бүгінгі қоғамның мүддесі мен әр баланың үрдісінен шыға алады. Оны ойы жүйрік, ақылы жетік, бәсекеге қабілетті, өзгерістерге бейім, жеке тұлғаны тек қана педагог қалыптастыра алады.

Инновация – жаңалық, жаңашылдық, өзгеріс деген ұғымды білдіреді. Инновация кұрал және процесс ретінде әлдебір жаңалықты ендіру деген сөз. Педагогикалық процесте инновация оқыту мен тәрбиенің тәсілдері, түрлері мақсаты мен мазмұнына, мұғалім мен оқушының бірлескен қызметін ұйымдастыруға жаңалық енгізуді білдіреді. Инновациялық оқыту дәстүрлі дидактикамен қатарласа жүргенімен, оның өзіндік айырмашылықтарымен өзгешеліктеріне мән беруге тура келеді.

Мәселен, оқытудағы ұстаным мектептегі оқыту бағдаламасында көсетілген нұсқауды орындап, ондағы мағлұматтарды беру, оны қайталап

пысықтап менгерту болса, инновациялық оқытудағы мақсат-іс-әрекет барысында оқушының қабілетін оятып, түрлі жағдай жасау арқылы олардың өзінше әрекеттенуіне бағдар беріп, шығармашылыққа талпындыру. Жаңа ақпараттық технологияны қолдану арқылы оқушылардың танымдылық іс-әрекетін ұйымдастыра отырып кәсіби құзыреттілігін дамыту. Н.Нұрахметов «Инновация» білімнің мазмұнында, технологияда, оқу тәрбие жұмысын ұйымдастыруда, білім беру жүйесін басқаруда көрніс табады деп қарастырып, өзінің жіктемесінде инновацияны, қайта жаңарту кеңістігін бірнеше түрге бөледі: жеке түрі (жеке – дара, бір-бірімен байланыспаған); модульдік түрі - (жеке – дара, бір-бірімен байланысқан); жүйелі түрі -(мектепті толық қамтитын). Баланы қызықтыра тәрбиелеп басқару, оқушының білімге ғылымға деген құлшынысын күшейтеді, өркендеуіне өте қажет шығармашыл қасиеттерін ашады.

Білімнің сапалы болуы тікелей мұғалімге, оның білім дәрежесі мен іздену шеберлігіне байланысты. Педагогикалық технология дегеніміз – оқытушының өзін-өзі ұстай білуі, байқағыштығы, алғырлығы, сөзге шешендігі. Педагогикалық технология ақпаратты өңдеу, сақтау, беру әдістерімен құралдарының табыстарна байланысты дамудың барлық мүмкіндіктеріне ие бола алатын әлеуметтік технологиялардың маңызды компоненті болып табылады. Сонымен технология деп белгіленген мақсатты тиімді орындау үшін материалды түрлендіру процестері мен әдістерінің жиынтығын айтуға болады.

Қазіргі заманғы педагогикалық технология төмендегідей негізгі әдістемелік талаптарға сай болуы тиіс:

1) Технологиялық сызба (карта) технологиялық үдерістің оны жеке функционалды бөліктерге бөлу және олардың арасындағы логикалық байланыстарды белгілеу арқылы көрсететін шартты бейнесі болуы қажет.

2) Әр педагогикалық технология тәжірибеде игерудің белгілі бір ғылыми тұжырымдамасына негізделуі тиіс: білім беру мақсаттарына жету үдерісінің ғылыми негіздемесі болу шарт.

3) Педагогикалық технологияның жүйелік сипаттары: үдерістің логикасы, барлық бөлшектерінің өзара байланысы, тұтастығының болуы қажет.

4) Оқу үдерісін жобалау, жоспарлау, мақсатын анықтау мүмкіндіктері ескерілуі керек: кезеңді диагностика, нәтижелерді түзету мақсатында әдістер мен құралдарды түрлендіру мүмкіндігі қаралуы қажет.

5) Қазіргі заманғы педагогикалық технологиялар бәсекелестік жағдайда қызмет.

6) Педагогикалық технологияны басқа білім беру ордасында басқа субъектілердің де пайдалануы. Дамыған елдердегі білім беру жүйесінде ерекше маңызды мәселелердің бірі - оқытуды ақпараттандыру, яғни арнайы пәндерді оқытуда интерактивті техника және технологияларды қолдану. Қазіргі таңда елімізде білім беру жүйесінде жаңашылдық қатарына ақпараттық кеңістікті құру енгізілді.

Ақпараттандыру жағдайында балалармен меңгеруге тиісті білім, білік, дағдының көлемі күннен күнге артып, мазмұны ұлғайып өсіп келеді. Білім беру саласында интерактивті техника және технологияларды пайдалану арқылы

білімнің сапасын арттыру, білім беру үрдісін интенсификациялау мен модернизациялаудың тиімді тәсілдері іздестірілуде.

Жаңа технологияны енгізу барысында оқытушылардың зияткерлігі мен парасаттылығы, белсенділігі, шығармашылық ізденісі, шәкірттерінің білімін бағалауы шешуші роль атқарады. Инновациялық оқыту технологиясын меңгеру үшін педагогикалық аса зор тәжірибені жұмылдыру қажет. Бұл өз қызметіне шығармашылықпен қарайтын, жеке басының белгілі іскерлік қасиеті бар адамды қажет ететін жұмыс.

Шындығында да әрбір педагог жаңа инновациялық технологияны меңгеру барысында өзін-өзі дамытады және өзін-өзі қалыптастырады. Қай елде болмасын, балаға білім беру ісі орын алып, онымен арнайы шұғылданатын мамандарды ізденіске итермелеп отырған. Білім беру жүйесі қоғаммен бірге дамып үнемі өзгеріс үстінде болады.

Заман өзгерген сайын білім беру жүйесінде қойылатын талап, ондағы оқыту және тәрбиелеу әдіс тәсілдері де өзгереді. Қазіргі таңда білім беру үдерісінде кеңінен қолданылып жүрген бірнеше инновациялық технологияларды атап көрсетуге болады: проблемалық оқыту; дамыта оқыту; деңгейлеп оқыту; дәстүрлі оқыту; кейс-стади; сұрақ-жауап ойындары; цифрлық білім беру ресурстары.

Проблемалық оқыту - ғылыми таным нәтижелерін, білімджер жүйесін ғана меңгеріп қоймай, сонымен бірге нәтижелерге жету жолдарын, баланың таным дербестігін қалыптастырып, оның шығармашылық қабілеттерін дамыту. Проблемалық оқыту-ойлау операциялары логикасы мен мектеп жасына дейінгі балалардың ізденіс әрекетінің заңдылықтарын ескере отырып жасаған оқу мен оқытудың бұрыннан мәлім тілдерін қолдану ережелерінің жаңа жүйесі.

Дамыта оқыту - мектеп жасына дейінгі балада білім, білік дағдының қалыптастыруын жоққа шығармайды, бірақ оқыту мен тәрбиелеу баланың дамуын қамтамасыз ететін жағдай болу керек. Дамыта оқыту технологиясы ұйымдастырылған оқу іс әрекетінде балаларға тәрбиешінің қарапайым ізденгіштік, зерттеушілік іс әрекетін қалыптастыру тән. Дәстүрлі оқыту - балалардың таным қабілеттері және жас мөлшері шамамен бір деңгейді құрайды. Оқыту барысында жоспарланған тақырып кеңінен түсіндіріледі, балалар сол тақырып бойынша білімш, білік дағдыларын игеру мақсатында жұмыс істейді.

Цифрлық білім беру контентін электрондық оқулықтар, компьютерлік ойындар, виртуалды жаттығу әдістері, ғылыми-әдістемелік зерттеулер құрайды. Цифрлық білім. «Қазіргі заманғы жастарға ақпараттық технологиямен байланысты әлемдік стандартқа сай мүдделі жаңа білім беру өте қажет» деп, – Елбасы атап көрсеткендей жас ұрпаққа білім беру жолында жаңа ақпараттық технологияны қолдану арқылы оқушылардың танымдылық іс-әрекетін ұйымдастыра отырып кәсіби құзыреттілігін дамыту оқу үрдісінде пайдаланудың маңызы зор. ЖАТ арқылы оқушылардың өз бетінше жұмыс жасау дағдыларын дамыту арқылы кәсіби құзыреттілігін қалыптастыру баға жетпес құндылықтардың бірі. Жаттығуларды өз бетінше тексеріп, қорытынды

жасай білетін тұлға қалыптастыру мақсатында жаңа технологиялар әдістерін кеңінен қолдану қажет деп білемін.

Жаңа ақпараттық қоғам жағдайында оқушылардың кәсіби құзыреттілігін қалыптастыру көрсеткіштерін төмендегідей анықтаған: Оқу мәтінін қою сабағында

I. Табыс ситуациясын тудыру кезеңінде оқушылар өз жетістіктеріне көз жеткізеді, яғни білетіндері сараланады. Осы кезеңде оқушылардың ақпараттық, коммуникативтік құзыреттіліктерін дамыту көрініс береді.

II. Интеллектуалдық шиеленіс кезеңінде оқушылардың ізденіс зерттеу әрекеттерін ұйымдастыруда салыстырады, топтардың жауаптары тыңдалып шешімдері тыңдалады. Осылайша сабақ мақсатын оқушылар өздері айтады. Бұл кезеңде оқушылар алдарына қойылған проблемаларды анықтап топтың шешімі арқылы мақсат қояды. Яғни проблеманы шешу құзыреттіліктері қалыптасады.

III. Оқу міндетін қою кезеңінде жеткіліксіз білімдерін өздері меңгереді. Оқулықтан тиісті ақпаратты тауып қажеттісін сызба арқылы береді.

IV. Оқу міндетін шешу амалдарын іздестіруде практикалық жұмыстарды топ өздері орындайды қиындықтарды анықтап шешімін айтады

V. Қортынды рефлексия кезеңінде әр топ, әр оқушы өз түсінігіне талдау жасап, өмірде қолдану аясын айтады. Келесі сабаққа міндет белгілейді.

«Сабақ беру жай ғана шеберлік емес, ол жаңадан жаңаны табатын өнер» деп Жүсіпбек Аймауытов айтқандай бүгінгі оқыту жүйесінде әртүрлі жаңа технологияларды пайдалану тәжірибеге еніп, нәтижелер беруде. Бұлар оқушының жеке қасиетін аша отырып, азамат етіп тәрбиелеумен қатар оқушының танымдық күшін қалыптастыру және білімін кеңейтуге, тереңдетуге жағдай жасайды.

Қорыта келгенде, дамыта оқыту технологиясы оқушы құзыреттілігін дамытуда аса маңызы бар технология. Инновациялық педагогикалық технологияларды пайдалану педагогикалық іс - әрекет пен оның құралдарын, іске асыру механизмдерін ғана өзгертуді көздемейді, сонымен бірге маманның тұтасымен алдына қойған мақсатын, құндылық бағдарлауын, нақты білім, білік және дағдысын қайта құруды қажет етеді.

Отбасы және мектеп тәрбиесінің бала дамуында алатын орны

Ертеңгі жас ұрпақтың денсаулығын, білімі мен өмірге деген көзқарасын дұрыс қалыптастыра білсек, сонда халық артына данагөй тәрбиелі ұрпақты қалдыра алады... Сол кезде олар қазақ тілін, орыс, ағылшын тілдерін бірдей жақсы меңгереді. Олар өз елінің патриоты, әлемге танылған азаматы бола алады.

Бұл міндеттер «Білім туралы» Заңда белгіленіп айтылған. «Білім жүйесінің екінші тарауындағы «Білім жүйесінің міндеттері» деген 8 бабында педагогтардың алдында тұрған міндет – бұл азаматтық және патриоттық тәрбие, Отанға деген сүйіспеншілік, мемлекеттік рәміздердің мәнін түсіну, халықтық ата-салтқа деген құрмет, халықтардың арасындағы достыққа тәрбиелеу, халық тарихын, мәдениеті, салт-сана мен дәстүрлерін, басқа да

Республика халықтарының мәдениетін оқып үйрену керек екенін атап көрсеткен. Баланы саналы, білімді етіп тәрбиелеу отбасы мен қатар мектеп ұжымының да жауапты міндеті.

Мектеп - өскелең ұрпақты тәрбиелеу жүйесіндегі шешуші буын. Оның жас ұрпақты тәрбиелеудегі рөлі өте зор. Еліміздің жастары мектеп арқылы өмірге жолдама алады. Мектеп еш уақытта отбасынан, қоғамнан бөлініп, автономиялық мекеме болған емес. Сондықтан оның іс-әрекеті отбасымен, жұртшылықпен, еңбек ұжымдарымен тығыз байланысты. Міне, мектептің үлкен тәрбиелік қызметі осында.

Мектеп тәрбиеге байланысты қоғамдық күштерді ұйымдастыру және біріктіру рөлін атқарады, Ол ішкі тәрбие процесін атқарып қана қоймайды, мөлтек аудандарда, кәсіпорындарда жүргізілетін тәрбие жұмысының мақсатқа бағыттылығын қамтамасыз етеді.

Осы тұрғыдан мектеп — балалармен тәрбие жұмысын ұйымдастырып, жеке адамның дамуында және қалыптасуында әр түрлі факторлардың ықпалын үйлестіріп, біріктіретін орталық. Мектепте іс-әрекеттің ең бастысы - тәрбие түрлерінің (дүниетіным, еңбек, мінез-құлық, эстетикалық дене тәрбиесі) мақсаттары мен міндеттері жүзеге асырылады.

Мектеп басшылығымен жүргізілетін тәрбие жұмыстарының формалары көп. Олар: - ата-аналармен жұмыс; - сынып жетекшілерінің және мұғалімдердің отбасымен жұмысы; - сыныптан және мектептен тыс тәрбие жұмыстары; Осы жұмыстарға мектеп басшылық жасайды, көмектеседі, тиісті адамдармен, ұйымдармен бірігіп іске асыруды қамтамасыз етеді. Тәрбие жүйесінде, әсіресе, жеке адамның жоғары моральдық қасиеттерін қалыптастыруда, адамгершілік сезімін, эстетикалық талғамын дамытуда қоғамдық тәрбие институттарының алатын орны ерекше.

Отбасы - оқыту мен тәрбие жұмысындағы мектептің одақтасы. Отбасы тәрбиесі - бұл қоғамдық тәрбиенің бір бөлігі, мемлекет алдындағы ата-аналардың борышы. Үкімет отбасына үнемі қамқорлық жасауда. Қамқорлықтың түрлері: - балалар мекемелері жөнінде халықтың қажеттілігін толық қанағаттандыру, балалардың еңбек, спорт лагерьлерінің, ғылыми-техникалық және көркем шығармашылық үйірмелерінің жұмысын кеңейту; - ананы, балалық шақты қорғауға ерекше көңіл бөлу, отбасы мүшелерінің демалуы үшін санаториялардың, демалыс үйлерінің жүйесін кеңейту; - аналар жағдайын еске алып, өйелдердің халық шаруашылығына қатысуын үйлестіру.

Отбасындағы басты мәселелердің бірі-баланың тіршілік әрекетін ұйымдастыру: баланың тәртібі, міндеттері, қойылатын талаптар, оның үй еңбегіне қатысуы, оқу-әрекеті, бос уақытын, ұйымдастыру. Бала өмірін және іс-әрекетін ұйымдастыруда негізгі жағдайлардың бірі - ұтымды ырғақ жасау. Күн тәртібі, еңбек пен демалыстың парасаттылықпен, кезектесіп өтуі, талаптарды орындау, жақсы әдеттерді қалыптастыру.

Балалардың күн тәртібі жұмыс қабілетін толық сақтау үшін еңбек пен демалыстың кезектесіп өтуінің қажет екендігін көрінетін И.П.Павловтың іліміне негізделеді. Күн тәртібін баланы жинақылыққа, тілалғыштыққа, дәлдікке мұқияттылыққа үйретеді, денсаулығын нығайтады, еңбек қабілетін

жақсартады. Дұрыс ұйымдастырылған күн ырғағы белгілі дағдыға үйретеді, дағды әдетке айналады. Әдет келешекте бала қажетін қанағаттандырады. Күн тәртібін жасауда ата-ана баланың жасын, үй жағдайын, денсаулығын мұғалімдер мен сынып жетекшілерінің кеңесін, отбасы мен мектеп ырғағының бірлігін еске алуы тиіс.

Отбасында күн тәртібінің негізгі құрамды бөліктері - еңбек, демалыс, ойын, сабаққа дайындалу, тамақтану, ұйқы, т.б. дұрыс алмасып отыруы қажет. Отбасында балалардың тәрбие процесіне табысты ықпал жасайтын басқа жағдайлар:

- отбасының этникалық құрамы және құрылымы: толық емес отбасы, бір балалы, көп балалы отбасы, бір ұлттық, көп ұлттық отбасы.

- тіршілік әрекетінің жағдайлары: отбасы мүшелерінің білім дәрежесі, жалпы материалдық әл-ауқаты, ауылдық және қалалық отбасы.

- отбасының мәдени потенциалы: күнделікті тұрмыстың жалпы мәдениеті, күн ырғағы, кітапхананы, теледидарды, музыка аспаптарын пайдалана білуі, спорт-пен айналысу, отбасылық дәстүрлік мерекелер.

- ішкі отбасылық қатынастар микроклиматы отбасындағы көзқарастың бірлігі және айырмашылығы, отбасы мүшелерінің өз міндеттеріне көзқарасы.

- қоғамға көзқарасы: еңбек пен қоғамдық міндеттерге, қоғамдық тәрбие институттарына қатысы.

- отбасының тәрбиелік мүмкіндігі: отбасылық тәрбие, әдістер, ата-аналардың және басқа мүшелердің педагогикалық мәдени дәрежесі. Отбасының осы ерекше белгілерінің тәрбиелік ықпалы өте күшті, оларды тәрбие барысында ескеру қажет. Отбасының өзіне тән ерекше қызметтері бар. Олар халықтың өсуі, адамзат ұрпағын әрі қарай жалғастыру, қажеттілік, шаруашылық қызметі, отбасы мүшелерінің өзара және туған-туысқандарымен қатынас жасау қызметі. Отбасындағы тәрбие түгел іске асып отырмайды. Тәрбиенің сәтсіздікке ұшырауының басты себебі - тәрбиені жүргізіп отырған адамның педагогикалық көзқарастарының жеткіліксіздігі, адамның көңіл-күйі мен материалдық, әлеуметтік жағдайының нашарлығы.

Отбасылық тәрбие тиімсіздігінің себептері:

- отбасындағы өктемдіктің баланы өзін-өзі басқарудан, билеуден айырып, өз күшіне, мүмкіншілігіне сенуден қалып, оған қарсы қоярлық ішкі күш-жігерінің төмендеуі, сезімінің мұқалуы;

- баланы өз еркімен жіберушілік, еркелік, бәрін кешірушілік. Баланың дегеніне көніп, жетегіне еру оны өзімшілдікке тәрбиелейді.

- отбасында бірыңғай талаптың болмауы, ересектер арасындағы алауыздықты пайдаланып, баланың екі жүзді және жағымсыз нерсеге бейім болып өсуі;

- ата-ананың баланы ұжымнан аулақтатып өсіруге тырысып, баланың қалыптасуына кері әсер етуі;

- ата-ананың баласының іс-әрекетіне немқұрайлы қарап, жауапсыздық танытып, баланың, күмәнді адамдармен танысуға мүмкіншілік алуы. Отбасында балаға үйрету арқылы үлкендер, ата-анасы оларға тапсырма береді,

оның орындалуын тексереді, мысалдар, мінез-құлық және әрекет үлгісін көрсетеді.

Сендіру – бұл тәрбие әдісін өзіне түсіндіру және дәлелдеу, яғни нақты үлгілерді көрсету жатады. Бала белгілі түсініктерден, әрекеттен күдіктенбеуі тиіс. Мадақтау және қолдау – бұл тәрбие әдісі жанұя тәрбиесінің тәжірибесінде кең қолданылады. Бала әрқашанда өзінің мінез-құлқына, ойына, жұмысына баға бергенді қажетсінеді. Жанұядағы ең бірінші мадақтау-ауызша мақтау және ата-ананың қолдауы. Мадақтау және қолдау балаға стимул болатын үлкен әсер береді.

Халықта баланы жақсы әрекет жасауға тырысуы үшін мақтайды. Тұспалдап айту – тікелей немесе жанама, тәрбие әдісі ретінде әсер ету үшін бүкіл шығыс елдерінде қолданылады. «Қызым саған айтам, келінім сен де тында», – дегенге саяды. Жеке өнеге (әсіресе, ата-аналардың) – бұл халық педагогикасында ең радикалды, ең әрекетті әдіс болып табылады. Ата-ананың рухани бейнесі, олардың еңбегі, қоғамдық әрекеті, жанұядағы өзара қарым-қатынасы, заттарға қарым-қатынасы, өнерге – бұның барлығы балаға үлгі болып табылады және олардың тұлғалық дамуына, қалыптасуына үлкен әсерін тигізеді.

Мектеп пен отбасы байланысының басты формасы - ата-аналар жиналысы. Онда күнделікті өмір, еңбек, демалыс, оқушылардың бос уақыты, кәсіптік бағдар, оқу және тәрбие жұмысы, т.б. талқыланып, оларды одан әрі жетілдірудің нақты жолмен қарастырылады. Сынып ата-аналары жиналысында ата-аналар комитеті, олардың төрағасы сайланады. Байланыс нысандарының бірі - педагогтардың оқушылар үйіне баруы.

Мектеп пен отбасы ынтымақтастығының тағы бір түрі - педагогикалық насихат яғни педагогикалық білім беру. Н.К.Крупская ата-аналарды педагогикалық минимуммен қаруландырудың қажет екенін бірінші рет айтқан болатын. Осы тұрғыдан педагогикалық-психологиялық "Ілім негіздерімен ата-аналарды қаруландыру мектеп алдында тұрған міндеттердің бірі.

Орта білім беру ұйымдарында қашықтықтан оқу процесін іске асыру

Орта білім беру ұйымдарында оқу процесін ұйымдастыруға жөніндегі осы әдістемелік ұстаным пандемияға байланысты шектеу шаралары кезеңінде қашықтан оқытуды ұйымдастырудың оңтайлы жағдайларын және орта мектепте жаңа оқу жылының ұйымдасқан түрде басталуын қамтамасыз ету мақсатында жасалынған. Әдістемелік ұстаным меншік түріне қарамастан барлық білім беру ұйымдарында пайдаланылады. Орта білім беру ұйымдарында оқу процесін ұйымдастыру нысаны санитарлық-эпидемиологиялық ахуалға байланысты анықталады. Білім алушылардың, педагогтердің және басқа қызметкерлердің денсаулығын сақтау мақсатында оқу процесі мектеп алдындағы, 1-11 сыныптарда қашықтық форматта ұйымдастырылатын болады. Білім беру ұйымдарының мектепалды, 1-5 сыныптарының білім алушылары үшін сыныпта 15 балаға дейінгі контингенті бар ата-аналарының немесе заңды өкілдерінің өтініші бойынша кезекші сыныптар ұйымдастырылуы мүмкін. Мектептерде

тиісті жағдайлар болған жағдайда, ата-аналардың немесе балалардың заңды өкілдерінің өтініші бойынша білім алушылар қабылданады. Ол үшін ата-аналар бойынша өтініш беруі тиіс. Меншік нысанына қарамастан мектептердің қызметінде санитариялық қауіпсіздік шараларын қатаң сақтай отырып, сыныптарда 15 адамға дейін балалар саны 300 адамға дейінгі шағын котингентті мектептерге штаттық режимде рұқсат етіледі. Сыныптардың жинақталуын 15 баладан асырмай сақтаған жағдайда ата - аналарының өтініші бойынша жалпы білім беретін мектептерде 1-ден 5-сыныпқа дейін, халықаралық мектептерде 7-сыныпқа дейін кезекші сыныптарда оқытылады.

Сырқаттанушылық тұрақты қысқарған кезде Қазақстан Республикасының Бас мемлекеттік санитариялық дәрігерінің қаулысымен эпидемиологиялық жағдайға сәйкес білім беру ұйымының аралас немесе штаттық режимге біртіндеп ауысуы жүзеге асырылады. Ерекше білім берілуіне қажеттілігі бар балаларға арналған арнайы мектеп-интернаттарда (оның ішінде ата-анасының қамқорлығынсыз қалған жетім балаларға), мектеп жанындағы интернаттарда, балаларды жыл бойы оқытуды және сауықтыруды жүзеге асыратын оқу-сауықтыру орталықтарында ата-аналардың өтініштері негізінде, тиісті жағдайлар болған жағдайда, қатаң санитарлық-эпидемиологиялық талаптарды сақтай отырып, барлық сыртқы байланыстарды шектей отырып, жабық режимде жұмыс ұйымдастырылатын болады. Мектеп қашықтан оқытудан штаттық режимге ауысқан кезде білім алушылар ата-аналарының қалауы бойынша қашықтан оқытуды жалғастыруы мүмкін. Ол үшін ата-аналар үлгі бойынша өтініш беруі керек.

Оқу форматына қарамастан, қазақ және орыс тілдерінде оқитын оқушыларға 1-11-сыныптардан бастап республикалық «Ел-Арна», «Балапан» теледидарлық сабақтары арқылы оқу мүмкіндігі беріледі. Теледидар сабақтары Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің ресми арналарында ақысыз көрсетіледі. Теледидар сабақтары қосымша білім беру ресурсы ретінде қолданылады.

Білім беру ұйымдарының жұмысы штаттық режимде: кезекші сыныптардың жұмыс істеуі, бір сыныпқа 15 балаға дейін жұмыс жасайтын мектептердің жұмысы, арнайы мектеп-интернаттардың, жалпы мектеп-интернаттардың, мектеп жанындағы интернаттар, жыл бойына балаларды оқытуды және сауықтыруды жүзеге асыратын оқу-сауықтыру орталықтарының жұмысы ата-аналардың немесе балалардың заңды өкілдерінің өтініші бойынша тиісті аумақтық бас мемлекеттік санитарлық дәрігермен келісімімен жергілікті атқарушы органдардың шешімі негізінде жүргізіледі.

Білім беру ұйымдарында қашықтықтан оқыту процесін ұйымдастыру. Оқу процесін қашықтық форматында ұйымдастыру үшін мектеп мұғалімдердің негізгі сұраныстарына сәйкес келетін функционалдылық тұрғысынан ең қолайлы инфрақұрылымы мен білім мазмұны бар интернет-платформаны таңдайды. Қашықтан оқыту үшін икемді сабақ кестесі жасалады, ал 1-5-сынып сабақтарын таңғы 9:00-ден, 6-11 сыныптарды 14:00-ден қою ұсынылады. Мұғалімдер оқу процесін ұйымдастыру кезеңінде интернет-платформалардан басқа кез-келген қол жетімді байланыс құралдарын қолдана алады.

Қашықтан оқыту процесі синхронды және асинхронды форматтарда, Санитариялық-эпидемиологиялық қағидалар мен нормалар талаптарын және оқу уақытын ұтымды пайдалануды ескере отырып өтеді. Бұл жағдайда сабақтар екі форматты біріктірумен немесе тек асинхронды форматта өткізілуі мүмкін. Интернет-платформаларға қосылу бойынша проблемалар туындаған жағдайда, педагогтің қалауы бойынша кез келген қолжетімді байланыс құралдары арқылы сабақтар өткізуге жол беріледі. Сабақтың синхронды форматындағы оқыту мұғалімнің қазіргі заманғы мүмкіндіктерді пайдалана отырып, нақты уақыт режиміндегі білім алушылармен тікелей байланысын (стриминг) және басқа да байланыс құралдары көздейді. Педагог стримингке шығу үшін сабақтың белгілі бір бөлігін бөліп көрсете алады, сабақтың қалған бөлігін асинхронды форматта өткізе алады. Сабақтарды нақты уақыт режимінде (стримингтің) өткізу міндетті емес. Мұғалім сабақтың мақсаттарына сүйене отырып, сабақтың қай бөлігін, аптасына (тоқсанда) нақты уақыт режимінде қанша сабақ өткізе алатындығын анықтайды.

Сабақтың асинхронды форматы – электронды платформалардың мүмкіндіктері арқылы мұғалімнің білім алушылармен өзара әрекеттесуі, мұндай формат өз бетінше оқуға арналған контент және оған мұғалімнің кері байланысын көздейтін оқу тапсырмаларынан тұрады. Оқу процесін қашықтан (синхронды және асинхронды режимінде) ұйымдастыру үшін мектеп барлық педагогтер мен білім алушылар үшін электрондық платформаларға қосылуы тиіс.

Мұғалім білім алушыларды стриминг режимінде сабаққа алдын-ала дайындап, оларға іс-қимыл алгоритмі бар жадынаманы беруі керек.

Сабаққа дейін:

- құрылғыға ХХХ қосымшасын жүктеңіз;
- қосымша баптауларының жұмысын тексеріңіз (микрофон, видео, экран демонстрациясы және т.б.);
- сабақ алдында 10-15 минут ішінде платформаға қосылуды тексеріңіз;
- тіркеу үшін өзіңіздің аты-жөніңізді, сыныбыңызды пайдаланыңыз;

Сабақ кезінде:

- бөгде дыбыстардың болмауын қамтамасыз етіңіз;
- микрофон режимін қадағалаңыз (қажет болған жағдайда ғана қосыңыз);
- бейне режимді бақылаңыз;
- этикалық мінез-құлық нормаларын сақтаңыз;
- платформа құралдарын дұрыс пайдаланыңыз (қажет болған жағдайда: мұғалімге немесе чатқа барлығына хабарлама жазу, бейне/аудио немесе презентацияны қосу, «қолды көтеру», «иә/жоқ», «бас бармақ» және т.б. батырмаларды басу). Қысқа мерзімді сабақ жоспарын әзірлеу және іске асыру кезінде мұғалім оқу мақсатына байланысты сабақтың синхронды және асинхронды бөлігі үшін мазмұны мен уақытын ұтымды бөлуі керек. Техникалық проблемалар туындаған және тікелей эфирге шығу мүмкін болмаған жағдайда мұғалім сабақты асинхронды форматқа ауыстырады.

Сабақтың синхрондық форматтағы сабақ құрылымына енеді:

- I. қамтылған материалдың қысқаша мазмұны: жаңа тақырыпты түсіндіру үшін қажеттілігі бойынша логикалық байланысқан алдыңғы тақырыптардың негізгі бөлімін мазмұндау;
- II. білімалушылардың назарын жаңа материалды оқып үйренуге қажет болуы мүмкін білім мен дағдыларға аудару;
- III. жоспарға сәйкес жаңа материалды таныстыру;
- IV. материалды бекіту бойынша ұсынымдар.

Сабақтың мазмұны келесі талаптарға сай болуы керек:

- I. – ақпаратты нақты құрылымдау: тапсырыс беру, жүйелеу;
- II. – негізгі дидактикалық принциптерді ескеру: ғылыми сипат, көріну, қол жетімділік, саналылық, теория мен практика арасындағы байланыс, циклдік, танымал ғылыми презентация, оқу материалының эстетикасы;
- III. – теледидар, ақпараттық-коммуникациялық және мультимедиялық технологиялар саласындағы заманауи әлемдік жетістіктерге сәйкестігі;
- IV. – қабылдауды ескере отырып, аудиовизуалды ақпараттың жеткілікті көлемі мен әсер ету ұзақтығы;
- V. – түрлі ақпараттық оқу материалдарын қолдану: мәтін, презентациялар, графика, медиа, суреттер, кестелер, инфографика және басқалар.

Асинхронды форматтағы сабақтар бойынша ұсынымдар:

Асинхронды форматтағы сабақ мұғалім білімалушылармен электрондық платформалардың мүмкіндіктері арқылы өзара әрекеттескенде жүзеге асырылады. Сабаққа арналған оқу тапсырмаларын электрондық платформалардың мазмұны мен мүмкіндіктерін ескере отырып мұғалім әзірлейді. Оларға электронды оқулықтар, бейнелер, шеберлік тренажерлері, білімді бақылау ресурстары және басқалары кіретін цифрлық білім беру ресурстары жатады.

Педагог асинхронды форматтағы сабақ дайындау барысында:

- сабақтың түрін, мақсатын анықтайды;
- сабақтың мақсатына сәйкес оқу материалын дайындайды (электронды оқулықтар, бейнематериалдар, ТВ-сабақтар, презентациялар және т. б.);
- мұғалім оқу процесінде интернет-платформада орналасқан материалдарды ғана емес, сонымен қатар өзінің оқу материалдарын да пайдаланады;
 - оқушыға өздігінен оқуы үшін оқу материалын ұсынады;
 - білім алушыларға кез келген уақытта қайта қарауға электронды платформада орналастырылған немесе мұғалім жазған теледидар сабағын немесе бейне сабағын көруге мүмкіндік береді;
- Интернет-платформаларда орналастырылған қол жетімді сандық білім беру ресурстарын ұсынады;
 - оқу тапсырмаларын сабақтың мақсатына сәйкес ұсынылған көлемге сәйкес, орындау тәртібі мен уақыт шығындарын, сондай-ақ білім алушылардың жеке мүмкіндіктері мен ерекше қажеттіліктерін ескере отырып әзірлейді;

– электрондық платформалар немесе электрондық пошта мүмкіндіктері арқылы қажетті сілтемелер бере отырып, жаңа сабақтың тақырыбын, мақсатын егжей-тегжейлі сипаттай отырып, білім алушыларға оқу тапсырмасын жібереді немесе басқа да қол жетімді байланыс құралдары;

– орындалған жұмыстарды қабылдайды және білім алушыларға белгіленген тәртіппен кері байланысты жүзеге асырады, электрондық журналдар болмаған жағдайда кері байланыс мұғалімнің еркі бойынша байланыстың қолжетімді түрлері арқылы жүзеге асады;

– қажет болған жағдайда білім алушыларға, оның ішінде ерекше білім алуға қажет ететін балаларға жеке кеңес береді.

Білім алушыларға сабақ оқу күнін ұйымдастыру үшін ұсынымдар:

- Оқушылар синхронды және асинхронды форматта ескере отырып, сабақ кестесін сақтайды және сабақ күнін жоспарлайды.
- Олар белгіленген кестеге сәйкес материалдарды оқиды және пәндер бойынша оқу тапсырмаларын орындайды.
- Интернет - платформалардың, электрондық журналдардың мүмкіндіктері арқылы жауаптарды тіркейді немесе қолжетімді байланыс түрлері арқылы жібереді.
- Мұғалімнің тапсырмалар бойынша түсініктемелерін оқып, оның ұсыныстарын орындайды.
- Сынып жетекшісімен байланыста болады.
- мұғалімдермен кез-келген қол жетімді режимде жұмыс істейді, егер қажет болса, туындаған сұрақтарды мұғалімге жібереді.
- Компьютерлік техникамен үздіксіз жұмыс істеу ұзақтығына қатысты санитарлық нормаларды сақтайды.

Электрондық оқу материалдарын қолдану бойынша ұсыныстар:

Цифрлық білім ресурстары - компьютерлік технологиялар негізінде жасалынған және енгізілген оқу құралдарының жиынтығы, соның ішінде цифрлық білім беру ресурстары (ЦБР) - цифрлық технологиялар негізінде құрылған және жұмыс істейтін ресурстар. Оқу процесінде мұғалімдер қолданатын ЦБР келесі талаптарға сай болуы керек:

- Қазақстан Республикасының заңнамасымен таратуға тыйым салынған ақпарат болмауы керек;
- үшінші тұлғалардың ар-намысы мен қадір-қасиетін, құқықтары мен заңмен қорғалатын мүдделерін қозғайтын ақпарат бар ЦБР-ды пайдалануға жол берілмейді;
- мазмұны оқу нәтижелеріне, білімнің тиісті деңгейіне арналған Үлгілік оқу бағдарламасына, оқушылардың жас ерекшеліктеріне арналған Мемлекеттік білім стандарты талаптарына сәйкес келеді;
- әртүрлі діни, этникалық және мәдени топтардың өкілдеріне құрметпен қарау қағидаттарын ұстанады, этносаралық және конфессияаралық диалогқа араласпайды;
- білім алушылардың жынысына, ұлтына және тұрғылықты жеріне қарамастан қол жетімді және түсінікті;
- қазіргі ғылыми білімнің негіздеріне қайшы келмейді;

- білім деңгейі, пән, оқу деңгейі, бақыланатын мазмұн элементтері, мазмұн түрі дұрыс таңдалған;
- материалды таныстыру бірізділік пен дәйектілікпен сипатталады.

Қашықтан оқыту режиміндегі мектеп әкімшілігі мен педагогтердің функциялары тоқталсақ, білім беру ұйымының басшысы:

- жұмыс сапасына бағытталған басқару шешімдерін қабылдайды;
- қашықтан оқытуды ұйымдастыру жөнінде тиісті бұйрық шығарады;
- барлық педагогтер мен білім алушыларға заманауи талаптарға сәйкес келетін электрондық платформаларға қосылу мүмкіндігін қамтамасыз етеді;
- мектеп оқушыларын компьютерлік техникамен қамтамасыз етуді және Интернет пен қосылуын бақылайды;

- сынып контингентін, сабақ кестесін, жұмыс кестесін бекітеді;
- сабақтың құрамын, сабақ кестесін, жұмыс кестесін, мектептің оқытушы құрамын педагогикалық кеңестің отырысында 28 тамыздан кешіктірмей бекітеді;

- білім беру процесінің ұйымдастырылуына, оның ішінде қашықтық форматта тұрақты бақылауды мен ұдайы мониторингті жүзеге асырады

- мұғалімдердің оқу жүктемесінің жұмыс оқу жоспарынан асып кетуіне жол бермей, тарифтік тізімге және мектептің оқу жылына арналған оқу жұмыс жоспарына сәйкес бөледі;

- қажет болған жағдайда еңбек заңнамасына сәйкес қызметкерлердің білім беру процесін қамтамасыз ету жөніндегі еңбек функцияларын бөледі;

- қашықтағы форматта ұйымның өмірлік белсенділігі мен қызметін қамтамасыз ететін қызметкерлердің еңбек функцияларын анықтайды (әкімшілік, техникалық персонал).

Сынып жетекшісі:

- білім алушылардың қашықтан оқытуға техникалық мүмкіндіктері мен дайындығына мониторинг жүргізеді (компьютердің, Интернеттің болуы және басқа электрондық платформаларға қолжетімділік);

- білім алушылар мен олардың ата-аналарына (заңды өкілдеріне): мектеп пайдаланатын білім беру платформасы туралы, сабақ кестесі туралы хабарлайды;

- сабақ үшін қажетті жағдайлар туралы мәселені түсіндіреді (жұмыс орнын және жабдықтарды қамтамасыз ету, тыныштықты сақтау, жұмыс жағдайын қамтамасыз ету, бөгде шуды болдырмау, білім алушы бөлмесінде басқа балалардың немесе жануарлардың болмауы);

- стриминг режимінде сабақ кезінде білім алушылардың мінез-құлық ережелерін түсіндіреді;

- сынып білім алушылары арасынан кезекшіні тағайындайды, ол сабақты синхронды форматта өткізу кезінде сыныптағы тәртіпті қадағалайды.

Педагогтер:

- оқушылардың назарына сабақтың форматы және оқу процесін ұйымдастыру ережелері туралы ақпарат береді;

- бекітілген кестеге сәйкес оқу процесін жүзеге асырады.

Білім беру ұйымы таңдаған білім беру платформасы келесі талаптарға сай болуы керек:

- қашықтықтан оқыту кезінде сабақты дамытуға және толықтыруға икемді құралдардың болуы;
- білім алушылардың бірлескен жұмысын қолдау (форумдар, чаттар, құжаттармен жұмыс, презентациялар және т.б.);
- Интернет (Веб-портал) арқылы білім беру платформасының қызметтеріне қол жетімділік;
- ағын режимін қамтамасыз ету;
- мұғалімдер мен білім алушыларға бірыңғай кіру нүктесін ұсыну;
- барлық оқу кезеңінде әр білім алушының білім деңгейі мен нәтижелерінің динамикасын көрсету;
- дербес компьютерлерге арнайы бағдарламалық жасақтаманы орнатудың қажеті жоқ;
- тегін мобильді қосымшаны орнату мүмкіндігі;
- кез-келген құрылғыда (компьютерлерде, планшеттерде, смартфондарда) жұмыс істеу мүмкіндігі.
- интуитивті және қолданушыға ыңғайлы интерфейс;
- пайдаланушының қажеттіліктеріне жауап беретін білім алушының барынша ыңғайлы және түсінікті жеке кабинеті.
- (кең жолақты) сыммен немесе сымсыз (3G немесе 4G / LTE) интернетке қосылу;
- динамиктер және микрофон – кіріктірілген немесе USB немесе сымсыз Bluetooth;
- веб-камера немесе HD-веб-камера - кіріктірілген немесе USB; HD-камера немесе видеозахват картасы бар HD-бейнекамера.

Жоғарыда аталған бағдарламалар қашықтықтан оқыту процесінің мониторингін қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Аралас және стандартты білім беру форматтарында оқыту процесін ұйымдастыру

Санитариялық-эпидемиологиялық жағдай жақсарған кезде бірінші болып қашықтықтан оқыту форматынан штаттық форматқа мектепалды, 1-5-сыныптардың, халықаралық мектептерде 7-сыныпқа дейінгі білім алушылар санитариялық қауіпсіздіктің қатаң шараларын сақтай отырып көшеді. 6-11 сыныптар оқуды қашықтықтан жалғастырады. Сырқаттанушылық тұрақты қысқарған кезде Қазақстан Республикасының Бас мемлекеттік санитариялық дәрігерінің қаулысымен эпидемиологиялық жағдайға сәйкес білім беру ұйымының аралас немесе штаттық режимге біртіндеп көшуі жүзеге асырылады. Мектепалды, 1-5-сыныптарда, халықаралық мектептерде 7-сыныпқа дейін және аралас форматта оқытудың штаттық режимін ұйымдастырған кезде келесі шараларды сақтау қажет:

- басталу және аяқталу уақытын көрсете отырып, сабақ кестесін құру;

- әлеуметтік алшақтық үшін, физикалық байланыстарды азайту үшін ауысымдарды ұлғайту және ауыстыру;
- кабинеттік жүйені алып тастау, әр сынып белгілі бір кабинетте орналасады;
- әртүрлі сыныптар үшін әр уақытта сабақтар арасындағы өзгерістерді ұйымдастыру;
- мектепке кіру кезінде медицина қызметкерінің білім алушылар мен педагогтердің температурасын күн сайын өлшеуі;
- маскаларды кию режимін қамтамасыз ету;
- кабинеттерді және барлық жайларды желдету, кварцтау;
- қолды жуу және арнайы құралдарды пайдалану;
- әрбір екінші сабақтан кейін сынып бөлмелерін ылғалды жинау;
- дәліздердегі, рекреациялардағы, холлдардағы және басқа үй-жайлардағы ауысымдар, шағын ауысымдар арасындағы ылғалды жинау;
- күн сайын температураны өлшеуге, ауру белгілерін анықтауға, білім алушылардың жағдайын бақылауға, кейіннен сыныпты штаттық режимге қайтарғанда оқшаулауға арналған медициналық кабинеттер мен оқшаулағыштардың жұмыс істеуі;
- таза ауада дене шынықтыру сабақтарын ұйымдастыру немесе спорт залдарын үнемі желдету;
- мұғалімдерге кабинеттерде жүруге, мұғалімге баруға, сыныптан тыс іс-шаралар мен ата-аналар жиналыстарын өткізуге тыйым салынады;
- барлық лездемелік жиналыстар қашықтық формата өтеді;
- мектеп заттардың, кабинеттердің, реакциялардың, холлдардың және басқа да үй-жайлардың бетін өңдеу үшін жеткілікті мөлшерде дезинфекциялау құралдарымен қамтамасыз етіледі;
- мектептің кіреберісінде дезинфекциялау тоннельдері, аяқкиімге арналған дезинфекциялау кілемшелері орнатылады, барлық қабаттарда қолды өңдеуге арналған санитайзерлер орнатылады, термометрия қамтамасыз етіледі;
- сапалы сумен жабдықтау, қолды жуу құралдары қамтамасыз етіледі.

Санитарлық-эпидемиологиялық жағдайды жақсартумен мектептің жұмысын жандандыру - аралас және штаттық форматқа біртіндеп көшу тиісті аумақтың бас мемлекеттік санитарлық дәрігерінің келісімі бойынша жергілікті атқарушы органдардың шешімі негізінде жүзеге асырылады.

Дәстүрлі форматта оқытуды ұйымдастыру

Қолайлы санитариялық-эпидемиологиялық жағдайда мектеп санитариялық қауіпсіздіктің қатаң шараларын сақтай отырып, толық штаттық режимде жұмыс істей бастайды. Барлық сыныптарда, оның ішінде мектептердің мектепалды сыныптарында оқыту штаттық режимде жүргізіледі. Сабақ кестесі, ауысым режимі, өзгерістер қалпына келтіріледі. Мектеп қашықтан оқытудан штаттық оқу режиміне ауысқан кезде білім алушыны ата-анасының қалауы бойынша шектеу іс-шаралары алынғанға дейін қашықтан

оқытуға қалдыруға болады. Ол үшін ата-аналар еркін түрде өтініш беруі керек. Мектептерде оқу процесін штаттық режимде ұйымдастыру кезінде:

- сабақтың басталу және аяқталу уақытын көрсете отырып, икемді сабақ кестесін құру;
- әлеуметтік алшақтату үшін, физикалық байланыстарды азайту үшін ауысымдарды ұлғайту және ауыстыру;
- әрбір сынып белгілі бір кабинетте болатын кабинеттік жүйеден бас тарту;
- білім алушылардың кабинеттер бойынша жүріп-тұруына тыйым салу;
- әртүрлі сыныптар үшін әр уақытта сабақтар арасындағы өзгерістерді ұйымдастыру;
- мектепке кіру кезінде білім алушылардың температурасын күн сайын өлшеу;
- оқу үстелдерін 1 метр қашықтықта орналастыру;
- желдету, кварцтау,
- әрбір сабақтан кейін қолды арнайы құралмен жуу;
- кабинеттерді ылғалды жинау;
- дәліздердегі, рекреациялардағы, холлдардағы және басқа да ұй-жайлардағы ауысымдар, шағын ауысымдар арасындағы ылғалды жинау;
- күн сайын температураны өлшеуге, ауру белгілерін анықтауға, ауырғандар анықталған, карантин жарияланған және барлық сыныпты қашықтан оқытуға көшкен жағдайда, сынып балаларының жай-күйін бақылауға, содан кейін сынып штаттық режимге оралған жағдайларда оқшаулауға арналған медициналық кабинеттер мен оқшаулағыштардың жұмыс істеуі;
- таза ауада дене шынықтыру сабақтарын ұйымдастыру немесе спорт залдарын үнемі желдету.

Қашықтықтан оқыту жағдайында білім алушыларға қолдау көрсету

Ерекше білім беру қажеттілігі бар балаларға арналған арнайы мектеп-интернаттарда (оның ішінде ата-анасының қамқорлығынсыз қалған жетім балаларға), жалпы үлгідегі мектеп-интернаттарда, дарынды балаларға арналған мектеп-интернаттарда, жыл бойы балаларды оқытуды және сауықтыруды жүзеге асыратын оқу-сауықтыру орталықтарында мектеп жанындағы интернаттарда ата-аналардың өтініштері негізінде, жағдайлар болған кезде оқыту қатаң санитариялық-эпидемиологиялық талаптарды сақтай отырып, барлық сыртқы байланыстарды шектей отырып тиісті аумақтың бас мемлекеттік санитарлық дәрігердің келісімі бойынша жергілікті атқарушы органның шешімі негізінде, жабық режимде жүзеге асырылатын болады. Оқу процесін жабық форматта ұйымдастыру кезінде мынадай шараларды сақтау қажет:

- балаларды ата-аналарының қалауы бойынша оқыту (өтініш) және педагогтердің келісімі;
- білім алушылар мен қызметкерлердің бір мезгілде келуі;
- білім беру ұйымының әкімшілігі жасаған және бекіткен кестеге сәйкес;

- білім беру ұйымдары үшін белгіленген тәртіппен ауысымға түсетін педагог қызметкерлердің денсаулық жағдайын бақылауды жүзеге асыру;
- оқу-тәрбие процесіне тікелей қатысы жоқ әкімшілік-басқару құрамының, қосалқы және техникалық қызметтердің қызметі қашықтан да, штаттық режимде де жүзеге асырылуы мүмкін.
- әртүрлі сыныптар үшін үзіліс әр уақытта белгіленеді;
- интернет-ресурстарды, басқа да қолжетімді байланыс құралдарын пайдалана отырып, ата-аналармен қашықтан байланыс жүргізу. Егер ата-аналар немесе заңды өкілдер балаларды қашықтықтан оқытуды шешсе, онда мектеп оқуға жағдай жасайды

Психологиялық-педагогикалық түзету кабинеттерінде ерекше білім берілуіне қажеттілігі бар балалармен психологиялық-педагогикалық процесті ұйымдастыру белгіленген оқу жүктемесіне, жеке және шағын топтық бағдарламаларға, жеке кесте мен сабақ кестесіне сәйкес жүзеге асырылады.

Ата-аналардың қалауы бойынша (ППТК басшысының атына берілген өтінішке сәйкес) интернет-платформаларды, бейне сабақтарды, цифрлық білім беру ресурстарын және т.б. пайдалана отырып, қашықтан оқыту форматында сабақтар өткізуге болады. ППТК ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдана отырып сабақтар өткізеді, әзірленген жеке-дамыту бағдарламаларына сәйкес жеке және шағын топтық бағдарламаларды іске асырады. Қажет болған жағдайда психологиялық-педагогикалық процестің кестесіне, жеке, шағын топтық бағдарламалардың мазмұнына оқытудың икемді ұйымдастырушылық формасын құру қажеттілігінен туындаған түзетулер енгізіледі. Жеке және шағын топтық сабақтарды оларды кезектестіре отырып өткізуге жол беріледі: біреуі штаттық режимде – біреуі педагогтің қашықтан қол жеткізу мүмкіндігімен қашықтан форматта (ұйымнан тыс). ППТК жағдайындағы сабақтардың ұзақтығы ерте жастағы балалар үшін 20-25 минутты, мектепке дейінгі және мектеп жасындағы балалар үшін 30-35 минутты құрайды; Сабақтар арасындағы интервал 10-15 минутты құрайды.

ЕДШ ата-аналар мен педагог арасындағы қауіпсіз қашықтықты сақтай отырып (1,5 м.) сабаққа ата-аналарды қоса отырып, залда қатаң өткізіледі. ЕДШ нұсқаушысының баламен жұмысы бір рет қолданылатын қолғаптар мен маскаларды пайдалана отырып жүргізіледі.

Ауруға шалдыққан балаға және (немесе) ол COVID-19 науқаспен байланыста болған жағдайда, ППТК-да сабақтарды жалғастыру үшін медициналық қарсы көрсетілімдердің жоқтығы туралы дәрігердің медициналық қорытындысы болған кезде жол беріледі.

Коронавирустық инфекцияның таралуының алдын алу және профилактикалық іс-шараларды жүзеге асыру мақсатында ППТК-да дене температурасын өлшейтін, маска режимін бақылайтын, антисептикті қолданатын санитарлық пост орнату қажет.

Оңалту орталықтарында ерекше білім берілуіне қажеттілігі бар балалармен оқу-дамыту және психологиялық-педагогикалық процесті ұйымдастыру белгіленген оқу жүктемесіне, жеке, топтық және шағын топтық бағдарламаларға, жеке кесте мен сабақ кестесіне сәйкес жүзеге асырылады.

Психологиялық-педагогикалық және оқу-дамыту процесін ұйымдастыру үшін білім беру процесінің барлық қатысушыларына электрондық платформаларға және басқа да электрондық көздерге (бейнесабак, дербес онлайн-жұмыс, онлайн-курстар, чат-сабақтар, веб-сабақтар, электрондық пошта және т.б.) қолжетімділік беріледі.

Жеке және шағын топтық сабақтарды кезектестіре отырып өткізу: біреуі штаттық режимде – біреуі коронавирустық инфекция бойынша санитариялық-эпидемиологиялық жағдай жақсарғанға дейін қашықтық форматта. Педагогтің қашықтан қол жеткізу мүмкіндігімен (ұйымнан тыс) қашықтан оқыту форматында сабақтар өткізу.

Сабақтарды штаттық режимде ұйымдастыру кезінде мүмкіндігінше баламен дене байланысын шектеу, мүмкіндігінше баланың қажетті ойыншықтары мен үйдегі дидактикалық материалдарын пайдалану қажет.

Баланың ата-анасын қосумен құрамында екі баладан аспайтын шағын топтық сабақтарды ұйымдастыру кезіндегі шектеулер

Ата-аналардың қалауы бойынша (ОО басшысының атына берілген өтінішке сәйкес) интернет-платформаларды, бейнесабактарды, цифрлық білім беру ресурстарын және т.б. пайдалана отырып, баланың барлық сабақтарын (жеке/шағын топтық) қашықтан өткізуге болады.

Сабақтың ұзақтығы ерте жастағы балалар үшін 20-25 минутты, мектепке дейінгі және мектеп жасындағы балалар үшін 30-35 минутты құрайды.

ЕДШ ата-аналар мен педагог арасындағы қауіпсіз қашықтықты сақтай отырып (1-1,5 м.) сабаққа ата-аналарды қоса отырып, залда қатаң өткізіледі. ЕДШ нұсқаушысының баламен жұмысы бір рет қолданылатын қолғаптар мен маскаларды пайдалана отырып жүргізіледі.

Ауруға шалдыққан бала және (немесе) COVID-19 науқаспен байланыста болған жағдайда дәрігердің ОО-да сабақтарды жалғастыру үшін медициналық қарсы көрсетілімдердің жоқтығы туралы медициналық қорытындысы болған кезде жол беріледі.

Ата-аналар үшін ыңғайлы байланыс құралында (электрондық пошта, білім беру платформасы және т.б.) мемлекеттік қызметті алу бойынша кезекке балаларды қашықтан орналастыруды қамтамасыз ету.

Орталыққа жаңадан келген балаға командалық бағалау жүргізу алгоритмі анықталады:

- баламен алғашқы сабақ ата-аналармен әңгімелесу және сұхбат барысында баланың даму ерекшеліктерін зерттеу мақсатында онлайн-режимде өткізіледі;

- екінші және үшінші сабақтар штаттық режимде, орталықта;

- төртінші сабақ бейнетүсірілім жүргізетін ата-ананың қатысуымен жетекші педагогтің өзі топтық бағалау жүргізуі. Топтық бағалау диагностикалық материалды мұқият дайындаумен және 2-ден аспайтын маманды қосумен онлайн-режимде жүргізілуі мүмкін.

Топтық талқылау (4 маманнан артық емес) баланың жеке-дамыту бағдарламасына ұсыныстар мен ұсынымдарды топтық бағалау бейнежазбасын, баланың үй бейнежазбаларын (5-7 минут) қарау нәтижелері бойынша (өзіне-өзі

қызмет көрсету және ұқыптылық дағдылары, баланың еркін іс-әрекеті, ойын, құрдастарымен қарым-қатынас, ірі және ұсақ моторика). Командалық талқылау онлайн режимінде мүмкін.

Физиопроцедураларды, массаждарды жүргізу кезінде кушеткалар арасындағы қауіпсіз қашықтықты сақтай отырып, бөлмеде 2-ден аспайтын баланың болуын шектеу. Баламен медициналық процедуралар бір рет қолданылатын қолғаптар мен маскаларды қолдану арқылы жүзеге асырылады.

Өндірістік, әдістемелік жиналыстарды өткізуді шектеу немесе қажет болған жағдайда оларды онлайн-режимде ұйымдастыру.

Дене температурасын өлшей отырып, бетперде режимін, антисептикті пайдалана отырып, ОО-да санитариялық пост орнату.

Психологиялық-медициналық-педагогикалық консультациялар телефон арқылы қабылдауға алдын ала жазылу бойынша ерекше білім берілуіне қажеттілігі бар балалармен қызметті жүзеге асырады.

Медициналық және әлеуметтік-психологиялық анамнез жинау электронды пошта бойынша немесе байланыстың өзге түрлерімен медициналық не басқа құжаттардың фотокөшірлемелерін ала отырып телефон арқылы (әңгімелесу) сауалнамаларды ата-аналардың толтыруы түрінде жүргізілуі мүмкін.

Даму ерекшеліктерін анықтау мақсатында балаларды психологиялық-педагогикалық тексеру онлайн-режимде не ПМПК мамандары электронды пошта немесе байланыстың өзге түрлері бойынша жіберген сауалнамаларды ата-аналардың толтыруы түрінде жүргізілуі мүмкін.

Онлайн режимде психологиялық тексеруді психолог баланың мінез-құлығы мен ойынын бақылау, баламен әңгімелесу, онлайн-режим форматында эмоционалдық-коммуникативтік, танымдық қызметінің ерекшеліктерін зерттеу мақсатында вербалдық әдістемелер мен тестерді орындау түрінде жүргізеді. Электронды пошта немесе байланыстың өзге түрлері арқылы жіберілген суреттер, графикалық тестер мен жазбаша жұмыстарды талдау жүргізіледі.

Онлайн режимде логопедиялық тексеруді логопед баламен әңгімелесу, сөйлеу тілінің әртүрлі жақтарын зерттеуге арналған тесттік материалды беру түрінде жүргізеді. Жазбаша сөйлеу тілін зерттеу мақсатында жазбаша жұмыстар мен оқуға арналған мәтіндер ұсынылады. Жазудың бұзылысын анықтау мақсатында жазбаша жұмыстарды талдау жүргізіледі.

Онлайн режимде педагогикалық тексеруді педагог-дефектолог, сурдопедагог, тифлопедагог зерде, есту, көру қабілеттерінің бұзылыстары бар балаларды бақылау және олармен әңгімелесу түрінде жалпы білім қорын және қоршаған орта туралы түсініктерін және жетекші қызметінің даму деңгейін анықтау мақсатында жүргізеді. Мектепке дейінгі және мектептегі оқу бағдарламалары бойынша білімдерді меңгеруін зерттеу үшін электронды пошта немесе байланыстың өзге құралдары арқылы негізгі оқу пәндері бойынша жазбаша тапсырмалар ұсынылады.

Әлеуметтік-педагогикалық зерттеу телефон бойынша немесе әртүрлі қашықтық технологиялары құралдары арқылы жүргізіледі: ата-аналармен әңгімелесу, әлеуметтік қорғау органдары мен ұйымдарының құжаттары және

медициналық құжаттардың фотокөшірмелері, электронды пошта бойынша жіберілген сауалнамаларды ата-аналардың толтыруы.

Неврологиялық зерттеуді онлайн- дәрігер-невропатолог ата-аналармен (заңды өкілдер) және баламен әңгімелесу, мінез-құлығын бақылау (қозғалу саласының күйін зерттеу шеңберінде), жүргізілген параклиникалық (бас миының магниттік-резонанстық томографиясы, эхоэнцефалограмма, электроэнцефалограмма, электромиограмма жүргізу, көз түбін тексеру және т.б.) және медициналық ұсынымдар мәліметтерін зерттеу түрінде жүргізеді.

Психиатриялық тексеру онлайн-режимде психиатрдың баламен әңгімелесуі, оның мінез-құлығын бақылау, оның психологиялық тапсырмаларды орындауы, ойын әрекеттерін жүзеге асыруы арқылы жүргізіледі. Баланың психологиялық қызметінің диагностикалық маңызды аспектілері оның ата-аналары (заңды өкілдері) арқылы нақтыланады, жүргізілген тексерулер мен медициналық ұсынымдардың мәліметтері зерттеледі.

Ерекше білім берілуіне қажеттілігі бар балалардың дамуындағы бұзылыстарды еңсеру және олардың алдын алу, емдеу, оқыту мәселелері бойынша отбасына кеңес беру төмендегілер арқылы жүзеге асырылады:

– әр маманның жеке қосымша беті қарастырылған ПМПК-ның ресми сайты, онда ата-аналар жазбаша сұрақ қоя алады, ал ПМПК мамандары жауап береді;

– қашықтық технологиялары құралдары (қызмет алушының мүмкіндігіне қарай) арқылы бейнебайланыс.

ПМПК мамандарының консультация беруі мынадай түрде іске асырылады:

– онлайн-режим форматында және телефонмен әңгімелесу түрінде дәрігер-невропатологтың жүйке аурулары бар балалардың жүйке жүйесінің күйі, қажет болғанда дәрі-дәрмекпен емдеу, ЕДШ дәрігерінің (нұсқаушысының) және оқуды қашықтық режимде ұйымдастыру бойынша арнайы педагогтың ұсыныстарын ескере отырып, оңтайлы күн тәртібін ұйымдастыру мәселелері бойынша жеке кеңес беру;

– психиатр-дәрігердің онлайн және телефон бойынша әңгімелесу форматында психикалық және мінез-құлығында бұзылыстары бар балалардың психикалық күйі, уақытында ұсынымдарды түзету және психикасын қорғау режимін ұйымдастыру арқылы асқынудың алдын алу, баланың білім алу және дамыту көмегін алуға ықпал ететін жағдаймен қамтамасыз ету мәселелері бойынша жеке кеңес беру;

– онлайн-режим және телефонмен әңгімелесу форматында психологтың баланың дамуы үшін қажетті психологиялық жағдай жасау, зерде дамуын ынталандыру, әлеуметтік-коммуникативтік дағдыларын қалыптастыру, эмоционалдық күйін қалыпқа келтіру мақсатында бірінші кезекте арнайы білім беру ұйымдары тарапынан көмек алмайтындарға ұсыныстар (үйде дамыту бағдарламаларын) әзірлеу бойынша жеке кеңес беру;

– онлайн-режим және телефонмен әңгімелесу форматында педагог-дефектолог, сурдопедагог, тифлопедагогтың баланың дамуы үшін қажетті

педагогикалық жағдай жасау, жасы мен мектепке дейін жалпы білім беру және мектеп бағдарламаларының талаптарына сәйкес білім, икем және дағдыларын қалыптастыру бойынша бірінші кезекте арнайы білім беру ұйымдары тарапынан көмек алмайтындарға ұсыныстар (үйде дамыту бағдарламаларын) әзірлеу бойынша жеке кеңес беру;

– онлайн-режим және телефонмен әңгімелесу форматында логопедтің баланың сөйлеу тілінің дамуы үшін қажетті жағдай жасау, сөйлеу тілінің дамуының түрлі жақтарын қалыптастыру, отбасылық қатынас барасында тілдік қатынасты қалыптастыру бойынша бірінші кезекте арнайы білім беру ұйымдары тарапынан көмек алмайтындарға ұсыныстар (үйде дамыту бағдарламаларын) әзірлеу бойынша жеке кеңес беру;

– онлайн-режим және телефонмен әңгімелесу форматында әлеуметтік педагогтың баланың әлеуметтік дамуы үшін қажетті жағдай жасау, әлеуметтік-тұрмыстық дағдыларын: тазалық, өзіне өзі қызмет көрсету, үй еңбегі қызметін көрсету, әлеуметтік мінез-құлық нормаларын қалыптастыру бойынша ұсыныстар (үйде дамыту бағдарламаларын) әзірлеу бойынша жеке кеңес беру.

Тексеру нәтижелері, баланың құжаттарын зерттеу негізінде ата-аналардың келісімі бойынша білім беру бағдарламасының түрі және қажетті түзете-педагогикалық қолдау көрсету туралы қорытынды дайындалады.

Қорытынды тіркеледі және ата-аналардың электронды поштасына жіберіледі. Қорытындының түпнұсқасын атааналар өздеріне қолайлы кез келген уақытта ала алады.

Балалардың ата-аналары балалардың жеке қажеттіліктеріне негізделген қызмет көрсету, оқыту және түзету форматын таңдай алады: қашықтан немесе штаттық. Штаттық режимде жеке қабылдау кезінде санитариялық талаптарда, сондай-ақ осы ұсынымдарда көзделген барлық эпидемияға қарсы және санитариялық іс-шаралар жүзеге асырылады.

Қашықтықтан оқыту жағдайында білім алушылардың білім жетістіктерін бағалау

«Білім алушылардың үлгерімін, аралық және қорытынды аттестаттаудың үлгілік ережелерін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2008 жылғы 18 наурыздағы № 125 бұйрығына сәйкес бағалау өткізіледі. Бірінші тоқсанда педагогтер 2-11 сыныптарда бөлімге 1 жиынтық жұмыс және тоқсанға 1 жиынтық жұмыс өткізеді.

БЖБ және ТЖБ өткізілетін пәндер мектептің жұмыс оқу жоспарына сәйкес анықталады. Әдістемелік ұсыныстарда 2-11 сыныптарда БЖБ және ТЖБ өткізілетін пәндердің саны мен атауларын көрсететін кестелер бар. 1-сыныпты бағалау жүргізілмейді. Табиғи және техногендік, әлеуметтік, карантиндік сипаттағы төтенше жағдайлар кезінде қалыптастырушы бағалау үшін орташа балл есепке алынады, ол журналдың жеке бағанында қойылады. Қалыптастырушы бағалау үшін ең жоғары балл 2-11 сыныптарда 10 балдан аспауы тиіс. Педагог орындалған жұмыс көлемін, оқу тапсырмаларын ескере отырып, білім алушылардың оқу жетістіктері үшін балл қою кезеңділігін дербес

айқындайды. Электрондық журнал форматының қорытынды бағасын шығару кезінде балл саны мынадай арақатынаста есептеледі: 1 БЖБ мен ФБ - 50%, ТЖБ – 50%. Бұл ретте педагог «Білім алушылардың үлгеріміне ағымдық бақылау, аралық және қорытынды аттестаттау өткізудің үлгілік қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2008 жылғы 18 наурыздағы № 125 бұйрығына сәйкес жиынтық бағалауды өткізу кезінде қойылатын талаптарды басшылыққа алады: тармақтар және тармақшалар 13, 14, 14.1-14.3, 14.5, 14.7, 14.8, 14-9, 15-18, 21-26.

Мұғалім оқу бағдарламасына сәйкес, бірінші тоқсанда өткен оқу материалының мазмұны бойынша жиынтық жұмыстардың тапсырмаларын әзірлейді. Мұғалім БЖБ және ТЖБ тапсырмаларының техникалық спецификациясы негізінде 1-11 сынып оқушыларына арналған жиынтық жұмыс тапсырмаларын құрастырады. БЖБ және ТЖБ жауаптарын есептен шығарудың алдын алу мақсатында мүмкіндігінше шығармашылық сипаттағы тапсырмалар, практикалық тапсырмалар, жобалар, эссе және т. б. ұсыну ұсынылады.

Үйде оқитын, ерекше білім берілуіне қажеттілігі бар балалар үшін мұғалім оқу жүктемесін және олар оқыған оқу материалдарын ескере отырып жеке тапсырмалар әзірлейді.

Жиынтық жұмыстар тапсырмаларының құрылымы:

Қысқа және толық жауаптарды талап ететін көптеген жауаптарды таңдау сұрақтары бар тапсырмалар:

- көпше жауап таңдау сұрақтарында білім алушы ұсынылған жауап нұсқаларынан дұрыс жауапты таңдайды;
- қысқаша жауапты талап ететін сұрақтарда білім алушы жауапты сөз немесе қысқа сөйлем түрінде жазады;
- толық жауапты талап ететін сұрақтарда білім алушы жауапты ұсыныс түрінде жазады.

Бөлім үшін жиынтық бағалаудың оқу тапсырмаларының саны: 1-4 сынып оқушылары үшін – 3-тен 5-ке дейін оқу тапсырмасы; 5-11 сынып оқушылары үшін – 5-тен 7-ге дейін оқу тапсырмасы. БЖБ өткізу кезіндегі мұғалімнің қадамдық әрекеті:

- БЖБ өткізетін бөлімдерді/өтпелі тақырыптарды анықтайды.
- таңдалған оқу материалын бөлімінің өткен тақырыптарына/оқу бағдарламасы бойынша өтетін тақырыптарға сәйкестігін тексереді.
- білім алушылардың оқу жетістіктерін бағалау критерийлерін әзірлейді.
- білім алушылардың оқу жетістіктерін объективті бағалау мақсатында тапсырмалардың мазмұнын тексереді.
- білім алушыларға жауап берудің нақты күнін көрсетеді.
- Қол жетімді байланыс құралдары арқылы БЖБ тапсырмаларын жібереді (Күнделік.kz, мектеп порталының платформасында, электрондық пошта, чат, телебағдарламалар, Қазпошта және т.б. орналастыру)
- сынып оқушыларының БЖБ тапсырмасын алғаны туралы куәландырады.
- жауаптарды есептен шығару жағдайларының алдын алу мүмкіндігін қарастырады.

- Қажет болған жағдайда қол жетімді байланыс құралдары арқылы кеңес береді.
- ҚР БҒМ №125 бұйрығына сәйкес өлшенетін өлшемдерді баллмен пайдалануды сақтайды (БЖБ үшін балл 1-4 сыныптарда 7-ден 15-ке дейін, 5-11(12) сыныптарда 7-ден 20-ға дейін).
- оқушылар орындаған жиынтық жұмыстарды тексереді.
- электрондық журналға/мұғалімнің уақытша журналына балл қояды.
- білім алушыларға, ата-аналарға немесе баланың заңды өкілдеріне кез келген қолжетімді байланыс құралдары арқылы қағаз немесе электрондық форматта айдарды ұсынады.

ТЖБ өткізу кезіндегі педагогтің әрекеті: ТЖБ тапсырмалардың техникалық спецификациясы негізінде тоқсан үшін жиынтық жұмыстың тапсырмаларын құрастырады. Орындауға 40 минуттан кем емес уақыт бөлінеді. 2-4 сыныптарда нұсқаулық-әдістемелік хатта (ИМП) және жиынтық бағалау ерекшелігінде көрсетілген ТЖБ балдарына сәйкес тапсырмалар құрастырады және қашықтықтан оқыту кезінде сөйлеу және тыңдау дағдыларын тексеруді талап ететін оқу мақсаттарын қоспайды. 5-11 сыныптарда қашықтықтан оқыту кезінде Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2020 жылғы 8 сәуірдегі № 135 бұйрығының 29-тармағын басшылыққа алады. Сыныптарды келген балалар (кезекші сыныптарда) және қашықтықтан білім алушылар тобына бөлу кезінде бірыңғай балмен бірыңғай тапсырмалар жасайды. №125 бұйрықтың 18-тармағын қолданады, онда тілдік пәндер бойынша жиынтық бағалау оқытудың толық штаттық режимінде сөйлеу қызметінің төрт түрі (тыңдалым (тыңдалым), айтылым, оқылым, жазылым) бойынша жүргізіледі. ТЖБ тапсырмалардың техникалық спецификациясы негізінде Білім алушылардың оқу жетістіктерін бағалау критерийін құрастырады. ТЖБ тапсырманы сынып оқушылары алғандығына көз жеткізеді. Жауаптарды есептен шығару жағдайларының алдын алу мүмкіндігін қарастырады. Электрондық журналға/мұғалімнің уақытша журналына балл қояды. Білім алушыларға, ата-аналарға немесе баланың заңды өкілдеріне кез келген қолжетімді байланыс құралдары арқылы қағаз немесе электрондық форматта айдарды ұсынады.

Білім алушылардың жиынтық жұмыстарын орындауға қойылатын талаптар. Білім алушы БЖБ және ТЖБ орындау кезінде академиялық адалдық қағидаларын және өзін-өзі бақылау принциптерін сақтайды:

- білім алушы өз бетінше жұмыс істеуі, бөгде адамның көмегінсіз тапсырмаларды орындауы тиіс;
- жиынтық жұмысты орындау кезінде білім алушы қосымша оқу ресурстарын пайдаланбауы тиіс (ерекшелік бойынша бұл ресурсқа рұқсат етілген жағдайлардан басқа);
- жиынтық жұмысты орындауға жауапты.
- жиынтық жұмысты орындауға бөлінген уақыт аяқталғаннан кейін білім алушы өз жұмысын қолжетімді байланыс құралдары арқылы мұғалімге жібереді.

Білім алушыларға жиынтық жұмыс тапсырмаларын ұсыну тәсілдері:

- Мұғалім жауап берудің нақты күнін көрсетеді және білім алушыларға жиынтық жұмыс үшін тапсырмаларды электрондық журнал жүйесі, электрондық пошта, чат, теллеграммалар және басқа байланыс құралдары арқылы жібереді.
- Интернет болмаған жағдайда балалардың оқу тапсырмалары мен өзіндік жұмыстары санитариялық қауіпсіздік шараларын пайдалана отырып (пошта бөлімшелері арқылы, қолма-қол) үйге жеткізіледі.
- Қажет болған жағдайда мұғалім білім алушыларға қолжетімді байланыс құралдары арқылы кеңес береді.

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2008 жылғы 18 наурыздағы № 125 бұйрығымен бекітілген орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім беру ұйымдары үшін білім алушылардың үлгерімін ағымдағы бақылаудың, аралық және қорытынды аттестаттаудың үлгілік қағидаларына сәйкес (ҚР БҒМ 25.09.2018 жылғы №494 бұйрығына енгізілген өзгерістер мен итолықтыруларды) ескере отырып, «Өзін-өзі тану», «Көркем еңбек», «Музыка», «Дене шынықтыру», «Кәсіпкерлік және бизнес негіздері», «Графика және жобалау», «Бастапқы әскери және технологиялық дайындық» пәндері бойынша тоқсанның/жартыжылдықтың, оқу жылының соңында «сынақ» («есептемейді») қойылады. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 09.02.2018 № 47 бұйрығының 15-тармағына сәйкес «Өзін-өзі тану», «Көркем еңбек», «Музыка», «Дене шынықтыру», «Кәсіпкерлік және бизнес негіздері», «Графика және жобалау», «Бастапқы әскери технологиялық дайындық» пәндері бойынша жиынтық бағалау жүргізілмейді. Оқу тапсырмасы өз бетінше оқу үшін беріледі, білім алушылардан міндетті кері байланыс қажет емес.

Қашықтан оқыту кезіндегі тапсырма көлемі

Қашықтан оқыту кезінде «үй тапсырмасы» дәстүрлі түсінігі өзгереді, себебі білім алушылардың үй жағдайында өздігінен орындауы тиіс оқу жоспарына сәйкес пән бойынша оқу тапсырмалары ғана қалады. Қашықтан оқыту кезіндегі оқу тапсырмасы – мұғалімнің білім алушыға берген тапсырмасының бір түрі, мұндайда әртүрлі электрондық білім беру материалдарын пайдалану негізінде қандай да бір оқу іс-әрекетін орындау талабы түсініледі. Оқу тапсырмаларының мазмұны мен көлемі сабақ мақсаттарымен немесе сабақ жүйесімен, оқу бағдарламасы тақырыптарына сәйкес жұмыс барысымен және білімді игерудің қосалқы құралдарын тарту қажеттілігімен анықталады. Қашықтан оқыту әрбір сынып үшін икемді сабақ кестесі негізінде қамтамасыз етіледі, мұндай жағдайда білім алушылар әр күн сайын қандай оқу пәндері бойынша сабақ жүргізілетінін біледі.

Оқу тапсырмалары оқу пәні бойынша сабақ кестеге сәйкес жүргізілген күні бір рет беріледі. Педагогтің оқу тапсырмасын мобильдік байланыс арқылы дауыстық хабарламамен жіберуіне рұқсат берілмейді. Егер пән бойынша оқу тапсырмаларын педагог күннің екінші жартысында (екінші ауысым) жіберген

болса, онда оқушының орындаған тапсырмасын орындау және жіберу уақытын мерзімі көрсетілген келесі күнге ауыстыру ұсынылады.

Педагогтер мен білім алушылардың интернет-платформалар, стримингтік алаңдар және өзге де мессенджерлердің көмегімен білім беру процесі қатысушыларының (педагог, білім алушы, ата-ана (заңды өкіл) интернет тәртібі, кибермәдениет, кибергигиена дағдыларын қалыптастыруға, білім алушы тұлғасын тәрбиелеуге бағытталған этикалық және педагогикалық нормаларды ескере отырып дұрыс коммуникациясы қамтамасыз етіледі.

Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалармен жұмыс істеуге арналған бағыттағы мұғалімдерге арналған ұсыныстар

- Оқу үрдісінде балалардың танымдық белсенділік дәрежесін арттыратын оқытудың әр түрлі формалары, әдістері мен тәсілдерін қолданыңыз.

- топта балалардың алдында өзін-өзі бақылау мен өзін-өзі бағалаудың нақты білім беру мақсаттары мен өлшемдерін белгілеу;

- Федералдық мемлекеттік білім беру стандартына сәйкес білім, білік және дағдыларды түзету сабағының құрылымын оқып үйрену және енгізу: білім мен дағдылардағы типтік қателіктер мен олқылықтарды анықтау, оларды жою және білім мен дағдыларды жетілдіру жолдары.

- балаларды рефлексиялық әрекетті орындауға үйрету (олардың білместікті анықтауға дайындығын бағалау, қиындықтардың себептерін табу және т.б.).

- Барлық топтарда түсіндіру, белсенді сөздік қорын байыту, үйлесімді сөйлеуді дамыту, мағыналы оқуды дамыту (жұмыс түрлерін әртараптандыру) бойынша түзету жұмыстарын жүргізіңіз.

- Оқуда қиындықтары бар балаларға арналған тапсырмаларды саралау (үлгілері бар карталарды, тапсырмаларды орындау алгоритмін пайдалану).

- жазбаша сөйлеуді бұзу жағдайларын жою мақсатында топта диктанттың әр түрін қолданыңыз (оқыту, графикалық, визуалды, есту және т.б.); шығармашылық жұмыстар (композиция, презентация).

- Топтағы қорғаныс режимін сақтаңыз (демалыс минуттарын, дене тәрбиесін өткізіңіз).

- Балалардың мектеп жағдайына сәтті бейімделуін қамтамасыз ететін әлеуметтік-адамгершілік мінез-құлықты қалыптастыру бойынша жүйелі жұмыс жүргізу (баланың жаңа әлеуметтік рөлін түсіну, балалардың міндеттерін орындау, оқуға жауапкершілікпен қарау, мінез-құлық ережелерін сақтау) топ, құрдастарымен және ересектермен қарым-қатынас ережелері).

- ерекше жағдайлар жасау

- жеке көмек көрсету.

- Материалды бекіту үшін қосымша қайталанатын жаттығулар.

- Көрнекі оқу құралдары мен жеке карточкаларды жиі қолдану.

- Оқытудың өзгермелі әдістері.

- Дене тәрбиесін 15-20 минуттан кейін енгізу (балалар шаршағанда)

- Топта сәттілік жағдайын құру.

- Топта қолайлы климат. Эмоционалды қабылдауға сүйену.

- Тапсырма түрлерінің оңтайлы өзгеруі (когнитивті, сөздік, ойындық және практикалық).

- Топтың қарқынын баланың жеке мүмкіндіктерімен үндестіру.

- Тапсырманы орындау бойынша нұсқаулықтың дәлдігі мен қысқалығы.

Оқу материалы бойынша қызығушылыққа, сәттілікке, сенімге, рефлексияға негізделген мәжбүрсіз оқыту. Балалардың қарқынына және сипатына қарай қол жетімді балаларға бағытталған тапсырмаларды орындау арқылы олардың қабілеттеріне сенуі, сәттілік сезімін сезінуі маңызды, бұл оларды оқуды қалайтын ең күшті мотивке айналуы керек.

Білім алушыларға арналған оқу тапсырмаларының болжалды көлемі

1-4-сыныптар

Пәндер	Бір сабақта берілетін оқу тапсырмаларының түрі мен көлемі
1-сынып (2-жартыжылдық)	
Сауат ашу	- 5-10 сөзден тұратын 1 жаттығу;
Русский язык (Я2)/ Қазақ тілі (Т2)	- 3-5 сөзден тұратын 1 жаттығу;
Шет тілі	- 3-5 сөзді жаттау;
Математика	- есептердің 2 бағаны, 6-дан көп емес
Дүниетану	- 0,5 беттен көп емес көлемде оқу, 1-2 сұраққа жауап беру
Жаратылыстану	- 0,5 беттен көп емес көлемде оқу, 1-2 сұраққа жауап беру
Көркем еңбек	- 1 сурет салу; немесе - 1 бұйым жасау
Музыка	- 1 музыкалық туындыны тыңдау; немесе - 1 музыкалық бейне-ресурсты көру
Өзін-өзі тану	- тақырып бойынша 1 ауызша әңгімелеу, 3-5 сөйлем
Дене шынықтыру	- жас ерекшеліктеріне сәйкес ұсынылған бейне-ресурс немесе педагог ұсынымдары бойынша жаттығуларды қарау және орындау
2-сынып	
Қазақ тілі/Русский язык	- 15-25 сөзден тұратын 1 жаттығу, 1 грамматикалық тапсырма
Математика	- 1 сөз есеп және 1 амалды 10 өрнектің мәнін табу; немесе - 1 сөз есеп және бірнеше амалды 2-3 өрнектің мәнін табу
Ағылшын тілі	- 3-5 сөз жаттау; - 5-10 сөзден тұратын бір жаттығу
Әдебиеттік оқу	- 1,5-2 бет оқу және мәтін бойынша 1 тапсырма
Русский язык (Я2)/Қазақ тілі (Т2)	- 10-12 сөзден тұратын 1 жаттығу - 3-5 сөз жаттау
Дүниетану	- 1,5-2 бет оқу және мәтін бойынша 1 тапсырма орындау
Жаратылыстану	- 1,5-2 бет оқу және мәтін бойынша 1 тапсырма орындау
Өзін-өзі тану	- 1 ауызша тапсырма; немесе - 1 жазбаша тапсырма, 4-5 сөйлем
Көркем еңбек	- 1 сурет салу; немесе

	- 1 бұйым жасау
Музыка	- 1 музыкалық туындыны тыңдау; немесе - 1 музыкалық бейне-ресурсты тамашалау, 1-2 сұраққа жауап беру
Дене шынықтыру	- жас ерекшеліктеріне сәйкес ұсынылған бейне-ресурс немесе педагог ұсынымдары бойынша жаттығуларды қарау және орындау
3-сынып	
Қазақ тілі/Русский язык	- 30-40 сөзден тұратын 1 жаттығу, 1 грамматикалық тапсырма
Математика	- 1 сөз есеп және 10-15 есеп; немесе - 1 сөз есеп және бірнеше амалды 2 өрнек (немесе 1 теңдеу), - ауызша есептеулермен байланысты 1 жаттығу
АКТ	- ойын формасындағы 1 жаттығу
Ағылшын тілі	- 3-5 сөз жаттау; - 15-20 сөзден тұратын 1-3 жаттығу
Әдебиеттік оқу	- 2-3 бет оқу және мәтін бойынша 1 тапсырма
Русский язык (Я2)/Қазақ тілі (Т2)	- 15-20 сөзден тұратын 1 жаттығу - 3-5 сөз жаттау
Дүниетану	- 1,5-2 бет оқу және мәтін бойынша 1 тапсырма орындау
Жаратылыстану	- 1,5-2 бет оқу және мәтін бойынша 1 тапсырма орындау
Өзін-өзі тану	- 1 ауызша тапсырма; немесе - 1 жазбаша тапсырма, 5-7 сөйлем
Көркем еңбек	- 1 сурет салу; немесе - 1 бұйым жасау
Музыка	- 1 музыкалық туындыны тыңдау; немесе - 1 музыкалық бейне-ресурсты тамашалау, 1-2 сұраққа жауап беру
Дене шынықтыру	- жас ерекшеліктеріне сәйкес ұсынылған бейне-ресурс немесе педагог ұсынымдары бойынша жаттығуларды қарау және орындау
4-сынып	
Қазақ тілі/Русский язык	- 50-60 сөзден тұратын 1 жаттығу, 1 грамматикалық тапсырма
Математика	- 1 сөз есеп и 10-15 есеп; немесе - 1 сөз есеп және бірнеше амалды 2 өрнек (немесе 1 теңдеу), - ауызша есептеулермен байланысты 1 жаттығу
АКТ	- ойын формасындағы 1 жаттығу
Ағылшын тілі	- 3-5 сөз жаттау, диалог құру (15-20 сөз); - 20-25 сөзден тұратын 1-2 жаттығу
Әдебиеттік оқу	- 3-3,5 бет оқу және мәтін бойынша 1-2 тапсырма
Русский язык (Я2)/Қазақ тілі (Т2)	- 25-30 сөзден тұратын 1 жаттығу - 5-7 сөз жаттау
Дүниетану	- 2-2,5 бет оқу және мәтін бойынша 1 тапсырма орындау
Жаратылыстану	- 2-2,5 бет оқу және мәтін бойынша 1 тапсырма орындау
Өзін-өзі тану	- 1 ауызша тапсырма; немесе - 1 жазбаша тапсырма, 5-7 сөйлем
Көркем еңбек	- 1 сурет салу; немесе - 1 бұйым жасау

Музыка	- 1 музыкалық туындыны тыңдау; немесе - 1 музыкалық бейне-ресурсты тамашалау, 1-2 сұраққа жауап беру
Дене шынықтыру	- жас ерекшеліктеріне сәйкес ұсынылған бейне-ресурс немесе педагог ұсынымдары бойынша жаттығуларды қарау және орындау

5-9-сыныптар

Пәндер	Оқу тапсырмаларының түрі мен көлемі
	5-сынып
Қазақ тілі/Русский язык	- 1 ауызша жаттығу (55-65 сөз), сабақ тақырыбы бойынша 1 жазбаша жаттығу
Қазақ әдебиеті/Русская литература	- 2-3 бет оқу, мәтінді талдауға арналған 1 жаттығу
Русский язык и литература/Қазақ тілі мен әдебиеті	- сабақ тақырыбы бойынша 1 ауызша жаттығу (25-35 сөз) және 1 жазбаша жаттығу
Ағылшын тілі	- сабақ тақырыбы бойынша 1 ауызша жаттығу (10-20 сөз) және 1 жазбаша жаттығу
Математика	- бекітуге арналған 1 сөз есеп және 4 өрнек, немесе - аналогия бойынша 2 сөз есеп, немесе - бекітуге арналған 1 сөз есеп және 8 есеп.
Информатика	- 1 интерактивтік тест тапсырмасы немесе - 3-5 сұраққа жауап беру; немесе - 1 практикалық тапсырма (ақпаратты беру-қабылдау бойынша кестені толтыру немесе сызба сызу немесе ақпаратты беру, қабылдау процесін не ақпаратты кодтау-декодтау процесін анықтау)
Жаратылыстану	- 1 параграф, 2-3 бет, және/немесе тақырып бойынша 1 бейне-ресурс көру; - дәптерге жазу негізінде сабақ тақырыбы бойынша 1 практикалық жұмыс орындау
Қазақстан тарихы	- бір дұрыс жауапты таңдаумен 1 тест-тапсырмасы; немесе - сабақ тақырыбы бойынша кестені толтыру
Дүниежүзі тарихы	- бір дұрыс жауапты таңдаумен 1 тест-тапсырмасы; немесе - сабақ тақырыбы бойынша кестені толтыру
Өзін-өзі тану	- 3 беттен көп емес оқу және мәтін бойынша 2-3 сұраққа жауап беру
Музыка	- 2 музыкалық туындыны тыңдау және 2-3 сұраққа жауап беру
Көркем еңбек	- 1 оқу тапсырмасы (сурет немесе бұйым) және 2-3 сұраққа жауап беру
Дене шынықтыру	- жас ерекшеліктеріне сәйкес ұсынылған бейне-ресурс немесе педагог ұсынымдары бойынша физикалық жаттығулар

	кешенін қарау және орындау
6-сынып	
Қазақ тілі/Русский язык	- 1 ауызша жаттығу (65-75 сөз), сабақ тақырыбы бойынша 1 жазбаша жаттығу
Қазақ әдебиеті/Русская литература	- 2-3 бет оқу, мәтінді талдауға арналған 1 жаттығу
Русский язык и литература/Қазақ тілі мен әдебиеті	- сабақ тақырыбы бойынша 1 ауызша жаттығу (30-40 сөз) және 1 жазбаша жаттығу
Ағылшын тілі	- сабақ тақырыбы бойынша 1 ауызша жаттығу (15-25 сөз) және 1 жазбаша жаттығу
Математика	- бекітуге арналған 2 сөз есеп және 6 өрнек, немесе - аналогия бойынша 3 сөз есеп, немесе - бекітуге арналған 2 сөз есеп және 10 есеп.
Информатика	- 1 интерактивтік тест тапсырмасы және 2-3 сұраққа жауап беру; немесе - 1 практикалық тапсырма (кестені толтыру: есептеуіш техниканың немесе компьютер құрылғыларының даму буындары бойынша немесе компьютер құрылғыларының өзара байланысы сызбасын салу және т.б.)
Жаратылыстану	- 1 параграф, 2-3 бет, және/немесе тақырып бойынша 1 бейне-ресурс көру; - дәптерге жазу негізінде сабақ тақырыбы бойынша 1 практикалық жұмыс орындау
Қазақстан тарихы	бір дұрыс жауапты таңдаумен 1 тест-тапсырмасы; немесе - сабақ тақырыбы бойынша кестені толтыру
Дүниежүзі тарихы	бір дұрыс жауапты таңдаумен 1 тест-тапсырмасы; немесе - сабақ тақырыбы бойынша кестені толтыру
Өзін-өзі тану	- 3 беттен көп емес оқу және мәтін бойынша 2-3 сұраққа жауап беру
Музыка	- 2 музыкалық туындыны тыңдау және 2-3 сұраққа жауап беру
Көркем еңбек	- 1 оқу тапсырмасы (сурет немесе бұйым) және 2-3 сұраққа жауап беру
Дене шынықтыру	- жас ерекшеліктеріне сәйкес ұсынылған бейне-ресурс немесе педагог ұсынымдары бойынша физикалық жаттығулар кешенін қарау және орындау
7-сынып	
Қазақ тілі/Русский язык	- 1 ауызша жаттығу (75-85 сөз), сабақ тақырыбы бойынша 1 жазбаша жаттығу
Қазақ әдебиеті/Русская литература	- 2-3 бет оқу, мәтінді талдауға арналған 1 жаттығу
Русский язык и литература/Қазақ тілі мен әдебиеті	- сабақ тақырыбы бойынша 1 ауызша жаттығу (35-45 сөз) және 1 жазбаша жаттығу
Ағылшын тілі	- сабақ тақырыбы бойынша 1 ауызша жаттығу (20-30 сөз) және 1 жазбаша жаттығу

Алгебра	- 2 сөз есеп және 6 есеп; немесе - 1 сөз есеп және 12 есеп
Геометрия	- 2 сөз есеп және 3-5 сұраққа жауап беру
Информатика	- 1 интерактивтік тест тапсырмасы және 2-3 сұраққа жауап беру; немесе - 2 практикалық тапсырма (ақпаратты өлшеу бірліктерінің бірінен екіншісіне ауыстыру/жад түрлері бойынша кесте толтыру/мұрағаттан файлдарды алып шығу/мұрағаттарды құру, компьютерді зиянды бағдарламалардан қорғау және т.б.)
Физика	- 1 параграф, 3-5 бет аралығында және 1-2 есепті шешу; немесе - 1 параграф, 3-5 бет аралығында және зертханалық жұмысты орындау.
Химия	- 1 параграф, 3-5 бет аралығында және 1-2 есепті шешу; немесе - тақырып бойынша 1 бейне-ресурсты қарау және 3-5 сұраққа жауап беру.
Биология	- 1 параграф, 2-3 бет аралығында және 3-5 сұраққа жауап беру; немесе - тақырып бойынша 1 бейне-ресурсты қарау және 3-5 сұраққа жауап беру.
География	- 1 параграф, 2-3 бет аралығында және 3-5 сұраққа жауап беру; немесе - тақырып бойынша 1 бейне-ресурсты қарау және 3-5 сұраққа жауап беру.
Қазақстан тарихы	бір дұрыс жауапты таңдаумен 1 тест-тапсырмасы; немесе - сабақ тақырыбы бойынша кестені толтыру
Дүниежүзі тарихы	бір дұрыс жауапты таңдаумен 1 тест-тапсырмасы; немесе - сабақ тақырыбы бойынша кестені толтыру
Өзін-өзі тану	- 3 беттен көп емес оқу және мәтін бойынша 2-3 сұраққа жауап беру
Көркем еңбек	- 1 параграф, 2-3 бет аралығында және 2-3 сұраққа жауап беру; немесе - тақырып бойынша 1 бейне-ресурсты қарау және 3-5 сұраққа жауап беру.
Дене шынықтыру	- жас ерекшеліктеріне сәйкес ұсынылған бейне-ресурс немесе педагог ұсынымдары бойынша физикалық жаттығулар кешенін қарау және орындау
8-сынып	
Қазақ тілі/Русский язык	- 1 ауызша жаттығу (85-95 сөз), сабақ тақырыбы бойынша 1 жазбаша жаттығу
Қазақ әдебиеті/Русская литература	- 3-5 бет оқу, мәтінді талдауға арналған 1-2 жаттығу
Русский язык и литература/Қазақ тілі мен әдебиеті	- сабақ тақырыбы бойынша 1 ауызша жаттығу (40-50 сөз) және 1 жазбаша жаттығу
Ағылшын тілі	- сабақ тақырыбы бойынша 1 ауызша жаттығу (30-40 сөз) және 1 жазбаша жаттығу
Алгебра	- 2 сөз есеп және 6 есеп; немесе - 1 сөз есеп және 12 есеп

Геометрия	- 2 сөз есеп және 3-5 сұраққа жауап беру
Информатика	- 1 интерактивтік тест тапсырмасы және 2-3 сұраққа жауап беру; немесе; немесе - 2 практикалық тапсырма (алафит қуаттылығын есептеу/ алфавит символын екілік кодпен кодтау, процессордың адрестік кеңістігін есептеу /процессорды сипаттамалары бойынша таңдау/ желінің өткізгіштік қабілетін анықтау және т.б.)
Физика	- 1 параграф, 3-5 бет аралығында және 1-2 есепті шешу; немесе - 1 параграф, 3-5 аралығында және зертханалық жұмысты орындау
Химия	- 1 параграф, 3-5 бет аралығында және 1-2 есепті шешу; немесе - тақырып бойынша 1 бейне-ресурсты қарау және 3-5 сұраққа жауап беру
Биология	- 1 параграф, 2-3 бет аралығында және 3-5 сұраққа жауап беру; немесе - тақырып бойынша 1 бейне-ресурсты қарау және 3-5 сұраққа жауап беру
География	- 1 параграф, 2-3 бет аралығында және 3-5 сұраққа жауап беру; немесе - тақырып бойынша 1 бейне-ресурсты қарау және 3-5 сұраққа жауап беру
Қазақстан тарихы	- 1 параграф, 2-3 бет аралығында және 3-5 сұраққа жауап беру; немесе - тақырып бойынша 1 бейне-ресурсты қарау және 3-5 сұраққа жауап беру
Дүниежүзі тарихы	- 1 параграф, 2-3 бет аралығында және 3-5 сұраққа жауап беру; немесе - тақырып бойынша 1 бейне-ресурсты қарау және 3-5 сұраққа жауап беру
Өзін-өзі тану	- 3 беттен көп емес оқу және мәтін бойынша 2-3 сұраққа жауап беру
Көркем еңбек	- 1 параграф, 2-3 бет аралығында және 2-3 сұраққа жауап беру; немесе - тақырып бойынша 1 бейне-ресурсты қарау және соған қатысты 1 тапсырманы орындау
Дене шынықтыру	- жас ерекшеліктеріне сәйкес ұсынылған бейне-ресурс немесе педагог ұсынымдары бойынша физикалық жаттығулар кешенін қарау және орындау
9-сынып	
Қазақ тілі/Русский язык	- 1 ауызша жаттығу (90-100 сөз), сабақ тақырыбы бойынша 1 жазбаша жаттығу
Қазақ әдебиеті/Русская литература	- 5-10 бет оқу, мәтінді талдауға арналған 1-2 жаттығу
Русский язык и литература/Қазақ тілі мен әдебиеті	- сабақ тақырыбы бойынша 1 ауызша жаттығу (44-55 сөз) және 1 жазбаша жаттығу
Ағылшын тілі	- сабақ тақырыбы бойынша 1 ауызша жаттығу (40-50 сөз) және 1 жазбаша жаттығу

Алгебра	- 2 сөз есеп және 10 есеп; немесе - 1 сөз есеп және 12 есеп
Геометрия	- 2 сөз есеп және 3-5 сұраққа жауап беру
Информатика	- 1 интерактивтік тест тапсырмасы және 2-3 сұраққа жауап беру; немесе; немесе - 2 практикалық тапсырма (ақпараттың қасиетін анықтау/бұлт технологияларын пайдаланумен құжаттармен өзара жұмыс/компьютер құнын есептеу және т.б.)
Физика	- 1 параграф, 3-5 бет аралығында және 1-2 есепті шешу; немесе - 1 параграф, 3-5 аралығында және зертханалық жұмысты орындау
Химия	- 1 параграф, 3-5 бет аралығында және 1-2 есепті шешу; немесе - тақырып бойынша 1 бейне-ресурсты қарау және 3-5 сұраққа жауап беру
Биология	- 1 параграф және 3-5 сұраққа жауап беру; немесе - тақырып бойынша 1 бейне-ресурсты қарау және 3-5 сұраққа жауап беру
География	- 1 параграф және 3-5 сұраққа жауап беру; немесе - тақырып бойынша 1 бейне-ресурсты қарау және 3-5 сұраққа жауап беру
Қазақстан тарихы	- 1 параграф және 3-5 сұраққа жауап беру; немесе - тақырып бойынша 1 бейне-ресурсты қарау және 3-5 сұраққа жауап беру
Дүниежүзі тарихы	- 1 параграф, және 3-5 сұраққа жауап беру; немесе - тақырып бойынша 1 бейне-ресурсты қарау және 3-5 сұраққа жауап беру
Құқық негіздері	- 1 параграф және 3-5 сұраққа жауап беру, 1 құқықтық жағдайды шешу
Өзін-өзі тану	- 3 беттен көп емес оқу және мәтін бойынша 2-3 сұраққа жауап беру
Көркем еңбек	- 1 параграф, 2-3 бет аралығында және 2-3 сұраққа жауап беру; немесе - тақырып бойынша 1 бейне-ресурсты қарау және соған қатысты 1 тапсырманы орындау.
Дене шынықтыру	- жас ерекшеліктеріне сәйкес ұсынылған бейне-ресурс немесе педагог ұсынымдары бойынша физикалық жаттығулар кешенін қарау және орындау

10-11-сыныптар

10-сынып (ҚҒБ)	
Пәндер	Оқу тапсырмаларының түрі мен көлемі
Қазақ тілі/Русский язык	- 1 ауызша жаттығу (100-110 сөз), сабақ тақырыбы бойынша 1 жазбаша жаттығу
Қазақ әдебиеті/Русская литература	- 10-15 бет оқу, мәтінді талдауға арналған 1-2 жаттығу

Русский язык и литература/Қазақ тілі мен әдебиеті	- сабақ тақырыбы бойынша 1 ауызша жаттығу (50-60 сөз) және 1 жазбаша жаттығу
Ағылшын тілі	- сабақ тақырыбы бойынша 1 ауызша жаттығу (45-55 сөз) және 1 жазбаша жаттығу
Алгебра және анализ бастамалары	- 2 сөз есеп және 8 есеп; немесе - 1 сөз есеп және 10 есеп
Геометрия	- 2 сөз есеп және 3-5 сұраққа жауап беру
Информатика	1 интерактивтік тест тапсырмасы және 2-3 сұраққа жауап беру; немесе сабақ тақырыбы бойынша 2 практикалық тапсырма
Қазақстан тарихы	- 1 параграф және 3-5 сұраққа жауап беру; немесе - тақырып бойынша 1 бейне-ресурсты қарау және 3-5 сұраққа жауап беру.
Өзін-өзі тану	- 10 беттен көп емес оқу және мәтін бойынша 2-3 сұраққа жауап беру
Дене шынықтыру	- жас ерекшеліктеріне сәйкес ұсынылған бейне-ресурс немесе педагог ұсынымдары бойынша физикалық жаттығулар кешенін қарау және орындау
Алғашқы әскери және технологиялық дайындық	- 1 параграф және 3-5 сұраққа жауап беру; немесе - 1 параграф және тақырып бойынша 1 тапсырма (баппен танысу, талдау немесе кестені толтыру және т.б.)
Таңдау пәндері	
Шетел тілі	- сабақ тақырыбы бойынша 1 ауызша жаттығу (30-40 сөз) және 1 жазбаша жаттығу
Дүниежүзі тарихы	- 1 параграф және 3-5 сұраққа жауап беру; немесе - тақырып бойынша 1 бейне-ресурсты қарау және 3-5 сұраққа жауап беру
География	- 1 параграф және 3-5 сұраққа жауап беру; немесе - тақырып бойынша 1 бейне-ресурсты қарау және 3-5 сұраққа жауап беру
Құқық негіздері	- 1 параграф және 3-5 сұраққа жауап беру; немесе - 1 параграф және 1 тапсырманы орындау (кестені толтыру, бапты оқу, ұғымдарды салыстыру және түсіндіру және т.б.)
Физика	- 1 параграф және 1-2 есепті шешу; немесе - 1 параграф және зертханалық жұмысты орындау
Химия	- 1 параграф және 1-2 есепті шешу; немесе - тақырып бойынша 1 бейне-ресурсты қарау және 3-5 сұраққа жауап беру
Биология	- 1 параграф және 3-5 сұраққа жауап беру; немесе - тақырып бойынша 1 бейне-ресурсты қарау және 3-5 сұраққа жауап беру
Кәсіпкерлік және бизнес негіздері	- 1 параграф, және 3-5 сұраққа жауап беру немесе - 1 параграф және 1 тапсырма (айырмашылықтарды сипаттаңыз, немесе кестені толтырыңыз немесе ұқсастықтарды табыңыз және т.б.).
10 класс (ЖМБ)	
Қазақ тілі/Русский язык	- 1 ауызша жаттығу (100-110 сөз), сабақ тақырыбы бойынша 1 жазбаша жаттығу

Қазақ әдебиеті/Русская литература	- 10-15 бет оқу, мәтінді талдауға арналған 1-2 жаттығу
Русский язык и литература/Қазақ тілі мен әдебиеті	- сабақ тақырыбы бойынша 1 ауызша жаттығу (50-60 сөз) және 1 жазбаша жаттығу
Ағылшын тілі	- сабақ тақырыбы бойынша 1 ауызша жаттығу (45-55 сөз) және 1 жазбаша жаттығу
Алгебра және анализ бастамалары	- 2 сөз есеп және 8 есеп; немесе - 1 сөз есеп және 10 есеп
Геометрия	- 2 сөз есеп және 3-5 сұраққа жауап беру
Информатика	1 интерактивтік тест тапсырмасы және 2-3 сұраққа жауап беру; немесе сабақ тақырыбы бойынша 2 практикалық тапсырма
Қазақстан тарихы	- 1 параграф және 3-5 сұраққа жауап беру; немесе - тақырып бойынша 1 бейне-ресурсты қарау және 3-5 сұраққа жауап беру
Өзін-өзі тану	- 10 беттен көп емес оқу және мәтін бойынша 2-3 сұраққа жауап беру
Дене шынықтыру	- жас ерекшеліктеріне сәйкес ұсынылған бейне-ресурс немесе педагог ұсынымдары бойынша физикалық жаттығулар кешенін қарау және орындау
Алғашқы әскери және технологиялық дайындық	- 1 параграф және 3-5 сұраққа жауап беру; немесе - 1 параграф және тақырып бойынша 1 тапсырма (баппен танысу, талдау немесе кестені толтыру және т.б.)
Таңдау пәндері	
Физика	- 1 параграф және 1-2 есепті шешу; немесе - 1 параграф және зертханалық жұмысты орындау.
Химия	- 1 параграф және 1-2 есепті шешу; немесе - тақырып бойынша 1 бейне-ресурсты қарау және 3-5 сұраққа жауап беру.
Биология	- 1 параграф және 3-5 сұраққа жауап беру; немесе - тақырып бойынша 1 бейне-ресурсты қарау және 3-5 сұраққа жауап беру
География	- 1 параграф және 3-5 сұраққа жауап беру; немесе - тақырып бойынша 1 бейне-ресурсты қарау және 3-5 сұраққа жауап беру
Дүниежүзі тарихы	- 1 параграф және 3-5 сұраққа жауап беру; немесе - тақырып бойынша 1 бейне-ресурсты қарау және 3-5 сұраққа жауап беру
Кәсіпкерлік және бизнес негіздері	- 1 параграф, және 3-5 сұраққа жауап беру немесе - 1 параграф және 1 тапсырма (айырмашылықтарды сипаттаңыз, немесе кестені толтырыңыз немесе ұқсастықтарды табыңыз және т.б.).
Графика және жобалау	- 1 параграф және 3-5 сұраққа жауап беру немесе - 1 параграф және тақырып бойынша 1 тапсырма (кестені толтыру, хабарламаны дайындау және т.б.)
Құқық негіздері	- 1 параграф және 3-5 сұраққа жауап беру; немесе - 1 параграф және 1 тапсырманы орындау (кестені толтыру, бапты оқу, ұғымдарды салыстыру және түсіндіру және т.б.)

11-сынып (ҚҒБ)	
Қазақ тілі/Русский язык	- 1 ауызша жаттығу (110-115 сөз), сабақ тақырыбы бойынша 1 жазбаша жаттығу
Қазақ әдебиеті/Русская литература	- 10-15 бет оқу, мәтінді талдауға арналған 1-2 жаттығу
Русский язык и литература/Қазақ тілі мен әдебиеті	- сабақ тақырыбы бойынша 1 ауызша жаттығу (60-70 сөз) және 1 жазбаша жаттығу
Ағылшын тілі	- сабақ тақырыбы бойынша 1 ауызша жаттығу (55-65 сөз) және 1 жазбаша жаттығу
Алгебра және анализ бастамалары	- 2 сөз есеп және 8 есеп; немесе - 1 сөз есеп және 10 есеп
Геометрия	- 2 сөз есеп және 3-5 сұраққа жауап беру
Информатика	1 интерактивтік тест тапсырмасы және 2-3 сұраққа жауап беру; немесе сабақ тақырыбы бойынша 2 практикалық тапсырма
Қазақстан тарихы	- 1 параграф және 3-5 сұраққа жауап беру; немесе - тақырып бойынша 1 бейне-ресурсты қарау және 3-5 сұраққа жауап беру.
Өзін-өзі тану	- 10 беттен көп емес оқу және мәтін бойынша 2-3 сұраққа жауап беру
Дене шынықтыру	- жас ерекшеліктеріне сәйкес ұсынылған бейне-ресурс немесе педагог ұсынымдары бойынша физикалық жаттығулар кешенін қарау және орындау
Алғашқы әскери және технологиялық дайындық	- 1 параграф және 3-5 сұраққа жауап беру; немесе - 1 параграф және тақырып бойынша 1 тапсырма (баппен танысу, талдау немесе кестені толтыру және т.б.)
Таңдау пәндері	
Шетел тілі	- сабақ тақырыбы бойынша 1 ауызша жаттығу (40-50 сөз) және 1 жазбаша жаттығу
Дүниежүзі тарихы	- 1 параграф және 3-5 сұраққа жауап беру; немесе - тақырып бойынша 1 бейне-ресурсты қарау және 3-5 сұраққа жауап беру.
География	- 1 параграф және 3-5 сұраққа жауап беру; немесе - тақырып бойынша 1 бейне-ресурсты қарау және 3-5 сұраққа жауап беру.
Құқық негіздері	- 1 параграф және 3-5 сұраққа жауап беру; немесе - 1 параграф және 1 тапсырманы орындау (кестені толтыру, бапты оқу, ұғымдарды салыстыру және түсіндіру және т.б.)
Физика	- 1 параграф және 1-2 есепті шешу; немесе - 1 параграф және зертханалық жұмысты орындау.
Химия	- 1 параграф және 1-2 есепті шешу; немесе - тақырып бойынша 1 бейне-ресурсты қарау және 3-5 сұраққа жауап беру.
Биология	- 1 параграф және 3-5 сұраққа жауап беру; немесе - тақырып бойынша 1 бейне-ресурсты қарау және 3-5 сұраққа жауап беру
Кәсіпкерлік және	- 1 параграф, және 3-5 сұраққа жауап беру немесе

бизнес негіздері	- 1 параграф және 1 тапсырма (айырмашылықтарды сипаттаңыз, немесе кестені толтырыңыз немесе ұқсастықтарды табыңыз және т.б.)
11-сынып (ЖМБ)	
Қазақ тілі/Русский язык	- 1 ауызша жаттығу (110-115 сөз), сабақ тақырыбы бойынша 1 жазбаша жаттығу
Қазақ әдебиеті / Русская литература	- 10-15 бет оқу, мәтінді талдауға арналған 1-2 жаттығу
Русский язык и литература/Қазақ тілі мен әдебиеті	- сабақ тақырыбы бойынша 1 ауызша жаттығу (60-70 сөз) және 1 жазбаша жаттығу
Ағылшын тілі	- сабақ тақырыбы бойынша 1 ауызша жаттығу (55-65 сөз) және 1 жазбаша жаттығу
Алгебра және анализ бастамалары	- 2 сөз есеп және 8 есеп; немесе - 1 сөз есеп және 10 есеп
Геометрия	- 2 сөз есеп және 3-5 сұраққа жауап беру
Информатика	1 интерактивтік тест тапсырмасы және 2-3 сұраққа жауап беру; немесе сабақ тақырыбы бойынша 2 практикалық тапсырма
Қазақстан тарихы	- 1 параграф және 3-5 сұраққа жауап беру; немесе - тақырып бойынша 1 бейне-ресурсты қарау және 3-5 сұраққа жауап беру
Өзін-өзі тану	- 10 беттен көп емес оқу және мәтін бойынша 2-3 сұраққа жауап беру
Дене шынықтыру	- жас ерекшеліктеріне сәйкес ұсынылған бейне-ресурс немесе педагог ұсынымдары бойынша физикалық жаттығулар кешенін қарау және орындау
Алғашқы әскери және технологиялық дайындық	- 1 параграф және 3-5 сұраққа жауап беру; немесе - 1 параграф және тақырып бойынша 1 тапсырма (баппен танысу, талдау немесе кестені толтыру және т.б.)
Таңдау пәндері	
Физика	- 1 параграф және 1-2 есепті шешу; немесе - 1 параграф және зертханалық жұмысты орындау
Химия	- 1 параграф және 1-2 есепті шешу; немесе - тақырып бойынша 1 бейне-ресурсты қарау және 3-5 сұраққа жауап беру
Биология	- 1 параграф және 3-5 сұраққа жауап беру; немесе - тақырып бойынша 1 бейне-ресурсты қарау және 3-5 сұраққа жауап беру
География	- 1 параграф және 3-5 сұраққа жауап беру; немесе - тақырып бойынша 1 бейне-ресурсты қарау және 3-5 сұраққа жауап беру
Дүниежүзі тарихы	- 1 параграф және 3-5 сұраққа жауап беру; немесе - тақырып бойынша 1 бейне-ресурсты қарау және 3-5 сұраққа жауап беру
Кәсіпкерлік және бизнес негіздері	- 1 параграф, және 3-5 сұраққа жауап беру немесе - 1 параграф және 1 тапсырма (айырмашылықтарды сипаттаңыз, немесе кестені толтырыңыз немесе ұқсастықтарды табыңыз және т.б.)
Графика және жобалау	- 1 параграф және 3-5 сұраққа жауап беру немесе - 1 параграф және тақырып бойынша 1 тапсырма (кестені

	толтыру, хабарламаны дайындау және т.б.)
Құқық негіздері	- 1 параграф және 3-5 сұраққа жауап беру; немесе - 1 параграф және 1 тапсырманы орындау (кестені толтыру, бапты оқу, ұғымдарды салыстыру және түсіндіру және т.б.)

Қашықтан оқыту технологиялары мен бейне сабақтарға қойылатын талаптар

Қашықтан оқыту технологиялары мен бейне сабақтар МЖМБС-ға және оқу бағдарламаларына сәйкес болу керек. Сондай-ақ, дидактикалық қағидаларды іске асырып, телевизиялық, ақпараттық-коммуникативтік және мультимедиялық технологияларды тиімді пайдалану керек. Сабақ құрылымы: сабақтың басталуы: титрлар (сынып, пән); оқыту мақсатын тұжырымдау; жаңа оқу материалын түсіндіру, сұрақ қою; қорытынды бөлім: қорытындылар, кері байланыстан тұрады.

Кері байланыс: электрондық журналдар, интернет-платформалар; электрондық пошта арқылы; мессенджерлер – аitu-чат, Telegram және т.б. арқылы мобильді және стационарлық телефон байланысы арқылы; пошта байланысы арқылы жүзеге асырылады. Сабақ процесі келесі жағдайларды қамтиды: оқу материалын өз бетінше оқуға, әрбір білім алушыны белсенді оқуға тартуға баса назар аудару; аудиовизуалды құралдар: графика, аудио, бейнематериалдар, презентациялар; материалды бекітуге арналған тапсырмалардың оңтайлы көлемі; сараланған оқу тапсырмалары; оқу тапсырмаларын өз бетінше орындау үшін нұсқаулықтар, алгоритмдер, ұсынымдар әзірлеу; сабақты ұйымдастырудың әртүрлі әдістерін қолдану (ішінара-іздеу, эвристикалық, зерттеу, жоба жұмыстары, зерттеу, чаттарда, элеуметтік желілерде талқылау, пошта арқылы хат алмасу); білім алушыларға кез келген уақытта қарау мүмкіндігі (офлайн режимі); білім алушыларға, оның ішінде ерекше білім берілуіне қажеттілігі бар балаларға арналған жеке консультациялар (қажет болған жағдайда).

Сабақтың мазмұнына қойылатын талаптар:

- Қазастан Республикасының Заңнамасымен таратуға тыйым салынған ақпараттар болмауы;
- «Балаларды денсаулығы мен дамуына зардабын тигізетін ақпараттан қорғау туралы» Қазақстан Республикасының 2018 жылғы 2 шілдедегі № 169-VI заңы талаптарына қарсы келмейді;
- оқу мақсаттарына қол жеткізуге ықпал етпейтін ақпаратты қамтымайды;
- сабақ мазмұнын оңтайлы таңдау;
- мәліметтер – ғылыми сенімді, терминология - дәл, ақпарат – нақты құрылымдалған;
- теориялық материалды беру: логикалық, нақты, толық, дәйекті;
- «классикалық» (баяндау) және стандартты емес стильдердің үйлесімі;
- табиғи түсірілім мен символ толтырудың ақылға қонымды арақатынасы (заставкалар, мәтін және т. б.);
- слайдтар саны – бір сабаққа 8-10.

– алынған материалдың авторы және (немесе) атауы көрсетілген.

Бейнесабактардағы эмоциялық фон:

– педагогтің дауысы сабырлы, мейірімді, дыбысты қабылдауға жеткілікті, сөйлеу анық, дикция жақсы;

– мазмұндау сенімді, еркін, жеткілікті түрде эмоционалды (қатысу әсері), мазмұндау қарқыны асығыс емес;

– психологиялық әсер ету: айтылатын мәтіннің стилі мен тілі, интонация, жеке сөйлемдерді акцептациялау, эмоционалдық жоғарылаулар, үзіліс;

– адекватты (эмоциялық тұрғыдан) музыкалық сүйемелдеу;

Бейнесабактың дизайны:

– түс фоны тұрақты – түс гаммасына жақын үш түстен;

– экрандағы мәтін қысқа да нұсқа, анық, шамадан тыс жүктелмеген;

– сутаңбалардың, бөгде жазулардың, жарнамалардың болмауы;

– маңызды ақпаратты таңдау: түспен, қалың қаріппен, басқа қаріппен;

– контраст қаріптердің саны – ең аз;

– дыбыс анық (бөгде дыбыссыз), дыбыс деңгейі бойынша біркелкі;

– видеоқатар – экран ауданының 75-100%.

Педагогтің дайындық деңгейіне қойылатын талаптар:

– білім алушылардың жас және психологиялық ерекшеліктерін білу;

– электрондық оқыту ресурстарын әзірлеу және құру талаптарын білу;

– Әдістемелік дайындық:

– электрондық білім беру материалдарын әзірлеу және пайдаланудың әдістемелік тәсілдерін меңгеру;

– сабақтың оқу мақсаттарын стандартты емес жағдайларда жүзеге асыра білу;

IT-технологиялармен жұмыс істеу дағдылары:

– IT-құзыреттіліктің болуы;

– электрондық білім беру ресурстарын әзірлеу және пайдалану дағдылары.

Ерекше білім берілуіне қажеттілігі бар білім алушылар үшін оқытудың қолжетімділігі: оқытудың жеке оқу бағдарламаларын қолдану; субтитрлердің, сурдоаудармалардың болуы; арнайы бағдарламалық қамтамасыз ету; бейімделген сандық ресурстарды таңдау немесе әзірлеу; сараланған оқу тапсырмаларын қолдану. Видеосабакты қолдану барысында қойылатын талаптар:

- телекоммуникациялық құралдарды қолдану арқылы «on-line» режимінде білім алушы мен педагогтің тікелей қарым-қатынасы;

- автоматтандырылған тестілеу кешендері;

- жазбаша жеке тапсырмаларды тексеру.

Қашықтан білім беру технологияларын қолдану арқылы сабаққа қойылатын талаптар: ұзақтығы: 15-30 минут; цифрлық технологияларды қолдана отырып, нақты уақыт режиміндегі сабақтар: бейнеконференциялар; интернет желісінде хабарлама алмасу арқылы асинхронды форматтағы сабақтар: тапсырмаларды өз бетінше орындауға баса назар аудару; әлеуметтік

желі чатында, пошта арқылы топтық хат алмасуда оқушылардың топтық жұмыстарын ұйымдастыру мүмкіндігі; педагог білім алушыларға оқулықтан өз бетінше оқу тапсырмаларын орындау үшін оқу материалын ұсынады; педагог интернет-платформаларда орналастырылған сабақтарды, сондай-ақ қолжетімді цифрлық білім беру ресурстарын пайдалануды ұсынады.

Білім беру ұйымдарына қойылатын талаптар

Қашықтан оқытуды ұсыну үшін бастауыш, негізгі, жалпы орта және қосымша білімнің оқу бағдарламаларын, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білімнің білім беру бағдарламаларын іске асыратын білім беру ұйымдарына мынадай талаптар белгіленеді:

- оқу қызметін ұйымдастыру үшін Интернет желісіне қосылуды қамтамасыз ететін телекоммуникациялық арналардың болуы;
- ақпараттық ресурстарға, цифрлық ресурстарға жедел қол жеткізу құралдарының болуы;
- білім алушылар үшін оқу-әдістемелік, ұйымдық-әкімшілік ақпаратты, бейнесабақтарды қамтитын ақпараттық жүйенің болуы;
- "Орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім беру ұйымдарының педагогтері жүргізу үшін міндетті құжаттардың тізбесі және олардың нысандарын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2020 жылғы 6 сәуірдегі № 130 [бұйрығына](#) (нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 20317 болып тіркелген) сәйкес электрондық журналдар мен күнделіктер жүйесіне қосылу;
- білім беру ұйымдарының педагогтерінде ақпараттық технологиялар бойынша курстарынан өткендігі туралы сертификаттардың болуы;
- оқу процесін цифрлық білім беру ресурстарымен қамтамасыз ету;
- білім беру ұйымдарында пайдаланылатын бағдарламалық-аппараттық кешенге және қолданбалы бағдарламалық қамтамасыз етуге қойылатын ұсынылған ең аз талаптардың сақталуы.

Білімнің білім беру бағдарламаларын іске асыратын білім беру ұйымдарына қашықтан оқытуды ұсыну үшін мынадай талаптар белгіленеді:

- қашықтан оқытуды үздіксіз ұйымдастыру үшін ақпараттық-технологиялық инфрақұрылымның болуы: тұрақты желілік қосылыс, серверлік жабдық, деректерді сақтау жүйесі және киберқауіпсіздік жүйелері, Интернет желісіне қосылуды қамтамасыз ететін коммуникациялық байланыс арналары, білім алушылар жеке басын идентификациялау үшін аутентификация жүйелері, онлайн прокторингі және көшірулерді анықтау жүйесінің жұмыс жасауы;
- веб-сайтты, ақпараттық-білім беру порталын, кредиттік оқыту технологиясын қамтамасыз етудің автоматтандырылған жүйесін, ақпараттық-білім беру ресурстарының жиынтығын қамтитын білім беруді басқарудың ақпараттық жүйесінің, оның ішінде оқытуды басқару платформасының жұмыс істеуі;

- ISO/IEC 27001, ISO/IEC 27002 халықаралық стандарттарына сәйкес әзірленген Білім беру ұйымының қауіпсіздік саясаты негізінде жүйелердің ақпараттық қауіпсіздігін және деректерді қорғауды қамтамасыз ету;
- оқу үрдісін цифрлық білім беру ресурстарымен, онлайн-курстардың жұмыс істеуін қамтамасыз ету (курстың құрылымдалған дизайны, оқытудың қалыптастырылатын нәтижелерінің картасы, бағалау жүйесінің ерекшелігі, бағалау көрсеткіштері).

Осы Қашықтан оқыту бойынша оқу процесін ұйымдастыру қағидалары "Білім туралы" Қазақстан Республикасы Заңының 5-бабының 25-тармақшасына сәйкес және қашықтан оқытуды ұйымдастыру қағидалары бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі, жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беруді, білім алушыларға арналған қосымша білім беруді ұсыну тәртібін қамтамасыз етеді. Тиісті әкімшілік-аумақтық бірліктерде (жекелеген объектілерде) төтенше жағдай, шектеу іс-шаралары, оның ішінде карантин енгізілген, төтенше жағдайлар жарияланған жағдайларда қашықтан оқыту облыстардың, Нұр-Сұлтан, Алматы және Шымкент қалаларының білім басқармалары бұйрығының негізінде барлық білім алушылар үшін ұйымдастырылады.

Ауа райының қолайсыз метеожағдайларына байланысты қашықтан оқыту "Қолайсыз ауа райы метеожағдайларында білім беру ұйымдарында, сондай-ақ техникалық және кәсіптік білімнің білім беру бағдарламаларын іске асыратын білім беру ұйымдарында сабақтарды тоқтату қағидаларын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2016 жылғы 18 қаңтардағы № 42 бұйрығына (нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде №13076 болып тіркелген) сәйкес облыстың, республикалық маңызы бар қаланың, астананың білім беруді басқару органының бұйрығы негізінде ұйымдастырылады. Білім беру ұйымдары қашықтан оқытуды:

- денсаулық жағдайы туралы дәрігерлік-консультациялық комиссияның қорытындысы бар білім алушыларға;
- қатысу кезеңіне арналған халықаралық, республикалық оқу-жаттығу жиындарына, спорттық жарыстарға, зияткерлік және шығармашылық конкурстар мен фестивальдарға қатысушыларға;
- ата-аналарының немесе басқа да заңды өкілдерінің өтініші бойынша белгілі бір кезеңге арналған педагогикалық кеңес пен қамқоршылық кеңестің шешімімен орта білім беру ұйымдарындағы білім алушыларға;
- техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім беру ұйымдарындағы (бұдан әрі – ТжКОБ) білім алушыларға мамандықтардың белгілі тізбесі бойынша осы Қағидаларда белгіленгеннен аспайтын көлемде;
- жоғары және (немесе) жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру ұйымдарындағы (бұдан әрі – ЖЖОКБҰ) білім алушыларға кадрларды даярлау бағыттары белгілі тізбесі бойынша осы Қағидаларда белгіленгеннен аспайтын көлемде ұсынады.

Осы білім беру ұйымдарына қашықтан оқытуды ұсыну жөніндегі талаптарда және қашықтан оқыту бойынша оқу процесін ұйымдастыру қағидаларында мынадай ұғымдар пайдаланылады:

- ақпараттық жүйе – ақпараттық өзара іс-қимыл арқылы белгілі бір технологиялық әрекеттерді іске асыратын және нақты функционалдық міндеттерді шешуге арналған ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың және техникалық құжаттаманың ұйымдастырылып ретке келтірілген жиынтығы;
- ақпараттық-коммуникациялық технологиялар – электрондық ақпараттық ресурстармен жұмыс істеу әдістерінің және аппараттық-бағдарламалық кешен мен телекоммуникациялар желілерін қолдана отырып жүзеге асырылатын ақпараттық өзара іс-қимыл әдістерінің жиынтығы;
- асинхронды оқыту форматы – білім беру процесіне қатысушылардың, оның ішінде ақпараттық жүйелердің және басқа байланыс құралдарының көмегімен өзара іс-қимылын болжайтын қашықтан оқыту;
- білім алушының цифрлық ізі – бұл LMS (оқытуды басқару жүйесі) және (немесе) өзге де платформаларда ақпараттық жүйеде тіркелген білім беру қызметінің нәтижелері туралы верификацияланған деректер жиынтығы;
- жаппай ашық онлайн-курс – электронды оқыту технологиялары қолданылатын, жаппай интерактивті қатысуға және Интернет арқылы ашық қол жеткізуге болатын оқыту курсы;
- қашықтан оқыту – педагог пен білім алушылардың қашықтықтағы өзара әрекеттесуі кезінде, оның ішінде ақпараттық-коммуникациялық технологияларды және телекоммуникациялық құралдарды қолдана отырып жүзеге асырылатын оқыту;
- онлайн-курс – нақты уақыт режимінде, оның ішінде ЖЖОКБҰ-да алдын ала жазылған дәрістерді пайдалана отырып, Интернет арқылы білім, дағдылар мен құзыреттіліктерді алуға мүмкіндік беретін, ЖЖОКБҰ бекітетін оқу бағдарламасы;
- синхронды оқытудың форматы – ақпараттық жүйелердің (бұдан әрі - АЖ) және басқа да байланыс құралдарының мүмкіндіктерін пайдалана отырып, білім беру процесі қатысушыларының нақты уақыттағы тікелей байланысын (стриминг) болжайтын қашықтан оқыту;
- цифрлық білім беру ресурстары (бұдан әрі – ЦБР) - бұл интерактивті түрде оқытуды қамтамасыз ететін, оқу пәні және (немесе) модульдер бойынша дидактикалық материалдар: фотосуреттер, бейнефрагменттер, статистикалық және динамикалық үлгілер, виртуалды шынайылық пен интербелсенді модельдеу нысандары, дыбыстық жазбалар мен өзге де цифрлық оқу материалдары;

Қашықтан оқыту бойынша оқу процесін ұйымдастыру тәртібі. Қашықтан оқыту білім беру процесіне қатысушылардың орналасқан жеріне қарамастан қашықта, оның ішінде ақпараттық-коммуникациялық технологиялар мен телекоммуникациялық құралдарды қолдана отырып өзара іс-қимылы кезінде жүзеге асырылады. Бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі, жоғары және (немесе) жоғары оқу орнынан

кейінгі білім берудің, сондай-ақ қосымша білімнің білім беру бағдарламаларын іске асыратын білім беру ұйымы қашықтан оқытуды ұйымдастыру үшін тиісті жағдайларды қамтамасыз етеді. Осы Қағидалардың [4-тармағында](#) көрсетілген жағдайларда қашықтан оқытуға толық ауысқан кезде бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі, жоғары және (немесе) жоғары оқу орнынан кейінгі білімнің білім беру бағдарламаларын іске асыратын білім беру ұйымы білім алушылардың ақпараттық жүйесіне (білім беру порталына) және электрондық сабақ кестесіне, электрондық журналға, электрондық ресурстарға қолжетімділігін қамтамасыз етеді.

Халықаралық, республикалық оқу-жаттығу жиындарына, спорттық жарыстарға, зияткерлік және шығармашылық конкурстарға, фестивальдарға қатысушыларды қашықтан оқытуға ауыстыру білім алушының, білім алушының ата-анасының немесе басқа да заңды өкілінің білім беру ұйымы басшысының атына еркін нысанда жазылған өтініші және қатысу мерзімдерін көрсетумен білім алушының халықаралық, республикалық оқу-жаттығу жиындарына, спорттық жарыстарға, зияткерлік және шығармашылық конкурстарға, фестивальдарға қатысқанын растайтын, қатысу кезеңіне мерзімдерді көрсете отырып уәкілетті мемлекеттік органның бұйрығы (хаты) негізінде жүзеге асырылады. Халықаралық, республикалық оқу-жаттығу жиындары, спорттық жарыстар, зияткерлік және шығармашылық конкурстар, фестивальдар аяқталғаннан кейін орта білім беру ұйымының білім алушысы бөлімге/толассыз тақырыпқа жиынтық бағалауды (бұдан әрі – БЖБ) және тоқсанға жиынтық бағалауды (бұдан әрі – ТЖБ) тапсырады, өткізу мерзімдері сәйкес келмеген кезде БЖБ, ТЖБ "Орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім беру ұйымдары үшін білім алушылардың үлгеріміне ағымдағы бақылауды, оларды аралық және қорытынды аттестаттауды өткізудің үлгілік қағидаларын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2008 жылғы 18 наурыздағы № 125 [бұйрығына](#) сәйкес (нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 5191 болып тіркелген) жеке кесте бойынша тапсырады.

Халықаралық, республикалық оқу-жаттығу жиындарына, спорттық жарыстарға, зияткерлік және шығармашылық конкурстарға, фестивальдерге қатысатын ТжКОБ, ЖЖОКБҰ ұйымдарының білім алушыларға арналған оқу сабақтары оқытудың асинхронды және/немесе синхронды оқыту форматы арқылы ұйымдастыры. Прокторинг жүйесін қамтамасыз ететін ТжКОБ және ЖЖОКБҰ ұйымдары үшін қашықтықтан оқытуды қолдана отырып қорытынды аттестаттау тапсыру көзделеді. Денсаулық жағдайы туралы дәрігерлік-консультациялық комиссияның қорытындысы бар білім алушыны қашықтан оқыту "Денсаулық сақтау саласындағы есепке алу құжаттамасының нысандарын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрі міндетін атқарушысының 2020 жылғы 30 қазандағы № ҚР ДСМ-175/2020 бұйрығымен (нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 21579 болып тіркелген) бекітілген нысанға сәйкес дәрігерлік-консультациялық комиссияның қорытындысы негізінде жүзеге асырылады.

Қашықтан оқыту кезеңі мен мерзімі дәрігерлік-консультациялық комиссия қорытындысының медициналық көрсеткіштері негізінде айқындалады.

Денсаулық мүмкіндіктерінің уақытша шектеулері бар және ТЖКОБ, ЖЖОКБҰ ұйымдарына тұрақты түрде баруға мүмкіндігі жоқ тұлғаларға арналған оқу сабақтары оқытудың асинхронды және/немесе синхронды оқыту форматы және оқу материалдарын өз бетінше игеру арқылы білім беру ұйымының шешімі бойынша ұйымдастырылады. Білім алушы үшін орта білім беру ұйымдарында қашықтан оқыту оның ата-анасының немесе өзге де заңды өкілінің өтініші негізінде үлгерім көрсеткіштері, баланың пікірін, мектеп психологының қорытындысын, білім алушылардың тұрғын үй-тұрмыстық жағдайлары актісін ескере отырып, қашықтан оқыту үшін жағдайлардың болуы негізінде педагогикалық кеңестің және қамқоршылық кеңестің шешімі бойынша жүзеге асырылады:

- қашықтан оқыту кезінде орта білім беру ұйымы білім алушыға оқу пәндері бойынша үлгілік оқу бағдарламаларын, күнтізбелік-тақырыптық жоспарларды, оқулықтарды, БЖБ және ТЖБ, ағымдағы, аралық және мемлекеттік қорытынды аттестаттауды өткізу кестелерін ұсынады;
- білім алушының оқу сабақтарын ата-аналары немесе өзге де заңды өкілдері дербес ұйымдастырады, сондай-ақ қосымша білім беру (секциялар, спорт, шығармашылық, білім беру үйірмелері және басқалар) арқылы оқыту процесін және оны әлеуметтендіруге жағдай жасайды;
- қашықтан оқыту кезінде білім алушы тиісті білім беру деңгейінің оқу бағдарламаларын меңгереді, орта білім беру ұйымында ағымдағы (БЖБ, ТЖБ), аралық және қорытынды аттестаттаудан уақтылы өтеді. Бұл ретте білім алушы БЖБ-ны дәстүрлі және (немесе) қашықтық форматта өтуіне болады;
- ағымдағы, аралық және қорытынды аттестаттауды білім алушылар бекітілген орта білім беру ұйымына орналасқан жері бойынша тапсырады. Ағымдағы, аралық және қорытынды аттестаттау нәтижелері бойынша педагогикалық кеңес білім алушыны қашықтан оқытуды ұзарту немесе оны дәстүрлі оқыту форматына ауыстыру туралы тиісті шешім қабылдайды;
- оқу процесінде білім алушы нашар меңгерген тақырыптар бойынша пән мұғалімдеріне, қажет болған жағдайда мектеп психологіне, медицина қызметкеріне, кәмелетке толмағандардың ісі жөніндегі инспекторға, орта білім беру ұйымының әлеуметтік педагогына жүгінуге құқылы;
- білім алушы білім беру ұйымының спорттық, мектептік және мектептен тыс іс-шараларына қатысуға құқылы;
- білім алушы бекітілген орта білім беру ұйымы оған спорт, оқу, акт залдарын, компьютерлік сыныптар мен кітапхананы тегін пайдалануды қамтамасыз етеді.

Оқыту нысандарына қарамастан қашықтан оқытуға жол берілетін пәндер және (немесе) модульдер бойынша тізбесін ТЖКОБ, ЖЖОКБҰ ұйымы дербес айқындайды және басшының бұйрығымен бекітіледі. Білім беру бағдарламасын меңгеру процесінде білім алушының пәнді және (немесе) модульді сақтауын,

оқу процесіне қатысу деңгейін, сабаққа қатысуын мониторингтеу оның цифрлық ізін қалыптастыру арқылы жүзеге асырылады Қашықтан оқыту кезінде орта білім беру, ТжКОБ ұйымдары "Орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім беру ұйымдарының педагогтері жүргізу үшін міндетті құжаттардың тізбесі және олардың нысандарын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2020 жылғы 6 сәуірдегі № 130 бұйрығына (нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 20317 болып тіркелген) сәйкес білім беру процесінің нәтижелерін және ішкі құжат айналымын есепке алуды жүргізеді және сақтауды жүзеге асырады. ТжКОБ ұйымдарында оқытудың күндізгі нысаны кезінде "Техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білімнің мамандықтары мен біліктіліктерінің сыныптауышын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2018 жылғы 27 қыркүйектегі № 500 бұйрығына (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 17564 болып тіркелген) сәйкес мамандықтар және біліктіліктер бойынша өндірістік оқыту мен кәсіптік практикаға көзделген академиялық сағаттарды/кредиттерді қоспағанда, жұмыс оқу жоспарына сәйкес оқытудың барлық кезеңі үшін академиялық сағаттардың/кредиттердің жалпы көлемінен жиырма пайыздан аспайтын көлемінде қашықтан оқытуға жол беріледі. ТжКОБ ұйымдарында оқытудың сырттай немесе кешкі нысаны кезінде, сонымен қатар экстернат нысанында оқыту кезінде "Мәдениет және өнер, дене шынықтыру және спорт мамандықтары бойынша сырттай және кешкі оқу, сондай-ақ экстернат нысандарында білім алуға жол берілетін техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білімнің мамандықтары мен біліктіліктерінің тізбесін бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2020 жылғы 8 ақпандағы № 40 бұйрығына (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 6111 болып тіркелген) сәйкес мамандықтар және біліктіліктер бойынша өндірістік оқыту мен кәсіптік практикаға көзделген академиялық сағаттарды/кредиттерді қоспағанда, жұмыс оқу жоспарына сәйкес оқытудың барлық кезеңі үшін академиялық сағаттардың/кредиттердің жалпы көлемінен жиырма пайыздан аспайтын көлемінде қашықтан оқытуға жол беріледі. ЖЖОКБҰ-да педагогикалық ғылымдар, құқық, хореография, аспаптық орындау, авиациялық техника мен технологиялар, құрылыс, теңіз техникасы мен технологиялары, денсаулық сақтау, әскери іс, ветеринария саласындағы кадрларды даярлау үшін оқытудың барлық кезеңінде жалпы академиялық кредит көлемінің жиырма пайыздан аспайтын көлемінде қашықтан оқытуға ауыстыруға жол беріледі.

ЖЖОКБҰ-да кадрларды даярлаудың басқа бағыттары бойынша кадрларды даярлау үшін оқытудың барлық кезеңінде жалпы академиялық кредит көлемінің елу пайыздан аспайтын көлемінде қашықтықтан оқытуға ауыстыруға жол беріледі. ЖЖОКБҰ консультациялық қолдау көрсетуді және білім беру бағдарламасын меңгеру процесінде білім алушының пәнді сақтауына, сабаққа қатысуына, логирленуіне, материалдарды зерделеу барысына және тапсырмалардың уақтылы орындалуына қатаң мониторинг жүргізуді, оның цифрлық ізі арқылы бағалауға бақылау жасауды қамтамасыз

етеді. ЖЖОКБҰ онлайн-курстардың құрылымы мен мазмұнын өз бетінше анықтайды. Қашықтан оқыту кезінде қолданыстағы білім беру бағдарламасына сәйкес оқу пәндері мен оқу жұмысының түрлерінің еңбек сыйымдылығы сақталады. Шектеу шаралары, оның ішінде карантин, әлеуметтік, табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайлар жағдайында қашықтан оқытуға көшу кезінде онлайн форматта жүзеге асырылуы мүмкін емес кәсіптік практика, зерттеу және эксперименттік жұмыс, зертханалық және студиялық сабақтар келесі академиялық кезеңдерге ауыстырылады.

Білім беру саласындағы академиялық ұтқырлық бағдарламалары бойынша қашықтан оқытуды қолдана отырып оқытуды ұйымдастыру және оған рұқсат беру тәртібін ЖЖОКБҰ дербес айқындайды. Білім алушыларды академиялық ұтқырлық бағдарламалары бойынша дайындау үшін оқудың барлық кезеңіне академиялық кредиттердің жалпы көлемінде жиырма пайызынан аспайтын қашықтықтан оқыту форматына көшіруге рұқсат етіледі. Білім алушыларды қос дипломдық бағдарламалар және білім алушыларды алмасу бағдарламалары бойынша дайындау үшін оқудың барлық кезеңіне академиялық кредиттердің жалпы көлемінің елу пайызынан аспайтын қашықтықтан оқыту форматына көшіруге рұқсат етіледі. Халықтың ауруларының алдын алу мен емдеуді, санитариялық-эпидемияға қарсы және санитариялық-профилактикалық іс-шараларды қамтитын әлеуметтік, табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайлар кезінде білім алушыларға академиялық ұтқырлық бағдарламалары бойынша және екі дипломды және (немесе) бірлескен бағдарламаларды іске асыру кезінде академиялық кредиттердің көбірек көлемін қашықтан оқытуды қолдана отырып зерделеуге жол беріледі. Білім алушылар ересектерге бейресми білім беру арқылы ЖЖОКБҰ-мен келісім бойынша білім беру бағдарламасының жекелеген пәндерін, оның ішінде ЖАОК-ны меңгереді, олардың оқыту нәтижелері ЖЖОКБҰ-мен белгіленген тәртіппен дербес танылады, барлық оқу кезеңінде академиялық кредиттердің жалпы көлемінің жиырма пайызынан аспайды.

Қашықтықтан оқыту тәртібінің нормативтік құқықтық негізі

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңымен «қашықтан оқыту» ұғымы «қашықтан, оның ішінде ақпараттық-коммуникациялық технологиялар мен телекоммуникациялық құралдарды қолдана отырып, педагог пен білім алушылардың өзара іс-қимылы кезінде жүзеге асырылатын оқыту» ретінде нақтыланды (1-бап, 38-тармақ). Қашықтықтан оқыту нысаны тиісті әкімшілік-аумақтық бірліктерде (жекелеген объектілерде) төтенше жағдай, шектеу іс-шаралары, оның ішінде карантин енгізілген, төтенше жағдайлар жарияланған жағдайларда жүзеге асырылады, жергілікті атқарушы органдар мен білім беру ұйымдары білім беру саласындағы уәкілетті орган айқындайтын тәртіппен барлық білім алушылар үшін қашықтықтан оқытуды енгізеді (37-2-бап). <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z070000319>

Қашықтан білім беру технологияларын пайдалана отырып оқыту мынадай нормативтік құжаттар негізінде жүзеге асырылады:

✓ Қашықтықтан білім беру технологиялары бойынша оқу процесін ұйымдастыру қағидалары. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V1500010768>.);

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2015 жылғы 20 наурыздағы № 137 бұйрығымен (Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2019 ж. 5 маусымдағы № 259 бұйрығымен толықтырулар енгізілген) бекітілген «Қашықтықтан білім беру технологиялары бойынша оқу процесін ұйымдастыру қағидаларына» сәйкес Қашықтықтан білім беру технологиялары бойынша оқу процесін ұйымдастыру қағидалары "Білім туралы" 2007 жылғы 27 ілдедегі Қазақстан Республикасы Заңының 5-бабының 25)- тармақшасына сәйкес әзірленген және қашықтықтан білім беру технологиялары бойынша оқу процесін ұйымдастыру тәртібін айқындайды.

Қашықтықтан білім беру технологияларын пайдалану арқылы оқу процесін ұйымдастыру білім алушыларға білім беру бағдарламаларын академиялық күнтізбелікке сәйкес меңгеру үшін жүзеге асырылады. <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/V1900018804>

✓ Орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім беру ұйымдары үшін білім алушылардың үлгеріміне ағымдағы бақылау, аралық және қорытынды аттестаттау жүргізудің үлгілік қағидалары (<https://adilet.zan.kz/rus/docs/V080005191>);

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2018 жылғы 30 қазандағы № 595 бұйрығымен (Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің м.а. 2021 жылғы 29 желтоқсандағы № 614 бұйрығымен толықтырулар енгізілген) бекітілген «Орта білім беру (бастауыш, негізгі орта және жалпы орта) ұйымдары қызметінің үлгілік қағидалары» 8- бөліміне сәйкес Тиісті әкімшілік-аумақтық бірліктерде (жекелеген объектілерде) төтенше жағдай, шектеу іс-шаралары, оның ішінде карантин енгізілген, төтенше жағдайлар жарияланған жағдайларда жергілікті атқарушы органдар мен білім беру ұйымдары білім беру саласындағы уәкілетті орган айқындайтын тәртіппен барлық білім алушылар үшін қашықтан оқытуды енгізеді.

✓ Коронавирустық инфекцияның таралуына байланысты шектеу шаралары кезеңінде білім беру ұйымдарында оқу процесін жүзеге асыру жөніндегі әдістемелік ұсынымдар

<https://www.gov.kz/memleket/entities/edu/press/article/details/20964?lang=ru>

«Коронавирустық инфекцияның таралуына байланысты шектеу шаралары кезеңінде орта білім беру ұйымдарында оқу процесін іске асыру жөніндегі әдістемелік ұсынымдар» коронавирустық инфекцияның таралуына байланысты шектеу шаралары кезеңінде қашықтан оқытуды ұйымдастырудың оңтайлы жағдайларын және орта мектепте жаңа оқу жылының ұйымдасқан түрде басталуын қамтамасыз ету мақсатында жасалынған (Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2020 жылғы «3» сентября № 381 бұйрығына 1-қосымша, Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2020 жылғы «13» тамыздағы № 345 бұйрығына 2-қосымша. 31.03.2021 жылы № 37 шығыс хатымен толықтырулар енгізілген).

Әдістемелік ұстаным меншік түріне қарамастан барлық білім беру ұйымдарында пайдаланылады.

✓ Білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V1800017669#z199>).

Үлгілік оқу жоспарындағы оқу пәніне байланысты енгізілген өзгерістер мен толықтырулар

Білім алушылардың үлгерімін ағымдық бақылау және аралық аттестаттау ҚР Білім және ғылым министрінің 2018 жылғы 30 қазандағы № 595 бұйрығымен бекітілген тиісті үлгідегі білім беру ұйымдары қызметінің үлгілік қағидаларына сәйкес жүзеге асырылады.

«Коронавирустық инфекцияның таралуына байланысты шектеу шаралары кезеңінде орта білім беру ұйымдарында оқу процесін іске асыру жөніндегі әдістемелік ұсынымдар» (Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2020 жылғы «3» қыркүйек № 381 бұйрығына 1- қосымша) 4-тарауына сәйкес Білім алушылардың оқу жетістіктері бағаланады.

Тиісті мемлекеттік органдардың шектеу шаралары, оның ішінде карантин, әлеуметтік, табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайлар кезінде және қашықтықтан оқыту нысанында оқыту кезінде жиынтық бағалау 2-11 (12) сыныптарда жүргізіледі. Бұл ретте пәндер бойынша 1 бөлім/ортақ тақырып бойынша жиынтық бағалау өткізіледі. 1-сыныпта білім алушылардың оқу жетістіктері бағаланбайды. Карантин жағдайларында, әлеуметтік, табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайларда аптасына екі немесе одан да көп сағат оқу жүктемесі бар пәндер бойынша тоқсанына бір БЖБ, тоқсанның соңында ТЖБ өткізіледі.

Қашықтан оқыту арқылы білім алушылардың үлгерімін ағымдағы бақылау:

- 1) білім алушы мен оқытушының телекоммуникациялық құралдарды пайдалана отырып онлайн немесе офлайн режимінде тікелей қарым-қатынасы;
- 2) автоматтандырылған тестілеу кешендері;
- 3) жеке тапсырмаларды тексеру (білім алушылардың электрондық поштасына, мессенджерлеріне тапсырмалар беру) арқылы жүзеге асырылады.

Білім алушылардың үлгеріміне ағымдағы бақылауды жүргізу нысандарын педагог оқу материалының мақсатын, мазмұнын ескере отырып анықтайды.

Қорытынды аттестаттау кезеңінде коронавирустық инфекциямен ауырғандармен байланыста болған 9 (10) и 11 (12) сыныптардың білім алушылары қорытынды бітіру емтиханын қашықтан оқыту технологиясын пайдалана отырып тапсырады.

Қашықтан оқыту форматында оқу процесін ұйымдастырудың ерекшеліктері. ҚБТ-ны іске асыру теледидарлық, желілік және кейс-технология бойынша жүзеге асырылады. ҚБТ-ны пайдалана отырып, оқу процесін жоспарлау мен ұйымдастыру да оқу түрлері бойынша уақыт нормаларын білім беру ұйымдары өз бетінше белгілейді. ҚБТ "on-line", "off-line" режиміндегі қашықтықтан оқыту сабақтарын жүргізу арқылы іске асырылады. "On-line" режиміндегі оқу сабақтары цифрлық технологияларды (вебинарлар,

бейнеконференция, Интернет желісі бойынша хабарламалар алмасу арқылы) нақты қолдану уақытымен байланысын қарастырады.

"Off-line" режиміндегі оқу сабақтары оқытушы мен білім алушы арасындағы қатынас бірдей жүзеге асырылатын (электронды пошта, кейіннен аралық және (немесе) қорытынды бақылау тапсыруымен оқытушының тапсырмасы бойынша білім алушының оқулықпен жұмысы) оқудың өзара іс-әрекеті процесін қарастырады.

«Коронавирустық инфекцияның таралуына байланысты шектеу шаралары кезеңінде білім беру ұйымдарында оқу процесін іске асыру жөніндегі әдістемелік ұсынымдарды бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2020 жылғы 13 тамыздағы № 345 бұйрығы (№ исх: 137 от: 31.03.2021) Коронавирустық инфекцияның таралуына байланысты шектеу шаралары кезеңінде орта білім беру ұйымдарында оқу процесін ұйымдастыру бойынша әдістемелік ұсынымдар (бұдан әрі – Әдістемелік ұсынымдар) санитариялық-эпидемиологиялық жағдайларды жақсарту жағдайларында орта білім беру ұйымдарында оқу процесін аралас форматта ұйымдастыру мақсатында әзірленген. Әдістемелік ұсынымдар меншік түріне қарамастан барлық орта білім беру ұйымдарында пайдаланылады.

Мектептің шешімі бойынша штаттық және қашықтан оқыту форматтары үшін 1-11 сынып пәндері бойынша Үлгілік оқу жоспарының сағаттарын бөлу қайта қаралуы мүмкін.

Ұйғыр, тәжік және өзбек тілдерінде оқытатын мектептер/сыныптар үшін, сондай-ақ Үлгілік оқу жоспарлары бойынша (оқу жүктемесін қысқарта отырып) ЖОЖ ұсынылған ұсынымдарға ұқсас жасалады.»

Қашықтан оқытуды жүзеге асыру үшін әлемде ұлттық білім беру платформалары (Франция, Ирландия, Сингапур, Жаңа Зеландия) және жаһандық LMS платформалары мен WebEx, Office 365 (Microsoft), G Suite for Education (Google), FUSE, ClickView (Ұлыбритания, Австралия) сандық ресурстары пайдаланылды. Бразилия, Қытай, Үндістан, Мексикада білім беру мақсатында теледидар таратылды.

Қазақстанда қашықтан оқыту «Күнделік», «BilimLand», «Daryn» платформалары, Zoom, Google Meet, Microsoft Teams қызметтері негізінде, сонымен бірге телесабақтарды пайдалану арқылы жүзеге асырылады. Бұл тәсіл халықаралық ұйымдардың ұсынымдарына сәйкес келеді және оны ЮНИСЕФ пен Дүниежүзілік банк оң бағалады, өйткені күрделі жағдайларда барлық білім алушылардың білім алуға қол жеткізуін қамтамасыз етеді.

Сіз білім алушылармен қарым-қатынас жасайтын платформаны таңдайсыз, онда оқу материалдары мен тапсырмаларды орындауға қажет материалдарды орналастырасыз. Платформаны таңдау өте маңызды мәселе, себебі материалды игеру сапасы платформадағы білім мазмұнына байланысты.

Мысалы, kundelik.kz білім беру платформасында бейнесабақтар, электронды күнделік пен журнал, педагогтерге арналған әдістемелік материалдар (оқу жоспарлары, критериалды бағалау бойынша ақпарат) бар.

Ұлттық білім беру платформаларының толықтырылуы туралы ақпарат келесі кестеде берілген.

Ұлттық білім беру платформалары

«Күнделік» бірыңғай білім беру Интернет-порталы	
Орналасуы	https://portal.kundelik.kz/
Мүмкіндіктері	<i>Педагогтер үшін:</i> электронды күнделік, электронды журнал, мектеп есептері, білім беру ресурстары. <i>Білім алушылар мен ата-аналар үшін:</i> бейнесабақтар, сабақ кестесі мен сабақтар, білім беру ресурстары, білім алушының портфолиосы, чат. <i>Мемлекеттік органдар үшін:</i> статистикалық есептер
Пайдаланылуы	Жүйеге кіруге арналған белсендіру деректері мектеп әкімшілігіне бекітілген
«Білімал» білімді басқару жүйесі	
Орналасуы	https://bilimal.kz/
Мүмкіндіктері	<i>Педагогтерге:</i> электрондық күнделік, электрондық журнал, блог алаңы, есептер, педагогикалық білім базасы, кәсіби қоғамдастық <i>Мұғалімдер мен ата-аналар үшін:</i> сабақ кестесі және сабақтар, білім беру ресурстары.
Пайдаланылуы	Жүйеге кіруге арналған белсендіру деректері мектеп әкімшілігіне бекітілген
EDUS мектептеріне арналған білім беру платформасы	
Орналасуы	https://mektep.edu.kz/
Мүмкіндіктері	<i>Мұғалімдер үшін:</i> оқу және күнтізбелік жоспарлар, электрондық журнал, оқу материалдары, емтихан рәсімдерін өткізу, басқа мұғалімдермен тәжірибе алмасу <i>Білім алушылар мен ата-аналар үшін:</i> электрондық күнделік, чат.
Пайдаланылуы	Педагогтер мен білім алушыларға қолжетімділік деректерін мектептер береді, ата-аналар онлайн тіркеуден өте алады
iМектеп мектептеріне арналған білім беру платформасы	
Орналасуы	https://imektep.kz/
Мүмкіндіктері	Қазақ тілі, оқу, математика, дүниетану, бейнелеу өнері, музыка, өзін-өзі тану пәндері бойынша жазылған бейнесабақтар
Пайдаланылуы	Порталға кіру үшін авторизация талап етіледі. Сонымен бірге, бірнеше бейнесабақ ақысыз қолжетімді.
ТорIQ электронды оқулықтар платформасы	
Орналасуы	https://topiq.kz/
Мүмкіндіктері	<i>Педагогтер үшін:</i> 1-11-сыныптарға арналған электронды оқулықтар кітапханасы, мультимедиялық және интерактивті компоненттер оқулыққа енгізілген, тапсырмалардың мақсаты, электронды журналдар, үлгерім статистикасы. <i>Білім алушылар үшін:</i> электронды оқулықтар кітапханасы, мұғалімге тапсырмалар алу және жіберу, нәтижелерді есепке алу, жеке шотқа оқу материалдарын алу мүмкіндігі бар.
Пайдаланылуы	Жүйеге кіруге арналған активтендіру деректері мектеп әкімшілігіне бекітілген. Кез келген пайдаланушыға онлайн тіркеуден өту мүмкіндігі бар

Қашықтан оқыту нысанын анықтап алу қажет. Онлайн режимде сабақ өткізу үшін тегін вебинар жүйелерін (мысалы, Zoom, Microsoft Teams, Skype, Google Meet) пайдалануға болады.

Педагогтер мен білім алушылар ресурстармен бір-біріне тәуелсіз жұмыс істейтін асинхронды оқыту режимін таңдау кезінде онлайн-сабақтары бар онлайн білім беру платформасын таңдау қажет.

Өз материалдарыңызды қолдана отырып сабақ өткізу үшін оқушыларға тапсырмаларды орналастырудың ең ыңғайлы құралы – үй тапсырмасы модулі бар электронды күнделік. Сіз материалдарды дискіге (Google Drive, Mail.ru бұлты және т.б.) орналастырып электрондық журналға сілтемені қоясыз.

Қашықтан оқыту процесін тиімді ұйымдастыру үшін білім алушылардың ата-аналарымен тығыз байланыс орнату қажет. Ата-аналарға қашықтан оқытудың ерекшеліктерін түсіндіріп, нұсқаулық/жоспар әзірлеу ұсынылады, онда мұғалім, ата-ана, сабақ барысында оқушы орындайтын іс-әрекеттер нақты жазылуы керек. Нұсқаулықты әзірлеу кезінде білім алушылардың және білім алушылар отбасының мүмкіндіктерін ескеру қажет. Қабылданған карантиндік шаралар жағдайында қашықтан оқыту бойынша егжей-тегжейлі ұсыныстарды ҰБА әзірлеген әдістемелік ұсынымдардан табуға болады. Оны Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының «Қашықтан оқыту» айдарымен <https://nao.kz/blogs/fromorg/2/94> сайтында орналастырылған.

Қашықтан оқыту дәстүрлі оқытуға қарағанда жаңа дағдылар мен педагогикалық тәжірибені қажет етеді (Fetherston, 2001).

Қашықтан жұмыс істеудің тиімді шарттарының бірі – тапсырмаларды жиі өзгерту және көптеген тәжірибелерді пайдалану. Өйткені, балаларға үлкен көлемдегі ақпаратты қабылдау және игеру немесе ұзақ уақыт бойы бір тапсырманы орындау қиын. Сондықтан, бірнеше жұмыс түрлерімен сабақ жүргізіңіз, мысалы, бейнені көруге 5-10 минут, тапсырмаларды орындауға 10 минут және қолмен жазуға 10 минут және т.б.

Оқыту аудиториялық, қашықтан оқытуды және білім алушылардың өзіндік жұмысын дәстүрлі оқу-әдістемелік материалдармен үйлестіруі керек. Әрбір білім алушының жеке ерекшеліктерін ескеру қажет.

Оқу процесі әртүрлі режимдерде өтуі керек: онлайн режимінде, оқу іс-шаралары мен мұғаліммен қарым-қатынас АКТ-ны қолдана отырып нақты уақытта жүзеге асырылады; асинхронды форматта, бұл балаға өзіне ыңғайлы кез келген уақытта оқу материалын игеруге мүмкіндік береді.

Қашықтан жұмыс істеудің тиімді шарттарының бірі – тапсырмаларды жиі өзгерту және көптеген тәжірибелерді пайдалану.

Оқыту аудиториялық, қашықтан оқытуды және білім алушылардың өзіндік жұмысын дәстүрлі оқу-әдістемелік материалдармен үйлестіруі керек. Әрбір білім алушының жеке ерекшеліктерін ескеру қажет.

Қашықтан оқыту технологияларын пайдалана отырып, оқу процесін жоғары білікті педагогикалық ұжым қамтамасыз етуі тиіс, оның әрбір мүшесі өзінің кәсібилігін үнемі арттыруға мүдделі.

Психологиялық қолдау көрсетуді ұйымдастыру бойынша орта білім беру мекемелерінің педагог-психологтарына арналған ұсынымдар

Осы ұсынымдар білім беру мекемелерінде оқыту-тәрбиелеу барысын сүйемелдеу барысында педагог-психологтарға жүктелген негізгі функциялардың орнын баспайды, бірақ, оларды толықтырады және қашықтан жұмыс жасау тәртібіне көшуге байланысты практикалық қызметті ұйымдастырудың кейбір ерекшеліктерін түсіндіреді.

Ұсынымдар келесі нормативтік құжаттарға негізделеді:

– «Пандемия кезінде COVID-19 коронавирусының инфекциясының білім беру мекемелерінде таралуының алдын алу шараларын күшейту туралы» ҚР БҒМ 01.02.2020 жылғы № 123 Бұйрығымен бекітілген қашықтан оқытуды ұйымдастыру жөніндегі әдістемелік ұсынымдар;

– «Педагог қызметкерлер мен оларға теңестірілген тұлғалардың лауазымдарының үлгілік біліктілік сипаттамаларын бекіту туралы» ҚР БҒМ 1.07.2009 № 338 Бұйрығымен және «Педагог қызметкерлер мен оларға теңестірілген тұлғалардың лауазымдарының үлгілік біліктілік сипаттамаларын бекіту туралы» ҚР БҒМ 1.07.2009 № 338 Бұйрығына өзгертулер енгізу туралы» ҚР БҒМ 27.12.2013 жылғы № 512 Бұйрығымен бекітілген педагог-психологтың лауазымдық міндеттері;

– Өңірлік және жергілікті деңгейлерде бекітілген психологиялық қызметтер жұмысының ережелері.

Осы сарамандық ұсынымдардың мақсаты: педагог-психологтарға екі басым бағыт бойынша психологиялық көмекке мұқтаждықты анықтау және оны көрсету бойынша жұмыстарында практикалық көмек беру:

Көмекке мұқтаж тұлғаларды анықтауға ерекше көңіл бөле отырып, оқушыларға және ата-аналарға психологиялық қолдау көрсету және сүйемелдеу. Педагогтерге (әріптестерге) эмоциялық тұрғыдан «күйіп кетудің» алдын алуда, психологиялық аман-саулықты сақтауда және қауіп-қатерлерді азайтуда көмек көрсету.

Ата-аналарға және оқушыларға педагог-психолог көмегіне жүгіну мүмкіндігі туралы, психикалық денсаулықты сақтау маңыздылығы туралы ақпарат беру керек. Ақпарат ата-аналарды және оқушыларды педагог-психологқа өз бетінше жүгінуге ынталандыратындай және осылайша қолдауға мұқтаж тұлғаларды анықтауға қолғабыс ететіндей жолмен берілуі тиіс.

Педагог-психолог оқушыларға және ата-аналарға қысқаша ақпараттық хабарламаны WhatsApp мессенджері, смс-хабарламалар арқылы, әлеуметтік желілерде жариялау арқылы тарата алады. Ақпаратта педагог-психологтың толық аты-жөні (Т.А.Ә.) және байланыс мәліметтері (телефон нөмірі, эл.поштасы, әлеуметтік желілердегі мекен-жайы) көрсетілуі тиіс.

Ақпаратта, сондай-ақ, көмек пен қолдау алудың балама мүмкіндіктері, мысалы: психологиялық көмек көрсетуші <https://covid-19.mentalcenter.kz> веб-сайты немесе «150» сенім телефоны (+77081060810 нөмірлі WhatsApp немесе www.telefon150.kz арқылы) да көрсетілуі тиіс.

Ақпараттық хабарламаны педагог-психолог өз бетінше немесе сынып жетекшілері арқылы таратады.

Ата-аналарға арналған хабарлама мысалы:

Құрметті ата-ана, егер сіздерде немесе балаларыңызда сұрақтар немесе түйіткілді мәселелер туындаса (мысалы: ашушаңдық, мұң, қызығушылықтың/ұйқының/тәбеттің төмендеуі немесе жоғалуы, себепсіз жылау және т.б.), сіздер педагог-психолог Т.А.Ә. _____ телефоны/WhatsApp арқылы хабарласа аласыздар немесе _____ эл.поштасына/Instagram-парақшасына хат жаза аласыздар. Сонымен қатар, сіздер аты-жөндеріңізді көрсетусіз <https://covid-19.mentalcenter.kz> веб-сайтына немесе «150» сенім телефонына (+77081060810 нөмірлі WhatsApp немесе www.telefon150.kz арқылы) жүгіне аласыздар.

Оқушыларға арналған хабарлама мысалы:

Қымбатты, жас достым! Егер сенің сұрақтарың болса немесе сөйлескің келсе, мұңайып және жалғызсырап жүрсең, мен саған қуана көмектесемін. Ұмытпа, сен жалғыз емессің! Сен кез-келген уақытта маған, мектеп (колледж) педагог-психологы Т.А.Ә. _____ телефоны/WhatsApp арқылы хабарласа аласың немесе _____ эл.поштама/ Instagram-парақшама хат жаза аласың. Сонымен қатар, сен аты-жөніңді көрсетусіз <https://covid-19.mentalcenter.kz> веб-сайтына немесе «150» сенім телефонына (+77081060810 нөмірлі WhatsApp немесе www.telefon150.kz арқылы) жүгіне аласың.

Мұғалімдерге арналған хабарлама мысалы:

Құрметті ұстаздар, біздің оқушылар үнемі үйде отыруға мәжбүр, сондықтан, эмоциялық мәселелерге, жанжалдарға және басқа да қиындықтарға тап болуы мүмкін. Көмек пен қолдауға мұқтаж оқушыларды уақытылы анықтау өте маңызды. Егер сіздерге оқушының бойында қандай да бір өзгерістер (эмоциялық орнықсыздық, оқуға деген қызығушылықтың кенеттен жоғалуы, шектен тыс ашушаңдық, енжарлық және т.б.) бар екені мәлім болса, сынып жетекшісіне немесе тікелей мектеп психологы: Т.А.Ә. _____ телефоны/WhatsApp арқылы хабарлауды немесе _____ эл.поштасына/ Instagram-парақшасына _____ хат жазуды сұраймыз. Балаларымыздың аман-сау болуына қолдау көрсеткендеріңіз үшін рақмет!

Ақпарат беру психологиялық көмек пен қолдауға мұқтаж тұлғаларды, әрі қатыгездікке тап болған тұлғалардың уақытылы анықтау ықтималдығын арттырады.

Көмекке мұқтаж тұлғаларды баланы немесе қатарласын бақылау арқылы көрген-білгенін жеткізген педагогтардан, оқушылардан және ата-аналардан түскен дабыл белгілері арқылы, сонымен қатар, хат-хабар алысу, сабақ өткізу, үшінші тұлғалармен тілдесу және т.б. барысында анықтауға болады. Ақпараттық материалдарға, кеңестерге және көмек пен қолдау алу ресурстарына қол жеткізу мүмкіндігін беру керек.

Психолог міндеті – ішкі және сыртқы ресурстарды, соның ішінде, отбасында (балада, ата-анада) бұрыннан бар ресурстарды табу және оларға қол жеткізу мүмкіндігін ашу, оларды көзге көрінетін және қолданысқа жарамды ету, әрі, қажет болса, сондай ресурстарды іздеу жағынан зерттеу жүргізу және/немесе басқа балама ақпараттық ресурстар ұсыну.

Ресурстар келесілер бола алады:

Сыртқы көмек пен қолдау көрсету көздері:

- отбасы, жақын адамдар, достар және олармен қарым-қатынас;
- мамандандырылған мекемелер мен қызметтер;
- ақпарат (жадынамалар, сайттар, мақалалар және т.б.);
- өзге аңғарымды көздер.

Ішкі көмек пен қолдау көрсету көздері:

- әуестік, қызығушылық тудыратын істер, хобби;
- демалыс, бос уақытта айналысатын істерді ұйымдастыру;
- тұлғалық қабілеттер мен қасиеттер;
- өз-өзіне көмек көрсету тәсілдері;
- өзге аңғарымды көздер.

Ақпарат, кеңес пен көмек бере алатын маңызды ресурс Қазақстан Республикасының халқына коронавирус індеті кезінде психологиялық көмек көрсету үшін ашылған веб-сайтты (covid-19.mentalcenter.kz) қолдануға болады:

Қазақ тілінде: <https://covid-19.mentalcenter.kz/>

Орыс тілінде: <https://covid-19.mentalcenter.kz/ru/>

Сайтта стрессті, үрейді және т.б. қалай жеңуге болатынына қатысты сұрақтарға жауаптар табуға болады. Көмекке мұқтаж тұлғаларға аталмыш веб-сайттың ресурстарына дұрыс бағыт сілтеу үшін педагог-психологқа сол веб-сайттың мазмұнымен танысып шығуға кеңес беріледі.

Сол веб-сайт арқылы жазылып, мамандардың толық консультациясын және көмегін алуға болады. Ол үшін:

1) Сайттың алты тарауының біріне кіру керек («Егде адамдарға», «Балалар мен жасөспірімдерге», «Мүмкіндіктері шектеулі адамдарға» және басқалары)

2) «Онлайн мамандар» пернесін (жоғарғы оң жақта) басу керек. Мамандар туралы ақпарат және фотосуреттері шығады.

3) Фотосуреттер бар тізімнен бір маманды таңдап, «Жазылу» пернесін басу керек. «Өтініш қалдырыңыз» деген терезеше шығады.

4) Өтінішті аты-жөнді (аты-жөнсіз де болады), ұялы телефон нөмірін және электронды поштаны көрсету арқылы толтыру керек.

5) Өтініштің алынғаны расталған соң, дербес консультация уақыты мен сілтеме көрсетілген смс-хабарлама келеді.

Түйіткілді мәселелерді және қауіп-қатерлерді анықтау. Қауіп-қатер – түрлі ауыртпалықтарға себепші болатын және шешімін табуды, көмек пен қолдау көрсетуді талап ететін әлдебір қолайсыз жағдайдың, оқиғаның, күрделі мәселенің туындау мүмкіндігі. Педагог-психолог өз тәжірибесі мен білімін пайдалана отырып, әрі қолда бар ресурстарды кеңінен тарта отырып, көмекке мұқтаж балаларға және ересектерге жәрдем бере алады.

Мұқтаж жандарға көмек пен қолдау көрсетілуін қамтамасыз ету үшін педагог-психолог:

✓ Өз ресурстарын және шектеу тудыратын тұстарын анықтап алуы қажет. Шектеу тудыратын тұстарға жата алатындар: күрделі істерді жүргізу үшін біліктіліктің жеткіліксіздігі немесе сарамандық дағдылардың тапшылығы, ақпаратқа, соның ішінде, тиісті орынға бағыт сілтеу бойынша мәліметке шектеулі қолжетімділік немесе мүлдем бейхабар болу. Анықталған шектеуші тұстарды өз ресурстық қамсыздандыруын даярлау немесе сыртқы ресурстарды пайдалану арқылы жоюға немесе азайтуға болады.

✓ Өз ресурстық қамсыздандыруын анықтауы және даярлауы қажет:

- консультация кезінде қажет болуы мүмкін ақпараттық ресурстар (бланкілер, нұсқаулықтар, экспресс жаттығулар, ұсынымдар);

- коронавирус, билік тарапынан қолданылып жатқан шаралар, педагог-психологтың біліктілігі шеңберінен тыс сұрақтарға жауап бере алатын қызметтер (жедел штаб, денсаулық сақтау, әлеуметтік қызметтер және т.б. байланыс деректері) туралы соңғы және сенімді ақпарат;

- көмекке мұқтаж тұлғаға жіберуге болатын сілтемелер, ақпарат және психологиялық білім беретін материалдар тізімі;

- (қажет болған жағдайда) кері байланысты үзбеу үшін байланыс деректерімен қажетінше алмасу.

✓ Педагог-психологтың жауапкершілігі аясына кірмейтін мәселелер анықталған жағдайда көмек пен қолдау алу үшін бағыт сілтеуге болатын тысқары ресурстардың, яғни басқа қызметтердің, мекемелердің және мамандардың тізімін дайындағаны жөн.

✓ Карантин жағдайында жұмыс жасайтын бағыт сілтеуге болатын мекемелер тізімін дайындауы қажет, мысалы, денсаулық сақтау қызметтері, психикалық денсаулық орталықтары, жедел көмек көрсету сайттары, жедел штабтар, сенім мен көмек телефондары, полиция, әлеуметтік қызметтер, дағдарыс орталықтарының бөлімшелері, зорлық-зомбылық құрбандарын қорғау орталықтары, паналар, қамқоршылық пен қорғаншылық органдарының бөлімдері/секторлары, кәмелетке толмағандарды бейімдеу орталықтары, кәмелетке толмағандардың құқықтарын қорғау жөніндегі комиссиялар, төтенше қызметтер, еріктілер және т.б.

Карантин жағдайында сыртқы ресурстар тізімін жасау қиын болуы мүмкін. Осындай ақпарат мектеп/колледж басшылығында болуы ықтимал. Білім беру мекемелерінің басшылығы да өзге қызметтерді тарту және бағыт сілтеу үшін маңызды ресурс болып табылады.

Есте сақтау маңызды, мектептегі әріптестер – басқа педагог-психологтер – кеңес алуға болатын және аты-жөнін атаусыз көмек алғысы келетін тұлғаларды бағыттауға болатын ресурс бола алады.

Өз біліктілігі шеңберінде көмек көрсету және/немесе тиісті орындарға бағыт сілтеу және/немесе мамандандырылған қызметтерді тарту. Педагог-психологке жүгінген адаммен әңгімелесу алғашқы психологиялық көмек деп бағалана алады, осындай көмек көрсетілген соң, қажет болса, адамды жағдайға қарай басқа ресурстарға бағыттауға болады. Сарамандық және эмоциялық

қолдау көрсету – байбаламға, үрейге, қорқынышқа немесе алаңдаушылыққа бой алдырған жүгінушіге алғашқы психологиялық көмек көрсетудің ең маңызды бөлігі. Әңгіме барысында келесілерді ескеру керек:

✓ Мұқият тыңдаңыз және жүгінушіге әңгімесін аяқтауға мүмкіндік беріңіз;

✓ Оның көзқарасы тұрғысынан оған не болғанын түсінетініңізді жеткізіңіз (бұл ретте оның көзқарасымен келісетініңіз не келіспейтініңіз маңызды емес);

✓ Оның көзқарасы тұрғысынан онымен болған жағдай нәтижесінде ол өзін қалай сезінгенін түсінетініңізді жеткізіңіз (маңызды: оның көзқарасы тұрғысынан);

✓ Оның сезімдері әбден орынды екенін айтыңыз (маңызды: оның көзқарасы тұрғысынан);

✓ Оның эмоциялық реакцияларына ортақтастық пен ықыластық (мүсіркеу емес!) көрсетіңіз;

✓ Әңгіме барысында (ересектермен болсын, балалармен болсын) ашық сұрақтар (Не? Қайда? Кім? және Қашан? – мұқият болыңыз, «Неге?» деп сұрамаңыз) қою өте маңызды, жүгінушінің сізге айтып жатқандарына түсініктеме беруден аулақ болыңыз;

✓ Осы адамның (Сіздің емес!) сезімдері туралы әңгімелесіңіз;

Әңгіме барысында қызығушылық пен ортақтастықты жеткізетін негізгі психоэлементтік сөздерді қолданыңыз: «*Мен сіздің мәселеңізді түсінемін, ...*», «*Мұңаю, ашулану, жабырқау немесе ... – табиғи құбылыс*», «*Сіз ... қажет екенін айтып жатқаныңызды естіп отырмын*», «*Сіз ... сезінетініңізді түсінемін*», «*Осындай жағдайда сіздің реакцияңыз әбден заңды құбылыс ...*».

✓ Жағдайды, мәселені және қауіп-қатерлерді таразылаңыз, көмек көрсетіңіз және, қажет болса, әрі қарай көмек пен қолдау алуға болатын орындарға бағыт сілтеңіз;

- қажеттіліктері мен мәселелері туралы сұраңыз;

- бақытсыздыққа душар болған адамдарға мұқтаждықтарының және мәселелерінің шешімін табуға көмектесіңіз;

Осы жерде мынадай сөздерді айтуға болады: «*Бәлкім, ықтимал шешімдерді талқылармыз...*», «*Осы жағдайда қандай балама шешімдер таба аламыз...*».

- қажет болса, әрі қарай көмек пен қолдау алуға болатын орындарға бағыт сілтеңіз;

Осы жерде мынадай сөздерді айтуға болады: «*Мен сізді уайымдаймын, сондықтан, осы мәселеде әлдеқайда білікті көмек ұсынғым келеді ... сізге көмектесе алатын адамға жібергім келеді*».

- қажет болса, әрі қарай көмек пен қолдау алуға болатын орындарға бағыт сілтеңіз.

Сыртқы ресурстар тізімінің мысалы «Бағыт сілтеуге арналған ықтимал ресурстар тізімі» 1-қосымшасында келтірілген.

Алғашқы әңгімелесуден кейін:

✓ Адаммен байланысты үзбеңіз және қолдау көрсетуді тоқтатпаңыз;

✓ Егер басқа орынға бағыт сілтеген болсаңыз, көмек пен қолдау алды ма, біліңіз;

✓ Егер мүмкін болса, тыныштандыратын техникалар ұсыныңыз, Ғаламтордағы ресурстарға сілтемелер беріңіз (мысалы: өзін-өзі жөнге салу, стрестті тізгіндеу, релаксация және т.б.).

Басқа орынға бағыттау кезінде өзге орыннан көмек алудан бас тартқан жағдайда «Алғашқы психологиялық көмек көрсету алгоритмі» 2-қосымшасында ұсынылған алгоритмді қолданыңыз.

Педагогтарға (әріптестерге) эмоциялық тұрғыдан «күйіп кетудің» алдын алуда, психологиялық аман-саулықты сақтауда және қауіп-қатерлерді азайтуда көмек көрсету. Туыстар мен жақындар үшін алаңдау, тұрлаусыздық сезімі, балалармен және олардың ата-аналарымен, әріптестермен қашықтан жұмыс жасау, үлкен жүктемелер, тұрақсыздық – COVID-19 коронавирусы лап тараған уақытта барлық осы және басқа да факторлар – педагогтың эмоциялық жағынан «күйіп кетуіне» апаруы мүмкін. Осындай жағдайда педагог-психологтің көмегі мен қолдауы маңызды.

Педагог-психолог әріптестеріне өз бетінше немесе көмек пен қолдау алатын орындарға бағыт сілтеу арқылы көмек пен қолдау көрсете алады.

Ақпарат беру және көмек ұсыну. Әріптестерге педагог-психолог көмегіне жүгіну мүмкіндігі туралы, психикалық денсаулықты сақтау маңыздылығы туралы ақпарат беру керек. Мұғалімдерге арналған ақпаратты педагог-психолог өзі немесе мектеп басшылығы арқылы тарата алады.

Ақпарат педагог-психологке өз бетінше жүгінуге ынталандыратындай және осылайша қолдауға мұқтаж тұлғаларды анықтауға қолғабыс ететіндей жолмен берілуі тиіс. Педагог-психолог әріптестеріне қысқаша ақпараттық хабарламаны WhatsApp мессенджері, смс-хабарламалар арқылы, әлеуметтік желілерде жариялау арқылы тарата алады. Ақпаратта педагог-психологтың толық аты-жөні (Т.А.Ә.) және байланыс мәліметтері (телефон нөмірі, эл.поштасы, әлеуметтік желілердегі мекен-жайы) көрсетілуі тиіс. Сіз, сонымен бірге, консультация алу үшін қоңырау шалу уақытын да (мысалы: жұмыс күндері күндіз және кешке) көрсете аласыз.

Өз біліктілігі шеңберінде көмек көрсету және/немесе көмек алу үшін тиісті орындарға бағыт сілтеу. Психолог әріптестеріне бірнеше жолмен көмек көрсете алады:

✓ Дербес консультациялар (2, 3 және 4 қосымшаларда сипатталған алгоритмдерді және техникаларды пайдалана отырып, әңгімелесу);

✓ Топтық дәрістер (әріптестер тобына арналған);

✓ Көмек алу үшін басқа орындарға бағыт сілтеу, мысалы, келесі жағдайларда:

- мұғалім қандай да бір себептермен педагог-психологке жүгінгісі келмейді, немесе

- педагог-психолог өзін көмек көрсету үшін жеткілікті даярлығы немесе тәжірибесі бар деп санамайды, немесе

- жағдай күрделі, асқынып кеткен немесе басқа жайттардың салдарынан ауырлап кеткен.

COVID-19 коронавирусына қатысты жағдай туралы сенімді ақпарат алу

- <https://www.coronavirus2020.kz> – коронавирусқа қатысты жағдай жөніндегі ресми сайт, онда төтенше жағдай, карантин кезіндегі жүріс-тұрыс ережелері, коронавируспен күресу үшін мемлекет қолданып жатқан шаралар, желіде тарап жатқан жалған ақпаратты теріске шығару жайлы бүкіл өзекті мәлімет бар.
- @coronavirus2020_kz – Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрлігінің Telegram-арнасы;
- @kz_hls_bot – коронавирус туралы ақпарат алуға болатын Telegram-бот;
- @anticoronakaz – Қазақстанда коронавируспен күрес жөніндегі IT-штабтың ресми арнасы;
- <https://formcovid.eisz.kz> – коронавирус инфекциясына экспресс-тест тапсыруға арналған электронды анкета.

Алғашқы психологиялық көмек көрсету алгоритмі

COVID-19 коронавирусының дендеуі бүкіл әлем халқының арасында алаңдаушылық пен үрей тудырды. Көптеген адамдар үрей мен қорқынышқа бой алдырады, түрлі дәрежеде вирус айналасындағы жағдайдың ықпалына түскендер аса күшті байбалам, қорқыныш пен алаңдаушылық сезімдерін бастан кешіруі мүмкін.

Алғашқы психологиялық көмек (АПК) – ауыр жағдайға тап болған адамдарға сабырға келуге және қиындықтарды еңсеру үшін қолдауға ие болуға көмектесу әдісі.

АПК келесі тұстарды қамтиды:

- ✓ Сарамандық көмек пен қолдауды адамның мазасын алмай, сыпайы түрде көрсету;
- ✓ Қажеттіліктерді және түйіткілді мәселелерді таразылау;
- ✓ Адамдарды сезімдері және болып жатқан жайттарға реакциясы туралы айтуға мәжбүрлемей тыңдай білу;
- ✓ Адамды жұбата білу және сабырға келуге көмектесу;
- ✓ Ақпарат алуда, тиісті әлеуметтік қолдау қызметтерімен және құрылымдарымен байланыс орнатуда көмек көрсету;
- ✓ Әрі қарай зиян келуден (қайта бағыт сілтеу арқылы) қорғау.

АПК қауіпсіздік, басқа адамдармен байланыста болу сезімін қалыптастырады. АПК көрсету барысында әлеуметтік, физикалық және эмоциялық қолдау көруге мүмкіндік беріледі, әрі өзіне және айналадағыларға көмек көрсету мүмкіндігіне деген сенім нығаяды.

Алғашқы психологиялық көмек үш қағидаға негізделеді:

1. Қарастыру (ағымдағы жағдайды, кімнің қолдау іздейтінін, қандай қатерлер мен қажеттіліктер бар екенін, болжамалы эмоциялық реакцияларды қарастыру);
2. Тыңдау;

3. Бағыт сілтеу (қайта бағыт сілтеу).

Карантин кезінде АПК көрсету барысында көмек қашықтан (WhatsApp, Skype арқылы бейнебайланыс немесе тек аудиобайланыс арқылы) ұсынылады. Әңгіме көбінесе жүгінушінің бет-жүзін көрмей жүргізілетіндіктен, келесілер маңызды:

- баяу, анық және байсалды сөйлеу;
- дауысты ырғағын өзгертіп отыру арқылы ортақтастық пен жылу көрсету;
- мұқият тыңдау, тыңдап отырғаныңызды қостауды білдіретін дыбыстар дәлелдей алады.

Қашықтан әңгімелесу алгоритмі:

1. Байланыс орнатыңыз. Өзіңізді таныстырыңыз – кім екеніңізді айтыңыз.

2. Құпиялық шарттары туралы айтып беріңіз.

3. Сіз немен және қалай көмектесе алатыныңызды сұраңыз. Егер жүгінуші атын атамаса, оны келесі жолмен нақтылай аласыз: *«Сізге қалай көмектесе аламын? Есіміңізді білуге бола ма?»*

4. Жүгінушіден оны мазалайтын жайт туралы сөйлесуге дайындығын сұраңыз. Мұқият тыңдап, сабырға шақыруға тырысыңыз.

Мұқият тыңдау техникасын қолданыңыз. Мұқият тыңдау келесіні білдіреді:

- Бар назарыңызды сөйлеп жатқан адамға аударыңыз, ол қалай сөйлеп жатыр, оның не туралы айтып жатқанын ұғыну және жақсы түсіну қажет. Есіңізде болсын, Сіздің міндетіңіз – тыңдау, сондықтан, сөйлеушіні тыңдап отырғаныңызды көрсету маңызды: қысқа ескертпелер жасап отырыңыз: *«Түсінікті», «Дұрыс», «Өтінемін, жалғастыра беріңіз»*. Сондай-ақ, Сіз сөйлеуші қолданып жатқан сөздер мен сөз тіркестерін де қолдана аласыз; сонда сөйлеушінің ойлау барысын түсінетініңізге және бақылап отырғаныңызға айғақ болады.

- Сөйлеушіге орын алған жайт туралы өзіне ыңғайлы қарқында айтып беруге мүмкіндік беріңіз. Жауап беруге асықтырмаңыз, ойлануға уақыт беріңіз.

- Әңгімеге ден қойыңыз. Сөйлеуші қандай қиындықтарға тап болғанын, олардың сөйлеуші үшін қаншалықты маңызды екенін анықтаңыз: *«Сізді алаңдататын жайт туралы кішкене айтып беріңізші ...»*.

- Сөйлеушіге дем беріп отырыңыз: *«Сіз айтып жатқан жайттар өте маңызды ...»*, *«Осы туралы көбірек білгім келеді»*, *«Неғұрлым көбірек айтқан сайын, сізді соғұрлым жақсырақ түсініп келемін»*, *«Осы туралы толығырақ білсем деп едім ...»*, *«Сізді дұрыс түсінсем, ...»*, *«Сіз ... деп санайсыз»*, *«Яғни, Сізді .. қызықтырады»*, *«Сіз үшін ең маңыздысы ...»*, *«Демек, Сіз айтқандардан шығатын қорытынды ...»*, *«Өте қызықты, нақтылай кетіңізші»*.

- Сұраңыз және түсіндіріңіз. Егер сөйлеуші берген жауапты немесе оның айтып жатқандарын дұрыс түсінгеніңізге сенімсіз болсаңыз, сыпайы

түрде қайта сұраңыз немесе сұрақты басқаша қойыңыз. Ашық сұрақтар қойыңыз, сонда көбірек мәлімет аласыз: «... туралы толығырақ айтып бересіз бе?» және арнайы нақтылайтын сұрақтар қойыңыз: Қалай, Қайда, Қашан және т.б. Сұрақ қойғанда сөйлеуші пайдаланған сөздерді қолдануға тырысыңыз. Сұрақтарды бір-бірден қойыңыз, асықпаңыз және сөйлеушінің орнына қорытынды жасамаңыз.

Байсалды болыңыз және түсіністік танытыңыз, осылайша адамдарға өзін қауіпсіздікте сезінуге, қолдау, түсіністік, құрмет пен қамқорлықты сезінуге көмектесесіз. Ақпаратты қарапайым, түсінуге оңай болатындай сөздермен беріңіз. Сөйлеуші сезімдерімен бөлісіп жатқанда жанашырлық танытыңыз: «Сізге қиын екенін түсінемін», «Сіз уайымдайсыз».

Коронавирус инфекциясының таралуына байланысты адамдар сезінуі мүмкін стресс тек эмоциялық қана емес, сонымен қатар, физикалық хал-жағдайға да әсер етуі мүмкін. Стресстің ағзаға тигізетін әсері тыныстаудың жиілеуі, қатты жүрек соғысы, қан қысымы көтерілуі сияқты өзгерістер тудыруы мүмкін. Егер жүгінуші жоғарыда тізілген симптомдарды атаса, Сіз табиғи (дене жаттығулары) және арнайы (өз-өзін жөнге салу техникалары: тыныстау гимнастикасы және т.б.) өз-өзін жөнге салу әдістерін қолдануға кеңес бере аласыз.

Қажетті қолдау алуға көмектесіңіз. Сөйлеушіге қиындықтарын эмоциялық тұрғыдан жеңуге көмектесіңіз. Қолыңызда бар болса ғана, сенімді ақпарат беріңіз. Егер әлденені білмесеңіз, шындықты айтыңыз.

Көмек пен қолдау көрсететін басқа орындарға бағыт сілтеңіз.

Кейбір жағдайларда Сіз өз ұсынымыңызды дәйектей отырып, жүгінушіні басқа көмек пен қолдау ресурстарына бағыттап аласыз. Бағыттау келесі тұлғалар хабарласқан жағдайда қажет болуы мүмкін:

- Кәсіби немесе жеке шектеулерге байланысты Сіз жұмыс жасай алмайтын тұлға (егер жүгінуші сіздің кәсіби біліктілігіңізден тыс жатқан мәселе туралы мәлімдесе немесе өзіңіздің сол мәселеде тәжірибеңіз жеткіліксіз деп санасаңыз).

- Маман көмегі қажет тұлға. Мысалы, егер айқын стресс белгілері бар (ұйқы мен тәбеттің бұзылуы, тұла бойдағы дәрменсіздік, бас ауыруы, ұдайы шаршаңқылық, селсоқтық, зейін қоя алмау, есте сақтай алмау, ойлану жылдамдығының тежелуі, күйгелектік, дегбірсіздік, бәрін бақылауда ұстауды қалау, бойды еркін және бос ұстай алмау, ішімдікке құмарлық және т.б.).

Екінші жағдайда медициналық психолог, психотерапевт, невропатолог, терапевт және т.б. қажетті маман болуы мүмкін.

Қайта бағыт сілтеу психикалық бұзылыс белгілері бар барлық жағдайларда, бірінші кезекте, өткір стрессті бұзылыс, жарақаттан кейіні стрессті бұзылыс, зорлық-зомбылықпен, суицид туралы ойлармен және терең жарақатпен байланысты жағдайларда қажет.

Көмек пен қолдау көрсетудің басқа көздеріне бағыт сілтеген кезде педагог-психолог түп-тамырында стигма (жаңсақ пікір) жатқан мәселеге кез болуы мүмкін.

Егер жүгінушіге көмектесе алмайтыныңызды түсінсеңіз, келесі қадамдарды жасау қажет:

1. Жағдайдан шығудың ең жақсы жолы шындықты мойындау, жүгінушіге көмектесе алмайтыныңызды және басқа маманға/басқа көмек пен қолдау көрсету ресурсына бағыт сілтегіңіз келетінін айту болып табылады.

2. Көмекке жүгінушімен сөйлесіңіз. Оның мәселесі Сіздің мамандығыңыздан тыс жатқанын барлық себептерді егжей-тегжейлі түсіндіре отырып ашық жеткізіңіз. Ашық, әрі ізетті әңгіме – психологтың кәсіби әдеби тұрғысынан ең дұрыс әрекет.

Басқа мамандарды немесе басқа көмек пен қолдау көрсету көзін ұсыныңыз. Адамды нақты көмек көрсету көзіне бағыттау керек, қолына телефон нөмірін немесе мекен-жайды ұстату керек, жалпылама *«Сізге басқа маманға жүгіну керек»* деген сияқты сөздермен шектелмеу керек. Оған жүгінуге болатын кем дегенде екі көмек көзін ұсынған жөн.

3. Олардың сенімділігі және құпиялығы туралы айтыңыз. Егер жүгінушінің медициналық немесе өзге көмек алуға қатысты стигмасы (жаңсақ пікірі) болса, жұмыс жүргізіңіз, мысалы, ұсынылған көмек көздері қажетті білікті жәрдем бере алатынына сендіріңіз. Түпкі таңдау жүгінушіге байланысты болады.

Мысалы: 21 жастағы ана, тамақтануға қатысты мінез-құлық бұзылысының белгілері бар екені айқын. Әңгімелесіп болған соң, былай дей аласыз: *«Мен Сіз тап болған мәселені шешуге барынша көмектескім келіп еді, бірақ ол менің кәсіби мүмкіндіктерімнің шекарасынан тыс жатыр. Осы жағдайда мен Сізге дәл осындай мәселелерге тап болғандарға көмектесетін маман(дар)ға жүгінуге кеңес беремін ...»*. Осы ретте кеңес беруге болатын көмек пен қолдау ресурстарының байланыс деректері қолыңызда болғаны абзал.

3. Сізге жүгінген адамда Сіз оны тастап кетіп бара жатқан әсер қалмауы маңызды: *«Егер қаласаңыз, басқа маманның консультациясы Сізге не бергенін айтып беру үшін маған қайта қоңырау шалсаңыз болады...»*.

4. Бағыт сілтегеннен кейін маман жұмысының жай-жапсарына бойламай, сілтеген бағыт тиімді болып шыққанына көз жеткізу қажет.

Ақпараттық білім беру ортасындағы киберқауіпсіздік негіздері

Бүгінгі күні киберқауіпсіздік күллі әлем үшін аса маңызды мәселеге айналып отыр. Себебі технология қарыштап дамыған сайын хакерлер жеке адамдардың деректеріне ғана емес, ірі компаниялар мен ресми органдардың сайттарына да шабуыл жасай бастады. Бұл ретте Қазақстан да киберқауіпсіздік мәселесіне ерекше назар салуда. Құқық бұзушылар құпия ақпаратты заңсыз көшіріп алу немесе редакциялау (жою немесе түрін өзгерту) мақсатымен (рұқсат етілмеген) кибершабуыл жасайды. Оны, негізінен, адамдардан (ақпараттық жүйелерді пайдаланушылардан) қаржыны ұрлау немесе ұйымдағы

өндірістік немесе жұмыстық процестерді бұзу, тіпті мемлекеттік құпияларды ұрлау мақсатында жүзеге асырады.

Қазіргі кезде көптеген ұйымдар мен үкіметтік мекемелерде жұмысқа қажетті барлық ақпаратты, сондай-ақ қызметкерлердің, пайдаланушылардың және т.б. жеке мәліметтерін жинау, сақтау және өңдеу жолға қойылған. Ал бұл ақпаратты қорғауды талап етеді, өйткені ақпарат құпия болуы керек. Осы ақпараттардың жоғалуы немесе ұрлануы адамдар, ұйымдар және тіпті мемлекет үшін де кері салдарға әкелуі мүмкін.

КИБЕРҚАУІПСІЗДІК - бұл қолданушыларды, олардың ақпараттық жүйелерін, желілері мен бағдарламаларын сандық шабуылдардан қорғауды қамтамасыз етуге бағытталған қызмет. Кибер шабуылдардың басты мақсаты пайдаланушының құпия ақпаратын алу, ақпаратты ұрлау, осал тұстарға шабуыл жасайды, бүкіл процестің жұмысын бұзу, бір нысандарды істен шығаратын немесе оларға әсер ете алатын вирустарды шығару.

Елімізде киберқауіпсіздікті қамтамасыз ету мақсатында Киберқауіпсіздік тұжырымдамасын ("Қазақстанның киберқалқаны") бекіту туралы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2017 жылғы 30 маусымдағы № 407 қаулысы жарыққа шықты. Тұжырымдама мемлекеттік органдарды ақпараттандыру, мемлекеттік қызметтерді автоматтандыру, «цифрлы» экономиканы дамыту және өнеркәсіптегі өндірістік процестерді технологиялық жаңғырту перспективалары, ақпараттық-коммуникациялық қызметтер көрсету аясын кеңейту саласындағы жағдайды бағалауға негізделген.

Киберқауіпсіздік тұжырымдамасы, яғни «Қазақстанның киберқалқаны» жобасын әзірлеу кезінде Малайзия, Сингапур, ұлы Великобритания, Германия, Чехия, Франция, Литва, Эстония, Финляндия, Швеция, Швейцария секілді елдердің халықаралық тәжірибесі зерделенді.

Тұжырымдаманың мақсаты жаһандық бәсекелестік жағдайларында Қазақстан Республикасының тұрақты дамуын қамтамасыз ететін, электрондық ақпараттық ресурстардың, ақпараттық жүйелер мен ақпараттық-коммуникациялық инфрақұрылымның сыртқы және ішкі қауіптерден қорғалуына қол жеткізу және сол деңгейде ұстау болып табылады.

Дербес деректерді қорғау (data protection agency) Деректерді қорғау туралы жалпы регламент (жеке деректерді өңдеу ережелері) Еуроодақтың 28 елінде тікелей әрекет ететін заң болып табылады. Жалпы регламент негізінде Қазақстанда Дербес деректерді қорғау жөніндегі ұйым (Data protection agency) жұмыс істейтін болады. Мақсаты дербес деректерді қорғау саласындағы заңнаманың біркелкі орындалуына мемлекеттік бақылауды жүзеге асыру, дербес деректерді қорғау саласындағы заңнаманы бұзушылықтар бойынша шағымдарды қарау, дербес деректерді қорғау мәселелері бойынша түсініктемелер мен әдістемелік көмек ұсыну болып табылады.

Дербес деректерді қорғау бойынша ағымдағы мәртебе

- Дербес деректер саласында қоғамдық қатынастарды реттеу үшін "Дербес деректер және оларды қорғау туралы" ҚР заңы бар

- Мемлекеттік жүйелер үшін дербес деректерді электрондық нысанда қорғау ерекшеліктері "Ақпараттандыру туралы" ҚР Заңында айқындалған

- Қазақстан Республикасының Дербес деректер және оларды қорғау туралы заңнамасын бұзғаны үшін жауапкершілік белгіленд Ақпараттық қауіпсіздік комитетінің жаңа функциялары:

- Дербес деректерді қорғау саласын нормативтік-құқықтық реттеу

- Дербес деректер субъектілерінің құқықтарын қорғау

- Дербес деректерді қорғау жөніндегі талаптардың сақталуын бақылау Жеке деректерді қорғау бойынша іс-шаралардың күтілетін нәтижесі

- Дербес деректерді өңдеу саласын үздік әлемдік практикалардың талаптарына сәйкес келтіру (GDPR)

- Азаматтар мен бизнес үшін сандық экономиканың тартымдылығын арттыру

- Ақпараттық қауіпсіздік саласының дамуына жәрдемдесу

- Азаматтар мен бизнес тарапынан мемлекетке деген сенімді арттыру

Қазақстанның киберқауіпсіздік бойынша жаһандық индексіндегі орны -31 орында, халықтың киберқауіпсіздік қаупі туралы хабардар болу деңгейі-78, ақпараттық қауіпсіздік саласындағы қызметкерлермен қамтамасыз етілуі-46, ақпараттық қауіпсіздік жөніндегі жедел орталықтары-12, компьютерлік инциденттерге әрекет ету қызметтері (FIRST)-6 орында.

Кибершабуыл жағдайында оқушыға қалай көмектесе аламыз?

- Киберқауіпсіздік туралы оқушыларды ақпараттандыру

- Оқушыларға маңызды файлдарды парольдармен қорғауды жолға қою

- Оқушыға кімге және не айтуға болатынын ойластыруға көмектесу

- Антивирустық бағдарламалардың іске қосылуын қамтамасыз етуді үйрету

- Әлеуметтік желілерінің кибершабуылға байланысты жіберілген смс хабарламасына бей-жай қарамау

- Ата-аналарды есеп шоттық және қаржылық номерлерімен құпия ақпараттарды таратпауды ақпараттандыру

- Естеріңізде болсын, белгілі бір жағдайларда кибершабуыл өте қауіпті болуы мүмкін.

2 Қашықтықтан оқыту форматында білім алушыларға көмек көрсетудің әдістері мен түрлері

Қашықтықтан оқыту - педагог қызметкерлер мен білім алушылардың өзара және педагогикалық, сондай-ақ ақпараттық және телекоммуникациялық технологияларды пайдалана отырып оқыту құралдарымен өзара іс-қимылының уақыт пен кеңістікте мақсатты түрде ұйымдастырылған және келісілген процесі.

Қашықтан оқыту білім беру процесіне қатысушылардың орналасқан жеріне қарамастан қашықта, оның ішінде ақпараттық-коммуникациялық технологиялар мен телекоммуникациялық құралдарды қолдана отырып өзара іс-қимылы кезінде жүзеге асырылады.

Цифрлық білім беру ресурстар – бұл интерактивті нысанда оқытуды қамтамасыз ететін оқытылатын пәндер және (немесе) модульдер бойынша дидактикалық материалдар: фотосуреттер, бейнефрагменттер, статикалық және динамикалық модельдер, виртуалды шындық және интерактивті модельдеу объектілері, дыбыс жазбалары және өзге де цифрлық оқу материалдары;

Қашықтан оқытуды ұсыну үшін бастауыш, негізгі, жалпы орта білімнің оқу бағдарламаларын іске асыратын білім беру ұйымдарына мынадай талаптар белгіленеді (Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрі 2021 жылғы 3 қарашадағы № 547 бұйрығына сәйкес) оқу қызметін ұйымдастыру үшін Интернет желісіне қосылуды қамтамасыз ететін телекоммуникациялық арналардың болуы қажет. Білім беру ұйымдары білім алушылардың ақпараттық жүйесіне (білім беру порталына) және электрондық сабақ кестесіне, электрондық журналға, электрондық ресурстарға қолжетімділігін қамтамасыз етеді.

Денсаулық жағдайы туралы дәрігерлік-консультациялық комиссияның қорытындысы бар білім алушыны қашықтан оқыту «Денсаулық сақтау саласындағы есепке алу құжаттамасының нысандарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрі міндетін атқарушысының 2020 жылғы 30 қазандағы № ҚР ДСМ-175/2020 бұйрығымен (нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 21579 болып тіркелген) бекітілген нысанға сәйкес дәрігерлік-консультациялық комиссияның қорытындысы негізінде жүзеге асырылады. Қашықтан оқыту кезеңі мен мерзімі дәрігерлік-консультациялық комиссия қорытындысының медициналық көрсеткіштері негізінде айқындалады.

Білім алушы үшін орта білім беру ұйымдарында қашықтан оқыту оның ата-анасының немесе өзге де заңды өкілінің өтініші негізінде үлгерім көрсеткіштері, баланың пікірін, мектеп психологының қорытындысын, білім алушылардың тұрғын үй-тұрмыстық жағдайлары актісін ескере отырып, қашықтан оқыту үшін жағдайлардың болуы негізінде педагогикалық кеңестің және қамқоршылық кеңестің шешімі бойынша жүзеге асырылады:

1) қашықтан оқыту кезінде орта білім беру ұйымы білім алушыға оқу пәндері бойынша үлгілік оқу бағдарламаларын, күнтізбелік-тақырыптық

жоспарларды, оқулықтарды, БЖБ және ТЖБ, ағымдағы, аралық және мемлекеттік қорытынды аттестаттауды өткізу кестелерін ұсынады;

2) білім алушының оқу сабақтарын ата-аналары немесе өзге де заңды өкілдері дербес ұйымдастырады, сондай-ақ қосымша білім беру (секциялар, спорт, шығармашылық, білім беру үйірмелері және басқалар) арқылы оқыту процесін және оны әлеуметтендіруге жағдай жасайды;

3) қашықтан оқыту кезінде білім алушы тиісті білім беру деңгейінің оқу бағдарламаларын меңгереді, орта білім беру ұйымында ағымдағы (БЖБ, ТЖБ), аралық және қорытынды аттестаттаудан уақтылы өтеді. Бұл ретте білім алушы БЖБ-ны дәстүрлі және (немесе) қашықтық форматта өтуіне болады;

4) ағымдағы, аралық және қорытынды аттестаттауды білім алушылар бекітілген орта білім беру ұйымына орналасқан жері бойынша тапсырады. Ағымдағы, аралық және қорытынды аттестаттау нәтижелері бойынша педагогикалық кеңес білім алушыны қашықтан оқытуды ұзарту немесе оны дәстүрлі оқыту форматына ауыстыру туралы тиісті шешім қабылдайды;

5) оқу процесінде білім алушы нашар меңгерген тақырыптар бойынша пән мұғалімдеріне, қажет болған жағдайда мектеп психологіне, медицина қызметкеріне, кәмелетке толмағандардың ісі жөніндегі инспекторға, орта білім беру ұйымының әлеуметтік педагогына жүгінуге құқылы;

6) білім алушы білім беру ұйымының спорттық, мектептік және мектептен тыс іс-шараларына қатысуға құқылы;

7) білім алушы бекітілген орта білім беру ұйымы оған спорт, оқу, акт залдарын, компьютерлік сыныптар мен кітапхананы тегін пайдалануды қамтамасыз етеді.

Халықаралық, республикалық оқу-жаттығу жиындарына, спорттық жарыстарға, зияткерлік және шығармашылық конкурстарға, фестивальдарға қатысушыларды қашықтан оқытуға ауыстыру білім алушының, білім алушының ата-анасының немесе басқа да заңды өкілінің білім беру ұйымы басшысының атына еркін нысанда жазылған өтініші және қатысу мерзімдерін көрсетумен білім алушының халықаралық, республикалық оқу-жаттығу жиындарына, спорттық жарыстарға, зияткерлік және шығармашылық конкурстарға, фестивальдарға қатысқанын растайтын, қатысу кезеңіне мерзімдерді көрсете отырып уәкілетті мемлекеттік органның бұйрығы (хаты) негізінде жүзеге асырылады.

Халықаралық, республикалық оқу-жаттығу жиындары, спорттық жарыстар, зияткерлік және шығармашылық конкурстар, фестивальдар аяқталғаннан кейін орта білім беру ұйымының білім алушысы бөлімге/толассыз тақырыпқа жиынтық бағалауды (БЖБ) және тоқсанға жиынтық бағалауды (ТЖБ) тапсырады, өткізу мерзімдері сәйкес келмеген кезде БЖБ, ТЖБ «Орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім беру ұйымдары үшін білім алушылардың үлгеріміне ағымдағы бақылауды, оларды аралық және қорытынды аттестаттауды өткізудің үлгілік қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2008 жылғы 18 наурыздағы № 125 бұйрығына сәйкес (нормативтік құқықтық актілерді

мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 5191 болып тіркелген) жеке кесте бойынша тапсырады.

Шектеу шаралары, оның ішінде карантин, әлеуметтік, табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайлар жағдайында қашықтан оқытуға көшу кезінде онлайн форматта жүзеге асырылуы мүмкін емес кәсіптік практика, зерттеу және эксперименттік жұмыс, зертханалық және студиялық сабақтар келесі академиялық кезеңдерге ауыстырылады.

Орта білім беру ұйымдарында оқу процесін ұйымдастыру нысаны санитарлық-эпидемиологиялық ахуалға байланысты анықталады, яғни білім алушылардың, педагогтердің және басқа қызметкерлердің денсаулығын сақтау мақсатында оқу процесі 1-11 сыныптарда қашықтық форматта ұйымдастырылады. Оқу процесі білім беру ұйымдарының 1-5 сыныптарының білім алушылары үшін сыныпта 15 балаға дейінгі контингенті бар ата-аналарының немесе заңды өкілдерінің өтініші бойынша кезекші сыныптар ұйымдастырылуы мүмкін. Мектептерде тиісті жағдайлар болған жағдайда, ата-аналардың немесе балалардың заңды өкілдерінің өтініші бойынша білім алушылар қабылданады.

Сырақтанушылық тұрақты қысқарған кезде Қазақстан Республикасының Бас мемлекеттік санитариялық дәрігерінің қаулысымен эпидемиологиялық жағдайға сәйкес білім беру ұйымының аралас немесе штаттық режимге біртіндеп ауысуы жүзеге асырылады. 9, 11 - сыныптардың аралас форматында оқыту - пәндердің 70% - ы штаттық режимде, 30% - ы қашықтықтан жүргізіледі.

Қашықтан оқыту педагогикалық қызметті қашықтықтан оқытудың қолайлы, қолжетімді және ыңғайлы форматын ескере отырып ұйымдастырылады. Білім беру ұйымдары қашықтықтан оқытуды ұйымдастыру мен барысын білім алушылар мен олардың ата-аналарына хабардар етугі міндетті болып табылады.

Қашықтықтан оқытуды ұйымдастыру:

✓ Қашықтықтан оқыту процесін ұйымдастыру барлық мектеп үшін қатаң бекітілген дәстүрлі кесте бойынша емес, икемді, жеке кесте бойынша өтеді.

✓ мектептің оқу жұмыс жоспарына сәйкес әр күн сайын қанша оқу пәні оқылатыны (мұндайда пәндер бойынша сабақ уақыты барлық сыныптар үшін көрсетілмейді) анықтайды.

✓ Бір пән бойынша сабақтың ұзақтығы білім алушылардың оқу мақсаттарына қол жеткізуіне және тапсырмаларды орындауына байланысты жүзеге асырылады.

✓ Сондай-ақ, республикалық «ELARNA», «БАЛАПАН» телеарналарынан телесабақтар кесте бойынша көрсетіледі.

✓ Білім алушылар телесабақтарды кез келген ыңғайлы уақытта BilimLand платформаларынан, youtube-арналарынан қайта көруге болады.

✓ қашықтықтан оқытуды ұйымдастыру үшін интернет ресурстарының – BilimLand, Kundelik.Kz, Daryn.online, MicrosoftTEAMS, GoogleClassRoom мүмкіндіктері де қолданылады.

✓ бір күн ішінде білім алушыларды оқытудың жеке кестесі жасалынады.

✓ әр күнге оқу тапсырмасын алу әдістері мен құралдары және оларды білім алушыға ыңғайлы уақытта орындалуы қамтамасыз етіледі.

✓ электрондық журналдар немесе мұғалім белгілеген басқа да қолжетімді байланыс түрлері, оның ішінде мессенджерлер арқылы кері байланысты орнату жүзеге асырылады.

✓ электронды күнделікке сабаққа қатысу туралы ақпарат енгізілмейді. қашықтықтан өткізілетін сабақтар ата-аналардың қолдауын және қатысуын, білім алушының тапсырмаларды өздігінен орындауы талап етіледі.

Білім алушының болжамды күн тәртібі. Оқу пәндері материалдар мен оқу тапсырмаларын қарау (әркім уақытын өзі анықтайды). Білім алушы сынып жетекшісімен байланыста болады (қажетт жағдайда). Оқушы алған тапсырмаларды өзіне ыңғайлы уақытта орындайды және орындап болған соң мұғалімдерге жібереді. Кез келген қолжетімді режимде мұғаліммен бірге жұмыс істейді немесе туындаған сұрақтарын жазады. Келесі күнді жоспарлайды.

Білім алушы:

✓ сынып жетекшісімен және пән мұғалімдерімен күнделікті байланыста болады;

✓ күн сайын оқулықтан оқу материалдарын өздігінен оқып, тапсырмаларды, соның ішінде қол жетімді байланыс құралдары арқылы орындайды;

✓ оқу материалын алу үшін, өздігінен оқу немесе орындау үшін электронды күнделіктегі жеке кабинетке (электронды күнделік, электрондық пошта, WhatsApp чаттары және т. б. интернет, байланыс болмаған жағдайда – педагог, мектеп әкімшілігінің анықтауы бойынша пошта байланысының операторы арқылы) кіреді (мүмкіндігінше);

✓ педагогтың талаптарына сәйкес орындалған тапсырмаларды педагогке қолжетімді байланыс құралдары арқылы жібереді (электрондық күнделік, электрондық пошта, WhatsApp чаттары және т. б. интернет, байланыс болмаған жағдайда – мектеп әкімшілігінің анықтауы бойынша пошта байланысының операторы арқылы);

✓ оқу тапсырмаларын орындау кезінде академиялық адалдық ережелерін және өзін-өзі бақылау қағидаларын сақтайды;

✓ қосымша цифрлық білім беру ресурстарын пайдаланады.

Білім алушылардың ата-аналары (заңды өкілдері):

✓ оқу үшін білім алушыға жағдай жасайды;

✓ балалардың оқуын, білім алушылардың өзіндік тапсырмаларды орындауын бақылауды жүзеге асырады;

✓ сынып жетекшісімен және пән мұғалімдерімен байланыста болады.

✓ Оқу процесін қашықтық форматында ұйымдастыру үшін мектеп мұғалімдердің негізгі сұраныстарына сәйкес келетін функционалдылық тұрғысынан ең қолайлы инфрақұрылымы мен білім мазмұны бар Интернет-платформаны таңдайды. Бұл Интернет-платформамен ата-аналар мен білім

алушылар хабардар болуы қажет.

Мектептегі сабақ кестесі барлық сыныптарға арналған Мектептің жұмыс оқу жоспарына сәйкес МЖМБС, үлгілік оқу жоспарлары мен бағдарламаларына сәйкес жасалады. Білім алушылар қашықтан оқыту үшін икемді сабақ кестесіне сәйкес, 1-5 сынып білім алушылары сабақтарын таңғы 9:00-ден, 6-11 сынып білім алушылары 14:00-ден бастап қойылған сабақ кестесіне сай қашықтықтан сабаққа қатысуы керек. Оқу процесін ұйымдастыру кезеңінде мұғалімдер интернет-платформалардан басқа кез-келген қол жетімді байланыс құралдарын қолдана алады. Осындай мұғалім қолданған интернет-платформалардан басқа кез-келген қол жетімді байланыс құралдарын білім алушылар да қолдана алады. Қашықтан оқыту процесі синхронды және асинхронды форматтарда, Санитариялық-эпидемиологиялық қағидалар мен нормалар талаптарын және оқу уақытын ұтымды пайдалануды ескере отырып өтеді. Бұл жағдайда сабақтар екі форматты біріктірумен немесе тек асинхронды форматта өткізілуі мүмкін. Интернет-платформаларға қосылу бойынша проблемалар туындаған жағдайда, педагогтің қалауы бойынша кез келген қолжетімді байланыс құралдары арқылы сабақтар өткізуге жол беріледі.

Қашықтықтан оқыту қалай тиімді жүзеге асады:

Біріншіден. Теледидар арқылы сабақ өткізу. Бұл – тіптен жаңа формат. “Балапан” және “Ел Арна” телеарналары бізге өздерінің эфирлік уақытын ұсынды.

Екіншіден. Арнайы мамандандырылған интернет-платформалары арқылы өткізілетін сабақтар. Бұл цифрлық жүйелер оқушыларға өткен сабақты немесе бұрын талқыланған тақырыпты қайта қарауға, сондай-ақ онлайн-сабақ өткізуге, кері байланыс орнатуға, жеке дара оқыту мен тапсырмаларды геймификациялауға зор мүмкіндік береді. Сонымен қатар, бұл формат тестілеу жұмыстарын өткізуге және алған білімдерін бағалауға мүмкіндік жасайды. Бұрын мұндай компаниялардың білім беру контентіне қол жеткізу ақылы болса, осы кезеңде біздің балалар барлық керек ақпаратты және платформаларды тегін пайдалана алады.

Қашықтан оқытудың әдіс-тәсілдері

Білім беру орындарында қашықтан оқытуға, оның ішінде білімді бағалаудың барлық түрлерін қашықтан жүргізуге ауыстыру – әлемді жайлап келе жатқан коронавирус індетінің таралуын тежеу үшін қабылданған нақты қадамдардың бірі екені бәрімізге мәлім.

Осы ретте қашықтық оқытудың әдістері, проблемалары, нәтижелері мен болашағы туралы бағдарлар білім саласындағы әрбір маманды бей-жай қалдыра алмайды.

Қашықтықтан оқыту – білім алушы мен педагог қызметкерінің жанама (алыстан) немесе толық емес жанама өзара іс-қимылы кезінде ақпараттық-коммуникациялық технологияларды және телекоммуникациялық құралдарды қолдана отырып жүзеге асырылатын оқыту.

Қашықтықтан оқыту көп жылдан бері оқу орындарында дәстүрлі түрде өз орнын тауып келген оқытудың бір түрі екендігі бәрімізге мәлім. Дегенмен, қазіргі таңда әлемде болып жатқан індеттің таралуына байланысты бұл оқыту түрінің маңыздылығы арта түсті. Себебі еліміздегі мектептер Covid-19-дың таралу қаупіне байланысты өз жұмыстарын тоқтатып, оқушыларды қашықтықтан оқытуға кірісті. Ал қашықтықтан оқыту босаңсуға жол бермейді, өйткені қазіргі заманғы технологиялар оқу үрдісінің барлық кезеңдерін қашықтық форматқа көшіруге толығымен мүмкіндік береді. Яғни, қашықтықтан оқыту карантин жағдайында оқу үрдісін жалғастыруға мүмкіншілік туғызып отыр.

Қашықтан оқыту 3 құрамнан тұрады: технологиялық, мазмұндылық, ұйымдастырушылық.

Технологиялық құрам дегеніміз – материалдық-техникалық база болса; мазмұндылық деген - қашықтан оқу курстары, электронды оқулықтар, білімге арналған арнайы сайттар. Ал ұйымдастырушылық әртүрлі қашықтан оқыту технологияларын пайдаланып, оқу процесін ұйымдастыру болып табылады. Бұл үшеуі бір-бірімен тығыз байланысты. Қашықтан оқытуды ұйымдастырудың теориялық негіздері мына үш жүйеге негізделеді:

- 1) дидактикалық жүйе;
- 2) технологиялық жүйе;
- 3) қамтамасыз ету жүйесі.

Қашықтықтан оқыту үшін оқытудың жалпы дидактикалық бес әдісі бар:

- 1) ақпараттық-рецептивті;
- 2) репродуктивті;
- 3) мәселелік мазмұндау;
- 4) эвристикалық;
- 5) зерттеу

Қашықтан оқытудың негізгі мақсаты- жеке тұлғаны интеллектуалды дамыту, ақпаратты жинақтап, саралап, талдап жұмыс жасай білуге үйрету.

Әрине, кез келген оқыту түрі біржақты бола бермейді. Яғни, оның өз артықшылықтары мен кемшіліктері де болады. Қашықтықтан оқыту түрінің еркіндігі мен икемділігі, географиялық жағдайға қарамайтын, кез-келген тұлғаның білім алу қажеттіліктерін қанағаттандыруға мүмкіндік тудыратын артықшылығы бар болғанымен, қашықтықтан жұмыс істеу кезінде қатысушылардың бір-бірімен жеке байланысы аз, кейде мүлдем жоқ деп те айтуға болады. Сондықтан мұндай оқыту нысаны коммуникабельділік, сенімділік, командада жұмыс істеу дағдыларын дамыту үшін қолайлы емес. Дегенмен, карантин аяқталып, өз жұмыс орнымызға оралған жағдайда дәстүрлі оқыту түрімен қатар қашықтықтан оқыту түрін де бірге ала жүреміз деген ойдамыз. Себебі жаңа ғасыр адамзаттан оның кәсіби қызметіндегі барлық өзгерістерді біліп, үнемі білім деңгейін жетілдіріп отыруды қажет етеді.

Қашықтықтан білім беру технологиялары қашықтықтан оқу сабақтарын «online», «offline» режимінде өткізуге негізделген. «Online» режимінде оқу сабақтары нақты уақыт режимінде оқудың өзара іс-әрекет ету үдерісін қарастырады (бейнеконференция, интернет желісімен хабар алмасу, телефон

аппараты арқылы келіссөздер). «Online» режиміндегі оқу сабақтары оқытушы мен білім алушы арасындағы асинхронды тілдесудің (электрондық пошта, кейіннен қорытынды бақылау тапсырумен оқытушының тапсырмасы бойынша білім алушының оқулықпен жұмысы) оқу іс-әрекеті процесін қарастырады.

Қашықтықтан оқыту технологиясын қолдана отырып білім берудің мақсаты: сапалы білім беру қызметін алуда азаматтардың мүмкіндіктерін кеңейту; олардың білім қажеттіліктерін тұрғылықты жеріне, әлеуметтік жағдайына, жасына, денсаулығына және өмірдің тағы басқа себептеріне қарамастан қамтамасыз ету.

Қашықтықтан оқыту – білім берудің ақпараттық және телекоммуникациялық технологиялардың көмегімен жүзеге асырылатын арнайы түрі. Онлайн оқыту интернет, білім, компьютерге немесе интернетке қосылған басқа гаджетті пайдаланып білім мен дағдыларды игеру.

Онлайн-білім беру оқушыларға білім беру ортасына толығымен енуіне мүмкіндік береді: дәріс оқып тыңдау, тапсырмаларды орындау, мұғалімдермен кеңесу және желіге қосылу арқасында сыныптастармен сөйлесу, кері байланыс жаса

Онлайн оқуға көшкелі бері көптеген әдіс тәсілдерді және платформалармен жұмыс жасауды меңгеріп келеді. Солардың бірі КЕЙС технологиясына тоқталғымыз келеді. Осы әдісті сабағымда пайдаланбас бұрын әдістің тиімді және тиімсіз жақтарын көп зерделедім, зерделей келе оқушылардың сабақта белсенділігін арттыруға, шығармашылық қабілеттерін шыңдауға қашықтан оқуда таптырмас әдіс екеніне көзім жетті.

Қазіргі заманғы тез өзгертін орта бізден сыртқы өзгерістерге үздіксіз бейімделуді және уақыт шақыруларына үнемі жауап іздеуді талап етеді.

Қазақстан Республикасының білім беру жүйесі қазіргі ұстаздардың үздіксіз өзін-өзі дамыту және өзгерістерге бейімделу дағдыларын дарытуға баса назар аударады.

Бүгінгі таңда әлемде өз білімінің деңгейіне қанағаттанған, өз білім беру жүйесіне риза бірде-бір мемлекет жоқ деп айтуға болады. Себебі барлығы жаңа мазмұнды, жаңа формалар мен оқыту әдістемелерін іздеу үстінде.

Білім беру қызметінің инновациялық әдістері эксперименттер мен инновациялық жобалары арқылы іске асырылады да, заманауи білім беруді дамытудың трендтері қалыптасады. Біз болсақ біліктілігімізді арттырып, тиімділігін айқын түсініп, өз жұмысымызда ескеруіміз керек.

Жаңартылған білім берудің негізгі міндеті - оқушыларға өзінің бірегейлігін сезінуге, қиындықтарды жеңуге және өз әлеуетін іске асыруға көмектесу. Білім беру барысы сыни ойлау мен креативтілікті дамытуы тиіс, қазіргі әлемде табысқа жетуге мүмкіндік беретін дағдылар мен білім беруге тиіс:

- Заманауи білім беру үдерісін талдап білім сапасы мәселесін шешудің табысты жолдарын анықтау;
- Білім беру қызметінің тиімділігіне қатысты мәселені кешенді түсіну, анықтамалық және практикалық идеялар көзін құру;

- Инновациялық әдістердің артықшылықтары мен кемшіліктерін, нақты тәсілдердің мәні мен құндылығын (немесе қауіптілігін) түсіндіру;
- Әрбір үрдістің аса маңызды аспектілеріне назар аудару.

Жаңартылған білім берудің инновациялық бағыты дербестендіру дифференциация тақырыбына айтарлықтай қызығушылық тудырады. Көптеген адамдар бұл сұрақ білім беру жүйесінің болашағына елеулі әсер етеді және білім беру контентін жариялауды дамыту үшін бағыт береді деп санайды. Сонымен, білім саласындағы дербестендіру оқушылардың өз қажеттіліктері мен мүмкіндіктерін талдай білуге және бағдарламаны өз бетінше таңдауға негізделген. Дербестендіру оқытудың жоғары дамыған дағдыларымен тығыз байланысты, әрбір оқушының жеке оқыту стиліне зейінмен және үдерістік-бағытталған тәсілдеумен ерекшеленеді. Заманауи инновациялық білім жеке тұлғаға бағытталған, осыған орай біріншіден, оқушыларға білімді қажетті деңгейде меңгеру керектігін көрсету керек. Екіншіден, оқушыларға оқытудың тиімділігін қалай арттыруға болатынын көрсету керек. Үшіншіден оларға ең үздік оқушы болу керектігін көрсету керек.

Келесі бір тоқтала кететін мәселе ол бүгінгі күні мұғалім ақпараттың негізгі көзі болуын тоқтатқан тенденция. Оқушылар кез келген уақытта және кез келген жерде шектеусіз деректер көлеміне өз бетінше қол жеткізе алады. Демек, сыныпта мұғалімнің рөлі өзгерді. Мұғалім тек қана тақтада ғана емес, қажетті көмек пен қолдау көрсету үшін оқушылармен тығыз байланыста болады. Заманауи мұғалім үйреншікті лектордан гөрі тәлімгер және кеңесші.

Қазіргі заманғы мұғалімдер оқыту әдістерін өзгерту және заманауи әлемде өз әдістері мен материалдарының өзектілігі мен қажеттілігіне қол жеткізу керектігін мойындауы тиіс.

Мұғалім мен оқушыға бағытталған оқыту арасындағы негізгі айырмашылықтарды қарастырайық.

Мұғалімдерге бағытталған оқыту	Оқушыларға бағытталған оқыту
Мұғалім шешім қабылдайды	Оқушы шешім қабылдайды
Мұғалім - ақпараттың негізгі көзі	Оқушы өз бетінше ақпарат табады
Оқушы оқу материалын меңгереді	Оқушы оқу материалын өзі жасайды
Оқыту ортасында бәсекелестікті ынталандырады	Оқу ортасы ынтымақтастықты қолдайды
Мұғалім оқушының жұмысы мен жетістігін бағалайды	Оқушылар өздерін және бірін-бірі бағалайды
Оқыту сыныпта өтеді	Сыныптан тыс оқыту мүмкіндігі
Барлық сынып жұмысының қарқыны маңызды рөл атқарады	Әр оқушы өз қарқынында жұмыс істей алады; тапсырмалар дербестендірілген
Оқыту жеке пәндерге бөлінген	Пәнаралық оқыту
Оқытудың бірыңғай стилін ұстану қажет	Оқушылар өз оқу стилін таңдай алады
Оқыту бір жас тобы үшін жүргізіледі	Оқыту бір жас тобына байланысты емес
Оқытуды дербестендіруді мұғалім қамтамасыз етеді	Оқытудың дербестігін оқушылар қамтамасыз етеді

Жоғарыда аталған міндеттерді атқару үшін POGIL (сұранысқа бағытталған оқыту) әдісін қолдану оқытудың тиімділігін артады. POGIL - бұл

ерекше оқыту ортасы, оқушылар жаңа оқу материалын оқу үдерісіне белсенді қатысады. Әдіс бойынша 5E моделі құрылып, оған сәйкес әрекет ететін өзін-өзі басқару зерттеу топтары ұйымдастырылады: Engage (қызықтыру), Explore (зерттеу), Explain (түсіндір), Extend (дамытуға) және Evaluate (бағалау). Бұл жүйені АҚШ-тың білім беру орталығы жанындағы биология және жаратылыстану ғылымдары бөлімінің қызметкері Роджер Байби ұсынған (1994 ж.). **POGIL жобасы** оқушыларды бірінші орынға қойып, мұғалімдерге оқытуды оңтайландыруға арналған құралдарды ұсынуға арналған. POGIL басқа тәсілдерден екі нақты жолмен ерекшеленеді. Біріншісі - процестің қажетті және мақсатты дағдыларын дамытуға нақты және саналы екпін. Екінші - сынып бөлмесінің ерекше материалдарын пайдалану және дизайн.

POGIL әдісі бойынша оқушылар арнайы әзірленген қызметті шешу үшін шағын топтарда жұмыс істей алады. Әрбір оқушыға белгілі бір рөл орындауға тағайындалады, мысалы, есеп менеджері, рекордер және т.б. Оқытушы оқу процессін жеңілдетуге көмектесу үшін тиісті уақытта араласа отырып, оқушылар арасындағы пікірталасқа тыңдаушы ретінде ғана әрекет етеді. Өз топтарында оқушылар мәселелерді талқылай және талдай алады және ортақ идеяларды қарауға және маңызды ұғымдарды өзінің түсінігін құруға көмектесу үшін жасалған сұрақтарға жауаптарын талдай алады. Олар өз идеяларын тұжырымдап басқа топтармен бөліседі.

Бұл әдістің барысында көптеген маңызды дағдыларды қалыптастырып, оқушыларға сын тұрғысынан ойлай отыра тапсырмаларға көңіл бөлуге көмектеседі.

«Төңкерілген сынып» әдісі - бұл қазіргі білім берудің бірнеше үрдістерін біріктірген оқыту принципі. Бұл әдіс шамамен бірдей нәтижелерді көрсететін түрлі тәсілдерді қамтиды (оқушылар мен мұғалімдердің жоғары қанағаттануы, оқушылардың білім алуға белсенді қатысуы және материалды неғұрлым тиімді меңгеруі), сондықтан оқытудың осы принципін білім берудің заманауи инновациялық үрдісіне жатқызуға болады.

«Төңкерілген сынып» термині сабақ жоспары кері-қайта берілгенің білдіреді. Әдетте мұғалім алдымен жаңа тақырып туралы әңгімелейді, содан кейін онымен байланысты жаттығулар қатарын орындауды ұсынады және үй тапсырмасын қояды. Осы әдіс шеңберінде мұғалім тақырып бойынша әңгіме жазады және оқушылар оны жаңа материалды зерделегенге дейін өз бетінше зерттей алады. Осылайша, сабақ уақытын оқушылардың сұрақтарына жауап бере отырып, туындаған қиындықтарды шеше отырып, материалды талқылай және пысықтай отырып, әлдеқайда тиімді пайдалануға болады.

Аталған әдістің тиімділігі: тәжірибеге уақыт пайда болады, тақырыптың ең қиын аспектілерін талқылау мүмкіндігі, оқушы мен мұғалімнің талқылауға түсіп өзара әрекет ету мүмкіндігі.

Оқыту - бұл мұғалімнің жұмыс нәтижесі емес, қоршаған ортамен өзара әрекеттестікте әрбір адаммен болатын табиғи процесс. Адамның қызметі - оның дамуының негізі. Мұғалімнің рөлі - олардың әрқайсысына қажетті материалдарды таңдау үшін балаларды бақылау.

Баланы ынталандыратын және оның дағдылары мен қажеттіліктеріне сәйкес дамуына көмектесетін жүйе Highscore тәсілі.

Highscore тәсілінің атауы «жоғары мақсаттар» немесе «ауқымды міндеттер» деп аударылады және өршіл міндеттер мен алыстағы мақсаттарды көрсетеді. Әдістің негізгі тұжырымдамасы белсенді қызмет арқылы оқытуды және балалардың мүдделерін ескеруді көздейді.

Әрбір күн белгілі бір блоктарға бөлінеді, олар бір-бірінен кейін өткізіледі, ал сынып қызығушылық аймақтары бойынша топтарға бөлінген, сонымен қатар оқушылар бір аймақтан екінші аймақтан еркін ауыса алады (олар таңдау бар туралы біледі). Балалар өз сабақтарын жоспарлауға, оларды жүзеге асыруға және нәтижелерді талдауға мүмкіндік беретін «жоспарла-жаса-тексер» схемасына сәйкес жұмыс істейді.

Оқушылар кішкентай немесе үлкен топтарда жұмыс істейді және ойындарға, әңгімелесулерге белсенді қатысатын ересектерден қолдау алады. Мұғалім өз тарапынан оқушылар мен олардың жетістіктерін мұқият қадағалайды. Қозғалыспен, музыкамен немесе тарих әңгімесімен байланысты сабақтар үлкен топтарда жүргізіледі, ал арнайы танымдық тәжірибелер кішкентай топтарда жүргізіледі.

Күн сайын мұғалімдер өз оқушыларын мұқият бақылап, олардың жұмысы мен жетістіктерін бекітеді. Олар сондай-ақ олардың тіл, сауаттылық және қарым-қатынас, әлеуметтік және эмоциялық даму, дене дамуы мен денсаулық, математика, ғылым мен техника, әлеуметтік зерттеулер мен шығармашылық пәндер саласындағы іскерліктерін бағалайды. Осы даму жүйесінің маңызды элементі қақтығыстарды шеше білу болып табылады. Оқушылардың әлеуетін дамыту ойынға негізделген.

Бұл – маңызды кешенді міндет. Елімізде 3D-принтинг, онлайн-сауда, мобильді банкинг, цифрлық қызмет көрсету секілді денсаулық сақтау, білім беру ісінде қолданылатын және басқа да перспективалы салаларды дамыту керек». Қорыта келгенде білім беру процесіне осындай замануи технологияларды енгізу нәтижелі болып табылады. Инновациялық әдіс-тәсілдерді педагогикалық қызметте оңтайлы қолдану «Цифрлы Қазақстан» бағдарламасын жүзеге асыруда педагогикалық қауымның аз да болса маңызды қадамдарының бірі.

Компьютерлік телекоммуникациялардың көмегімен жүзеге асырылатын қашықтан оқытудың мынадай **формалары** болады:

Чат-сабақтар - чат-технологияларды пайдалана отырып жүзеге асырылатын оқу сабақтары. Бұл сабақтар синхронды түрде өткізіледі, яғни барлық қатысушылар бір уақытта чатқа қол жеткізе алады. Көптеген қашықтықтан оқыту мекемелері аясында чат мектебі жұмыс істейді, онда чат кабинеттерінің көмегімен қашықтықтан оқыту мұғалімдері мен оқушыларының қызметі ұйымдастырылады.

Веб-сабақтар - қашықтықтан өткізілетін сабақтар, конференциялар, семинарлар, іскерлік ойындар, зертханалық жұмыстар, практикумдар және телекоммуникация құралдары мен интернеттің басқа да мүмкіндіктері арқылы

өткізілетін оқу сабақтарының формалары. Бұл сабақтар үшін мамандандырылған оқыту *веб-форумдары* қолданылады.

Веб-форумдар - тиісті бағдарлама орнатылған арнайы сайттардың бірінде қалдырылған жазбалар бойынша пайдаланушылардың белгілі бір тақырып немесе проблема бойынша жұмыс формасы. Веб-форумдардың чат-сабақтардан ұзақ (көп күндік) жұмыс мүмкіндігімен және оқушылар мен мұғалімдердің өзара әрекеттесуінің асинхронды сипатымен ерекшеленеді.

Телеконференция - әдетте электрондық пошта арқылы тарату тізімдері негізінде жүзеге асырылады. Оқу телеконференциясы білім беру міндеттеріне қол жеткізумен сипатталады.

Баспа материалдарын пошта арқылы тарату (дәстүрлі сырттай оқуға тән);

- Аудио және бейне кассеталарды, дискеталарды, CD - ROM тарату;
- Аудио графика құралдарымен (интерактивті тақталар, сондай-ақ оқу киносы, радио, теледидар) оқыту;
- Usenet, IRC телекөпірі арқылы.

Қашықтықтан оқыту кезінде білім алушылардың **өзіндік жұмысы** оқу процесінің барлық ұйымдастырушылық нысандарын өзара үйлестіре және толықтыра отырып, жетекші болып табылады. Өзіндік жұмысты ұйымдастыру кезінде білім алушыларды оқу, оқу-әдістемелік материалдармен, оқыту құралдарымен қамтамасыз етуге және білім беру процесін аппараттық-техникалық қолдау мәселелерін шешуге баса назар аударылады.

Жазбадағы бейнесабак (off-line-бейнесабак) - мультимедиалық қосымшалармен толықтырылған бейнеүлдірге жазылған мұғалімнің өткізген сабағы.

Нақты уақыт режиміндегі бейнесабак (on-line - бейнесабак) - бұл оқытмұғалім мен оқушылардың нақты уақытта болатын және оқу процесінде "жанды" қарым-қатынасты жүзеге асыруға мүмкіндік беретін бейнедиалогы. On-line-бейнесабактар бейнеконференцбайланыс жүйелерінің көмегімен жүргізіледі, солар арқылы сабақтардың web-трансляциясы қолданылады.

Синхронды слайд көрсетілімі бар интерактивті компьютерлік бейне сабақтар (синхронды слайдтары бар интерактивті бейне сабақтар) - бұл компьютер экранында (мультимедиялық проектор) мұғалімнің бейне кескіні бар терезені және слайд терезесін көрсетуге мүмкіндік беретін бағдарлама, олар бейненің ойнатылатын фрагментіне сәйкес автоматты түрде өзгереді. Сондай-ақ, экранда сілтемелер көмегімен бейне сабақтың мазмұны бойынша навигация құралдары көрсетіледі.

Нақты уақыт режимінде (синхронды) қашықтықтан сабақ өткізу үшін чатты пайдалану өте ыңғайлы және қарапайым, әсіресе топтық сабақтар үшін. Жеке жаттығулар үшін ICQ қолдануға болады. Қашықтықтан сабақ өткізудің асинхронды түрінде E-mail тиімді пайдаланылады. Бұл ретте E-mail-ге құжаттарды мұғалімнен оқушыға да, кері де жіберуге болады.

Бұл формалардың барлығы ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдана отырып, қашықтан оқытуға бейімделген.

Мұғалімнің қашықтық оқытуды ұйымдастыруына нұсқау. Қашықтықтан оқытуды ұйымдастыру оқыту форматын таңдау негізінде жүзеге асырылады, олар:

- Телесабақтар арқылы;
- Интернет-платформаларды пайдалану;
- Пошта арқылы немесе қолма-қол қағаз тасымалдаушылармен жіберу.
- Телесабақ форматын (аудио-сабақ) қолдану

Телесабақ форматын қолданған уақытта (аудио-сабақ):

– Сабақ жоспары негізінде телесабақтарды міндетті түрде қарауды ұсыну;

– білім алушыларға телесабақтарды көргеннен кейін өз бетінше оқу/орындау үшін тапсырмалар беру, қолжетімді платформалар мен арналардағы цифрлық білім беру ресурстарына сілтемелер беру (техникалық мүмкіндіктер болған жағдайда);

– электронды журналдар жүйесінде электрондық пошта, WhatsApp, өзге де мессенджерлер арқылы өздігінен орындауға тапсырма беру;

– kundelik.kz электрондық журналы, bilimal.kz, mektep.edu.kz жүйелері арқылы, электрондық журналдар болмаған жағдайда – педагогтің қалауы бойынша байланыстың қолжетімді түрлері арқылы кері байланысты жүзеге асыру (кері байланысты ұсыну кезеңділігін мұғалім өзі анықтайды).

ТД-сабақтар туралы ақпарат:

- «Balapan» телеарнасы – қазақ тілінде білім алушылар үшін
- «ELARNA» телеарнасы - орыс тілінде білім алушылар үшін
- ТД-телесабақтар кейбір аймақтарда жергілікті аймақтық каналдар арқылы көрсетілуі мүмкін.

ТД-телесабақтар (аудиосабақтар) 1-11 сыныптардың оқу пәндері бойынша әр сабақ 10 минуттан аптасына 5 күн жүргізіледі.

ТД-сабақтың құрылымы:

- мұғалімнің жаңа оқу материалының бейне-түсіндіруі (6 минут);
- экрандағы сабақты бекітуге арналған ірі қаріппен 2-3 сұрақ (1 минут);
- экрандағы сабақты бекітуге арналған ірі қаріппен 2-3 тапсырма (1 мин); тақырып бойынша 1-2 қосымша цифрлық ресурс (1 минут);
- өздігінен оқуға арналған қосымша ресурстарға сілтемелер (1 минут).

Педагогикалық инновация - педагогикалық жүйедегі жаңашылдық. Т.И.Шамова, П.И.Третьяковалардың еңбегінде "Инновация дегеніміз - жаңа мазмұнды ұйымдастыру, жаңалық енгізу дегеніміз - тек қана жаңалық енгізу, ұйымдастыру, яғни, инновация үрдісін мазмұнды дамытуды, жаңаны ұйымдастыруды, қалыптастыруды анықтап, "жаңаша" деп жаңаның мазмұны, оны енгізудің әдіс-тәсілі мен технологиясын қамтитын құбылысты түсінеміз" деп айтқан. Ең алғаш "инновация" ұғымын қазақ тілінде анықтаған ғалым, профессор Н.Нұрахметов: "Инновация, инновациялық үрдіс деп отырғанымыз - білім беру мекемелерінің жаңалықтарды жасау, меңгеру, қолдану және таратуға

байланысты бір бөлек қызметі" деген анықтаманы ұсынады. Сондықтан қазіргі таңда оқушыларға сабақтарды қызықтыра өткізгеніміз маңызды.

Google қарапайым және сонымен қатар мұғалімнің жұмысында әмбебап құрал болып табылатынын, сабақтарда тиімді қолдануға болатыны туралы айтқым келіп отыр. Google – бұл мәтіндік редактор. Оның көмегімен Интернет жүйесінде құжаттарды құрып, оларды өзгертуге болады. Word құжатты жүктеп, оны Google құжатқа айналдыруға болады. Шегіністер мен өрістерді т.б. параметрлерді өзгертуге болады. Басқа қолданушыларға құжатқа өзгертуге, немесе қарауға қол жетімділікті орнату. Құжаттың өзгеру тарихын қарау және өткен нұсқасын қайта қалпына келтіре алады. Google-дегі құжатты өзіңнің компьютеріне жүктеп алып оны басқа файл түрлерімен қолдана алады, электронды поштаға құжаттарды кірістіре алады.

«Padlet» қарапайым және сонымен қатар мұғалімнің жұмысында әмбебап құрал болып табылатын виртуальды тақтасы. Бұл виртуалды тақта интернет арқылы жасалып, оқушылардың смартфонды тиімді қолдану негізінде жүзеге асады. Файлдарға жазбаларға, фотосуреттерге, суреттерге және сыртқы ресурстарға сілтемелерге, мысалы, youtubесайтындағы бейнеге қосуға болады. Жасалған элементтерді өзгерту оңай, алып тастауға да болады. Сіз өзіңіздің фондық суретті өзіңіз таңдап алсаңыз, өзіңіздің фонныңызды жүктеп алғыңыз келсе, өзгерте аласыз. Онлайн кеңестердің артықшылығы - бірлескен жұмыстың мүмкіндігі. Виртуалды тақта дайын болғанда сіз оны әлеуметтік желілерде бөлісе аласыз, сілтемені поштаға жібере аласыз, сайттағы тақтаны ендіре аласыз, оны Excel форматындағы сияқты PDF форматындағы сурет түрінде экспорттай аласыз, басып шығарасыз. Сонымен қатар, бұл тегін қызмет.

Padlet – виртуалды тақтасын қолдану мүмкіндігі көп. Қолдану мүмкіндіктерінің кейбіріне тоқталып өтетін болсам:

- Бастауыш сыныптарда портфолио ретінде пайдаланыңыз және оны атааналарыңызбен бөлісіңіз. Сіз оқушыларыңыздың жұмысын суретке түсіріп, оны қабырғаға жариялауға болады;
- Кез-келген суреттерді жүктеу үшін қолдануға болады;
- Білімді өзектендіру үшін. Барлық қажетті материалдарды виртуалды тақтаға қойыңыз, оқушылардан тез арада оларды сұраңыз және олар қандай да бір нәрсені түсіндіру керек пе оны да сұрауға болады;
- Егер сіз бір оқиғаны айтып берсеңіз, оқушылардан болашақта не болатынын болжап сұрауға болады. Барлық идеяларды виртуалды тақтада қоюға болады. Олардың болжауының қаншалықты дәл екендігін талқылай аламыз.
- Оқушылар баяндаманы тыңдаған кезде, сабақ барысында туындаған негізгі идеяларды немесе сұрақтарды тақтаға қосуды сұраңыз;
- Оқушылар немесе мұғалімдермен кездесулер өткізу. Бір кеңесте идеялар мен сұрақтар қосып, кездесудің соңында оларды талқылаңыз;

- Оқиғаларды жоспарлауға болады. Мәселен, экскурсияны жоспарласаңыз, виртуалды тақтада барлық қажетті ақпаратты: бағыт, орын, шығын, кету уақыты, қажетті заттардың тізімі және т.б. енгізе аласыз;
- Тақырыпты зерттегеннен кейін сауалнама жүргізу. Мысалы, оқушылардан «Сіз не үйрендіңіз?», «Не түсініксіз?», «Сіз не сұрағыңыз келеді?» деген сұрақтарға жауап беруін сұраңыз. Оқушыларға тек сөз түріндегі жауаптарды ғана көріп қана қоймай, мәтінді, сілтемені немесе мультимедиялық файлды қосып, оларға түсініктеме бере аласыз.

Мұндай виртуалды тақтада материалды қайталау үшін кейінірек пайдалануға ыңғайлы:

- **QR-кодтарының** галереясын жасау. Оқушылар белгілі бір тақырыптағы ақпаратпен, суреттермен және сілтемелермен виртуалды тақтаны жасай алады, содан кейін оған QR - кодын жасай алады. Нәтижесінде алынған кодтар сыныптарда ілулі болуы мүмкін. Бұл тақырыпты оқып қана қоймай, оқушылардың техникалық сауаттылығын арттыруға мүмкіндік беретін ерекше және қызықты міндет;
- Padlet- те кез-келген уақытта қарау үшін қол жетімді болатын виртуалды тақта материалдарына жүктеу арқылы құжат сақтау жүйесі ретінде пайдалануға ыңғайлы;
- Экскурсия туралы немесе ауданнан тыс оқиға туралы баяндаманы дайындау үшін. Сіз оқушыларыңыздың суреттерін және олардың жауаптарын виртуалды тақтаға орналастыра аласыз;
- Padlet- тақтасын жасау тәуелсіз тапсырма болуы мүмкін. Сіз оқушыларға таңдау жасай аласыз - презентация, интерактивті плакат, жад картасын немесе падлет тақтасын жасау. Алынған виртуалды тақтаны сайтқа енгізуге болады;
- Белгілі бір тақырып бойынша материалдарды бірлесіп жинау үшін виртуалды тақтаны пайдалануға болады. Оқушылар бір уақытта барлық сыныптарда және топтарда жұмыс жасай алады. Барлық ресурстар бір жерде жиналады және ешқашан жоғалмайды;
- Хабарландырулар мен маңызды ақпаратты орналастыра алатын сынып немесе топ үшін хабар тақтасы ретінде де қолдана аламыз. Тақырып бойынша қосымша материалдарды қалай жазуға болады? Мақалаларға, суреттерге және нұсқаулық бейнелерге сілтеме жасайтын виртуалды тақтаны жасаңыз және сілтемені бөлісіңіз. Мұндай басқарма тақырыпты тереңірек зерттеуді қалайтындарға және сабақты өткізіп жібергендерге қызықты болады;
- Суретке субтитрлерді жылдам қосу. Кескінді фон ретінде орнатыңыз, содан кейін кескіннің түрлі бөліктеріне ескертпелер қосуға болады;
- Жылдың басында танысу үшін. Сіз өзіңіз туралы әңгімелейтін виртуалды тақтаны жасай аласыз, сонымен қатар оқушылардан өздері туралы кез келген ақпаратты қоса алатын өз виртуалды тақталарын құруға кеңес беріңіз. Жылдың соңында тағы бір тапсырманы орындауға болады: өткен жылда не өзгергенін көру және өзгерістер туралы сөйлесу.

Қазіргі уақытта оқушылардан кері байланыс алуға, олар өздерінің әсерлері мен идеяларын ортақ пайдалану үшін виртуалды тақтаны пайдалануды сұрауға болады. «Padlet» виртуалды тақтасымен танысып, осы баяндамада тоқталып өткен мүмкіндіктерінің зор екендігіне көзім жеткен болатын. Сонымен қатар Padlet – виртуалды тақтасын Padlet.com сайты арқылы өзіңіз тіркеліп тегін қолдануға болады.

Қазіргі таңда жаңа идеяларды әр сабақта жан-жақты қолданып, жаңаша оқытудың тиімді жолдарын тауып, жүйелі түрде қолдану-заман талабы. Көп жайларды зерттеп, көңілге түйіп, іздену – әр ұстаздың міндеті. Сондықтан ұстаздардың міндеті балалардың танымдық процестерін (есту, көру, қимыл) дамытуда қолданып жүрген әдіс-тәсілдердің заман талабына сай болуы. Білім берудің негізгі мақсаты – білім мазмұнын жаңартумен қатар, оқытудың әдіс-тәсілдері мен әр түрлі құралдарын қолданудың тиімділігін арттыруды талап етеді.

Инновациялық әдістердің ең негізгісінің бірі – **интербелсенді оқыту әдісі**. Негізгі қағидасы – педагогикалық қарым-қатынас диалогы арқылы жеке тұлғаны қалыптастырып дамыту.

Әлемдік деңгейдегі білім берудің қазіргі қағидасы: білім беруді нәтижеге бағдарлау, оқытуды оқушының жеке тұлғасына бағыттау, ал оқыту әдістерін тұлғааралық қарымқатынастарға бейімдеу болып отыр. Интербелсенді – ағылшынның «өзара әрекет» деген сөзінен шыққан. Ол оқыту процесінде оқушыларды бірігіп белгілі бір мәселені шешуге, белгілі бір әрекетке өз жауапкершілігін сезініп, белсенді болуға және осы кезде өз қиялын, ой-өрісін, шығармашылығын көрсетуге мүмкіндік береді. Сонымен бірге бұл әдіс оқушыларды топ болып, бірігіп жұмыс жасауға, жұмыс жасай отырып, өзгелерге көмек көрсетуге үйретеді. Сонымен қатар бұл ұғым тәсіл ретінде төмендегідей талаптарға сай келеді.

✓Ақпаратты терең игереді, өйткені оны ой елегінен өткізеді.

✓Оқушы өзін-өзі еркін және ыңғайлы сезінетін өрісті қалыптастырады.

✓Оқушының жеке тұлғасына тікелей әсер етіп, танымдық, шығармашылық қабілетін оятады.

✓Топ оқушыларымен жасалатын жұмысты түрлі формада (жұптық, топтық, ұжымдық) өткізуді қамтамасыз етеді.

✓Ойлауды белсендіреді.

✓Ынтымақтастықпен әрекет етуге үйретеді.

✓Тыңдау дағдысын қалыптастырып, өзгені тыңдай алады.

Интербелсенді әдістерге жататындар:

✓проблемалық шығарма әдістері;

✓пікірталастар;

✓графикалық сызбалар

✓топпен жұмыс;

✓миға шабуыл әдісі;

- ✓инсерт әдісі;
 - ✓викториналар;
 - ✓шағын зерттеулер;
 - ✓іскерлік ойындар;
 - ✓сауалнамалар жүргізу әдісі;
 - ✓кейс-стадий әдісі;
 - ✓презентациялар;
- Жаңа білім парадигмасы, әлемде болып жатқан өзгерістер:
- ✓қоғамның жаһандануы;
 - ✓адам ресурстарының қозғалыштығы;
 - ✓АКТ саласындағы өзгерістер;
 - ✓қол жетімді және әр түрлі ақпарат (Интернет);
 - ✓бұқаралық ақпарат құралдарының ықпалы артады;
 - ✓білім берудегі инновациялық әдістер.

Орта білімнен күтетін нәтижелер:

- 1.Сын тұрғысынан ойлау және проблемаларды шешу
2. Топтық жұмыс және көшбасшылық
3. Икемділік және жаңа жағдайларға бейімделу қабілеті
4. Бастамашылдық және кәсіпкерлік дағды
5. Ойды ауызша және жазбаша түрде сауатты және анық жеткізе білу
6. Ақпаратты іздеу және табу мүмкіндігі
- 7.Қызығушылық пен қиял

Оқытудың тиімділігі мұғалімнің өз оқушыларына қандай мүмкіндіктер беретініне байланысты. Біріншіден, мұғалімдер сабақтарында оқытудың интерактивті әдістерін енгізу. Яғни, бұл әдістер мен формалар, оларды қолданған кезде оқушы оқу үдерісіне «батады», ал тыңдаушылардың белсенділігі мұғалімнің белсенділігінен жоғары болады. Зерттеу нәтижелері келесі жетістіктері оқушылардың табыстылығын арттыруда ең тиімді екенін көрсетеді:

✓**белсенді оқыту** (мысалы, оқушылар тапсырмаларды нақты орындап, практикалық дағдыларды жүзеге асырғанда);

✓**Кері байланыс** (мысалы, құрдастар арасында да, мұғалім мен оқушылар арасында да болуы мүмкін жеке пікір беруді қамтитын оқу туралы пікірталас);

✓**өзіне деген сенімділікті арттыру** (мысалы, оқушыны ынталандыру және оған сенімділік үшін мақтауды қолдану);

✓**сапалық дайындық** (мысалы, сараланған тапсырмалардың кең ауқымын жоспарлау).

Белсенді оқыту – бұл мұғалімнің пассивті тыңдауынан гөрі оқушының қатысуын қажет ететін оқыту мен оқуға деген көзқарас. Белсенді оқыту стратегиялары мыналарды қамтиды:

✓**графикалық сызбаларды қолдану;**

Графикалық сызбалар дегеніміз не?

Графикалық сызбалар – бұл ақпаратты есте сақтауды, ассимиляцияны, талдауды немесе қолдануды жақсарту үшін қандай да бір түрде қағаздағы ақпаратты (немесе компьютер экранында) реттеуге көмектесетін кез келген нәрсе.

Басқаша айтқанда, графикалық сызбалар – мазмұнды білдірудің визуалды құралдарын қолданатын визуалды байланыс құралдары.

Көптеген графикалық сызбалар ақпаратты визуалды сурет ретінде ұсынады және ақылға жасырын заңдылықтар мен қатынастарды «көруге» мүмкіндік береді.

Графикалық сызбалардың түрлері:

1. Кластер
2. Венн диаграммасы
3. Эйлер шеңбері
4. Уақыт шкаласы
5. Радиалды диаграмма
6. Фишбоун диаграммасы
7. Тарих тауы

Мұндай интерактивті оқыту әдістерін сабақта қолдану мыналарға мүмкіндік береді:

1. Нақты өмірлік жағдайлар мен бірлескен шешімдердің проблемаларын модельдеу.
2. Ортақ құндылықтарды дамытудың ұзақ мерзімді дағдылары мен дағдыларының қалыптасуына ықпал ету.
3. Ынтымақтастық пен өзара әрекет атмосферасын құру.
4. Білім мазмұнын тек ақпарат арқылы ғана емес, сезім мен іс-әрекет арқылы меңгеру.

Оқушыларға көздің көргіштігін арттыратын жаттығулар жасату

Интернет кеңістігі — тәрбие процесінің қызықты алаңы. Мұнда басқа жақын шет елдердің салт – дәстүрлері, әдет-ғұрыптары, тарихы мен мәдениетімен танысуға болады. Интернет кеңістігінің оқушыға ықпалы – бұл оқушының сабаққа дайындалу деңгейін арттырады, оқу процесін жүргізуді қызықты етеді, шығармашылық жағынан бұрын болмаған кәсіби дағдыларды қалыптастыратын жаңа мүмкіндіктер туғызады, мемлекет мектептерге қойып отырған әлеуметтік тапсырыс деңгейіне де сәйкес келеді. Оқушылар бір ақпаратты екінші ақпаратпен салыстыра бағалауды дағдыға айналдыра бастайды. Ақпараттық мәдениетті үйренеді. Мұғалімнің кәсіби қызметі жүйесінде қазіргі білім беру технологиясының алатын орны ерекше, өйткені педагог жаңа ақпараттық технологияны меңгеру барысында жақсы шынайы жетістіктерге қол жеткізеді, өзінің кәсіби білім деңгейін кеңейтеді. Ақпараттық қоғам жағдайында оқушылардың әлемдік ақпараттық көзқарасын қалыптастырумен қазіргі компьютерлік техниканы меңгеруі болып саналады. Оқушыларды ақпараттық мәдениетке тәрбиелеу, түрлендіру, қолдану процестері туралы біліммен қаруландыруға мүмкіндік беретін информатика негіздерін меңгерту және кәсіби дайындыққа пайдалана білуге үйрету. Ақпараттық және коммуникациялық технологиялар саласы жаңа өзгерістер енгізді. Өркениет жоғары

жылдамдықпен ең шешуші рөлді табиғи ресурс пен энергия ғана емес, ақпарат және ғылыми білім шешетін ақпараттық қоғамға жылжып келеді.

Интернет-платформалар арқылы сабақтарды жүргізу

Сабақ жоспарының негізінде педагог білім алушыларға өздігінен оқу/орындау үшін оқулықтан оқу материалы мен тапсырмаларды ұсынады. Сонымен қатар, интернет-платформаларда орналастырылған сабақтарды, қолжетімді сандық білім беру ресурстарын пайдалануды ұсынады. Ұсынылатын интернет- платформалар: BilimLand; Kyndelik. Kz; Darin online.

Цифрлық білім беру ресурстары: Mektep.OnLine; QaradomalakStudio; Opiq.kz; Microsoft TEAMS; GoogleClassRoom. Бұл интернет-платформалар оқу процесін онлайн режимде ұйымдастыруға арналмаған. Өздігінен орындауға арналған оқу тапсырмасын электрондық журналдар жүйесінде, интернет-платформада, электрондық пошта, WhatsApp, басқа мессенджерлер арқылы ұсынуға болады. Кері байланысты kundelik.kz, bilimal.kz, mektep.edu.kz арқылы, электрондық журналдар болмаған жағдайда мұғалімнің қалауы бойынша байланыстың қолжетімді түрлері арқылы жүзеге асыру ұсынылады. Мұғалім кері байланысты ұсыну кезеңділігін өз бетінше анықтайды.

Педагогтар сабақтарды қашықтықтан өткізу кезеңінде жұмысты ұйымдастыруда төмендегіні ескеру қажет:

- ата-аналардан білім алушылардың тапсырмаларды орындауын фото, бейне арқылы растауын талап етуге болмайды;
- электрондық журналдарды толтыру қажет болған жағдайда жүргізіледі;
- қашықтықтан оқытуға қатысты мұғалімдерден есептердің қосымша түрлерін толтыруы және тапсыруы талап етілмейді;
- білім алушыларға арналған оқу тапсырмаларының көлемі ҚР БҒМ ұсынған көлемдерден аспауы тиіс;
- білім беру процесіне қатысушылардың психоэмоционалдық жағдайын ескеру қажет.

Білім беру ұйымы таңдаған ақпараттық жүйе мынадай талаптарға жауап беруі тиіс:

- 1) қашықтан оқыту кезінде сабақтарды әзірлеу және толықтыру үшін икемді құралдардың болуы;
- 2) білім алушылардың бірлескен жұмысын (форумдар, чаттар, құжаттармен, презентациялармен жұмыс және т.б.) қолдау;
- 3) интернет желісі (Web-портал) арқылы ақпаратқа, ақпараттық жүйе сервистеріне қол жеткізу;
- 4) педагогтер мен білім алушылар үшін бірыңғай кіру нүктесін қамтамасыз ету;
- 5) дербес компьютерлерде арнайы бағдарламалық қамтамасыз етуді орнату қажеттілігінің болмауы;
- 6) тегін мобильді қосымшаны орнату мүмкіндігі;

7) кез келген құрылғыда (компьютерлер, планшеттер, смартфондар) іске қосу мүмкіндігі;

8) интуитивті - түсінікті және ыңғайлы пайдаланушы интерфейсі;

9) пайдаланушының қажеттіліктеріне жауап беретін білім алушының барынша ыңғайлы және түсінікті жеке кабинеті.

Қашықтан оқыту жүйесі бойынша білім беру компьютерсіз және интернеттерсіз мүмкін емес. Оқушылардың көпшілігі қашықтықтан білім алуда дербес компьютер мен интернетті белсенді пайдаланып жатыр. Қашықтан бастауыш сыныптарда оқытудың ерекшелігі оқытудың қол жетімділігі мен қашықтығы- оқушының өз үйінен немесе мектептен шықпайақ оқу орнынан алыстатылған оқу мүмкіндігі. Бұл заманауи ұстазға өмір бойы, арнайы іссапарсыз, демалыстарсыз, негізгі қызметпен қоса отырып оқуға мүмкіндік береді. Бұл ретте назар аударып отырып оқыту кешке және демалыс күндері де оқытуға болады.

Қашықтықтан білім берудің ерекшелігі интернет желісі бар жер шарының кез келген нүктесінде оқушыларға білім беру мүмкіншілігі. Қашықтан оқыту қай пәннен болса да жеке сипатқа ие, неғұрлым икемді, білім алушы оқу қарқынын өзі анықтайды, жеке сабақтарға бірнеше рет қайтып келуі мүмкін, жеке бөлімдер мен т.б. тақырыптарды жіберіп алып, қалаған уақытында тапсырманы орындау мүмкіндігіне ие. Мұндай оқыту жүйесі оқушыны бастауыш сыныпта өз бетімен айналысуға және өз бетімен білім алуға мәжбүрлейді.

Бастауыш сыныптарда тәжірибе көрсеткендей, білім алушы қашықтықтан неғұрлым дербес, мобильді және жауапты болады. Бастауыш сынып ұстаздары мектеп қабырғасында отырып оқушыларға жаңа тақырып бойынша Bilimland.kz білім беру платформасының әзірлеген бейне сабақтарын жіберіп, тапсырмаларды darun.online платформасы арқылы орындатқызуға болады.

Қашықтықтан оқыту қай пәннің ұстазы болмасын коммуникативтікті, жауапкершілікті, сауаттылықты талап етеді. Бастауыш сыныптардағы қашықтықтан оқыту дараландырылған, әр оқушы мен мұғалімнің жұмыс стиліне бейімделу мүмкіндігі, өз бетінше заманауи интернет технологиялары мен қашықтықтан оқытуды қолдану әр түрлі виртуалды кәсіби қауымдастықтарды (мысалы, мұғалімдер қоғамдастығын) оңай қалыптастыруға, мұғалімдермен өзара қарым-қатынас жасауға, мәселелерді талқылауға, жалпы міндеттерді шешуге, тәжірибе, ақпарат және т. б. алмасуға мүмкіндік береді.

Қазақстан Республикасының білім беру жүйесінде қашықтықтан оқытуды дамыту интернет технологиялардың дамуына және қашықтықтан оқыту әдістерін жетілдіруді талап етеді. Ұстаздардың алдында қашықтықтан оқыту бойынша үлкен жауапкершіліктер тұр. Қашықтықтан оқыту түрі дәстүрлі күндізгі біліммен салыстырғанда оқу курстарын қолжетімді ете отырып, білім берудің жаппай таралуына ықпал етеді. Виртуалды қарым-қатынас есебінен жеке контактінің жетіспеушілігін өтеуге мүмкіндік беретін электрондық коммуникациялардың әртүрлі түрлерінің үйлесімін пайдалану қажет.

Бастауыш сыныптардағы қашықтықтан оқыту сабақтарын одан әрі жетілдіру келесі факторлармен байланысты:

- Мультимедиалық-дыбысталған бейне - және слайдфильмдер, анимация, графика;
- Процестер мен құбылыстардың математикалық модельдерін қоса алғанда, қаныққан интерактивтілік;
- Аудио және бейне ағынын пайдалану; Бақылау және тест тапсырмаларының көптүрлілігі;
- Мультимедианың арқасында оңай сіңірілетін оқу материалының үлкен көлемі;
- Тыңдаушылардың өзара қарым-қатынасы.

Контентті әзірлеу және қашықтықтан сабақ өткізу алгоритмі:

1. Сабақтың тақырыбы мен түрін анықтау (жаңа тақырыпты зерделеу, қайталау, тереңдету, бақылау және т.б.).

2. Сабақтың ұйымдастыру моделін пысықтау

3. Оқу құралдарының тізбесін анықтау:

4. Білім алушыға оқу материалдарының қолжетімділігін қамтамасыз ету: электрондық пошта; WhatsApp, Telegram және т.б. мессенджерлер мен әлеуметтік желілердегі топтық/жеке чаттар («Қашықтан оқу, сыныбы, литері»; оның WhatsApp-та оның барлық қатысушылары үшін жұмыс істеу ережелерін белгілеу);

5. Әр түрлі ақпараттық оқыту материалдарын пайдалану (мәтіндік, презентациялар, графикалық, медиа, суреттер, инфоргафика және т. б.).

6. Сабақты ұйымдастырудың әртүрлі әдістерін қолдану (ішінараіздеу, материалдың проблемалық тұсын түсіндірудің эвристикалық әдісі, зерттеу және т.б.).

7. Білім алушыларға мұғалімнің бейне сабағын (егер ол бұрын жазылған болса) кез келген уақытта қарауға мүмкіндік беру (офлайн режимі).

8. Білім алушыларға:

– барлық білім алушылардың жеке мүмкіндіктері мен қабілеттерін ескеру;

– шығармашылық (жазба жазу, кейіпкердің сипаттамасы, кітапқа аннотация және т. б.), жобалау жұмыстарды, зерттеу және т. б.;

– әлеуметтік желі чатында, поштада топпен хат алысуда білім алушылардың топтық жұмыстарды (рөлдерді бөлу);

– дидактикалық принциптерге сәйкес оқу материалын және үй тапсырмасын эстетикалық жағынан да оқылуы бойынша да сапалы дайындауын;

9. ЦБР-дың сілтемелерін көрсете отырып, өздігінен оқу және орындау үшін үй тапсырмасын беру.

10. Білім алушылармен кері байланысты ұйымдастыру:

– оқушылардың орындаған жұмыстарының нәтижелерін қабылдау;

– орындалған тапсырмаға талдау жүргізу;

– пікір жазу және ұсыныстар беру;

- білім алушыны тексеру нәтижелерімен таныстыру;
- оқушылар үшін, оның ішінде ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалар үшін жеке консультациялар өткізу;

11. Кері байланыс:

- электрондық журналдар, интернет-платформалар;
- электрондық пошта;
- whatsapp, telegram мессенджерері және т. б.;
- ұялы және стационарлық телефон байланысы;
- пошта байланысы арқылы жүзеге асырылады.

4. Интернет байланысы болмаған жағдайда оқу материалдарын қазпошта арқылы жіберу. Білім алушылар үшін қағаз-тасығышта:

- сынып атауын, пән атауын, сабақ тақырыбын, оқулық бетін көрсету,
- тақырып бойынша қысқаша конспект жазу
- өздігінен бекіту және орындау үшін оқулықтан сұрақтар тізімін белгілеу,
- тақырып бойынша қосымша материалдар ұсыну және кері байланыс механизмі жіберіледі.

Сабақтың асинхронды форматы – электронды платформалардың мүмкіндіктері арқылы мұғалімнің білім алушылармен өзара әрекеттесуі, мұндай формат өз бетінше оқуға арналған контент және оған мұғалімнің кері байланысын көздейтін оқу тапсырмаларынан тұрады.

Асинхронды форматтағы сабақ мұғалім білімалушылармен электрондық платформалардың мүмкіндіктері арқылы өзара әрекеттескенде жүзеге асырылады. Сабаққа арналған оқу тапсырмаларын электрондық платформалардың мазмұны мен мүмкіндіктерін ескере отырып мұғалім әзірлейді. Оларға электронды оқулықтар, бейнелер, шеберлік тренажерлері, білімді бақылау ресурстары және басқалары кіретін цифрлық білім беру ресурстары жатады.

Педагог асинхронды форматтағы сабақ дайындау барысында:

- сабақтың түрін, мақсатын анықтайды;
- сабақтың мақсатына сәйкес оқу материалын дайындайды (электронды оқулықтар, бейнематериалдар, ТВ-сабақтар, презентациялар және т. б.);
- мұғалім оқу процесінде интернет-платформада орналасқан материалдарды ғана емес, сонымен қатар өзінің оқу материалдарын да пайдаланады;
- оқушыға өздігінен оқуы үшін оқу материалын ұсынады;
- білім алушыларға кез келген уақытта қайта қарауға электронды платформада орналастырылған немесе мұғалім жазған теледидар сабағын немесе бейне сабағын көруге мүмкіндік береді;
- Интернет-платформаларда орналастырылған қол жетімді сандық білім беру ресурстарын ұсынады;
- оқу тапсырмаларын сабақтың мақсатына сәйкес ұсынылған көлемге сәйкес, орындау тәртібі мен уақыт шығындарын, сондай-ақ білім алушылардың жеке мүмкіндіктері мен ерекше қажеттіліктерін ескере отырып әзірлейді;

– электрондық платформалар немесе электрондық пошта мүмкіндіктері арқылы қажетті сілтемелер бере отырып, жаңа сабақтың тақырыбын, мақсатын егжей-тегжейлі сипаттай отырып, білім алушыларға оқу тапсырмасын жібереді немесе басқа да қол жетімді байланыс құралдары;

– орындалған жұмыстарды қабылдайды және білім алушыларға белгіленген тәртіппен кері байланысты жүзеге асырады, электрондық журналдар болмаған жағдайда кері байланыс мұғалімнің еркі бойынша байланыстың қолжетімді түрлері арқылы жүзеге асады;

– қажет болған жағдайда білім алушыларға, оның ішінде ерекше білім алуға қажет ететін балаларға жеке кеңес береді.

Оқу процесін қашықтан (синхронды және асинхронды режимінде) ұйымдастыру үшін мектеп барлық педагогтер мен білім алушылар үшін электрондық платформаларға қосылуы тиіс.

Синхронды режиміндегі сабақ процесінде білім алушыларға көмек көрсету түрлері бойынша ұсынымдар

Синхронды оқытудың форматы – ақпараттық жүйелердің және басқа да байланыс құралдарының мүмкіндіктерін пайдалана отырып, білім беру процесі қатысушыларының нақты уақыттағы тікелей байланысын (стриминг) болжайтын қашықтан оқыту. Тікелей трансляцияда синхронды формат негізінде оқыту үшін оқу процесін асинхронды оқыту форматымен үйлестіре отырып жүзеге асырылады. Мұғалім білім алушыларды стриминг режимінде сабаққа алдын-ала дайындап, оларға іс-қимыл алгоритмі бар жадынаманы беруі керек.

Сабақ басталғанға дейін білім алушылар төмендегі әрекеттерді орындауы ескеріледі:

– ақпараттық жүйе (білім беру порталына) құрылғысының қосымшасын жүктеу;

– тіркеу үшін өзінің аты-жөнін, сыныбын пайдалану.

– қосымша баптауларының жұмысын тексеру (микрофон, видео, экран демонстрациясы және т.б.);

– сабақ алдында 10-15 минут ішінде платформаға қосылуды тексеру;

Бұл әрекеттерді орындауда бастауыш сынып оқушыларына ата-аналары көмек көрсету ұсынылады. Ал, 5-9 сынып білім алушылары үлкендердің көмегімен немесе өздігінен орындайды.

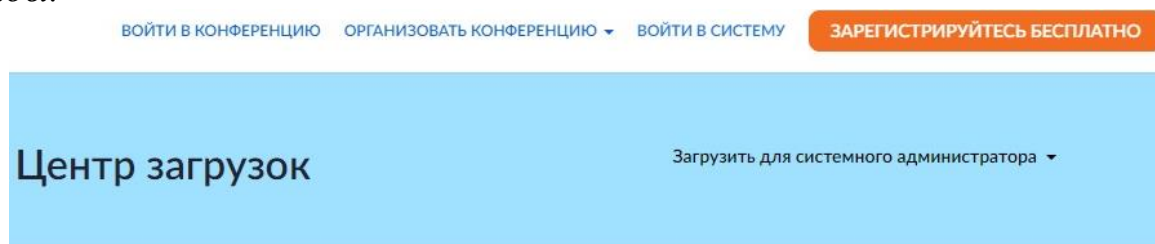
Ұсынымда қашықтықтан оқыту форматында ақпараттық жүйе білім беру порталдары мен платформалар «daryn.online», «BilimLand», «Online-Mektep», Zoom, Microsoft Teams цифрлық бағдарламалық құралдарды пайдалану бойынша ұсынымдар беріледі.

Білім алушыға ақпараттық жүйе (білім беру порталына) құрылғысы қосымшасын жүктеу бойынша жадынама:

1. Zoom негізінен видеоконференция өткізуге арналған сервис. Конференцияны есептік жазба құра алған кез-келген адам ұйымдастыра алады. Мұнда тегін видеоконференция ұзақтығы – 40 минут. Уақытты әрі

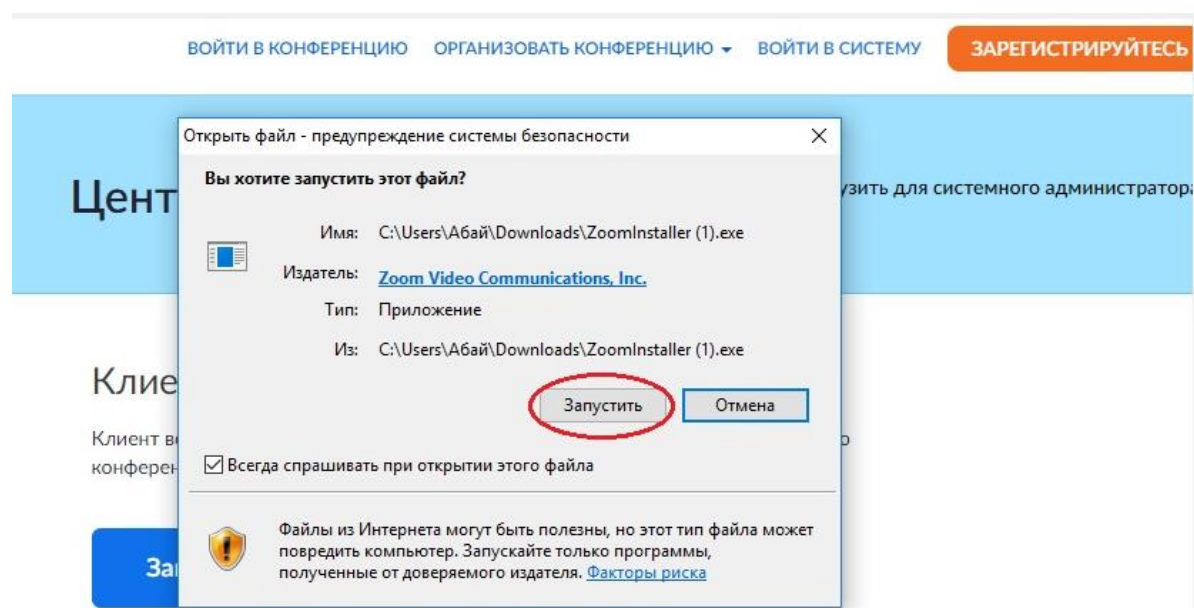
қарай соза түсу үшін төлем жасауға тура келеді. Алайда 40 минут біткеннен кейін, қайтадан жаңа конференция ашып жалғастыруға да болады. Сервис қай жағынан да өте ыңғайлы. Оны жекелеген адамдар да қолдана береді, топпен сабақ та өткізіледі. Қосымшаға компьютер, ноутбук, планшет және смартфоннан да кіруге мүмкіндік бар. Видеоконференцияға сілтеме алған немесе конференцияға идентификатор болған кез-келген адам қосыла алады. Мұнда іс-шараны алдын ала жоспарлап қоюға болады және белгілі бір уақытта әдеттегі сабақты бастау үшін қайталанбалы сілтеме орнатуға мүмкіндік қарастырылған.

Zoom Сервисті ноутбук арқылы қалай жүктеуге болады? Алдымен мына сілтемеге кіресіз. «Загрузить» батырмасын басқан соң қосымша жүктеле бастайды.

2.1. Сурет- Zoom Сервисті жүктеу

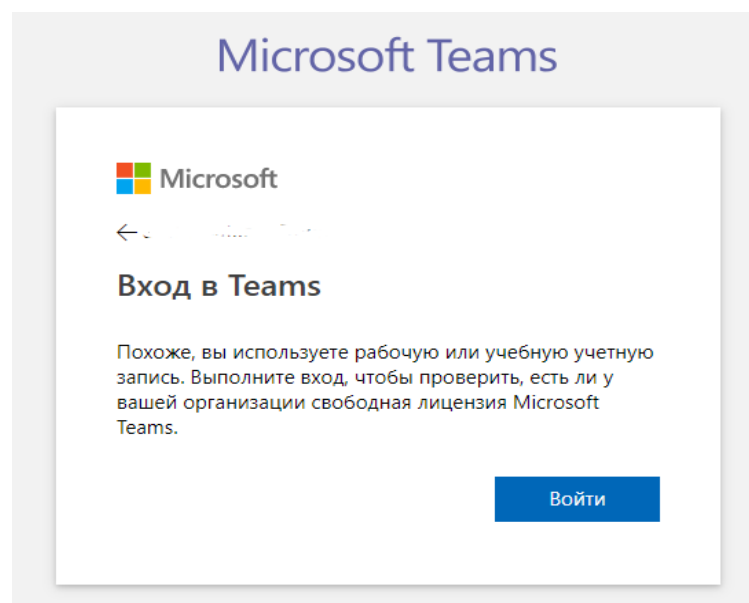
Бір минутқа жетер-жетпес уақытта сервис жүктеліп бітеді. Содан кейін оны ашасыз. Ашпас бұрын экранда пайда болған ұяшықтағы «Запустить» батырмасын басу керек.

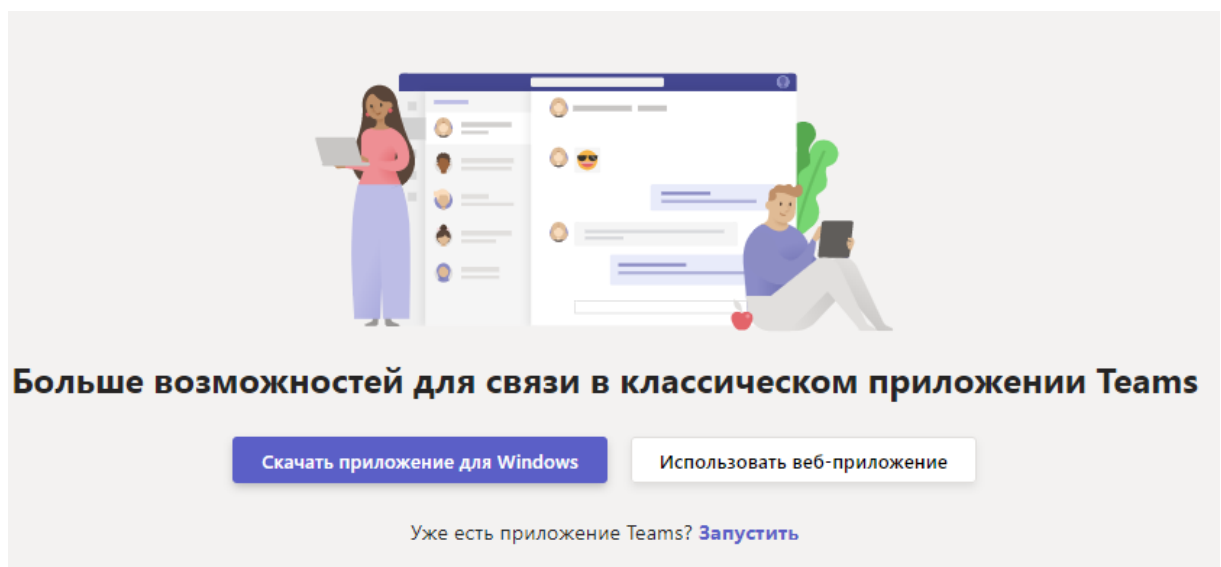
2.2. Сурет- Zoom Сервисті ашу

Әрі қарай – «Войти в конференцию». Одан соң шараны ұйымдастырушы жіберген идентификатор мен құпия сөзді көрсетіп, конференцияға кіресіз. Дәл осы нұсқаулықпен, AppStore және Play Market-тен де жүктеу арқылы қосымшаны пайдалануға болады.

2. Microsoft Teams – сөйлесуге негізделген сервис. Платформада топтық электрон пошта, күнтізбе, құжаттар мен өзге де элементтерді өңдеу мүмкіндігі бар. Білім алушыларға Microsoft Teams платформасын қолдану үшін, оқушылардың логиндері мен құпиясөздері білім беру ұйымымен арадағы шарттың техникалық ерекшелігінде көрсетілген электрондық поштаға жіберілді. Тіркеліп, кіру үшін логин мен құпиясөзді әр оқушы мектептегі сынып жетекшісінен алуы керек. Жүйеге кіру үшін Логин мен құпиясөз арқылы төмендегі Сурет- көрсетілгендей жүйеге тіркелесіз.

2.3. Сурет- Microsoft Teams жүктеу Жүйеге тіркелгеннен кейін қондырғыңызға жүктейсіз.

2.4. Сурет- Microsoft Teams жүктеу

Microsoft Teams орнатылғаннан кейін, басты бетте өз сыныбыңыз бен оқылатын пәндер мәзірі шығады.

Қосымша баптауларының жұмысын тексеру (микрофон, видео, экран демонстрациясы және т.б) бойынша жадынама:

1. Жоғарыдағы Zoom және Microsoft Teams сервистерінде микрофон, видео, экран демонстрациясы және т.б қосымша баптаулар қол жетімді. Бірақ сіздің жүйені орнатқан құрылғыңызды бұл баптауларға мүмкіндік бар ма тексеріп көріңіз.

2. егер сіздің құрылғыңыз Ноутбук, планшет пен мобильді қондырғыдан Android, App Store – Apple арқылы орнатылса микрофон, видео қолжетімді болып табылады. Автоматты түрде ашылады. Кез-келген қатысушымен видео және аудио байланыс орнатуға болады. Қатысушы өз бейнесін көрсетпей де отыра алады. Микрофонды да қосып қою, өшіріп қою режимі бар.

3. Платформада интерактивті тақта бар. Яғни, экраннан жылдам тақтаға айналдыруға болады.

4. Белгілі бір оқушыға немесе арнайы топқа файл, хабарлама жіберуге арналған чат та бар.

Білім беру ұйымы таңдаған білім беру платформасы келесі талаптарға сай болуы керек:

– қашықтықтан оқыту кезінде сабақты дамытуға және толықтыруға икемді құралдардың болуы;

– білім алушылардың бірлескен жұмысын қолдау (форумдар, чаттар, құжаттармен жұмыс, презентациялар және т.б.);

– Интернет (Веб-портал) арқылы білім беру платформасының қызметтеріне қол жетімділік;

– ағын режимін қамтамасыз ету;

– мұғалімдер мен білім алушыларға бірыңғай кіру нүктесін ұсыну;

– барлық оқу кезеңінде әр білім алушының білім деңгейі мен нәтижелерінің динамикасын көрсету;

– дербес компьютерлерге арнайы бағдарламалық жасақтаманы орнатудың қажеті жоқ;

– тегін мобильді қосымшаны орнату мүмкіндігі;

– кез-келген құрылғыда (компьютерлерде, планшеттерде, смартфондарда) жұмыс істеу мүмкіндігі.

- интуитивті және қолданушыға ыңғайлы интерфейс;

– пайдаланушының қажеттіліктеріне жауап беретін білім алушының барынша ыңғайлы және түсінікті жеке кабинеті.

– (кең жолақты) сыммен немесе сымсыз (3G немесе 4G / LTE) интернетке қосылу;

динамиктер және микрофон – кіріктірілген немесе USB немесе сымсыз Bluetooth;

- веб-камера немесе HD-веб-камера - кіріктірілген немесе USB; HD-камера немесе видеозахват картасы бар HD-бейнекамера.

Жоғарыда аталған бағдарламалар қашықтықтан оқыту процесінің мониторингін қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Сабақ кезінде төмендегілерге мұқият болыңыз:

- бөгде дыбыстардың болмауын қамтамасыз етіңіз;
- микрофон режимін қадағалаңыз (қажет болған жағдайда ғана қосыңыз);
- бейне режимді бақылаңыз;
- этикалық мінез-құлық нормаларын сақтаңыз;
- платформа құралдарын дұрыс пайдаланыңыз (қажет болған жағдайда: мұғалімге немесе чатқа барлығына хабарлама жазу, бейне/аудио немесе презентацияны қосу, «қолды көтеру», «иә/жоқ», «бас бармақ» және т.б. батырмаларды басу).

Синхронды режиміндегі сабақ процесінде техникалық проблемалар туындаған және тікелей эфирге шығу мүмкін болмаған жағдайда педагог сабақты асинхронды форматқа ауыстырады.

Асинхронды оқыту форматы – білім беру процесіне қатысушылардың, оның ішінде ақпараттық жүйелердің және басқа байланыс құралдарының көмегімен өзара іс-қимылын болжайтын қашықтан оқыту болып табылады.

Асинхронды оқытуда қажетті онлайн-ресурстармен өздігінен оқуға негізделген оқушыға бағытталған оқытуды қамтиды. Бұл жағдайда электронды пошта, электронды курстар, онлайн форумдар, аудио-бейне жазбалар сияқты технологиялар қолданылады. Елімізде онлайн-ресурстармен өздігінен оқуға негізделген оқушыға бағытталған оқытудың бірнеше платформалары «BilimLand», «Online-Mekter» «daryn.online», белгілі.

Білім алушыға онлайн-ресурстармен өздігінен оқуға негізделген оқушыға бағытталған оқытудың бірнеше платформаларын жүктеу бойынша жадынама:

1. Білім алушыларға *OnlineMekter.org* платформасын қолдану үшін, оқушылардың логиндері мен құпиясөздері білім беру ұйымымен арадағы шарттың техникалық ерекшелігінде көрсетілген электрондық поштаға жіберілді. Тіркеліп, кіру үшін логин мен құпиясөзді әр оқушы мектептегі сынып жетекшісінен алуы керек. Жүйеге кіру үшін Логин мен құпиясөз арқылы төмендегі Сурет-2.5. көрсетілгендей жүйеге тіркелесіз.

КІРУ

Логин: [Телефон арқылы кіру](#)

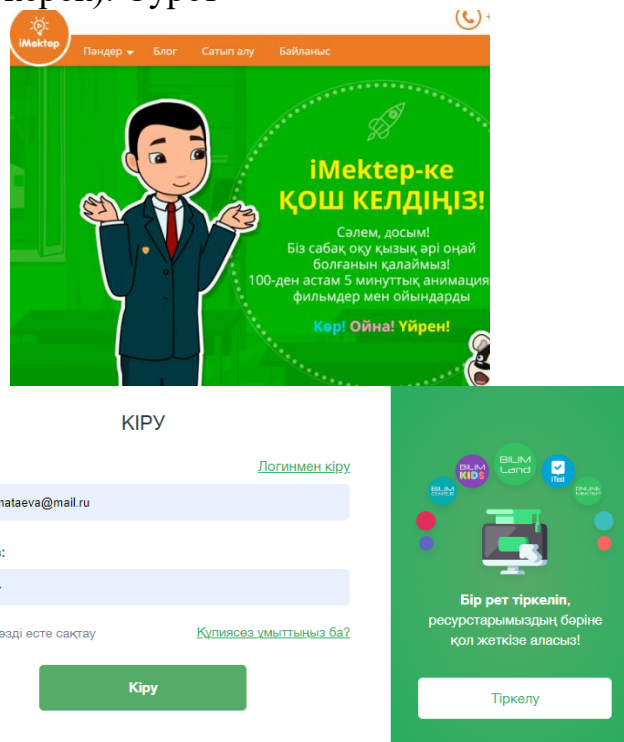
Құпиясөз:

Кіру

немесе

2.5. Сурет- *OnlineMekter.org* платформасын жүктеу

2. «Імектер» платформасына web.brauser-ға кіресіз, кіру/тіркелу қондырғысын басып, логині мен құпиясөз арқылы кіріп тіркелесіз (Тіркеліп, кіру үшін логин мен құпиясөзді әр оқушы мектептегі сынып жетекшісінен алуы керек). Сурет-

2.6. Сурет- «Імектер» платформасын жүктеу

«Імектер» платформасы жобасының басты мақсаты – қазіргі технология мен білім беруді ұштастыру арқылы ұстазға да, балаға да тиімді көмекші құрал жасау. Мұнда бастауыш мектеп бағдарламасын толық қамтитын танымдық анимациялық сабақтар мен оны бекітуге көмектесетін жүздеген ойын түріндегі тапсырма бар. Бұл оқыту кешені бастауыш мектеп бағдарламасына енген негізгі 8 пән бойынша толықтай анимацияланған сабақ үлгілерін ұсынады. Сурет-2.7.

2.7. Сурет- «Імектер» платформасындағы пәндер

- математика
- дүниетану

- ана тілі
- қазақ тілі
- әдебиеттік оқу
- бейнелеу өнері
- музыка
- еңбекке баулу
- өзін-өзі тану пәндерінен тұратын бұл курс 170-тен аса тақырыпты

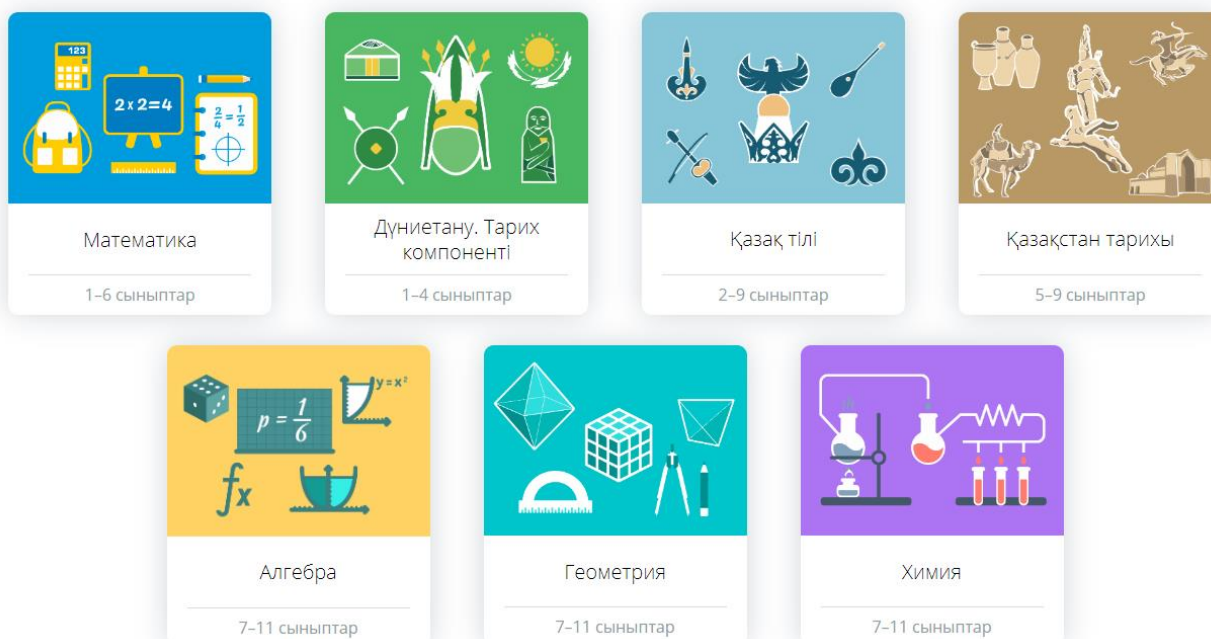
қамтиды. Әр сабақ берілген тақырыпты жан-жақты ашатын қысқа анимациялық фильм (титр шығару мүмкіндігі қарастырылған) мен ойын түріндегі интерактивті тапсырмалардан және тестерден құралған.

Курс интуитивті іздеу жүйесі мен ыңғайлы классификациялау жүйесі бар онлайн платформа негізінде жұмыс істейді. Білім алушылар iМектеп-ке тіркелген аккаунтпен BilimLand, **iTest** платформасын да пайдалана алады. саңыз болады:

- BilimLand - мектеп бағдарламасына арналған ең бай интерактивті сабақтар қоры. Сабақтар қазақ, орыс және ағылшын тілдерінде қолжетімді.

ЖАҢА ПӘНДЕР

Орта білім беруге арналған жаңартылған бағдарламаға сәйкес әзірленген мектеп пәндерінің интерактивті сабақтары

2.8. Сурет- BilimLand платформасын жүктеу

- **iTest** - ҰБТ-ға дайындайтын виртуалды жаттығу алаңы. 13 пән, 15 мыңға тарта тест сұрақтары. Барлық мобильді құралдарда жұмыс істейді.

Қашықтан оқытуға деген жаңа қызығушылық телекоммуникациялық технологиялардың қарқынды дамуы, ғаламдық ақпараттық желінің пайда болуы аясында туындаған. Жаңа режимде жұмыс істеу педагогтер үшін де, балалар үшін де оңай шаруа емес, біраз күш-қуатты талап етеді. Бұл – отандық білім беру жүйесі үшін үлкен күш. Қашықтықтан оқыту кезеңінде білім алушылардың шығармашылық-зерттеу белсенділіктерін дамыту мақсатында

онлайн-байқаулар ұйымдастырылады. Бұндай байқаулар мен шығармашылық тапсырмаларды «daryn.online» платформасында орындауға мүмкіндік бар. Ол үшін білім алушы «daryn.online» платформасына daryn.online web.brauser-ға кіресіз, кіру/тіркелу қондырғысын басып, логині мен құпиясөз арқылы кіріп тіркелесіз (Тіркеліп, кіру үшін логин мен құпиясөзді әр оқушы мектептегі сынып жетекшісінен алуы керек).

Кіру Тіркелу

E-mail

Құпия сөз

[Парольді ұмытып қалдыңыз ба?](#)

Кіру Тіркелу

Біздің серіктестер арқылы кіріңіз

EDUS

2.9.Сурет- «daryn.online» жүктеу

Daryn.online-ның арнайы қосымшасын App Store немесе Play Market қосымшаларында жүктей аласыздар және сайт арқылы кіре аласыздар.

2.10.Сурет- «daryn.online» платформасы

Daryn.online платформасына тіркеліп кірген соң, басты мәзірден білім алушыға қажетті ресурстар шығады. Мысалы, Курстар мәзірі бойынша оқу пәндері таңдап алынып, ресурстар оқылады.

Дарын онлайн жобасында Қазақстандағы білім беру жүйесі зерттеліп, мемлекеттік стандартқа сәйкес пәндер бойынша жоспар құрастырылды. Сабақты түсіндірудің төмендегідей форматы анықталған:

Формат үш типке бөлінеді:

- Классикалық сабақ
- Интерактив сабақ
- Практикалық сабақ

3. Еліміздегі ең үздік мұғалімдер таңдалып алынып, сол мұғалімдермен ұзақтығы бес минуттан аспайтын видеосабақтар түсірілді.

4. Оқушының зейіні сабақта болуы үшін видео барысында 1 минут өткен сайын сұрақтар қойылып отырады.

5. Оқушы бес минуттық сабақты көріп болғаннан соң 10 сұрақтан тұратын тестке жауап береді.

6. Тестке жауап бергеннен кейін үш деңгейлі тапсырмалар беріледі.

А деңгейінде - жеңіл тапсырмалар, В деңгейіне - орташа деңгейлі тапсырмалар, С деңгейіне күрделі тапсырмалар беріледі. Оқушының дұрыс жауаптары "дарын" (d) бонусымен бағаланады.

Неге сабақтың ұзақтығы 5 минут қана?

1. 5 минутта тақырып нақты, қысқа түсіндіріледі.

2. Оқушыны жалықтырмайды.

3. Баланы шешім қабылдауға үйретеді.

4. Ауқымды тақырыптарды 5 минутта оқушыға жеткізудің түрлі әдістері қолданылады.

5. Оқушының сабаққа назар аударуын үйретеді. Себебі әр минут сайын видео тоқтатылып, экраннан тақырыпқа байланысты сұрақтар шығарылып отырады. Егер оқушы дұрыс жауап берсе, видео әрі қарай жалғасады. Ал егер жауап қате болса, алдыңғы минутты қайта көруге тура келеді.

6. Қысқа сабақтарды қызығып көру арқылы оқушы тұрақтылыққа үйренеді, осындай видеосабақтар арқылы оқушы пәнді толық меңгере алады.

Darun online платформасы 2018 жылдан бері онлайн режимде сабақтар түсіріп, қашықтан білім беру ісін дамытып келеді. Сонымен қатар платформада оқушыларды ҰБТ-ға, олимпиадаға дайындау мен мұғалімдерді аттестациядан өтуге даярлау курстары қамтылған. Бұл білім сапасының деңгейін жоғарылатып, өскелең ұрпақтың әлеуетін көтереді.

Білім алушыларға сабақ оқу күнін ұйымдастыру үшін ұсынымдар:

1) Оқушылар синхронды және асинхронды форматта ескере отырып, сабақ кестесін сақтайды және сабақ күнін жоспарлайды.

2) Олар белгіленген кестеге сәйкес материалдарды оқиды және пәндер бойынша оқу тапсырмаларын орындайды.

3) Интернет - платформалардың, электрондық журналдардың мүмкіндіктері арқылы жауаптарды тіркейді немесе қолжетімді байланыс түрлері арқылы жібереді.

4) Мұғалімнің тапсырмалар бойынша түсініктемелерін оқып, оның ұсыныстарын орындайды.

5) Сынып жетекшісімен байланыста болады.

б) мұғалімдермен кез-келген қол жетімді режимде жұмыс істейді, егер қажет болса, туындаған сұрақтарды мұғалімге жібереді.

7) Компьютерлік техникамен үздіксіз жұмыс істеу ұзақтығына қатысты санитарлық нормаларды сақтайды.

Білім алушыларға электрондық оқу материалдарын қолдану бойынша ұсыныстар:

1) Цифрлық білім ресурстары (ЦБР) - компьютерлік технологиялар негізінде жасалынған және енгізілген оқу құралдарының жиынтығы, соның ішінде цифрлық білім беру ресурстары (ЦБР) - цифрлық технологиялар негізінде құрылған және жұмыс істейтін ресурстар.

2) Оқу процесінде мұғалімдер қолданатын ЦБР келесі талаптарға сай болуы керек:

– Қазақстан Республикасының заңнамасымен таратуға тыйым салынған ақпарат болмауы керек;

– үшінші тұлғалардың ар-намысы мен қадір-қасиетін, құқықтары мен заңмен қорғалатын мүдделерін қозғайтын ақпарат бар ЦБР-ны пайдалануға жол берілмейді;

– мазмұны оқу нәтижелеріне, білімнің тиісті деңгейіне арналған оқу жоспарына, оқушылардың жас ерекшеліктеріне арналған Мемлекеттік білім стандарты талаптарына сәйкес келеді;

– әртүрлі діни, этникалық және мәдени топтардың өкілдеріне толеранттылықпен қарау қағидаттарын ұстанады, этносаралық және конфессияаралық диалогқа араласпайды;

– білім алушылардың жынысына, ұлтына және тұрғылықты жеріне қарамастан қол жетімді және түсінікті;

– қазіргі ғылыми білімнің негіздеріне қайшы келмейді;

– білім деңгейі, пән, оқу деңгейі, бақыланатын мазмұн элементтері, мазмұн түрі дұрыс таңдалған;

– суретте су белгілері мен сыртқы жазулар жоқ;

– автор және (немесе) қарызға алынған материалдың көзі көрсетіледі;

– ЦБР тәуелсіз танымдық мәнге ие;

– материалды таныстыру бірізділік пен дәйектілікпен сипатталады.

Қашықтан оқыту форматында білім беру процесін ұйымдастыруға қойылатын жалпы талаптар.

Білім алушының қызметі:

- оқу материалын алу (теориялық материал, әдістемелік нұсқаулар, практикалық тапсырмалар, тесттер, зертханалық жұмыстар және т. б.) жоспарға, сабақ кестесіне сәйкес, әрбір сабақ құрылымдық түрде беріледі;

- оқытудың жеке траекториясын (сабақ кестесі, графиктер), оқыту нәтижелерін, нақты оқу пәні бойынша табыстылықты талдау үшін қажетті өзінің когнитивтік біліктерінің (сипаттамаларының) өзгеруі туралы ақпаратты, платформадағы өзара іс-қимыл және жұмыс режимі туралы ақпаратты қарау;

- теориялық және практикалық материалдарды өздігінен меңгеру, білімді тестілеу, білімді өздігінен тексеру;

- педагогпен кері байланыс арқылы нұсқаулықтарды, сондай-ақ платформамен, оқу материалымен жұмыс істеуге қолдау көрсетуді алу.

Білім алушының болжамды күн тәртібі:

- материалдар мен тапсырмаларды қарау (әрқайсысы уақытты өздігінен анықтайды);

- педагогпен байланыс (қажеттілігіне қарай);

- алынған тапсырмаларды ыңғайлы уақытта орындау және орындау шамасына қарай педагогке жіберу;

- педагогпен жұмыс және туындаған мәселелерді талқылау;

- келесі күнді жоспарлау.

Педагогтің қызметі және оның мүмкіндіктері:

- білім алушының білім траекториясын қарау және түзету (сабақ кестесі және т.б.);

- оқу материалдарын басқару мүмкіндігі (орналастыру, тапсырмаларды ұсыну, жетістіктер нәтижелері және т.б.);

- орындалған жұмыс бойынша түсініктеме, айдарлар және т.б. үшін кері байланыс жасау;

- сабақта өздігінен әзірлеген оқу материалын пайдалану мүмкіндігі.

Білім алушылармен кері байланысты жүзеге асыру алгоритмі

Педагог білім алушылармен кері байланысты ұйымдастырады:

- орындалған жұмыстардың нәтижелерін қабылдайды;

- орындалған тапсырмаға талдау жүргізеді;

- кері байланыс пен ұсынымдарға түсініктеме береді және ұсынады;

- білім алушыларға, оның ішінде ерекше білім беру қажеттілігі бар балаларға жеке консультациялар өткізеді.

Кері байланыс жүзеге асырылуы мүмкін:

- интернет-платформалар, электронды пошта және т.б.;

- ұялы және стационарлы телефон байланысы.

Байланыс және интернет болмаған жағдайда оқу материалдарын жеткізу жүзеге асырылады.

Оқу материалдарын қағаз тасымалдағышта беру кезінде:

- бірлестікті (топты, сыныпты), оқу пәнінің атауын, сабақ тақырыбын көрсету;

- сабақ тақырыбы бойынша қысқаша конспект, тезистер беру;

- өз бетінше орындау және бекіту үшін сұрақтар тізімін белгілеу;

- оқу мақсаттары мен бағалау өлшемдеріне сәйкес тапсырмаларды ұсыну;

- тақырып бойынша қосымша материалдарды және кері байланыс механизмін ұсыну қажет.

Қашықтықтан оқытуды дидактикалық ұйымдастыру

Қашықтықтықтан оқыту - білім, білік дағдыларды алу үрдісі, бұл кезде оқыту процедураларының тұтас немесе белгілі бір бөлігі педагог пен білім

алушының территориялық алшақтығына қарамастан жаңа ақпараттық және телекоммуникациялық технологиялардың көмегімен жүзеге асырылады.

Қашықтықтан оқыту технологиясының кейс және желілік технология деген түрлерін ерекшелеп көрсетуге болады. Қашықтықтан оқыту ара қашықтықты қысқартумен қатар, педагог пен білім алушыға анағұрлым көп еркіндік береді. Қашықтықтан оқытудың жетістігі – мұғалімнің өзінің қатысуынсыз білім алушылар назарын өзінен тыс қалдырмауға қабілеттілігіне байланысты болады.

Жаңа тақырып бойынша берілетін материал баспаға шығарылған түрде қашықтықтан оқыту курсына электрондық түрде немесе электрондық оқулық түрінде беріледі. Жаңа тақырыпты бұлай баяндау кезінде сабақтың басты элементі форум немесе чат болып табылады. Мұндай баяндаулар алдын ала жоспарланып, алдын ала даярланған сценарий бойынша жүргізіледі. Қашықтықтан оқытуда жаңа материалды баяндаудың тағы бір нұсқасы виртуалды шебер. Әдетте оқу материалын баяндау және талқылау бір мезгілде жүргізіледі. Қашықтықтан оқыту жүйесін әрқайсысы өз кезегінде бірнеше компоненттерден тұратын үш компоненттің жиыны ретінде қарастыруға болады. Олар:

- Дидактикалық жүйе;
- Технологиялық жүйе;
- Қамтамасыз ету жүйелері.

Қашықтан оқыту әдістері

Бүгінгі таңда қашықтан оқыту - бұл демократиялық қарапайым және еркін оқыту жүйесі. Оқушы үнемі тәжірибелік тапсырмаларды орындай отырып, тұрақты автоматтандырылған дағдыларды игереді. Теориялық және практикалық дағдыларды қалыптастыруға дыбыс және бейне тасымалдаушылары арқылы жүйелі оқу процесінде қол жеткізіледі.

Қашықтан оқыту әдістері көптеген сипаттамаларға ие, олар бірнеше себептерге байланысты жіктеледі:

- *Белсенді және интерактивті*, білім алушылар мен білім алушының ақпараттық-білім беру ортасымен және өзара әрекеттесуімен байланысты әдістер;
- *Оқу-танымдық қызметті ұйымдастыру және жүзеге асыру әдістері, оқу материалдарын көрсету әдістері* (кейс-технология, ТВ-технология, желілік технология);
- *Оқу қызметін ынталандыру әдістері* (жауапкершілік туғызу, қызығушылықты дамыту әдістері);
- *Бақылау және өзін-өзі бақылау әдістері* (жеке және топтық, репродуктивті және шығармашылық, синхронды және асинхронды).

Қашықтықтан оқыту білім жүйесі жоқшылыққа, географиялық немесе уақытша оқшаулануға қатысты себептермен, әлеуметтік қорғаны жоқ және дене бітімі жетілмеуіне байланысты білім мекемелеріне бару мүмкіндігі жоқ немесе өндірістік және жеке жұмыстары болу себебінен, ешкімнің оқуға мүмкіндігін шектеуге болмайды деген гуманистік қағидаларға жауап береді. Қашықтан оқыту – қоғамды ақпараттандырудың маңызды бағыттарының бірі-білім беру

ісін ақпараттандыру. Бұл жаңа ақпараттық құралдар мен әдістерін дамыта оқытудың идеяларын жүзеге асыруға, оқу – тәрбие үрдісінің барлық деңгейлерін бір-бірімен тығыз байланысты өрістетуге және олардың тиімділігі мен сапасын көтеруге, жас ұрпақты жаңа қоғам жағдайында өмір сүруге дайындауға пайдалану деген ұғымды білідіреді.

Ақпараттық технология жақсы дамығанымен ол оқытудың басты құралы болып есептелмейді. Ол үшін оқу бағдарламасында және оқыту әдістеріне өзгеріс енгізу керек. Жаңа технологияны қолдану мұғалімдерге дайындық жұмыстарына көп уақытты керек етеді. Әрбір мұғалімнен ізденуді, шығармашылық жұмыс жасауды, алыс – жақын шетелдердің озық тәжірибелерімен танысуды және оның күнделікті өмірде қолдануды қажет етеді. Бүгінгі таңда әрбір оқытушы өзінің ізденімпаздық іс-әрекеті арқылы сабақ өткізу формалары мен тәсілдерін күнделікті сабаққа қолданылуына толық мүмкіншілігі бар.

Сабақ өткізуде аса көңіл бөлетін мәселелер:

- Сабақтың мазмұны;
- Оны өткізу тәсілдері мен әдістерін таңдау;
- Сабақтың нәтижелігі.

Оқушыларды өз бетімен жұмыс істеуге тәрбиелеу мен үйрету жоғарыда көрсетілген мәселелерді шешудің бірден-бір жолы болып табылады. Оқушылардың өз бетімен жұмыс істеуін әртүрлі деңгейде ұйымдастыруға болады. Ол үшін оқытушы өз бетімен жұмыстың тапсырмаларын құрастырғанда оның қиындық дәрежесі оқушылардың оқу мүмкіншілігіне жауап беретіндей болуы тиіс.

Өз бетімен жұмыстар мақсатына қарай:

1. оқыту;
2. жаттықтыру;
3. бекіту;
4. қайталау;
5. дамыту;
6. шығармашылық, яғни іздену мақсатында;
7. бақылау мақсатында өткізіледі.

Жалпы, сабақ мақсатының орындалуы мұғалімнің талмай ізденуіне, жауапкершілігіне байланысты. Ал мұғалімдер үшін оқытуда жазба жұмыстарын ұйымдастыру әдістерін жетік меңгерудің маңызы зор. Өйткені мұндай жұмыстар оқушылардың ой-өрісінің жан-жақты дамуын қадағалайтын бақылау жүйесінің құрамдас бөлігі болып табылады.

Қазақ тілі пәнінен өткізілетін жазба жұмыстарының неғұрлым жиі қолданылып жүрген мынадай түрлері бар:

- диктант;
- өзіндік және бақылау жұмыстары;
- тестік тапсырмалар;
- әртүрлі тақырыпқа берілген сұрақ тапсырмалармен жұмыс және т.б.

Жазбаша жұмыстардың мәтінінде олардың барлығына ортақ үйретушілік,

бағыттаушылық, тексерушілік, тәрбиелік сияқты дидактикалық функциялардың орындалуымен қатар, әр жазбаша жұмыстың өз мақсаты болады.

а) диктанттың негізгі мақсаты – оқушының білімін болжау, білімдегі олқылықтардың алдын алу.

ә) Өзіндік жұмыстардың негізгі мақсаты - өткен материалдарды қайталап, бекіту; жалпылау, жүйелеу; келесі кезеңдегі оқу материалын зерделеуге көшу мүмкіндігін анықтау.

б) Бақылау жұмысы – алған білімді тексеру және есепке алудың ең маңызды құрамдас бөлігі. Бақылау жұмыстарын оқушылар толығымен өз беттерінше орындауы тиіс.

в) Тестік тапсырмаларды жүргізу процесінде оқушы орындалған амалдардың дұрыстары мен бұрыстары сандық есепке алынады. Мұнда дұрыс жауаптар санының берілген сұрақтар мен тапсырмалардың жалпы санына қатынасымен анықталатын оқытудың нақты стандартталған нәтижесі беріледі. Бұл әдіс оқушы білімін объективті бағалауға мүмкіндік береді.

Дәстүрлі дидактикада қолданылатын оқыту әдістері де қашықтан оқытуда қолданылады: демонстрация, иллюстрация, түсіндіру, әңгіме, әңгімелесу, жаттығу, жазбаша жұмыстар, қайталау т.б.

Қашықтан оқытудың негізгі белгілері сабақтарды өткізу ерекшеліктерін ескере отырып әзірленген әдістер жиынтығы болып табылады, олар:

Өзін-өзі оқыту әдісі - білім беру ресурстарымен өзара іс-қимылы арқылы оқыту әдісі. Бұл әдісті жүзеге асыру үшін мұғалімдер білім беру ресурстарын: баспа, аудио және видео материалдар, сондай - ақ телекоммуникациялық желілер арқылы жеткізілетін оқулықтар (интерактивті мәліметтер базасы, электронды басылымдар және компьютерлік оқыту жүйелерді таңдайды, жасайды. Оқушылар оқу материалын өз беттерімен, дербес оқып, танысады, өз компьютерлерінде тәжірибелік сабақтарды орындайды, кеңес қажет болған жағдайда мұғалімнен кеңес ала алады.

Техникалық ресурстарды пайдалану арқылы оқыту әдісі - оқушының өзін-өзі оқытуы және өзін-өзі бақылауы және қажет болған жағдайда мұғалімнен кеңес алуды қарастырады.

Жеке оқыту әдісі - жеке жоспар бойынша бір оқушымен қашықтықтан сабақтар өткізілетін әдіс. Бұл әдіс білім алушының білім деңгейін арттырады, өйткені оқу процесін оңтайландыруға ықпал етеді. Жеке оқыту әдісі бір оқушының мұғаліммен жекелей түрдегі қарым-қатынасымен сипатталады. Бұл әдісті қашықтықтан оқытуда негізінен телефон, дауыстық пошта, факс, электрондық пошта, Skype жүйесі сияқты технологиялар арқылы жүзеге асыруға болады.

Виртуалды дәрістер әдісі - дыбыстық коммуникация құралдарын: скайпа, вайбера қолдану. Бұл әдістің артықшылығы-кез-келген сабақты оқушыларға материалды қайта тыңдау және өздігінен бекіту үшін жазуға болады. Бейнедәрістер әдісі телекоммуникация құралдары арқылы бейнелік дәріс сабағын жүргізу. Оны оқу материалының қиын бөлімдерін баяндау кезінде пайдаланған орынды. Дәрістің бұл түрінің сөзсіз артықшылығы-кез-келген ыңғайлы уақытта дәріс материалын көру мүмкіндігі, сонымен қатар ең

қиын игерілетін материалды бірнеше рет тыңдау мүмкіндігі. Қосымша материалдар есебінен кеңейтілген мазмұны бар тақырып бойынша мәтіндік материалдарды пайдалана отырып, қашықтықтан дәрістер өткізу және кейіннен мұғаліммен электрондық пошта арқылы кеңес беру арнайы ұсынылады.

Ұжымдық онлайн-семинарлар әдісі - электрондық байланыстың дауыстық құралдарын (көру, есту) қолдана отырып, өзара қарым-қатынасқа түсу.

Оқытушының оқу материалын ұсынуына негізделген әдіс, бұл әдісте негізгі рөлді мұғалім атқарады, оқушылар белсенділігі баяу болады. Бұл әдісті мұғалім, егер бүкіл топ оқытылып, бірдей кеңес берілетін жағдайларда қолданылады. Мысалы, емтиханға дайындағанда немесе әртүрлі пәндер бойынша кеңес бергенде болады. Дәстүрлі білім беру жүйесіне тән бұл әдіс қазіргі заманғы ақпараттық технологиялар негізінде жаңа дамуға ие болды. Сонымен, радио немесе теледидар арқылы оқылатын аудио немесе бейне кассеталарға жазылған дәрістер қазіргі заманғы қашықтықтан оқытуда компьютерлік желілер арқылы хабарландыру тақталарының жүйелері арқылы таратылатын электронды дәрістермен толықтырылады.

Белсенді оқыту әдісі - оқу процесінің барлық қатысушылары арасындағы белсенді өзара әрекеттесумен сипатталатын әдіс ("көпке көп" оқыту). Бұл әдіс оқушылардың топтық жұмысына бағытталған және қашықтықтан оқытуға үлкен қызығушылық тудырады. Ол зерттеу және проблемалық оқыту әдістерін кеңінен қолдануды қарастырады. Мұндай оқытудағы мұғалімнің рөлі мектеп оқушыларына тақырып қоюға (оқу міндетін қояды), содан кейін олар бірлесіп жұмыс істей алатын осындай қолайлы қарым-қатынас ортасын және психологиялық климатты құрып, қолдауы керек. Оқытушы талқылау барысын үйлестіруге, басқаруға, сондай-ақ материалдарды дайындауға, жұмыс жоспарын әзірлеуге, талқыланатын мәселелер мен тақырыптарға жауап береді.

Жоба әдісі - оқушыға оқу-танымдық іс-әрекетін жоспарлауда, ұйымдастыруда және бақылауда еркіндік көрсетуге мүмкіндік беретін кешенді оқу процесін қамтиды, оның нәтижесі қандай да бір өнімді немесе құбылысты құру болып табылады. Жоба әдісінің негізі оқушылардың танымдық, шығармашылық мүдделерін, өз білімдерін өз бетінше қалыптастыру дағдыларын дамыту болып табылады.

Проблемалық оқыту әдісі - күрделі танымдық мәселелерді қарастыруға негізделген, оларды шешу айтарлықтай практикалық немесе теориялық қызығушылық тудырады. Проблемалық оқыту процесінде оқушылардың назары маңызды проблемаларға назар аударылады, олар танымдық белсенділікті ынталандырады, осы мәселелерді шешуде дағдылар мен қабілеттердің дамуына ықпал етеді. Мұғалімнің рөлі – бақылау. Проблемалық оқыту әдісінің мынадай әдістері кеңінен қолданылады:

Түсіндірме-иллюстративті әдіс – мұғалім иллюстративті материалдарды қолдана отырып, бейне сабақтар арқылы оқушыларға түсіндіруді жүзеге асырады.

Зерттеу әдісі - қатысушылар үшін нақты белгіленген және маңызды мақсаттардың, ойластырылған және негізделген құрылымның, зерттеу әдістері

мүмкіндіктерін кеңінен қолданудың, нәтижелерді өңдеу мен жобалаудың ғылыми әдістерін қолданудың болуымен сипатталады. Бұл бойынша проблема тұжырымдалады, ал оқушы оны шешудің жолдарын өзі табуы тиіс.

Репродуктивті оқыту әдісі - бұл бұрын үйренгендерді қолдану үлгі немесе ереже негізінде жүзеге асырылатын әдіс. Бұл әдісті қолданған кезде оқушылардың іс-әрекеті алгоритм сипатында болады. Оқытудың репродуктивті әдісі негізінен мектеп жасындағы балалардың іскерліктері мен дағдыларын ойдағыдай қалыптастыру үшін қолданылады, алынған білімді нақты көбейтуге, оларды белгіленген модель бойынша немесе өзгертілген, бірақ жеткілікті түрде танылатын жағдайларда қолдануға ықпал етеді. Тапсырмалар жүйесінің көмегімен мұғалімдер мектеп оқушыларының өздеріне берілген білімді немесе мектеп қызметінің көрсетілген әдістерін қайталап көбейту үшін оқу іс-әрекеттерін сауатты ұйымдастырады. Сабақ беру кезінде репродуктивті әдіс әдетте түсініктеме және иллюстрациямен үйлесімді түрде қолданылады. Репродуктивті әдіс бойынша мұғалім тапсырмаларды ұсынады, ал оқушы өз кезегінде оларды орындайды - мәселелерді шешеді, белсенді жоспарлар жасайды және т.б. Бұл тапсырманың қаншалықты қиын екендігіне, оқушының ақыл-ой қабілеттеріне, ол бұл жұмысты қанша уақытқа, қанша рет және қандай уақыт аралықтарымен қайталауына байланысты.

Тәжірибелік әдіс - алынған білімді қолдану дағдылары мен іскерліктерін дамытуда қолданылатын әдіс, ол бір нәрсені жасау, оны тәжірибелік әрекетте жетілдіруді жүзеге асырады. Тәжірибелік сабақтарды өткізу мұғалімнен сабақтың осы түрін терең әдістемелік пысықтауды талап етеді, өйткені тәжірибелік сабақтар тақырыбы бойынша білім алушыларды алдын ала даярлауды, оның ішінде проблемаларды шешу әдістемесін немесе зертханалық жұмысты жүргізу әдістемесін ұсынуды қарастыру қажет. Әрі қарай, күрделілігі жоғары немесе шығармашылық сипаттағы міндеттер қарастырылады. Тиісінше, on-line технологияларды пайдалана отырып кеңес беруді жүргізу қажет.

Ішінара зерттеу немесе эвристикалық әдіс – мұғалімнің түсіндірмелерін оқушының өзіндік ізденіс әрекетімен қабылдай отырып, жаңаны ойлап табуы.

Проблемаларды шешу әдісі – мұғалім оқуға қатысты қандай да бір проблеманы қояды, оқушы соны оқу барысында шешулері тиіс.

Жеке ойын жаттығуы әдісі - компьютерлік техниканы және кәсіби мамандандырылған бағдарламалық жасақтаманы қолдана отырып, жеке ойын жаттығуын қолдану. Бұл әдістің басты артықшылығы- оқушылардың өзін-өзі оқыту қабілетін дамыту. Мәселені белгілеу; мәселені шешу әдісін таңдау, оны іске асыру; мәселені шешудің тиімділігі мен шешім қабылдау сапасын бағалау-зерттеу мақсатына жетудің барлық циклі оқушының жауапкершілігінде болады, бұл шығармашылық өзін-өзі тану деңгейін арттырады, ал кері байланыс (бағалау және шешім нұсқасын өзгерту мүмкіндігі арқылы) оқу процесінде өзін-өзі оқыту шеңберін құрайды.

Қашықтықтан оқытудың оңтайлы нәтижелерін алу үшін келесі факторлар мен жағдайлар маңызды:

- қазіргі заманғы компьютерлік базаның болуы және қашықтықтан оқитын оқушылардың Интернетке жақсы қол жетімділігі,
- қашықтықтан оқытушыларда жақсы білім беру ресурстары мен қашықтықтан білім беру тәжірибесінің болуы,
- жақсы дайындықтың болуы,
- дайындалған жергілікті үйлестірушілердің болуы,
- қашықтықтан сабақтарды жүйелі түрде өткізу,
- қашықтықтан қызметті моральдық және материалдық ынталандыру.

Қашықтан оқыту құралдары

Қашықтан оқыту құралдары білім алушыларға, оқу материалдарын жеткізу құралдарына, қарым-қатынасты ұйымдастыру құралдарына, бірлескен жұмысты ұйымдастыру құралдарына бөлінеді.

Оқу құралдарына мыналар жатады:

- оқу кітаптары (оқулықтардың, оқу-әдістемелік құралдардың, анықтамалықтардың және т. б. электрондық нұсқасы);
- желілік оқу-әдістемелік құралдар;
- мультимедиялық нұсқалардағы компьютерлік оқыту жүйелері;
- дидактикалық аудио және бейне оқу-ақпараттық материалдар;
- зертханалық қашықтық практикумдары;
- қашықтықтан қол жеткізу дерекқоры мен білімі;
- қашықтықтан қол жеткізу электрондық кітапханалары;
- сараптамалық оқыту жүйелері (ЭОС) және геоақпараттық жүйелер (ГАЗ) негізінде оқыту құралдары;
- компьютерлік оқыту бағдарламалары;
- зертханалық қашықтық практикумдар.

Қашықтан оқыту технологиялары

Сабаққа дайындалу, сабақ үстінде және түрлі шығармашылық жұмыстарды орындау барысында, сыныптан тыс әрекеттерде оқушылар мен мұғалімдер үшін компьютердің орасан зор, баға жетпес маңыздылығы туралы айтылып және жазылып жатқандығы аз емес.

Оқып үйренетін пән бойынша білім мен білікті меңгеруде электрондық оқыту есебінен танымдық іс-әрекеттегі дәстүрлі оқу процесінде, сондай-ақ ақпараттық қоғамда тұлғаның толық құнды өмірі мен іс-әрекетіне қажетті ақпараттық мәдениеттің бөлігі болып саналатын ақпараттынастық өзара әрекеттің нақты тұрмыстық міндеттерін, тәсілдерін шешу үшін әмбебап ақпаратты іздестіру, сұрыптау, талдау және алынған ақпаратты пайдалану мен ұсынуда өзгерістер болады. Электрондық оқыту жүйесін (e-learning) құру жеткілікті түрде өзекті міндет болып саналады. Жүйенің мақсаты – жаппай сапалы білім беруге бағытталған жақсы білімдік ресурстар мен технологияларға білімдік процестің барлық қатысушыларының тең қатынас құруын қамтамасыз ету.

Электрондық оқыту жүйесінің ішкі жүйелерінің бірі контенттік (мазмұндық) жасақтама болып саналады: ашық қатынас құруда орта, техникалық және кәсіптік білім беру мекемелерін цифрлық білімдік контентпен толық қамтамасыз ету жоспарланады; оқытушылар дайындайтын электрондық білімдік ресурстар дамиды (орталықтандырылған медиатека ресурстары дайындалынады және толықтырылады).

Цифрлық білімдік ресурстар (бұдан әрі ЦБР) Порталға қосылу орнынан тәуелсіз түрде әрбір пайдаланушы үшін ыңғайлы әр түрлі форматтағы ақпарат болып табылуы тиіс. Цифрлық білімдік ресурстарды педагогтар сабақ жүргізу үшін де, оқушылар оны өз беттерімен сабаққа дайындалу үшін және анықтамалық материалдар ретінде пайдалана алатын болады. Цифрлық білімдік ресурстар оқытушыларға оқытудың әр түрлі мақсаттары үшін оқу материалын қалыптастыруға мүмкіндік беруі тиіс.

Цифрлық білім беру ресурстары - білім беру мазмұнын анықтайтын электрондық оқыту жүйесі компоненттерінің бірі болып табылады, бұл интерактивті түрде оқытуды қамтамасыз ететін, оқу пәні және (немесе) модульдер бойынша дидактикалық материалдар: фотосуреттер, бейнефрагменттер, статистикалық және динамикалық үлгілер, виртуалды шынайылық пен интербелсенді модельдеу нысандары, дыбыстық жазбалар мен өзге де цифрлық оқу материалдары.

ЦБР білім беру мақсаттарына арналған және сандық, электрондық, «компьютерлік» түрде ұсынылған мағыналы оқшауланған объект. Егер бұл атауды жоғарыда көрсетілген мағынаға сәйкес түсіндірсе, онда «ЦБР» ретінде компьютерде сол күйінде және бөлек файл немесе өзара байланысқан файлдар тобы түрінде ұсынылған кез-келген аудиовизуалды ақпарат үзіндісі деп есептеуге болады. ЦБР ретінде кез-келген мәтіннің үзіндісін, формула жазбасын, электрондық кестені, сурет, фотосурет, анимация, аудио немесе бейненің үзіндісін, презентация немесе мәліметтер қорын, тест, интербелсенді үлгі (сонымен қатар үлгілік орта аясында ұсынылған үлгілік объектілермен емін-еркін әрекет жасауға мүмкіндік беретін «виртуалдық зертхананы») және т.б. қарастыруға болады.

Білім берудің жоғарғы сапасын қамтамасыз ету үшін, оқу үдерісінде өскелең ұрпақтың ЦБР белсенді қолдану, бүгінгі таңда берілген бағдарлама аясындағы педагогикалық қоғамдастықтың алдында өзекті мәселелердің бірі болып табылады. Стандарт бойынша цифрлық білім ресурстары – бұл білімдік процесс субъектілерінің интерактивтік қашықтықтан өзара әрекеттестік ретінде электрондық оқытудың ақпараттынастық білімдік ортасының жинағын құруды қамтамасыз ететін электрондық тасуыштардағы дидактикалық материалдар деп анықталған.

Ақпараттық-телекоммуникациялық сүйемелдеудегі ақпараттық мазмұндық қамтамасыз ету құрамына ЦБР-дың екі тобы кіреді

1) Ақпарат көздері:

- тұрақты оқулықтарды қайталамайтын түпнұсқалық мәтіндер (хрестоматиялар, арнайы сөздіктер мен энциклопедиялардағы мәтіндер; ғылыми, ғылыми-кең таралған, оқу, көркем әдебиеттер мен публицистикалар...)

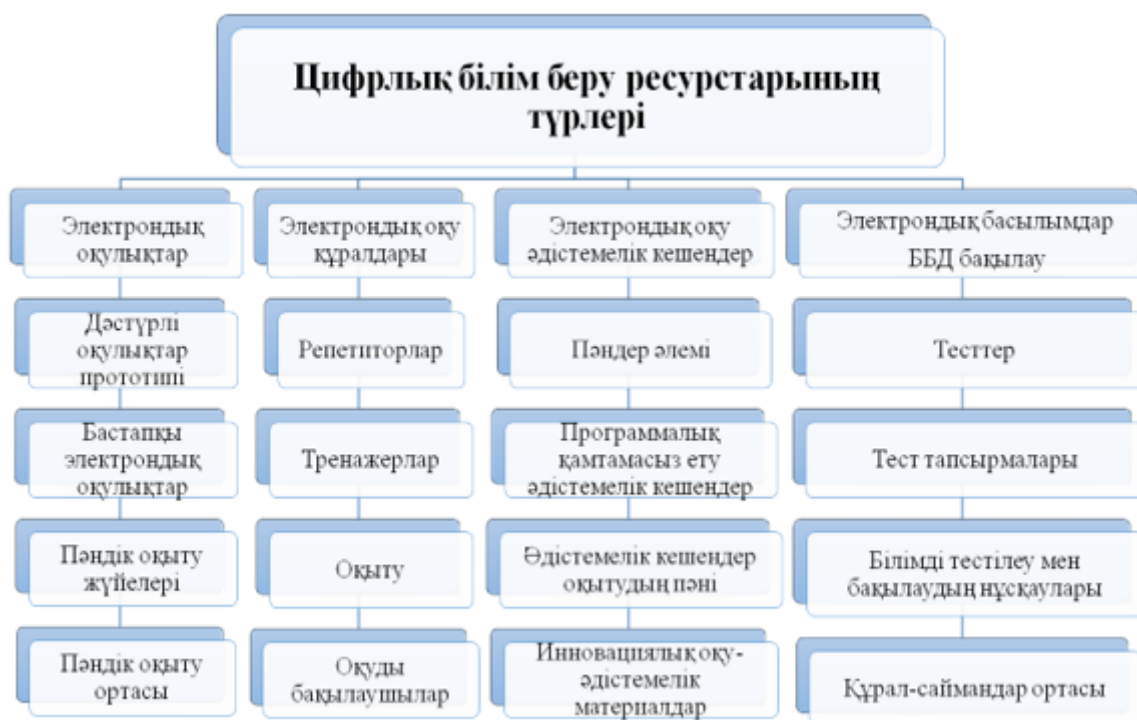
- статикалық бейнелер (пәндік аумаққа сәйкес ғалымдар кескінінің галереясы; меңгерілген объектілер мен үдерісдердің бейнелері – «плакаттар» және т.б.);

- динамикалық бейнелер (кеңістік-уақытша үздіксіздіктегі меңгерілген үдерістер мен құбылыстыр – кино және видео үзінділер, CD, DVD – дегі анимациялық үлгілері);

- мультимедиа орталары (ақпараттық-анықтамалық көздер, практикумдар (виртуалды құрылымдаушылар), жаттықтырушы және тестілік жүйелер, бағдарламалық оқу құралдары («электрондық оқулықтар», виртуалды экскурсиялар және т.б.)

2) Ақпараттық құрал-саймандар – бұл ақпарат көздерімен жұмыс істеуді қамтамасыз ететін ақпараттық құралдар.

Ереже бойынша, ақпарат көздерінің құрамына бөліну мүмкіндігі болғанда ақпараттық мазмұндық қамтамасыз ету аясында өз бетінше қолданыла беретін бөлек ақпараттық объектілер (қарапайым ақпараттық объектілер) кіреді.

2.11. Сурет- Цифрлық білім ресурстарының түрлері

Цифрлық білім ресурстары келесідей мазмұнды талаптарды қанағаттандыруы тиіс:

- нақты оқулықтың құрылымы мен мазмұнының сәйкестігі;
- жаңа оқыту сапасын қамту, заманауи оқу формаларына бағытталу, жоғары интербелсенділік, оқушылардың өзіндік оқуының күші;
- оқытудың дифференциалды және индивидуалды деңгейлерінің мүмкіншіліктерін қамту (бұл пәндік қабілет пен білім деңгейіне қатысты, сондай-ақ интеллектуалды және жалпы қабілет);

- оқушылардың жас ерекшеліктерін есепке ала отырып, психологиялық-педагогикалық және оқушылардың тәжірибелік мәдени негізгі сипаттары;

- ақпараттық жұмыстарға бағытталған түрлі формадағы (кескін, кестелер, түрлі жанрдағы құрамдас және түпнұсқа мәтіндер, видеотізбектер және т.б.) материалдардан тұрады;

- стандартсыз шешу тәсілдеріне бағытталған тапсырмалардың жиынтығынан тұрады (диагностикалық сипатта және оқытуда);

- оқушының өмірлік мәселелерін шешудегі (сонымен қатар тұрмыстық) оқу қызметтерінің түрлерін ұсыну, берілген пәндік аймақты жетілдіру;

пәндерді сыныптар мен тақырыптарға, пәндерге бөлудің оқыту кезеңінің модульдік құрылымын жоспарлау түрлерін қамту.

Әр жыл сайын білім берудегі электрондық басылымдар мен ресурстарға таралған және тиімді негізделген ақпараттық технологиялардың қолданылу аясы айқындала түсуде. Ондай технологиялардың бірі мультимедиа технологиясы болып табылады. Осыған байланысты электрондық басылымдар және ресурстарды оларды жасау және қолдану тәсілдерін бөлшектеп, қарастырудан бұрын оқытудың электрондық құралдарын жасау және пайдалану негізіне жататын ақпараттық технологиялармен танысқан ақылға сай келеді.

Мультимедиа технологиясы. Компьютерлік аппараттық қамтамасыз етуде сипаттамалық ерекшелігі, өңдеу мүмкіндігі және компьютерлік техниканың даму көзқарасы бойынша салыстырғанда жаңа болып есептелетін әртүрлі типтегі ақпараттарды беруге болатын құралдар болып табылады. Расында да, соңғы жылдары осындай құралдар санына мультимедиа құралдары деген атқа ие болған жазу үшін және дыбыс шығару, фото және видео бейнелер үшін құралдар кіргізілген. Егер жақын аралықта тиісті сандық өңдеу үшін құрылымдар пайда болып, кең таралса, осы құралдар мультимедиа құралдарына жатқызылады.

Мультимедиа құралдарының ерекшелігін ақпараттық түрлерін және оны беру тәсілдерін білмей түсіну мүмкін емес. Оқытудағы электрондық басылымдары мен ресурстарын оқып үйрену үшін мәні зор ақпаратты жіктеудің тек негізгі қырларына тоқталамыз. Ақпаратты жіктеуге мүмкін болатын бірнеше көрсеткіштері бар. Бірінші көрсеткіш түрінде көру, есту, сезу, дәмін тарту, сияқты адамның ақпаратты қабылдау кең таралған бөлудің принципін қолдануға болады. Білім берудің электрондық басылымдары мен ресурстарын оқып үйрену көзқарасы бойынша компьютерлік және коммуникациялық техникамен жұмыс істегенде мүмкін болатын, адамға ақпараттық әсер ету түрлерін ғана қарастырған дұрыс болады. Осылайша, барлық ақпаратты қабылдау түрлері бойынша негізгі үш топқа бөледі:

1. Адам көзімен қабылданатын ақпарат, ол көздік немесе визуалдық ақпарат деп аталады. Бұл ақпаратқа мәтін, графикалық бейнелер және суреттер, фотографиялар, мультфильмдер, видеофильмдер жатады.

2. Дыбыстық ақпарат деп аталатын адамның есту аппаратымен қабылданатын ақпарат. Бұл ақпаратқа шулар, әуендер, сөз жатады.

3. Сенсорлық немесе тактильдық ақпарат деп аталатын, арнайы техникалық құралдармен жұмыс істегенде адамның сенсорлық жүйесімен қабылданатын ақпарат.

Ақпараттың аталған түрлерін басқа көрсеткіштері бойынша да жіктеуге болады. Олардың бәрі адамның ақпаратты қабылдау тәсілі болып табылады. Осыған байланысты келіп түсетін оқытылатын ақпаратты ассоциативті және туралауға бөлуге болады. Оқушылар ботаниканы оқығанда танысатын өсімдікте мәтіндік немесе сөздік суреттерді мысалға келтіруге болады. Бұл жағдайда мәтінді оқу немесе педагогтың сөзін тыңдау, оқушыда бұрыннан бар өсімдіктер туралы түсініктер мен алынған ақпараттың ассоциациясына алып келеді. Мәтінді оқу немесе сөзді тыңдауда барлық оқушылардың өсімдіктерді бірдей түсінуіне мүмкіндік бермейтінін түсіну керек. Әрбір оқушы оқытылатын өсімдікті өзінше қабылдайды.

Тура ақпарат тікелей маңызды, соның қатарында оқыту мақсаттарының назары бойынша объектілердің қасиеттерін береді. Мұндай ақпарат түріне фотосуреттер, видеофильмдер, ғылымда шу деп аталатын дыбыстар жатқызылады. Мультимедиа құралдарының өзгеше ерекшеліктерінің бірі тура ақпаратты беру және өңдеу мүмкіндігі болып табылады. Мысалы, ботаника курсында өсімдіктерді оқып – үйренгенде мультимедиа құралдарын пайдалану, оқушыларға өсімдікті және онда болатын процесстерді көруге, мүмкін болған дыбыстарды естуге мүмкіндік береді.

Осылайша, мультимедиа түсінігі жалпы мультимедиа құралдары түсінігі, бір жағынан компьютерлік өңдеу және ақпаратты әртүрлі типте көрсету мен тығыз байланыста болса, екінші жағынан, білім алу тиімділігіне әсер ететін электрондық басылымдар мен ресурстарға байланысты. Мультимедиа құралдарының білім беру саласына енгізілуі сәйкестендірілген компьютерлік бағдарламалық құралдардың пайда болуына және олардың мазмұндық артуына, оқытудың жаңа әдістері және педагогтардың кәсіби шығармашылығының ақпараттану технологияларын өндіруге ықпалын тигізеді.

Мысалы, видеофильмдерді сақтауға, өңдеуге және өндіруге мүмкіндік беретін мультимедиа құралдарын білім беру жүйесіне енгізу, оқытуда қолданылатын компьютерлік бағдарламаларды жасауға алып келеді. Демек, оқушылар компьютер мен жұмыс істей отырып, оқу уақытының бір бөлігін оқыту мақсатының көзқарасы бойынша маңызды болған видеофрагменттерді көруге жұмсайды.

“Тілдің басқа көптеген сөздері сияқты” “мультимедиа” сөзі бірден бірнеше әртүрлі мәнге ие болатындығын түсіну маңызды. Мультимедиа – бұл:

- әртүрлі типтегі аппараттық өңдеу құралдарын қолдану және функциялау, өңдеу ретін суреттеуші технология;
- әртүрлі типтегі ақпараттардың берілуі және өңдеу технологиясының негізінде жасалынған ақпараттық ресурс;
- әртүрлі типтегі ақпараттың берілуі және қызметін өңдеумен байланысты компьютерлік программалық қамтамасыз ету;
- әртүрлі типтегі ақпаратпен жұмыс істеуге мүмкін болатын компьютерлік аппараттық қамтамасыз ету;

– әртүрлі типтегі (сөз, әуен, видео бейне, анимация және т.б) динамикалық және дәстүрлі статистикалық және визуальды (мәтін, графика) ақпаратты өзінде біріктіретін ақпараттың ерекше жалпылаушы түрі.

Осылайша кең мағынада «мультимедиа» термині ақпараттық технологиялардың аясын білдіреді.

Мультимедианы ақпараттандыру құралдарында пайдалануға байланысты, графикалық, дыбыстық, фото және видео әсерлерінің есебінен мұндай ақпараттарда үлкен эмоционалдық заряды бар және олар белсенді түрде көңіл көтеру индустриясына қосылады.

Мультимедиа жүйесінің пайда болуы адам шығармашылығы деңгейінің дамуына үлкен өзгеріс жасады. Мультимедиа технологиясын ең көп қолданатын аясының бірі білім беру саласы, себебі мультимедиаға негізделген электрондық басылымдар мен ресурстар оқытудың тиімділігін анағұрлым арттырады. Материалды ауызша баяндағанда оқушының бір минутта ақпараттың мың шартты белгілерін қабылдап, меңгеретіні, ал көру ағзаларын «қосқанда» 100 мыңға жуық осындай бірліктерді меңгеретіні тәжірибе арқылы тексерілген.

Қазіргі уақытта жасалынған мультимедиа құралдарының саны мыңға жетеді. Мультимедиалық технологиялар және оған сәйкес білім беруді ақпараттандыру құралдары тез дамып келе жатыр. Егер 1995 жылы шыққан мультимедиалық құралдар саны 34 болса, 1998 жылдарының басында олардың саны 300 ге жеткен, қазір бұл тізім бірнеше мыңдаған атауларды өзіне біріктіреді. Әрине, бұл көрсетулер мультимедиа құралдарымен қамтамасыз етілгендігін нақты суреттеп бере алмайды, бірақ жасалынған және пайдаланып жатқан мультимедиа құралдар санының өсуі біржақты дәлелдеді. Мультимедиа құралдарымен технологиялары оқытудың пайдалы мүмкіндіктерін және төмендегідей аудиовизуальды ақпараттарды өңдеудің жаңа тәсілдерін қолдану арқылы оқыту себептерін көбейтуді қамтамасыз етеді:

- визуальды ақпаратты «басқару» (орналастыру, қою);
- әртүрлі аудиовизуальды ақпараттарды контаминациялау (ығысу);
- анимациялық эффектердің жүзеге асуы;
- визуальдық ақпараттың деформациялануы (белгілі бір сызықтық параметрдің үлкеюі немесе кішіреюі, бейненің созылуы немесе жиналуы);
- аудиовизуальдық ақпараттың дискреттік берілуі;
- бейненің (қараңғылануы) көлеңкеленуі;
- визуальды ақпараттың талданған бөлігін оны келесі ығысуы немесе «лупамен» қарастырылуы үшін тіркеу;
- бір экрандағы кез келген бөлігін активтендіру мүмкіншілігі бар аудиовизуаль ақпараттың көп терезелі көрінісі.
- шынымен өтіп жатқан процесстердің шын уақыттағы оқиғалардың демонстрациясы.

Мультимедиа және білім берудегі ақпараттанудың сәйкес құралдарын пайдалануға байланысты бірнеше түсініктер бар. Мультимедиа құралдарын білім беруде қолданғанда иллюстрацияның ролі өседі. Иллюстрация бұл:

- мәтінге түсіндіретін немесе толықтыратын ақпараттың басқа типін енгізу (бейне және дыбыс);
- көрнекті және көзжеткізерлік түсіндіру үшін мысалдарды келтіру (басқа типтегі ақпаратты қолданбауға да болады).

Иллюстрация терминін талқылаудың екеуіде бірдей дәрежеде әдеттегі қағаз оқулықтар мен оқыту құралдарына, сондай-ақ заманауи мультимедиа білім берудің электрондық басылымдары мен ресурстарына қатысы бар екенін түсіну керек. Бұдан басқа иллюстрацияның маңыздылығы, оқытуды оқу материалының түсініксіз қиындық туғызатын бөліктерін ақпараттандырудың барлық құралдары көрнекті көз жеткізетіндей және жеңіл түсіндіруге мүмкіндік береді. Мультимедиа дәл осыған ықпалын тигізеді. Мультимедиа басылымдар мен ресурстарда иллюстрациялар мысалдар (оның ішінде мәтіндерде), екі өлшемді және үш өлшемді графикалық бейнелер (суреттер, фотосуреттер схемалар, графиктер, диаграммалар) дауыстық фрагменттер, анимациялар, видеофрагменттер түрінде көрсетіледі. Білім беру мультимедиа құралдарында иллюстрацияның жаңа түрлерінің пайда болуы дәстүрлі оқулықтардан бас тарту деген сөз емес. Дәстүрлі оқулық кітаптарын иллюстрациялау және полиграфиялық безендіру обылысында баспа элементтерін кеңістіктік топқа бөлу ерекшеліктерінен алатын мол тәжірибе жиналған. Осы бойынша кейбір элементтерге ерекше назар аударған жөн, әсіресе қабылдаудың физиологиялық жақтарына көңіл бөлінген. Қазір көптеген оқу пәндері және оқыту бағыттары бойынша мультимедиалық энциклопедиялар түзілген. Оқытудың жаңа әдістерін пайдаланып, оқу процессін ұйымдастыруға мүмкіндік беретін ойын жағдайлық жаттықтырғыштар мен мультимедиалық оқыту жүйелері өндірілді.

Білім берудің электрондық басылымдары мен ресурстарының интербелсенділігі дегеніміз, қолданушыларға, яғни үйренушілер және педагогтарға бұл құралдармен белсенді әсерлесуге тура келеді дегенді білдіреді. Интербелсенділік оқыту диалогы үшін шарттардың болуын білдіреді, оның қатысушыларының бірі электрондық басылым немесе ресурстар болып табылады.

Интербелсенділікті беру мультимедиалық құралдарының ең мәнді артықшылықтарының бірі. Интербелсенділік белгілі шектерде ақпаратты көрсетуді басқаруға жағдай жасайды: оқушылар жеке икемденуін өзгерте алады, нәтижелерді тексереді, сондай – ақ қолданушының нақты сұрақтарына жауар беретін программаны шақыруға мүмкіндік береді. Оқушылар жеке академиялық талаптарын қанағаттандыратын материалдың берілу жылдамдығын, кайталаулардың санын және басқа параметрлерді кіргізе алады. Бұл мультимедиа технологияларының иілгіштігі жөнінде қорытынды шығаруға болады.

Мультимедиа технологиялар ақпараттың көп түрлерін ойша және гормониялық интегрлеуге мүмкіндік береді. Бұл компьютердің көмегімен ақпаратты әртүрлі формаларда беруге мүмкіндік береді, олар төмендегідей:

- бейнелер, оған сканерленген фотосуреттер, сызбалар, карталар және слайдтар кіреді;
- дауыстың дыбыстық жазылуы, дыбыстық эффекттер және музыка;

- видео, күрделі видеоэффектілер.

Білім беруде мультимедианы қолданудың тиімділігін көптеген мысалдармен көрсетуге болады. Ереже бойынша, әдемі бейнелер немесе анимациялар мен өтетін прецентациялар статикалық мәтінге қарағанда, визуал тартымды және олар қажет болған эмоционалдық деңгейді ұстайды, сонымен оқыту тиімділігін арттырады. Мультимедианы қолдану мектеп жағдайында физика немесе химия бойынша оқушыларға бір қатар тәжірибелерді көрсетуге мүмкіндік береді. Мультимедианың көмегімен кеңістікте қозғалуға болады және оқушыларға сыныптан шықпай – ақ, тарих курсына мұражай экспонаттарын немесе археологиялық ескерткіштерін көрсетуге болады. Заманауи ұшақтардың ұшқыштарын арнайы мультимедиалық тренажерларда сабақ өткізбей дайындау мүмкін емес, себебі бұл әдіс шынайы жағдайларды және келешек ұшқыштан талап етілетін интербелсенді әсерлесуді модельдейді.

Мультимедианы пайдалану оқушыларға оқыту материалдары мен әртүрлі жұмыс істеуге мүмкіндік береді – адам материалды қалай оқып үйренетінін, ақпараттандыру құралдарының интербелсенділік мүмкіндіктерін пайдалануын және өзінің сыныптастарымен бірге қалай жұмыс істейтінін өзі шешеді. Осылайша, оқушылар білім беру процессінің белсенді қатысушыларына айналады. Мультимедиа білім берудің электрондық басылымдары және ресурстарымен жұмыс істей отырып, оқушылар өздерінің қабілеті және талабына сай әсер ете алады. Олар өздеріне қызық материалды ғана оқиды, оқығанын қанша рет қажет болса, сонша рет қайталайды, ал бұл дұрыс қабылдауға жеткілікті ықпал етеді. Осылайша, сапалы мультимедиа баспаларын және ресурстарды қолдану оқыту процесін оқушылар арасындағы білім алуының өзіндік стильдеріне және қарқынды қызығушылығына әлеуметтік және мәдени ерекшеліктеріне қатысты иілгіш болуын қамтамасыз етеді. Мультимедианы қолдану оқыту үдерісінің бірнеше аспектілеріне жағымды әсер етеді. Мультимедиа ықпал етеді:

1. ақпаратты қабылдау және түсіну оқыту сияқты когнитивтік аспектілерін ынталандыруға;
2. оқушылардың мотивациясының артуына;
3. оқушыларда бірінің жұмыс істеу дағдыларын және ұжымдық танымдық дамуына;
4. оқушыларда оқуға терең жолмен келуді дамытуға және оқылатын материалдың терең түсінікті болуын қалыптастыруға.

Бұдан басқа мультимедиа құралдарын білім беруде қолданудың артықшылықтарын қатарына мыналарды кіргізуге болады:

- оқыту процесінде оқушы қабылдауының бірнеше каналын бірмезгілде қолдану, оның есебінен бірнеше әртүрлі сезу ағзалары жеткізетін ақпараттық интеграциясы қолға келтіріледі;
- күрделі, қымбат немесе қауіпті экспериментті модельдеу мүмкіндігі;
- процесстерді динамикалық көрсету есебінен абстракт ақпаратты визуалдау;

- микро және макро дүниелердегі процесстерді және объектерді визуалдау.

Мультимедиа құралдарын нақты пәндер саласында да, бірнеше пәндер тобындағы орналасқан пәндерді оқыту процессін жақсарту үшін қолдануға болады.

Білім беру жүйесінің эффектілеріне белгілі дәрежеде оқу үдерісі жүріп жатқан ортада әсер етеді. Бұл түсінікке оқыту үдерісінің құрылымы оның есептері және оңайлығы кіреді (қоғам, кітапханалар, мультимедиалық ресурс орталықтары, компьютерлік зертханалар және т.с.с.)

Мұндай жағдайда мультимедиа баспалары және ресурстар көп санды мүмкін болған оқыту құралдарының бірі ретінде қолданылады. Демек, заманға сай мультимедиа құралдарының дамуы білім беру технологияларын жаңа деңгейде қолға келтіруге мүмкіндік береді, бұл мақсат үшін ең алдыңғы қатарлы техникалық инновациялар қолданылады. Білім беру аясына кіретін мультимедиалық құралдардың заманауи болып әртүрлі модельдеу құралдары және қызмет көрсетуі технологияларға негізделген, виртуал ақиқат деп аталатын құралдар болып табылады. Виртуал объектілер немесе үдерістерге нақты немесе елестетілетін объект немесе үдерістердің электрондық моделдері жатады. Виртуал сөзі қағаз және басқа материалдық тасушыларда көрсетілген білімдік және басқа объектілердің электрондық нұсқаларының сипатын айтып көрсету үшін қолданылады. Виртуалды шындық – бұл дыбыстық, көру, тактильды тағы басқа ақпарат түрлерін беретін және қолданушыға виртуалдық кеңістікке кіру елесін тудыратын мультимедиа құралдары. «Виртуалды шындық» жүйелері адам мен орта арасында тура «тікелей» қатынасты жүзеге асырады. Олардың ең жетілгендеріне қолданушы жасалған қолғапты киіп, тек компьютер жадысындағы объектке қолын тигізе алады. Басқа жағдайларда экранда бейнеленген нәрсені «айналдырып» және оны басқа жағынан көруге болады. Қолданушы «ақпараттық костюм» «ақпараттық қолғап» «ақпараттық және көзілдірік» басқа құралдар мен құралданып «виртуалдық кеңістікке» қадам басады.

Білім беру жүйесін ақпараттандырудың негізгі бағыты ХХІ ғасырдың талаптарына сәйкес қоғамды дамытудың жоғары тиімділікті технологияларына сүйенген жаңа білім стратегиясына көшу болып табылады.

Білім беру жүйесін ақпараттандыру бағыты жаңа ақпараттық технологияларды пайдалану арқылы дамыта оқыту, қашықтықтан оқыту, дара тұлғаға бағыттап оқыту мақсаттарын жүзеге асыра отырып, оқу-тәрбие үрдісінің барлық деңгейлерінің тиімділігі мен сапасын жоғары-латуды көздейді.

Қашықтықтан оқыту ұғымын кең мағынада алсақ, бұл-тыңдаушылар мен оқытушылардың бір-бірінен кеңістікте алыстатылған оқу формасы. Ал, тармағынадағы қашықтықтан оқу ұғымы тыңдаушылар мен оқытушылар арасындағы, сонымен қатар тыңдаушылардың өзара белсенді ақпаратпен алмасуын қарастыратын және жоғарғы дәрежедегі қазіргі жаңа ақпараттық технологияларды (аудио-визуальды құралдар, дербес компьютерлер,

телекоммуникация құралдары, т.б.) пайдаланатын белгілі бір тақырыптар, оқу пәндері бойынша ұйымдастырылатын оқу процесі.

Қашықтықтан оқытуды ұйымдастырудың әр түрлі технологиялары бар:

Кейс-технология - оқытушы-тьюторлардың дәстүрлі және қашықтықтан консультацияларды ұйымдастыру кезінде мәтіндік, аудиовизуальды және мультимедиялық оқу-әдістемелік материалдарды жинау және оларды пайдаланушылардың өз бетінше меңгеруі үшін жіберуге негізделген.

Кейс технологиясы (ағылшынның case—портфель) оқытуда жасалынған әдістемелік материалдармен іске асырылады.

Кейс-технология арналған материалдар түрлері мыналар:

1. Әдістемелік нұсқалар. Оқу құралдары мен глоссарий. Оқушыларға оқужоспарындағы пәндер бойынша электрондық тасымалдауышта (CD-ROM) оқу-әдістемелік материалдардың кешені (кейс) беріледі. Кешенді даярлауда ұжымдық әдістер, жобалау әдістері пайдаланылады. Мұндай әдістер тыңдаушылардың белсенділігін арттыруға, шығармашылық қабілеттерін белсендіруге

2. Жұмыс дәптері.

3. Анықтама.

4. Оқу, аудио, бейне материалдары.

5. Бақылау және емтихан материалдары.

Қашықтықтықтан оқытуға арналған кейстердің сапалық қасиеттері:

- курстың терминдер мен ұғымдарына арналған гипертекстік құрылымы;

- пайдаланушыға ыңғайлы құрылым – мұғалім материалды беру реті мен бейнелеудің бірнеше түрін таңдай алады. Сол арқылы бір оқу материалын әр түрлі аудитория үшін әдістемелік қажеттілік болса әр түрлі түрде беру мүмкіндігі бар.

- Кейстің құрамына белгілі бір нормативті талаптар жоқ. Кең таралған документтер мен дыбыс, анимация, графикалық кірістірулер, слайд-шоу пайдаланылады.

- Оқушы оқулықтың кез келген бетін қағазға шығара алады.

- Оқушы оқу материалдарына кез келген әдіспен қол жеткізе алады (Интернет, CD-ROM).

- Оқулыққа кіріктірілген білімді тексеру жүйесі бар.

- Оқулық бетінен Интернет ресурстарына қол жеткізуге болады.

Желілік –технология - білім алушы, оқытушылар, әкімшілік арасындағы интерактивті өзара әсері мен оның оқу-әдістемелік құралдармен жабдықталуын қамтамасыз етуде телекоммуникациялық желіні қолдануға негізделген;

Оқытудың желілік –технологиясына жатады:

- Интернет желісін пайдалану;

- Электрондық поштаны пайдалану;

- Телекоммуникациялық құрылғыларды пайдалану;

- Мультимедиамен жабдықталған, Интернетке шығу мүмкіндігі бар желелік компьютерлік класс;

Электронды почта тыңдаушыларға курстың негізгі мәселелері бойынша конфиденциалды хат жазысуға мүмкіндік береді. Электронды почта арқылы ақпаратты жоғары жылдамдықпен жіберу мүмкіндігінің арқасында тыңдаушыға көмек дер кезінде, сұранысты алған соң бірден көрсетіледі. Интернет көмегімен тыңдаушылармен кері байланыс орнатып қана қоймай, олардың оқу қызметін бақылауға, бағалауға болады.

Қашықтықтан оқыту технологиясы бойынша оқытушының негізгі міндеті білім алушының келесі түрдегі орындалатын өз бетінше жұмысын басқару болып табылады: туындайтын мәселелерді қарастыру; мақсат пен міндеттерді қою; білім, тәжірибелерді беру; ұйымдастыру қызметі; білім алушылардың арасында өзара байланысты ұйымдастыру; оқу процесін бақылау. Тыңдаушылар қашықтықтан оқыту кезінде білім беру процесінің негізін қолайлы уақытта, ыңғайлы орында, тиімді темптегі өз бетінше жұмыс құрайды. Сондықтан тыңдаушылар өз бетінше жұмыстың техникасы мен әдістемесін, жоғарғы деңгейде білімді өз бетімен толықтыру негіздерін меңгеруі қажет. Сонымен бірге нәтижелі түрде оқу үшін жаңа ақпараттық технологияның құралдарымен жұмыс істей білуі тиіс.

Ынтымақтастықта оқыту технологиясы дәстүрлі сыныптық-оқу жүйесінің баламалы нұсқасы ретінде пайда болды. Ынтымақтастықта оқыту кезінде оқу процесіне әсер ететін басты күш ұжымның, оқу тобының ықпалы болды, бұл дәстүрлі оқыту кезінде іс жүзінде мүмкін емес. Мәселен ватсап желісі бойынша тапсырмаларды ортаға салып талдауға болады. Ынтымақтастықта оқыту кезінде келесі міндеттер шешіледі: Егер оқушы ұжымның басқа мүшелерімен әлеуметтік байланыс орната білсе, ол жақсы оқиды; Ұжымның басқа мүшелерімен қарым-қатынас жасау қабілетіне оқушылардың сауатты және логикалық жаза алуына байланысты; Әлеуметтік қарым-қатынас барысында оқушылар арасында белгілі бір білімді меңгерген және бір-бірімен қарым-қатынас, бірлескен танымдық іс-әрекет процесінде жаңа білім алуға дайын адамдардың оқу қоғамдастығы құрылады.

Ынтымақтастықта оқыту - бұл бірлескен (бөлінген, бөлінген) тергеу, нәтижесінде оқушылар бірігіп жұмыс істейді, жаңа білімді дамытып, объективті болмысты ашпай, білімді дайын түрде тұтынады. Топта жұмыс істеу. Оқытушы оқушыларды топтарға бөледі және оларға тапсырма береді (электронды пошта арқылы, ақпаратты сайтта және т.б. интернет желілері арқылы). Бұл тапсырмада зерттеуге арналған жалпы тақырып (проблемалық жағдай, тақырып бойынша жеке сұрақтар және т.б.) беріледі.

Сын тұрғысынан ойлауды дамыту технологиясы. Сын тұрғысынан ойлауды дамыту бағдарламасы әлемнің түкпір-түкпірінен жиналған білім берушілердің бірлескен еңбегі деп түсінуіміз керек. Философиялық және дидактикалық тұрғыдан білім алушылардың аналитикалық талдауы мен ойлауын дамытуды мынадай жүйеде жүргізіледі:

- заттар мен құбылыстарды талдау (анализ) және жинақтау (синтез);
- нақты пайымдау;
- логикалық ойлау;
- дәлел келтіру;

- мысалдармен ойды бекіту;
- қорытындылау.

Сын тұрғысынан ойлау ұғымын белгілі бір идеяларды қабылдай отырып, оның неге қатысты екенін зерттеу, оларды жеңіл септикалық ойларға қарсы қоя білу, салыстыра алу, сол идеяларға қарсы көзқарастармен тепе-теңдікте ұстап зерттеу, оларға сеніммен қарау деп түсіндіреді авторлар. Сын тұрғысынан ойлау - сынау емес, шындалған ойлау. Бұл дендейдегі ойлау тек ересек адамдарға, жоғарғы сынып білім алушыларына ғана тән деп ойлау аса дұрыс түсінік емес. Жас балалардың да бұл жұмысты дұрыс ұйымдастырған жағдайда өз даму деңгейіне сәйкес ойы шындалып, белгілі бір жетістіктерге жетері сөзсіз. Қашықтықтан оқыту кезеңінде Сын тұрғысынан ойлауды дамыту технологиясы мен оның стратегиялық әдістерін қолдану тиімді нәтиже береді.

Сын тұрғысынан ойлауды дамыту технологиясы бойынша сабақ құрылымы:

Бұл құрылым 3 деңгейден тұратын оқыту мен үйретудің моделі. Білімнің болашақта пайдаға асуы, қажетке жарауын қалыптастырады. Көп ақпаратты талдай, жинақтай отырып, ішінен қажеттісін алуға үйретеді. Сын тұрғысынан ойлауды дамыту технологиясы бойынша сабақ құрылымы үш кезеңнен тұрады:

1. Қызығушылықты ояту.
2. Мағынаны ажырату.
3. Ой толғаныс.

1. Қызығушылықты ояту.

Үйрену процесі - бұрынғы білетін мен жаңа білімді ұштастырудан тұрады. Үйренуші жаңа ұғымдарды, түсініктерді өзінің бұрынғы білімін жаңа ақпаратпен толықтырады, кеңейте түседі. Сондықтан да сабақ қарастырғалы тұрған мәселе жайлы білім алушы не біледі, не айта алатындығын анықтаудан басталады. Осы арқылы ойды қозғау, ояту, ми қыртысына тітіркенгіш арқылы әсер ету жүзеге асады. Бұл кезеңде әрекеттің танымдық түрлері орын алады. Бұл білім алушыны өз білімін талдап, жаңа тақырып бойынша ойлауға белсендендіреді. Соның ішінде ең бастысы, білім алушы белсенді әрекеті арқылы өз білімін анықтайды, яғни, бар біліміне жаңа білім қосады. Екінші мақсаты-білім алушылардың өздерін белсендендіру. Өйткені үйрену-енжарлықтан гөрі белсенділікті талап ететін іс-әрекет екені даусыз. Білім алушы өз білетінін еске түсіреді, қағазға жазады, көршісімен бөліседі, тобында талқылайды. Яғни, айту, бөлісу, ортаға салу арқылы оның ойы аршылады, тазарады. Осылайша шындалған ойлауға бірте-бірте қадам жасала бастайды. Білім алушы бұл кезеңде жаңа білім жайлы ақпарат жинап, оны байырғы білімімен ұштастырады. Білім алушылар тек тыңдаушы ғана емес, өз ойларын белсенді білдірушілер де. Сонда білім алушылар өз білімдерін, ұғымдарын белсенді ойлау, жазу және оқу арқылы білдірулері қажет. Терең ұғыну бар ақпарат пен жаңа ақпараттың байланысы қызығушылықтың үшінші мақсатына жатады да, ол аналитикалық ойлау болып табылады. Дәл осы кезде тақырыптың мақсатын білім алушының өзі ашады. Осы кезеңге қызмет

ететін “Топтау”, “Түртіп алу”, “Ойлану”, “Жұпта талқылау”, “Болжау”, “Әлемді шарлау” т.б. әдістер (стратегиялар) жинақталған.

II. Мағынаны ажырату.

Мағынаны тану (түсіне білу) – бұл ойлау мен үйренуге бақытталған бағдарламаның екінші кезеңі. Бұл кезеңде білім алушының іс-әрекетінің барлық түрлері қамтылады, үйренуші жаңа ақпаратпен танысады, тақырып бойынша жұмыс істейді, тапсырмалар орындайды. Оның өз бетімен жұмыс жасап, белсенділік көрсетуіне жағдай жасалады. Білім алушылардың тақырып бойынша жұмыс жасауға көмектесетін оқыту стратегиялары бар. Яғни, оның жаңа тақырыпқа көшуі, оны зерттеуі, оқуы, жазуы, тәжірибе жасауы. Білім алушы оқып отырып жаңа ақпараттың өзіндік түсініктемесін кіріктіре алады. Білім алушылардың тақырып бойынша жұмыс жасауға көмектесетін оқыту стратегиялары бар. Тақырыппен танысқанда алған ақпаратты айқындау, сұрақ қоюлары, түсініксіз жаңа ақпаратқа ескертпе жасаулары мүмкін. Бұл кезең – сабақтың ең негізгі кезеңі. Себебі жаңа тақырыпты түсіну, оны ары қарай дамыту, ой елегінен өткізіп, керекті ақпарат ретінде қолдану осы кезеңге байланысты. Тағы бір айта кететін жағдай, білім алушылардың өз түсінігі болса, онда олар жаңа ақпаратты белгілі ақпаратпен біріктіріп қолдана біледі. Бірте - бірте ескі мен жаңаның арасында байланыс орнайды.

III. Ой толғаныс.

Күнделікті оқыту процесінде білім алушының толғанысын ұйымдастыру, өзіне, басқаға сын көзбен қарау, баға беру назардан тыс қалып жатады. Одан гөрі, үйге тапсырма беру, оны түсіндіру, баға қою сияқты шараларға уақыт жіберіп аламыз. Сын тұрғысынан ойлауды дамыту бағдарламасында бұл сабақтағы аса қажетті мәнді, маңызды әрекет болып табылады. Дәл осы кезеңде үйренуші не үйренгенін саралап, салмақтап, оны қандай жағдайда, қалай қолдану керектігін ой елегінен өткізеді. Белсенді түрде өз білім үйрену жолына қайта қарап, өзгерістер енгізеді, яғни нағыз білім шыңына көтеріледі, үлкен әлемге енеді. Сол білім арқылы өзінің өзгергенін сезінеді., өзгеше сенім, тәрбиелік, даналыққа бастау алады. Толғануды тиімді етуге лайықталған “Бес жолды өлең”, “Венн диаграммасы”, “Еркін жазу”, “Семантикалық карта”, “Т кестесі” сияқты стратегиялар әр сабақтың ерекшелігіне, ауыр-жеңілдігіне қарай лайықтала қолданылады. Олар білім алушылардың бір-бірімен ой алмастыруын, ой түйістіруін қамтамасыз етеді. Әр білім алушы өз шығармашылығын көрсете алады. Бұл кезеңде білім алушылар оқып білгендерін, үйренгендерін топтайды, белсенді түрде өз ұғымдарын жаңамен ұштастырып қайта құрады. Нақты осы кезеңде білім алушылар бар білімдерінің негізінде жаңа білімді дұрыс пайдалана алады. Дәл осы кезеңде алған білімдері бекітіледі. Бұны іске асырудың маңызды сәттері бар. Ең негізгісі, білім алушылар өз ойлары мен ұғымдарын алған ақпараттары арқылы білдіреді. Ұғынудың зерттелуі мен тереңдігі шынайы тұлғалық болып табылады. Білім алушылар ойында қалатыны: өз тәжірибесі, меншікті білімі, ұғыну қоры мен сөздік қоры. Ой толғаныс кезеңінің тағы бір сәті білім алушылардың бір-бірімен өзара ой алмасуы. Соның аясында сөздік қоры байиды, білім алушылар арасында кейбір мәселелерді шешуде келіспеушілік болғанымен, ой алмасу

білім алушылардың бар ақпарат бойынша өзіндік пікір мен ұғымын құрастыруға көмегін тигізеді. Білім алушылар пікір алмасу барысында талқылаудың түрлі варианттарын ұсынады.

Сабақтың кезеңдерін айқындау үшін мұғалім қажетті, мазмұнды сұрақтарды қоя білуі керек. Әр кезеңнің маңыздылығына қарай сұрақтар мынадай болып қойылады. Қызығушылықты ояту кезеңіндегі сұрақтар: Сабақтың тақырыбы қандай деп ойлайсыңдар? Бұл жайлы не білесіңдер? Не күтесіңдер, нені білгілерің келеді? Не үшін білгілерің келеді? Мағынаны ажырату кезеңінде білім алушылар өз білімдерінен жауап іздейді. Сабақта қолданылатын материал арқылы ақпаратты өздері тауып қолданады. Ой толғаныс кезеңіне қолайлы сұрақтар: Жаңадан не білдіңдер? Не үйрендіңдер? Тағы не білгілерің келеді? Сын тұрғысынан ойлау бағдарламасын мұғалімнің ролі қандай дейтін болсақ, ол үйрену процесінде білім алушыларға серік болып, бірге жұмыс жасап, оларға сеніммен қарап өз ойын, ақылын көрсете сөйлеуге қолдау көрсетіп отырады. Бүкіл қайнаған істің ортасында білім алу (үйрену) ісін ұйымдастырушы деуге болады.

Қашықтықтан оқытуда сын тұрғысынан ойлауды бағалау.

Ал білім алушылардан осыған байланысты:

- сенімділікпен жұмыс жасау;
- бар ынтасымен оқуға берілу;
- пікірлерді тыңдау, құрметтеу;
- өз пікірін ашық білдіруді талап ету қажет.

Тек сонда ғана олар қашықтықтан оқытуда өз білімдеріне сенімділіктері артады:

- Мен осы мәселе туралы не ойлаймын?
- Осы мазмұннан алған ақпарат менің бұрынғы осы мәселе туралы білетініме сәйкес пе?
- Осы ақпаратты үйрене отырып мен бірдеңе жасай аламын ба?
- Маған бұл жаңа ойлар, идеялар қаншалықты әсер етті?
- Деген сауалдар төңірегінде ойлауға үйренеді.

Сын тұрғысынан ойлауды дамытатын оқыту жағдайлары мен әдістері бар. Жоба 80-ге жуық стратегиялардан тұрады.

Проблемалық оқу технологиясы мұғалім басшылығында өтетін білім алушылардың оқу міндеттерін шешуге орайластырылған өзіндік ізденіс іс-әрекеттерін ұйымдастыруға негізделеді. Оқу ізденістері барысында білім алушыларда жаңа білім, ептілік және дағдылар қалыптасып, қабілеттері, танымдық белсенділігі, қызығуы, ой-өрісі, шығармашыл ойы және басқа да тұлғалық маңызды сапалары дамиды. Жалпы түрінде проблемалық технология сипаты келесідей:

Педагог білімді дайын күйінде ұсынбай, білім алушылар алдына міндет (проблема) қояды, оған қызықтырады және оның шешу әдіс-тәсілдерін табуға ынталандырады. Ал білім алушылар мұғалімнің тікелей басшылығында не өз бетінше олардың шешімін табудың жолдары мен әдістерін зерттейді, яғни болжам түзеді, оның шынайылығын тексеру тәсілдерін белгілейді әрі

талқылайды, дәйектейді, нәтижелерін талдайды, пікір жүргізеді, дәлелдейді. Проблемалық оқу басқа да технологиялар сияқты өзінің ұнамды да болымсыз тараптарына ие. Оның тиімділігі: қашықтықтан оқытуда білім алушыларға тек қажетті білім, ептілік және дағдылар жүйесін меңгеруге жәрдемдесіп қоймастан, олардың ақыл-ой дамуына жол ашады, өз шығармашылық қуатымен берік білім қалыптастыруға көмектеседі, өз оқу еңбегіне қызығу ұмтылысын дамытады, оқу нәтижесінің бекінуін қамтамасыз етеді. Кемшілігі : жоспарланған нәтижеге жету көп уақытты талап етеді, сонымен бірге, білім алушылардың танымдық іс-әрекеттерін жүйелі басқару қиын.

Сонымен, қашықтықтан оқыту — адамның білім алуға және ақпарат алуға деген құқықтарын іске асыратын үздіксіз білім беру жүйесі нысандарының бірі ретінде мамандардың негізгі қызметін атқара жүріп білімін, біліктілігін арттыруға мүмкіндік береді.

XXI ғасырда білім беру саласына жаңа ақпараттық коммуникациялық технологиялар, сандық білім беру ресурстары кеңінен енгізілуде. Оқушылардың пәнді оқуға қызығушылығын арттыру мақсатында сандық технологиямен жұмыс жасау арқылы әртүрлі дағдыларды қалыптастыруға болады. Өзім сабақта келесідей сандық білім беру ресурстарын тиімді пайдаланым. Атап айтар болсақ, Quizizz, Triventy, kahoot, Wizer.me, Learningapps, Onlinetestpad, Quizalize, Quizlet, Wordwall, Classtime және т.б. Quizizz Kahoot-ке өте ұқсас оқушыларды бағалаудың интернет құралы болып табылады, бірақ кейбір айырмашылықтары бар.

Біріншіден, сыныпта викторинаны іске қосқан кезде оқушылар өз қарқынымен қозғала отырып, сұрақтарға жауап береді және осы орайда олар басқа қатысушылардың жауап беру жылдамдығына тәуелді болмайды.

Екіншіден, Quiz-да құрастырылған викторинаны орындауды жоспарлап қоюға болады, яғни оны үй жұмысы ретінде ұсынуға болады.

Үшіншіден, «уақыт» параметрін алып тастау мүмкіндігі бар, сонда оқушы өтіп бара жатқан уақыт туралы емес, берілген сұрақ төңірегінде асықпай ойлана алады.

Бұл құралдың көмегімен мыналарды жүзеге асыруға болады:

- ✓ оқу және үйрену үдерісін қолдау;
- ✓ ойындар мен викториналар өткізу;
- ✓ жарыстар ұйымдастыру;
- ✓ тест жүргізу;
- ✓ үй жұмысын жүргізу;
- ✓ әр оқушының нәтижелерін бақылау;
- ✓ әр оқушыға автоматты түрде кері байланыс беру.

Triventy - ойындар мен викториналар өткізуге арналған тегін сандық білім беру ресурсы. Интербелсенді тақта орналасқан кабинетте Triventy сандық білім беру ресурсын қолдану өте қолайлы болып табылады. Оқушылар викторинаға қосылу үшін triv.in сілтемесіне өтіп, викторинаға тіркелген кодты енгізіп қосыла алады.

Мұғалім оқушылардың ойын процесін және оқушылардың ойын барысындағы

нәтижесін офлайн режимде интербелсенді тақтада бақылап, кері байланыс бере алады. Бұл құралдың көмегімен мыналарды жүзеге асыруға болады:

- ✓ ойындар мен викториналар өткізу;
- ✓ жарыстар ұйымдастыру;
- ✓ тест жүргізу;
- ✓ әр оқушының нәтижелерін бақылау; [1].

Kahoot — кез-келген оқу пәні мен кез-келген жасқа сай келетін ойын түрінде оқытуға арналған тегін платформа. Оның көмегімен тест, сауалнама, оқу ойынын жасауға немесе білім марафонын ұйымдастыруға болады.

Қосымша жұмыс үстелі нұсқасында да, смартфондарда да жұмыс істейді. Kahoot қосымшасының көмегімен онлайн сауалнамалар, пікір-таластар және викториналар жасауға және жүргізуге болады.

Kahoot-та жасалған тапсырмалар оларға суреттерді және тіпті, бейнефрагменттерді қосуға мүмкіндік береді. Викториналарды, тестілерді орындау қарқыны әр сұрақ үшін уақыт шегін енгізу жолымен реттеледі. Бқыласы болған жағдайда мұғалім қойылған сұрақтардың жауаптары үшін балл енгізе алады: дұрыс жауаптары және жылдамдығы үшін. Табло мұғалім компьютерінің мониториянда көрсетіледі.

Тестілеуге қатысу үшін оқушылар сервисті ашып, мұғалімнің өз компьютерінен ұсынатын PIN-кодты енгізуі керек. Оқушы үшін өз құрылығысынан дұрыс жауапты таңдауыңғайлы. Жауап нұсқалары геометриялық фигуралармен беріледі .

Wizer.me тегін, қолдануға оңай, тапсырмалар мен жаттығулары бар, соның ішінде бейнеролик негізінде әзірленген, интерактивті жұмыс парақтарын жылдам жасауға арналған жылдам құрал.

Wizer қашықтан оқытуда оқушылардың үй жұмыстарын орындау, сыныпта компьютер мен интерактивтік тақтада тиімді жұмыс істеу мақсатында интерактивті жұмыс парақтарын құрастыруға және қолдануға мүмкіндік береді.

Wizer-де интерактивті тапсырмаларды бірнеше жолмен құрастыруға болады.

- ✓ ашық жауабы бар сұрақ;
- ✓ балама тест;
- ✓ бейнероликке, суретке комментарий жазу;
- ✓ сәйкестік тестілері;
- ✓ сәйкестендіру/реттілікті анықтау тапсырмалары;
- ✓ кестені толтыру;
- ✓ мәтіндегі бос орындарды толтыру;
- ✓ суретке түсініктеме толтыру;
- ✓ бос орындарды толтыруды көздейтін сандық диктант [1].

Learning Apps — интерактивті модульдер (қосымшалар, жаттығулар) арқылы оқу процесін қолдауға арналған қосымша.

Бұл онлайн-сервис модульдер құруға, оларды сақтауға және пайдалануға, педагогтер арасында еркін алмасуды қамтамасыз етуге, білім алушылардың жұмысын ұйымдастыруға (соның ішінде, жаңа модульдерді құру бойынша) мүмкіндік береді.

Learning Apps үлгілері функционалдық белгілері бойынша топтастырылған:

✓ Таңдау — дұрыс жауапты таңдауға арналған жаттығулар;

✓ Бөлу — сәйкестікті анықтауға арналған тапсырмалар;

✓ Бірізділік — дұрыс бірізділікті анықтау;

✓ Толтыру — қажетті жерлерге дұрыс жауапты қоюды талап ететін жаттығулар;

✓ Онлайн ойындар — оқушы компьютермен немесе басқа оқушылармен жарысатын жарыс-жаттығулар.

Тапсырманы құрастырып, оны бірден жариялауға немесе жеке пайдалану үшін сақтауға болады. Дайын ресурстар тіркелмеген қолданушылар үшін де қолжетімді.

Onlinetestpad – тест тапсырмаларын, кроссворд, сканворд, сауалнама, логикалық ойындар құрастыруға арналған тегін көпфункционалы веб-сервис.

Веб-сервистің артықшылықтары:

✓ Тегін сервис;

✓ Тест құрудың 14 түрлі жолы және сауалнама өткізудің 10 түрлі жолы қарастырылған;

✓ Сервер жүйесінің баптауларының икемділігі:

✓ Тиімді кері байланыс;

Веб-сервис келесідей бөлімдерден тұрады:

✓ Сауалнама конструкторы;

✓ Сөзжұмбақ конструкторы;

✓ Комплексті тапсырмалар;

✓ Қашықтан оқыту және тестілеу жүйесі; [2].

Quizalize ойындар мен викториналар өткізуге арналған тегін сандық білім беру ресурсы. Өзінің функциясы жағынан Kahoot, Socrative, Triventy, Quizizz сандық білім беру ресурстарына ұқсас болып келеді. Quizalize-де викторина құрастыру өте қарапайым әрі түсінікті болып келеді.

Алдымен өзіңіздің викторинаңызға атау беріп, қандай пәнге қатысты екенін көрсетсеңіз жеткілікті. Викторинаға 4 жауап нұсқасына дейін қосуға, әр сұрақтың қасына сурет тіркеуге болады. Әр сұраққа жауап беруге 5 секундтан 120 секундқа дейін уақыт шектеуін қоя аласыз.

Оқушылар Quizalize сайтына өтіп өзінің аты-жөнін және викторина кодын енгізіп ойынға қосыла алады. Әр бір дұрыс жауапқа оқушыларға ұпай берілед.

Quizlet — ақпаратты оңай есте сақтаудың түрлі жолдарын ұсынып, тест тапсырмаларын құрастыруға арналған веб-сервис. Мұғалім өзінің интерактивті жаттығуларын карточкалар түрінде құрастырып оған сурет және аудиофайл тіркеп, дайын интерактивті жаттығуын оқушыларға ойын түрінде орындатқыза алады.

Quizlet-пен жұмыстың маңыздылығы:

✓ тез арада негізгі мәліметтер есте қалады;

✓ өз білімін тексереді;

✓ уақыт пен жылдамдыққа жұмыс жасайды;

✓ қызығушылығы артады.

Quizlet-те өз тапсырмаларымыз бен карточкаларымызды дайындау үшін өзіміздің жеке кабинетіміз болу керек [3].

Wordwall интерактивті жаттығуларды құрастырып және дайындаған интерактивті жаттығуларды баспа құрылғысынан шығаруға мүмкіндік беретін көпфункционалы онлайн вебсервис. Сервистің тегін нұсқасында тапсырмалардың 18 түрлі үлгісі берілген. Құрастырған интерактивті жаттығуларды ғаламторға қосылу мүмкіндігіне ие кез келген құрылғыда ашуға болады (компьютер, планшет, смартфон, интербелсенді тақта).

Wordwall-де интерактивті тапсырмаларды бірнеше жолмен құрастыруға болады.

- ✓ ашық жауабы бар сұрақ;
- ✓ сәйкестік тестілері;
- ✓ сәйкестендіру/реттілікті анықтау тапсырмалары;
- ✓ кестені толтыру;
- ✓ мәтіндегі бос орындарды толтыру;
- ✓ бос орындарды толтыруды көздейтін сандық диктант [4].

Classtime интербелсенді оқу қосымшаларын құрастыруға арналған, сыныптың оқу процесіне сараптама жасап, әр оқушымен жеке дара жұмыс жасау мүмкіндік беретін платформа.

Classtime оқушылардың білім деңгейін анықтау, оқушыларды топтық жұмысқа тарту, қатемен жұмыс орындатқызуда таптырмас құрал. Classtime-ды пайдалана отырып ұстаздарға сабаққа тиімді дайындалуға мүмкіндік туады.

✓ Ұстаздар оқушыларға белгілі бір тақырып бойынша интерактивті оқу материалын құрастыра алады, немесе басқа әріптестерінің дайын материалдарын пайдалана алады;

✓ Оқушылар сілтеме арқылы оқу материалына өтіп, тапсырмаларды орындайды;

✓ Мұғалім әр оқушының оқу үлгерімін бақылап, кері байланыс бере алады.

Сандық білім беру ресурстары мұғалімге оқытудың әр түрлі мақсаттары үшін оқу материалын қалыптастыруға мүмкіндік береді. Сандық білім беру ресурстарымен жұмыс жасау ұстаздарға жаңа мүмкіндіктерге жол ашады.

Білім берудің жеке, шығармашылық телекоммуникациялық сипаты — Қашықтықтан оқытудың осы түрінің негізгі белгілері, ал оның мақсаты - қашықтағы оқушының шығармашылық көрінісі. Қашықтықтан оқыту интернет-біліммен тығыз байланысты, бірақ онымен бірдей емес және ұғымдар тұрғысынан екінші - бұл жаһандық ресурстарды қолдана отырып оқытудың техникалық және технологиялық ерекшеліктерін қатаң реттейтін бірінші түрдің айырмашылығы.

Интернеттегі оқыту міндетті түрде оқытушы мен студенттердің қашықтығын білдірмейді. Мысалы, олардың барлығы желіге қосылған компьютерлік сыныпта оқи алады.

Қазіргі уақытта Қашықтықтан оқытудың ұйымдастырушылық және педагогикалық мүмкіндіктері электронды пошта, тақырыптық тарату тізімдері, электронды журналдар, Usenet 174 конференциялары, чат, ICQ, веб-

конференциялар, zoom, whatsApp, bilim land DARYN.KZ хабарландыру тақталары және т.б. сияқты барлық қол жетімді оқыту платформалары қызметтердің көмегімен жүзеге асырылады. Жалпыға қол жетімді құралдардан басқа,

Қашықтықтан оқытудың көптеген ұйымдастырушылық және педагогикалық міндеттерін жан-жақты шешуге мүмкіндік беретін көптеген арнайы бағдарламалар бар. Өзімнің алған іс – тәжірибемен бөлісе кететін болсам. Мен өз сабақтарымда қолданылатын және сабақ беру барысында қолдануға ұсынатын оқыту платформалары жетерлік.

Мысалы,

➤ LearningApps <http://www.learningapps.org/> LearningApps.org оқыту мен оқытуды қолдау үшін құрылған шағын интерактивті жаттығулар арқылы. Бұл жаттығулар интернетте жасалады және болашақта болуы мүмкін пайдаланылған және білім беру процесінде. Құру үшін осындай сайтта бірнеше жаттығулар бар (жаттығулар жіктеу, бірнеше таңдау тестілері және т.б.). Деректер жаттығулар Толық оқу бөлімдері емес және оқу сценарийіне интеграциялануы керек.

➤ Quizlet <https://quizlet.com/> Сервисі құруға флешкарты және ойын болады кез келген оқу кезеңі немесе кез келген оқу кезеңі үшін пән. Quizlet көбінесе оқуға арналған қызмет ретінде қарастырылады шетелдік сөздер.

➤ Оқушылар Google <http://www.docs.google.com/> құжаттарында бірлесіп жұмыс істей алады тапсырмалармен немесе жеке.

➤ Wizer <http://app.wizer.me/> Wizer көмегімен сіз керемет дизайн жасайсыз интерактивті тапсырмаларды қамтитын және сізге мүмкіндік беретін жұмыс парақтары мұғалім оқушыларға тез кері байланыс береді.

➤ H5P Интерактивті тапсырмалар жасауға болатын Платформа өзін-өзі тексеру, кезкелген талғамға сай. Тапсырмалар беріледі оқушыларға сілтеме бойынша.

➤ Teacher.Desmos Математика мұғалімдері үшін. Бұл Орта барлық топтарға сәйкес келеді сандық құралдар: оқу материалдарын құру, мониторинг, өзін-өзі тексеру, кері байланыс. Математика мұғалімі әзірлейді интерактивті тапсырмалар, содан кейін жұмыс істеуге мүмкіндік береді оқушыларға және бақылайды, олардың қызметін нақты уақыт режимінде.

➤ Classtime Платформаның ұраны-мұғалімдерге жұмыс істеуге көбірек уақыт ашық сабақтар өткізді. Интерактивті материал жасауға арналған ыңғайлы сервис әр түрлі типтер (викторина, шын / жалған, жіктеу, сұрыптау, мәтінді таңдау) және оқу процесін бақылау. Кірістірілген LaTeX функциясын қолдана отырып, сіз кіре аласыз математикалық формулалар.

➤ Direct Poll Бұл қызметте сіз келесі түрде сауалнама жасай аласыз секундтар. Студенттерден кері байланыс алу үшін оны пайдаланыңыз. Сұрақтар рефлексивті, тәрбиелік немесе мақсатпен құрылуы мүмкін дауыс беруді өткізу тәртібі.

➤ Triventy Triventy сізге таныс тұжырымдаманы қолданады Kahoot немесе Quizizz арқылы. Мұғалім тест немесе викторина жасай алады ал оқушылар сұрақтарға өздерінен жауап бере алады мобильді құрылғылар немесе ноутбуктер. Дұрыс жауаптар үшін ұпайлар беріледі. Қосымша ұпайлар жауап жылдамдығы үшін есептеледі. Оқушылар викторинаға өту арқылы қосыла алады Triv.in және кейін ойынға тағайындалған PIN кодын енгізіңіз.

➤ ClassPoint бейнеконференц байланыс жүйесі. Мұғалім бір уақытта одан алыс студенттердің 12 бейнесін көреді және студенттерге бірдей көруге мүмкіндік береді. Қашықтағы қатысушылардың әрқайсысы сөйлей алады және оны бүкіл "сыныпта" естиді. Оқушылар бірлескен дауыстық пікірталасқа қатысады, бір уақытта төрт адамға дейін сөйлесе алады. Мұғалім сабақтарды интернет арқылы өткізеді, материалды жалпы "тақтада" түсіндіреді. Мәтіндік чатты мұғалім студенттермен жалпы сөйлесу үшін немесе олардың бірімен құпия сөйлесу үшін, сондай-ақ ашық талқылау үшін пайдаланады. "Назар аудару" деп аталатын нәрсе мұғалімге бір немесе бірнеше студенттерді "шақыруға", ал оқушыларға мұғалімнен оларды шақыруды сұрауға мүмкіндік береді. Олар оқытушыдан "назар аударуды" сұрай алады, ал олар сұраудың міндетті емес мәртебесін көрсетеді (шұғыл, шұғыл емес және т.б.).

Мұғалім барлық оқушылардың қажеттіліктерін көріп, олардың қызметін бақылайды және т.б. аталған телекоммуникациялық және ақпараттық құралдар негізінде әртүрлі педагогикалық қызмет түрлерін қолдануға болады. Мысалы, қашықтықтан іскерлік ойындар, зертханалық жұмыстар мен практикумдар, қолжетімсіз объектілерге виртуалды бару, виртуалды экскурсиялар, оқушылардың, сондай-ақ педагогтердің бір-бірімен компьютерлік хат алмасуы, электрондық бюллетеньдерді шығару және тағы басқалар. Бұл қаражат жеке де, кешенде де жұмыс істей алады. Мысалы, студенттерге білім беру мәселесі қойылған дәріс материалдары ұсынылады.

Әр оқушы оны шешіп, нәтижелерін барлық сыныптастарына жібереді. Бұл шешімдер электрондық пошта арқылы салыстырылады және талқыланады; студенттерге сұрақтар, Пікірлер, Пікірлер алмасады. Педагог оқушыларға ICQ бойынша зерттелетін саладағы мамандармен байланысу мүмкіндігін қамтамасыз етеді. Нәтиже-туындаған сұрақтарды тұжырымдау және оқу веб-серверіне орналастырылған тақырып бойынша негізгі мәселелерді ұжымдық таңдау.

Оқыту нәтижелерін бақылауды және өлшеуді цифрландыру

Цифрландыру – бәсекеге қабілетті экономиканы дамытуды және халқының тұрмыс сапасын жаңа деңгейге көтеруді мақсат тұтқан әлем мемлекеттері жаппай ұстанып отырған тренд. Аталған айтулы үрдіске ілеспеген, ең бастысы бел шешіп кіріспеген жағдайда, мемлекеттің болашағы бұлыңғыр болатындығы көрсетілген.

2018-2022 жылдарға арналған «Цифрлы Қазақстан» мемлекеттік бағдарламасы бес бағытты қамтиды.

Біріншісі – экономика салаларын цифрландыру. Бұл бағыт еңбек өнімділігін өсіру және капиталдандыруды арттыруды мақсат тұтып, серпінді технологияларды пайдалану арқылы экономиканың дәстүрлі салаларын түрлендіруді көздейді.

Екіншісі – «Цифрлы мемлекетке көшу». Бұл бағыт мемлекеттік қызмет көрсету саласын жаңа сапаға көтеруді мақсат етеді; қағаз жүзіндегі жұмыстар электронды нұсқаға көшірілуімен ерекшеленбек.

Үшіншісі – «Цифрлы Жібек жолын жүзеге асыру». Бұл бағыт мәліметтерді беру, сақтау және өңдеудің жоғары жылдамдығына қол жеткізуді міндет етіп қойған.

Төртіншісі – «Адам капиталын дамыту». Бұл бағыт бойынша «білім экономикасына» көшу үшін креативті қоғам құру қолға алынады.

Бесіншісі – «Инновациялық экожүйені құру». Бұл бағытқа сәйкес бизнес, ғылыми орта және мемлекет арасында тұрақты байланыс орнатылып, технологиялық кәсіпкерлік пен инновацияны дамытуға қолайлы жағдай жасау мәселелері қамтылып отыр.

Білім саласындағы цифрландыру мәселесі «Цифрлы Қазақстан» мемлекеттік бағдарламасының төртінші бағытына, АДАМ КАПИТАЛЫН ДАМЫТУ үрдісімен сабақтасады. «Адами капитал» ұғымын алғаш рет ғылыми ортаға енгізген Нобель сыйлығының иегері, экономист Теодор Шульц терминге «Адам бойындағы барлық қабілет туа бітеді немесе өмірлік дағдымен қалыптасады. Тиісті қаржы бөлу арқылы дамытылатын адам бойындағы туа және жүре қалыптасқан құнды қабілеттерді адами капитал дейміз» сынды анықтама берген-ді. Ендеше капитал дегеніміз – табыс әкелетін құндылық. Табыс әкелмеген кез келген байлық капитал бола алмақ емес. Демек адами капиталға айналмаған жан бәсекелестікке қабілетті болмайтындығы түсінікті жайт.

Адам капиталын дамыту үшін Қазақстанда сапалы кадрлық әлеует құру керек. Сол себепті «Цифрлы Қазақстан» бағдарламасында орта, техникалық және кәсіби, жоғары білім беруде цифрлық сауаттылықты арттыру шаралары қарастырылған:

- 2 - сыныптан бастап «Цифрлық сауаттылық» пәні кезең-кезеңімен енгізіледі;

- жоғары сыныптардағы бағдарлама роботты техника, виртуалдышындық, 3D принтинг және басқа пәндермен толығады;

- талантты жастарды дамыту және қолдау мақсатында тұрақты түрде хакатондар, олимпиадалар мен конкурстар ұйымдастырылуда;

- роботты техника мен бағдарламалау бойынша түрлі үйірмелер ашылуда;

Демек, білім және ғылым саласын цифрландыруды дамыту бойынша елде үш бағытта жұмыс атқарылып жатыр. Біріншісі – орта білім жүйесін ақпараттандыруды дамыту, екіншісі – білім беруді және ғылымды басқару үрдісін автоматтандыру, үшіншісі – IT мамандарын даярлау. Елде балаларға арналған тегін IT-сыныптар ашу қолға алынды.

IT аясында адам капиталын дамыту бағытында орта және жоғары білім беру орындарының бағдарламасы қайта қаралмақ. Мектебімізде Робототехника

үйірмесі 5-7 сыныптарда жүргізіліп жатыр. Курс барысында білім алушылардың инженерлік, конструкторлық, шығармашылық қабілеті мен әлеуетін арттыруға мүмкіндік беретін алдыңғы деңгейлі Lego®mindstorms®EV3 оқу конструкторлары пайдаланылады. Виртуалды Lego бөлшектерімен жұмыс істеу арқасында объектілердің 3Д сін жасап шығаруға мүмкіндік беретін арнайы бағдарлама бар. Келешекте үйірмені бастауыш сыныптардан ашып, көбейту жоспарда бар.

IT кабинеті сканер, мультимедиялық тақта, жеке модельдерді құрастыруға арналған құрылғылар, робототехника жиынтықтарымен жабдықталған. IT кабинетін ашудың мақсаты: инновациялық технологияларды игеруге икемі бар жас таланттардың білімін арттыра отырып, шеберлігін шыңдау. Мұнда оқушылар робототехникамен, инженерлік технология бағытындағы ғылыми зерттеулермен айналысады.

Әр түрлі пән сабақтарында жаңа ақпараттық технологияны пайдалану білім мазмұнын жаңартумен, ақпараттық ортаны қалыптастырумен, сондай ақ сапалы білім беру мүмкіндігінің жоғары болуымен ерекшеленеді.

Жалпы мектебімізде «Білімал» электронды журналдар жүйесі бойынша мектепт енгізілді пән мұғалімдердің, сынып жетекшілердің, оқушылардың электрондық журналмен жұмыс бойынша оқыту тиімді ұйымдастырылып байланыс жасалып отырды. Мектеп оқушылары электронды журнал арқылы сабақ кестесін алады, барлық оқу-әдістемелік кешенді, тестілік және емтихан тапсырмаларды табады.

Тоқсан сайын электронды журналдағы оқушылар табелін, сыныптың тізім мен бағаларын, сабаққа қатысуын, өткен тақырыптар мен үй тапсырмасын, тоқсандық бағалары мен қосалқы мәліметтері оқу тәрбие ісі жөніндегі орынбасарларымен бірлесіп қағаздық және электронды нұсқаға тасымалданып отыр.

Электронды журнал жаңашыл технологиялардың көмегімен ата-аналарға балаларды үлгерімі туралы ақпараттандырып, сондай-ақ сыныптар, параллельдер, әдістемелік бірлестіктер турал есептемелерді жедел алуға мүмкін береді.

Қазіргі уақытта білім беруде сабақ барысында мұғалімдер «Bilimlend» сайтындағы «iTest», «iMектер» онлайн ресурстарын тиімді пайдалануда.

Ақпараттық жүйе ретінде, Интернет өз қолданушыларын жан жақты ақпараттармен қамтамасыз етеді. Электронды пошта (E-mail) және мектеп сайтын құрылып, әлеуметтік желі (Facebook) арқылы мектеп оқушылары мен мұғалімдердің материалдары интернет көздеріндегі сайттарға жіберіліп отыр.

Мектебіміздің мұғалімдері мен оқушылары түрлі қашықтық пән олимпиадаларына қатысып, жүлделі орындар алып марапатталып жүр. Мектебіміз интернет жүйесіне қосылған, локалді жүйеге тіркелген, электрондық пошта, Web-сайты бар, интерактивті тақта мүмкіндіктері кеңінен қолданылады. Мектепте әр пән сынып-жинақтарына және типтік оқу жоспарына, апталық жүктемелеріне сәйкес жекелеген кабинеттерде оқытылады.

Облыстық Sabak.kz сайтындағы on-line сабақтарына кесте бойынша пән мұғалімдері қатысады Қазақстан цифрлық даму алғаш егеменді ел атанған

кезде келді десем артық болмас. Оған дәлел мектептерде компьютерлік сыныптар ашылып, барлық жұмыстың күші компьютерге жүктелді.

Ақпаратты тасымалдау да сақтау да нақты жолға қойылған кезеңдердің бірі болды. Барлық саланы цифрландару адамзат баласына өте тиімді дүние болмақ. Қазақстан осы қарқынмен әрмен қарай жалғастырса экономика жағынан алда болмақ. Себебі, еліміз табиғи құндылықтарға бай. Осыны пайдаланып, жүйелі жүргізсе дамыған ондық елдің қатарына кіре аламыз. «Цифрлы Қазақстан» бағдарламасы арқылы болашағымыз жарқын болмақ.

«Цифрлы Қазақстан» бағдарламасының шешуші мақсаты – инновациялық экономиканы қалыптастыру, 2050 жылға қарай бәсекеге қабілетті 30 елдің қатарына қосылу және қоғам мен өндірісті жаңарту.

Білім сферасындағы цифрландырудың ең басты міндеті – білім беру сапасын арттыру, яғни халықаралық дейгейде әртүрлі салаларда, оның ішінде «жасанды интеллект» және «ауқымды деректер» жасау саласында бәсекеге қабілетті Ел жастарын дайындау.

Қысқасын айтқанда, цифрландырудың сиқырлы әлеміне ену жөніндегі Қазақстанның қазіргі ынта-жігері және ұмтылысы көптеген бағалаулар бойынша жаман емес. Дегенмен қол жеткенге тоқмейілсудің ешбір реті жоқ. Керісінше, үдерісті одан әрі үдете түсу қажет.

Ақпараттық және қатынастық технологиялардың құралдарын көбіне оқыту нәтижесін бақылау және бағалауды автоматтандыруға қолданылады. Мұғалімдер арнайы жасалған құралдарды компьютерлік техниканың көмегімен педагогикалық өлшеу мақсатында және мектепте қолданылатын білім электрондық басылымдары мен ресурстарын бақылау бағалау жүйелерін қолданады.

Педагогикалық өлшеулерді автоматтандыру құралдарын жасау мен пайдалану барысында бұл құралдардың және оларды қолдану әдістерінің барлығы бақылау мен бағалау мақсатынан тәуелді болады.

Қазіргі өлшеу материалы және өлшеу құралы көбіне тесттер деп аталады. Бұл термин ақпараттық және қатынастық технологияларды өлшеуді автоматтандыру барысында барлық жағдайда дерлік қолданылады. Тесттердің қазіргі түсінігі жеткілікті кең және өзіне барлық дерлік мектепте қолданылатын өлшеу материалдарын олардың түрі және мазмұнына қатыссыз қосып алады.

Білімді осылай анықтау тәсіліне жалпы қызығушылық оның жақсы жақтарын анықтап берді:

- Тестілеу процедурасын формализациялау және унификациялаудың жоғарғы дәрежесі;
- Бірнеше компьютерде бір уақытта тестілеу жүргізудің мүмкіндігі;
- Жергілікті компьютерлі желі немесе ауқымды ақпараттық желі Интернеттің көмегімен қашықтықтан тестілеу мүмкіндігін ұйымдастыру

Тесттер *бақылау* мақсатында қолданылады. Бұл жағдайда олардың көмегімен бір немесе бірнеше оқу курсының тақырыбын оқып бітірген оқушылардың білім сапасын анықтайды.

Сондай-ақ, тесттерді қолдану *оқу процесі барысында* мүмкін және міндетті. Бұл жағдайда тесттік материалмен жұмыс жасау оқушылардың өзіндік

практикалық жұмыс жасауы негізінде жүзеге асады және «аналогты оқыту» және «өз қатесімен жұмыс» принципімен оқуды жүзеге асырады.

Қорытындысында, тесттік материалдар *диагностика* мақсатына жету үшін қолданылатын құрал ретінде қолданыла алады. Бұл жағдайда, тестілеу қорытындысы нәтижесінде оқу сапасына оң әсер ететін кейбір мазмұндық, әдістемелік және ұйымдастырушылық іс-әрекеттер қабылданады.

Сонымен қатар, тесттерді топтау үшін және автоматтандырудың компьютерлік құралдарын адекватты қолдану үшін тесттік материалды дегейлік классификациясы қолданылады.

I деңгейлік тесттер оқушылардың біліктілігін көмекпен тексеруге негізделеді. Бұл тесттер анықтау (тапсырма «иә» немесе «жоқ» деген жауапты сұрайды); айырмашылық тесті (берілген жауаптардың әрқайсысының дұрысын таңдау); классификацияға тесттер (екі жауаптың сәйкестігін табу тапсырмасы).

II деңгейлік тесттер оқушылардың біліктілігін өз бетімен еске сақтау арқылы еске түсіру және оның алдында алынған білімді алгоритмдік түрде қолдануға негізделеді. Оларға: құрастыру тесттері (тапсырмаларда бос қалған құрастырушыны толтыру); құрастыру тесті (бұл тесттің тапсырмалары жадыны өз бетімен еске түсіруге арналған); тесттер – типтік тапсырмалар (тапсырмаларды алынған білімнің алгоритмін қолданбай-ақ шешуге болады).

III деңгейлі тесттер оқушылардың эвристикалық типтің іс-әрекетіне дайындығын анықтайды, бұл типтік емес тапсырмалар (бұл тапсырмаларда мақсат айқын, бірақ жағдай белгілі емес, бұл жағдайда мақсатқа жете аламыз, типтік іс-әрекеттің игерілген ережелерін алдын ала трансформациялау және оларды берілгенді шешуге қолдану қажет етіледі. Жағдай алдын ала белгісіз.)

IV деңгей тесттері оқушылардың шығармашылық скерлігін анықтау үшін қолданылады – олардың жаңа ақпаратты алу үшін іздене алу қабілеті ескеріледі. Бұл тест-мәселелер (шешімдері белгісіз және алдын ала белгілі әдістерді қолданып шешу мүмкін емес тапсырмалар, алгоритмдер,)

Сондай-ақ, ақпараттандыру үдерісінде ереже бойынша құрастырылған тест тапсырмаларының топтары қолданыла алады. Бұл топтарға жататындар:

- таным процесінің деңгейін және оқушылардың ойлау функциясын анықтауға арналған *интеллект тесттері*;
- оқушылардың іскерліктің әртүрлі түрлерін игеруін анықтауға арналған *қабілеттілік тесттері*;
- оқушылардың білімін, біліктілігінің дамуын тексеруге арналған *меңгеру тесті*;
- оқушылардың эмоционалды-ерікті қасиеттерін анықтауға арналған *тұлғалық тесттер*.

Дегенмен, жалпы орта білім беретін мектептерде қолданылатын әртүрлі тесттердің ішінен ең көп және көп қолданылатыны – қабілеттілік тесттер болып табылады.

Педагогикалық өлшемдерді автоматтандыруға бағытталған АҚТ құралдарын қолдану барысында оқушылардың білім нәтижесінің өлшемдерінің және олардың шығармашылығының және жалпы білім беретін мектептердің мемлекеттік стандартына сай келуінің екі басты негізгі қадамын көрсету керек.

Олардың ең біріншісі, *қалыптасқан қадам*, оқушылардың тапсырманы орындау ережесіне сай анықталған мазмұнды меңгеруіне байланысты бір-бірімен салыстыру. Екіншіден, *қалыптасқан қадам*, оқушылардың курс мазмұнының білім деңгейін немесе критеримен салыстыруды оқыту нәтижесіне талап түрінде анықтайды.

Қашықтан оқыту кезінде «үй тапсырмасы» дәстүрлі түсінігі өзгереді, себебі білім алушылардың үй жағдайында өздігінен орындауы тиіс оқу жоспарына сәйкес пән бойынша оқу тапсырмалары ғана қалады.

Қашықтан оқыту кезіндегі оқу тапсырмасы – мұғалімнің білім алушыға берген тапсырмасының бір түрі, мұндайда әртүрлі электрондық білім беру материалдарын пайдалану негізінде қандай да бір оқу іс-әрекетін орындау талабы түсініледі.

Оқу тапсырмалары ұсынылған көлемнен аспайды, орындау алгоритмімен және электронды оқу материалына қажетті сілтемелермен бірге жүреді. Мұғалім белгіленген тәртіппен кері байланысты қамтамасыз етеді; электрондық журналдар болмаған жағдайда кері байланыс мұғалімнің еркі бойынша байланыстың қолжетімді түрлері арқылы жүзеге асады;

Сабақ жазбасы сақталады және білім алушыларға кез-келген уақытта материалдарға қолжетімділікке мүмкіндік береді. Стримингке шығу мүмкіндігі болмаған жағдайда педагог сабақтарды тек асинхронды форматта өткізеді.

Қоғамда білім алушылар мен қоса, ата-аналар қашықтан оқытудың сапасына алаңдаушылық танытады. Себебі, қашықтықтан оқытуда педагог пен білім алушы арасында кері байланыстың жүзеге асырылуы күрделі мәселе. Үй тапсырмалары ақпараттық жүйе платформасында, WhatsApp желісінде жіберіледі. Оқушылар платформа базасында мұғалімдердің жаңа тақырып жайлы жоспарлары мен пікірін және жіберген бейнебаяндарын көре алады.

Оқушылар тек тапсырмаларды ғана емес, бейнежазбаларға сілтемені де қоса алады. Ал оқушылар үй тапсырмасын бұрынғы әдетпен дәптерге жазады. Жасаған жұмысын суретке түсіреді де, электронды пошта немесе WhatsApp желісі арқылы жібереді. Бұл тапсырма қағаздарын ата-анасы баласына түсіндіруге көмектесу үшін басып шығаруға да болады.

- Қашықтықтан оқу арқылы – ақпаратты өңдеп, ойлана алатын, алған білімін өмірде қолдана алатын, жан-жақты, бәсекеге қабілетті жеке тұлға қалыптасады;
- Ұлтымыздың құндылықтарын сақтай білетін, қазіргі заманға сай сапалы біліммен қаруланған отансүйгіш азамат тәрбиеленеді;
- Қашықтықтан оқыту технологияларын жетік меңгерген, шығармашыл, жан-жақты (креативті) мұғалімдер саны арта түседі;
- Жек тұлғаға және нәтижеге бағытталған оқыту жүйесі арқылы оқушылардың тұлғалық ерекшеліктері ашылады;
- Интербелсенді әдістер арқылы өз ой-пікірлерін дәлелдей алатын, ақпаратты жан-жақты талдай алатын күзиретті тұлға қалыптасады.

Оқу тапсырмаларының мазмұны мен көлемі сабақ мақсаттарымен немесе сабақ жүйесімен, оқу бағдарламасы тақырыптарына сәйкес жұмыс барысымен және білімді игерудің қосалқы құралдарын тарту қажеттілігімен анықталады.

Қашықтан оқыту әрбір сынып үшін икемді сабақ кестесі негізінде қамтамасыз етіледі, мұндай жағдайда білім алушылар әр күн сайын қандай оқу пәндері бойынша сабақ жүргізілетінін біледі.

Оқу тапсырмалары оқу пәні бойынша сабақ кестеге сәйкес жүргізілген күні бір рет беріледі. Педагогтің оқу тапсырмасын мобильдік байланыс арқылы дауыстық хабарламамен жіберуіне рұқсат берілмейді.

Педагогтер мен білім алушылардың интернет-платформалар, стримингтік алаңдар және өзге де мессенджерлердің көмегімен білім беру процесі қатысушыларының (педагог, білім алушы, ата-ана (заңды өкіл) интернет тәртібі, кибермәдениет, кибергигиена дағдыларын қалыптастыруға, білім алушы тұлғасын тәрбиелеуге бағытталған этикалық және педагогикалық нормаларды ескере отырып дұрыс коммуникациясы қамтамасыз етіледі.

2019-2020 оқу жылының 4-тоқсанында қашықтан оқытуда еліміздің мұғалімдері тәжірибесін ескере отырып әзірленген білім беру деңгейлері бойынша, пән бойынша оқу тапсырмалары көлемінің болжалды тізімін ұсынамыз.

Ескерту: саралау және дараландыру қағидаттарын іске асыру үшін кейбір білім алушыларға бір сабаққа немесе бір бөлімге (жеке немесе топтық) 1 шығармашылық тапсырма беруге жол беріледі.

Үйде оқыту процесін ұйымдастыру.

- Білім алушы мен оның ата-аналары (заңды өкілдері) мектеп қандай білім беру порталын немесе білім беру платформасын қолданатынын білуі тиіс, оларға қол жеткізу уақтылы қамтамасыз етілуі тиіс.

- Білім алушы жұмыста қолданылатын барлық бағдарламалардың атауларын білуі керек. Қажетті білім беру порталын немесе білім беру платформасын уақтылы қосу. Ол және оның ата-анасы барлық қажетті ақпаратты педагогтен алуы керек.

- Мектептегі сабақ кестесін, демалыс пен оқу режимінің ауысуын ескере отырып, білім алушының сабақтарын ұйымдастыру қажет. Білім алушыға қашықтан оқыту үшін мынадай жағдайлар жасалуы керек:

- тыныштық пен жұмыс жағдайын қамтамасыз ету;
- білім алушының бөлмесінде теледидарлардың фондық шуын немесе басқа балалардың немесе жануарлардың болуын болдырмау;

- жұмыс орны мен жабдықты қамтамасыз етіңіз, бейне, құлаққапты қосыңыз;

- сабақ барысында білім алушыда дыбыс және бейне қосулы болуы тиіс;

- білім алушы мен ата-аналар педагогті осы мәліметтер бойынша (бірлестік, топ, сынып, үйірме, пән, педагогтің аты-жөні) көруі тиіс;

- сабақ барысында білім алушыда дыбыс немесе бейне өшірілген жағдайда педагог ата-анасына телефон арқылы қоңырау шалып, ақауларды жояды;

- интернет жұмысы істен шыққан жағдайда білім алушы немесе оның ата-анасы (заңды өкілдері) жағдайды тез арада түзету және оқу қызметін қайта бастау үшін БҚББ ұйымына немесе педагогке хабарлауға тиіс.

- Білім алушы сабақ кестесіне сәйкес пәндер бойынша материалдар мен тапсырмаларды қарайды немесе бейне сабақтарды өздігінен қарап шығу уақытын анықтайды.

- Білім алушы алған тапсырмаларды өзіне ыңғайлы уақытта орындайды және педагогке жұмысты олардың орындалуына қарай жібереді, педагогпен байланыста болады.

SWOT талдау, күшті және әлсіз жақтары анықтау

Күшті жақтары	Әлсіз жақтары
<p>1). Білім беру жүйесіндегі қашықтықтан оқыту білім саласындағы жаңашылдық;</p> <p>2) Мұғалімнің де, білім алушының да уақыты мен орнын тиімді таңдай білуі;</p> <p>3). Білімнің тиянақтылығы;</p> <p>4). Мұғалім мен білім алушының арасындағы қарым-қатынастың қажеттілігінше қол жетімді болуы;</p> <p>5). Білім берудің дифференциациясы мен индивидуализациясы;</p> <p>6). Уақыт пен қаржының үнемділігі;</p> <p>7). Ата-ана бақылауы (ата-аналардың білім беру үрдісін және мұғалімдермен қарым-қатынасын бақылау мүмкіндігі).</p>	<p>1 Ақпараттық қамтамасыз ету жүйесіне баса мән берілмеуі;</p> <p>2. Электрондық оқулық және бейнефильмдерді, басқа да электрондық басылымдарды қашықтықтан оқытудың спутниктік арнасы арқылы ендірудің жеткіліксіздігі;</p> <p>3. Ата-аналар мен мұғалімдердің жеткілікті түрде интернетке шығу мүмкіндігінің шектеулілігі;</p> <p>4. Қашықтықтан оқыту орта білім беру ұйымдарында мұғалімдердің тәжірибесінің болмауы, өткізу барысындағы түрлі кемшіліктерінің болуы;</p> <p>5. Ата-аналардың балаларына оқуға қол жетімді құралдармен қамтамасыз ете алмауы;</p>
Мүмкіндіктері	Қауіпті жақтары
<p>1) Қашықтықтан оқу технологиясының оқу үрдісін басқаруда пайдаланылатын ақпараттық технологиялардың дамуы;</p> <p>2). Қашықтықтан оқытуды пайдаланушылардың әлеуметтік-мәдени және психологиялық жас ерекшелігін ескере отырып, теориялық, ғылыми-психологиялық арнайы әдістемелер құрастырылуы;</p> <p>3). Қашықтан білім беру жүйесін еркендетудің басты мақсаттарының бірі – оқушылардың оқу бағдарламалары бойынша оқып, білім алуларына жағдай туғызуы;</p> <p>4) Компьютерлік техниканы ұтымды пайдалана отырып, үздіксіз білім беру принциптерін ойдағыдай іске асырылуы;</p> <p>5) Мультимедиа, компьютерді оқып-үйренуші жүйелерге, электрондық оқулықтарға, оқу-әдістемелік материалдарға, қашықтықтан оқыту жүйесінің</p>	<p>1. Оқушылардың компьютерге, планшетке тәуелділігі;</p> <p>2. Теориялық білімді жеткілікті түрде ала алмағандықтан практикада дұрыс қолдана алмауы;</p> <p>3. Пән мұғалімдерінің оқушылардың білімін жеткілікті түрде сабаққа қатысуын басқару құзіреттілігінің төмендеу қаупі;</p> <p>4. Қашықтықтан оқуға ата-аналардың түсінігінің болмауынан оқушыларға кері әсер етіп, білім сапасының жоғарламауы мүмкін;</p>

технологиясымен үйлесімді лігі;
5) қашықтықтан оқыту арқылы оқу мен білім технологиясын қаржыландыру, нарықты өркендету жолында күресудің тиімді құралына айналуы.

Қашықтықтан оқыту форматы бойынша кеңестер:

Педагогтерге

1. Қашықтан оқыту мен оқытуды нәтижелі түрде жүзеге асыру жолында қай платформа(лар) тиімді болуы мүмкін екенін анықтау үшін білім алушылардың өз қол жетімділігі мен технологияны қолдануы туралы ойланыңыз.

2. Сізге қанша оқушының Интернетке қол жетімді екенін білу керек. Егер оларда мұндай мүмкіндік бар болса, оған қалай қол жеткізетінін біліңіз (ноутбукта / планшетте / телефонда?) және олардың бұл құрылғыларды қаншалықты жақсы қолдана алатындығына назар аударыңыз.

3. Білім алушылар Facebook сияқты әлеуметтік медиа платформаларды қолдана ма?

4. Білім алушылар WhatsApp сияқты мессенджерлерді қолдана ма?

5. Егер сіздің тыңдаушыларыңыз интернетке шыға алса, олар қандай мазмұнға қол жеткізе алады деп ойлайсыз? Бейнеконференциялар? Онлайн курстар? Немесе бұл мессенджерлерді (мысалы, WhatsApp) немесе әлеуметтік желілерді қолданумен шектеледі ме?

6. Білім алушыларыңыздың өз телефонын немесе ата-аналарына тиесілі телефонды пайдаланатындығын біліңіз.

7. Бастауыш сынып оқушылары үшін телефон арқылы ата-аналарының немесе қамқоршыларының телефонымен сөйлесу ұсынылады.

8. Сіз олардан сынып тобына қосу үшін телефон нөмірін пайдалануға рұқсат сұрауыңыз керек.

9. Егер олардың ұялы телефонға қол жетімділігі болса, Байланыс және Оқу материалдары үшін SMS және MMS жібере аласыз ба?

10. Егер олардың көпшілігінде телефонға сенімді қол жетімділік болмаса, сіз тағы қалай сөйлесе аласыз?

11. Олардың теледидарға/радиоға немесе баспа БАҚ-қа қол жетімділігі туралы ойланыңыз. Алайда, оқу үшін теледидар/радио немесе баспа БАҚ-ты пайдалану сіздің тарапыңыздан көбірек қолдауды қажет ететінін ұмытпаңыз. Шектеулі технологиялармен қашықтықтан оқыту әдістері;

12. Телефон немесе SMS Сіз SMS немесе телефон қоңырауларын қолдана отырып, күнделікті немесе апта сайынғы қарапайым тапсырмаларды сіз үшін және сіздің оқушыларыңыз үшін қолайлы етіп орната аласыз.

13. Қажет болса, конференция қоңырауларын жасай алатындығыңызды тексеріңіз. Әр түрлі ақпаратты жіберу үшін күндерді келісіңіз. Сіз бір апта лексикаға назар аудара аласыз, содан кейін келесі аптада грамматиканы қайта қарауға, келесі аптада-айтылымға және т. б.

14. SMS және телефон арқылы оқуға арналған тағы бірнеше идеяны табыңыз Әлеуметтік медиа Сіз Facebook немесе WhatsApp-та жабық топ құрып, оны тапсырмалар қою, оқу материалдарымен алмасу және үй тапсырмалары мен тапсырмаларды жинау үшін пайдалана аласыз.

15. Facebook live немесе WhatsApp бейне қоңырауларын пайдалану жаңа тұжырымдамаларды енгізу және күмәнді нақтылау үшін оқушылармен нақты уақыт режимінде өзара әрекеттесудің тиімді әдісі бола алады.

16. Теледидар, радио немесе баспа БАҚ Радио мен теледидар оқушыларға айтылым мен тыңдау дағдыларына көмектесу үшін пайдалы болуы мүмкін. Тіпті теледидарда дауыстап оқылып жатқан әңгімелер жинағы, жаңа сөздікті үйрету жолдары оқушылар үшін жақсы жұмыс істей алады.

17. Баспа БАҚ оқушылардың оқу дағдыларын дамытуға және грамматика мен лексикада практикалық тапсырмаларды орындау дағдысына көп көмегі тиеді. Оқушы оқуға қызығушылық таныта алады, мысалы, комикстер мен әңгімелер арқылы және олардың негізінде жазбаша тапсырмалар орындай алады.

Назарда ұстау:

– Рұқсат және құпиялылық: балалар мен жасөспірімдер үшін сіз атааналардың сіз құрған топтар туралы білетініне көз жеткізуіңіз керек.

– Кейбір балалар ата-аналарының телефондарын қолдануы керек.

– Мұғалім мен оқушы арасындағы жеке байланыстар мен ғана шектеліп қалмай, оқушының жұмысынан ата-ананың хабардар болып отыруын назарда ұстау керек.

Деректерді пайдалану:

✓ кейбір оқушыларда сабақтың мазмұнына қол жетімді көптеген мәліметтер бола бермейді. Тек мәтінді немесе кішкентай файлдарды қолдана отырып, мазмұнды қалай бөлісуге болатындығы туралы ойланыңыз.

✓ Денсаулық және қауіпсіздік: егер сіздің оқушыларыңыз кез-келген баспа құралдарын немесе материалдарды қолданса, сақтық шараларын сақтағандарына көз жеткізіңіз.

✓ Оқушылардың өздеріне қажет емес сайттарға кіріп, олардың өміріне қауіп тудыратын мәліметтерден аулақ болуын қадағалаңыз.

Білім алушыларға:

✓ Қашықтан оқытуда мұғалім жүктеген материалдарды сіз кез- келген уақытта қарап, игере аласыз;

✓ Сіз оқу материалдарын өз қарқынына қарай игеріп, жүктелген дәрістерді, видео-дәріс материалдарын бірнеше рет қарап, күрделі сұрақтарды терең меңгеруге мүмкіндік ала аласыз;

✓ Қашықтықтан білім алу арқылы сіз жоғары баға алу мүмкіндігіне ие. Сізге ешкім бөгет жасамайды, еркін оқу материалын меңгересіз;

✓ Оқу материалдарын сіз өздігімен оқитын болғандықтан тақырыптарды есте сақтау, түсіну қабілетіңіз артады.

✓ Қашықтықтан оқу барысында жаңа технологияларды, программалық бағдарламалармен танысуға мүмкіндік бар.

✓ Мұғалім мен оқушы арасындағы байланыс әртүрлі әдістермен онлайн және офлайн арқылы жүзеге асады.

✓ Электронды пошта арқылы мұғалімге ақпарат жіберу, оқушылар жіберген материалдарды қарап, сұрақ- жауап жазу қазіргі жағдайда өте тиімді.

✓ Қашықтықтан оқыту арқылы оқулық пен әдістемелік кешеннің жетіспеушілігі сияқты мәселелер орын алмайды.

✓ Барлық оқулықтарға қолжетімділік қашықтықтан оқыту порталында немесе мұғалімнің жеке почтасы арқылы жүзеге асады.

✓ Қашықтықтан оқыту жұмыстары үшін оқушыға да, сабақ беретін мұғалімге де үлкен мотивация қажет.

✓ Қашықтықтан оқытуда байланыстың дұрыс болмауы, интернеттің үзіліп қалуы, ауылдық жерде тұратын оқушылардың интернетке қолжетімсіздігі орын алғанда, шыдамдылық танытып, сабырлы және төзімді болуға тырысыңыз.

✓ Қашықтықтан оқыту оқушы әрекетінің тиянақты және дәл жоспарлануын, ұйымдастырылуын, оқыту мақсаты мен міндетінің айқын қойылуын, оқушы мен мұғалім арасындағы интерактивтілікті қамтамасыз ететін қажетті оқу материалдарының жеткізілуін, оқушы мен оқу материалы арасында кері байланыс болуын талап етеді, топтық оқытуға жағдай жасайды.

✓ Әсерлі кері байланыстың болуы оқушының білімсіздіктен білімділікке қарай қозғалысының дұрыстығы туралы ақпарат алып отыруға мүмкіндік береді.

✓ Қашықтықтан оқыту жүйесіне ата-аналардың көзқарасы жақсы қалыптасып келеді. Әсіресе, ата-аналар үшін қашықтан оқыту материалдық жағдайының тиімді болуын қарастырады.

Ұлт ұстазы, өткен ғасырдағы қазақ руханиятының көшбасшысы Ахмет Байтұрсынұлы: «Мектептің жаны – мұғалім. Мұғалім қандай болса, мектебі де сондай болмақшы, яғни мұғалім білімді болса, ол мектептен балалар көбірек білім біліп шықпақшы. Солай болған соң, ең әдемі мектепке керегі – білімді, педагогика, методикадан хабардар, оқыта білетін мұғалім» деген. Қазіргі жағдайда компьютерлер, смартфондар мен интернет желісі балалармен қашықтан байланысудың бірден-бір құралы, олардың тілін түсінбеген мұғалім баламен дұрыс қарым-қатынас жасай алмайды. Бұл дегеніміз ұстаздар қауымы үшін білім көкжиегі кеңейе түседі деген сөз. Пәндік біліммен қатар, әр мұғалім педагогикадан хабары мол, сабақ тиімділігін арттыратын әдіс-тәсілдерді жетік меңгерген және осы әдіс-тәсілдерін қашықтан оқытуға бейімдей алатындай болу керек.

Педагогтың коммуникативті дамуы: оқушыларды тыңдау, олардың көзқарасын түсіне білу, сын жасай білу, әңгіме ұйымдастыра білуі керек. Әрбір педагогтың бойында шартты рефлексиялық қасиеттер қалыптасуы керек: балаларды оқытуды өзінің тәсілін жұмысында қолданып, қиын жағдайларда шешімін тауып шыға білу керек.

Қашықтықтан оқыту тиімді болу үшін бірқатар мәселелер дұрыс шешілуі керек. Олар мыналар:

1. Компьютердің ғаламтор жүйесіне қосылуы
2. Бейнекездесулерге арналған бағдарламалардың компьютерге жүктелуі

3. Топтық мәселелерді шешу үшін түрлі мессенджерлердегі чаттарға қосылуы Бұл мәселелер қашықтықтан оқытуда мұғалімнің сабаққа дайындығының алғышарты болып табылады. Қашықтықтан оқыту кезінде мұғалімдерге бірқатар мәселелерді шешуге тура келеді: оқушыларға және ата-аналарға чат құру, олармен байланыс уақытын алдын ала белгілеу, сондай ақ қарым-қатынас қағидаларын сақтау да маңызды, атап айтқанда бейне және аудиоқоңыраулар кезінде микрофонның дыбысын өшіру керек, дыбысты қосу не жазу арқылы сұрақтарға жылдам жауап беру, ақпараттың кімге арналғанын анықтап, чатқа не поштасына жіберіп отыру. Осы мәселелерді бір-бірімен үйлестіре отырып шешкенде ғана мұғалім жұмысы жемісті болмақ.

Қашықтықтан оқытуды тиімді жүзеге асыру жолдары			
1. Мұғалім сабағын теледидар арқылы берілген сабақты үйлестіру	Арнайы интернет платформалар арқылы өткізілетін сабақтар	Интернет-күнделікті кері байланыста тиімді пайдалану	Электронды пошталарды, телеграм каналдарын да қажет кезінде қосу, оларды білу оқушының болашағы үшін де қажет
Ол үшін сабақ тақырыбын теледидар арқылы өтетін сабақпен сәйкес болған жағдайда балалар теледидардан не тыңдады соны сұрақтар қою арқылы олардың есте сақтауын тексереді және ойын толықтыруға мүмкіндік береді, мысалдар келтіреді, сосын барып тақырыпқа қысқаша шолу жасайды.	Мұндай платформалар арқылы сабақ өту кезінде мұғалім өзінің бет-бейнесімен қатар дауыс ырғағын жөнге келтірген жөн. Бала тікелей бақылап отыруы себепті осы мәселелерге баса көңіл бөлген жөн. Қосылу уақыты алдын ала хабарланады, кіру үшін қажет мәліметтер алдын ала беріледі. Мұғалім оқушыға сұрақ қояр кезінде қолдануға болатын шартты белгілерді, мысалы қол көтеру, көрсетіп, сабақ түсіндіруіне кедергі болмауын қадағалау керек, сондай-ақ сабақ түсіндіру кезінде микрофон	Әр сабақта оқушы нені меңгерді, меңгеру үшін не істеу керегі жайлы кері байланыс беріп отыру және оқушыны сол берген кері байланыстан нәтиже шығаруға бағыттап отыру қажет. Себебі тиімді берілген кері байланыс оқушыға өзінің қай жерде екенін, танымдық жағынан қай бағытта даму керек екенін түсінуге көмектеседі. Қазіргі кезде қашықтықтан кері байланыста қолданылатын платформалар: Kundelik.kz, Google Classroom, Bilimland, Daryn Onlain, т.б. Мысалы, Kundelik.kz- оқушылар	Оқушылардың сабаққа қызығушылығын арттыру мақсатында ерекше бір туындылар ойлап табу, смайликтер құрастыру, сергіту ретінде бір-біріне хат жазуды ұйымдастыруға болады. Мысалы, бір оқушы өзінің білгені жайлы екінші оқушыға хат жолдағанда оны екінші оқушы толықтыруы мүмкін. Мұндайда әлгі екі оқушы жұмысы бірдей бағаланады. Хат мазмұны сабақ тақырыбына байланысты болу керек. Ол алдын ала оқушыға ескертіледі және бүкіл сыныпқа жария етіледі.

	өшіріліп қажет.	тұруы	күнделікті оны ашып отырады, оқушылардың жетістіктері жүктеледі, педагог жетілдіруге тиіс тұстарын сыпайы түрде жеткізеді.	
Мақсаттар мен жағдайларға байланысты білім беру мекемелері қашықтықтан білім беру технологияларын іске асырудың белгілі бір моделін таңдай алады.				

Қортындылай келе елімізде бүгінгі күні қолда бар қашықтықтан онлайн оқыту жүйелері ұстаздар мен оқушылар арасында тығыз байланыс орнықтыруға мүмкіндік береді, әрі нақты сабақ беру үрдісін қамтамасыз етеді. Қашықтықтан оқытудағы сандық білім беру тікелей ұстаздың сабақ беру шеберлігін, тәжірибелілігін арттырып қана қоймай, ғаламтор жүйесіндегі білім беру ресурстарымен сауатты сабақ өткізуге дағдыландырды.

3 Қашықтықтан оқыту форматында білім алушыларға қолдау көрсету жөніндегі әдістемелік ұсынымдар

Қашықтықтан оқыту - отбасының рөлі: құндылықтар

Жаңа Қазақстан үшін қазақ өркениетін дамыту, салт-дәстүрін, әдет-ғұрпын, тілін, т.б. ұлттық құндылықтар аясында кеңейту – өзекті мәселенің бірі. Сондықтан алдымызда тұрған үлкен мақсат – ұлттық мұра құндылықтарын қазіргі таңның мәдени жетістіктерімен үйлестіру. Жас ұрпақ тәрбиесінде үйлесімділік заңы салтанат құруы шарт. Яғни ол өзінің өсу, есею кезінде ақ сүт беріп асыраған ата-анасымен де, көкірек көзін ашқан ұстаздарымен де үйлесім таба білуі тиіс. Сонда ғана тұлға бойында ұлттық рухани қасиеттер бірте-бірте қалыптасары сөзсіз.

Тұлға бойындағы рухани құндылықтарды қалыптастырудың көзі, отбасы, әулет, әлеуметтік орта, мемлекет болса, ұлттық құндылық, ұлттық салт-сана, ұлт алдындағы міндет, парыз, намыс, ұлттық рух, ұлттық салт-дәстүр, тұлға бойындағы ұлттық құндылықтың жоғары көрсеткіші.

Отбасы – барлығымыздың жүрегімізге ең жақын сөз. Ол – махаббат пен тыныштықтың, мейірім пен жарасымның, қуаныш пен мерекенің мекені. Адам баласының өсіп-өнетін алтын ұясы. Сыйластық, жарастық орнаған орта, кішкентай ғана Отан. «Отан – отбасынан басталады» дегендей отанды сүю – отбасынан басталатыны рас! Себебі, отбасы – бала тәрбиесінің ең алғашқы баспалдағы. Оның ер жетіп, бойжетіп өсуі, бойындағы алғашқы адамгершілік қасиеттерінің белгілері отбасында қалыптасады.

Барлығымызға белгілі – әлемдегі біздің ең шынайы байлығымыз – ол, әрине біздің отбасымыз. Тек қана отбасы бізге күш пен өзімізге деген сенімділік береді, өмір үйрететін сабақтардан сүрінбей өтуге көмектеседі, ұлттық құндылыққа баулыды. Бір сөзбен айтқанда, отбасы - барлық рөлдері бөлініп қойылған қоғамның шағын моделі болып табылады. Демек, отбасы – бала бойына ұлттық құндылықтарды қалыптастырудың қайнар бұлағы, бастауы.

Әр үйде балалар санасына ұлттық құндылықтарға деген көзқарастар жүйесін, салт-дәстүрлерді, әдет-ғұрыптарды, даналық сөздерді, тыйым сөздерді, тәрбиелік мәні жоғары үлгілерін сіңіретін де отбасы.

Осы тұрғыдан отбасын ұлттық құндылықтарды қалыптастыратын, оларды ұрпақтан-ұрпаққа жеткізіп отыратын ұлттық мәдениетті тәрбие арқылы тасымалдаушы орта ретінде қарастыруға болады.

Құндылықтар – шынайы ғана болады, ол адамға тәуелді емес, дей тұрғанмен ол ең алдымен адам санасында орын алады. Құндылықтарды сезім арқылы қабылдап, ал сана арқылы түсінуге болады, соның нәтижесінде тұлға құндылықты игереді, соған сай әрекет етеді. Өз ұлтын қадірлеп, қастерлеген, ұлт қадірін білген азаматтың бірі Ж.Аймауытов: «Мен халыққа кіндігіммен байланып қалғанмын. Оны үзе алмаймын. Ұзу қолымнан келмейді» - дейді. Сырым Датұлы: «Мен ағайынды екеумін: бірі – өзім, екіншісі – халқым» - дейді. Қазақ халқының осындай дәріптеуге, қастерлеуге, дамытуға тұрарлық

ұлттық рухани материалдық құндылықтары туралы ұлағатты, құнды ойларын халық игілігіне келешек ұрпақты ел жұртқа ие болатын азаматтарды тәрбиелеуге неге қолданбасқа?

Қазақ халқы баланы жамандықтан жиреніп, жақсылықты жаны тілеп тұратындай болып өсуін ұлт тәрбиесінің негізгі қағидасы етіп ұстаған Отбасылық дәстүрлер дегеніміз — отбасында әдеттегідей қалыптасқан, ұрпақтан ұрпаққа беріліп отыратын өлшемдер, тәртіп мәнерлері, салттар мен пікірлер. Бір жағынан, отбасылық дәстүрлер мен рәсімдер салауатты (В.Сатирдің айтуынша) немесе функционалдық (Э.Г.Эйдемиллердің айтуынша) отбасының белгілері болып табылады.

Екінші жағынан, отбасылық дәстүрлердің болуы отбасының келер ұрпақтарына отбасылық өмірдің барлық салаларында рольдердің бөлінуі, отбасы шегіндегі араласу, оның ішінде кикілжіңдерді шешу, қиындықтарды еңсеру ережелері сияқты отбасының ішкі өзара әрекеттестіктерінің қағидаларын жеткізудің аса маңызды тетіктерінің бірі болып табылады. Баланы көтеріңкі моральдық жауапкершілік тұрғысынан тәрбиелейтін отбасылар да болады.

Ата-аналары баланың санасына әке-шешенің артып отырған шексіз үміттерін ақтауға міндетті екендігі, сонымен қатар оған бала ретінде де көптеген ауыр міндеттер жүктелгенін құюмен болады. Осының салдарынан келе-келе баланың бойына қорқыныш ұялап, өзі мен жақын туыстарының денсаулығына алаңдаушылықтан арыла алмайтын болады.

Дұрыс тәрбиелемеу баланың мінезін бүлдіреді, оның жүйкесінің сыр беруіне жетелейді, оның маңайындағылармен қарым-қатынасы қиындай түседі. Көбіне отбасы тәрбиесінің проблемаларына ата-аналардың өздері себеп болып жатады. Мысалы, ата-ананың жеке басының проблемаларын бала арқылы шешу. Бұл жағдайда, тәрбиенің бұзылуының түп-тамырында қайсыбір, көбіне ақылға сыймайтын қажеттілік жатады.

Нақ осы қажеттілікті ата-ана бала тәрбиесінің есебінен қанағаттандыруға ұмтылыс жасайды. Мұндайда ата-анаға оның дұрыс еместігін түсіндіру және тәрбиелеу мәнерін өзгертуге талпыныс жасау көбіне еш нәтиже бермейді. Бұл да бала мен ата-ананың арасындағы проблемаларды туындатады.

Қазіргі замандағы отбасылық тәрбие ойшылдық педагогика принциптеріне негізделген:

- креативтілік – балалардың қабілеттерінің еркін дамуы;
- гуманизм (ойшылдық) — жеке тұлғаны абсолютті құндылық ретінде тану;
- демократизм — үлкендер мен балалардың арасындағы тең құқылы рухани қарымқатынастарды орнату;
- азаматтылық – қоғамдық-мемлекеттік жүйеде өз орныңды сезіну;
- ретроспективтілік — тәрбиені халықтық педагогика негізінде жүзеге асыру;
- жалпыадамшылық, адамгершілік нормалар мен құндылықтардың басымдылығы.

Отбасылық тәрбие проблемаларын зерттеушілер (Т.А.Куликова, В.В.Чечет және тағы басқалар) отбасылық тәрбиенің принциптерін анықтаған:

- балаға гумандық тұрғысынан қарау;
- балаға көмек көрсету, оның жан-жақты дамуы үшін жағдай жасауға әзір болу;
- баланы отбасының өмір тіршілігіне тең құқылы қатысушы ретінде тарту;
- отбасылық тәрбиенің әлеуметтік бағдарлануы; келешекке деген сенімділік, отбасындағы қарым-қатынастардың ашықтығы мен сенімділігі;
- ата-ананың балаға қоятын талаптарының кезеңділігі және келісімділігі;
- баланы күшпен жазалауға, моральдық тұрғыдан намысын таптайтын жазалауға жол бермеушілік.

Қазіргі замандағы отбасылық тәрбиенің аса маңызды принциптеріне мыналарды жатқызуға болады:

- белгілі бір мақсатқа ұмтылушылық принципі;
- ғылыми принцип;
- гумандылық (ойшылдық) принципі.

Отбасылық тәрбиенің түрлері:

- «детоцентризм» баланы басты назарға қоюшылық — әсіресе отбасында бір ғана бала болғанда, баланы шамадан тыс өбектеу. Мұндай баладан көбіне өзімшіл, іс жүзіндегі өмірге икемделмеген адам өсіп шығады;
- кәсіпқойлық — ата-аналар бала тәрбиесі жөніндегі ауыртпашылықтың барлығын балабақшаларға, мектептерге, лицейлерге, колледждерге артып қояды. Келешекте ондай бала суық, ата-анаға, үлкендерге деген қайырымдылықтан ада болып өседі;
- прагматизм — тәрбиенің бар мәні өмір сүре білу, материалдық пайда табу сияқты қасиеттерді қалыптастыруға бағытталады. Демек, отбасы - адам өмірінде, оны жеке тұлға ретінде қалыптастыруда ерекше рөл атқарады.

Ата-ана мен отбасының өзге мүшелері баланың жас және жеке-дара ерекшеліктерін ескере отырып, рухани-адамгершілік тәрбие берудің формалары мен әдістерін нақты жүзеге асыра білуі тиіс.

Қоғамда рухани-адамгершілік тәрбие беру үдерісінде ұлттық және әлемдік деңгейдегі құндылықтарды өзара байланыстыра отырып, жеке тұлғаның бойындағы рухани-адамгершілік құндылықтарды қалыптастырып, дамытудың мәні зор.

Себебі адамгершілік - адамның рухани арқауы. Өйткені адам баласы қоғамда өзінің жақсы адамгершілік қасиетімен, адамдығымен, қайырымдылығымен ғана ардақталады.

Ал, қоғамдағы адамгершілік тәрбиесі - адамгершілік сезімді, ұлттық сананы, парасатты мінез-құлық дағдыларын қалыптастырып, жетілдіруде

жалпыадамзаттық құндылықтарды тиімді пайдалануға бағытталған жалпыадамзаттық тәрбиенің бір бөлігі. Сондықтан бүгінгі таңда оқу-тәрбие үдерісінің басты мақсаты - ақылды да әдепті, жан-жақты жетілген, адамгершілігі мол жас ұрпақ өкілдерін тәрбиелеу болып табылады.

Цифрландыру жағдайындағы жалпыадамзаттық Құндылықтарды қосымша білім беруге интеграциялау

«Қашықтықтан басқару, білім беруді цифрландыру жағдайында оқу үдерісін тиімді басқару және конструктивті басқарудың негізі ретінде» тақырыбындағы біліктілікті арттыру курсының бағдарламасы бойынша оқыту курсы қоржынымызға көптеген ақпарат жинауға септігі тиген курстардың бірі болды деп есептеймін. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 ж желтоқсан №988 қаулысы бекіткен Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытудың 2020-2025 ж арналған мемлекеттік бағдарламасының: Қазақстандық білім мен ғылымның жаһандық бәсекеге қабілеттілігін арттыру және жалпыадамзаттық құндылықтар негізінде тұлғаны тәрбиелеу және оқыту мақсаты дер және қажет кезінде белгіленген тапсырма деп ойлаймын. Себебі бұл мақсаттың орындалуы тікелей біздерге бала оқытушыларға арналғаны айдан анық.

Үздік отандық және әлемдік практикаларға сәйкес білім мен ғылым жүйесін дамыту жөнінде қабылданған шұғыл шаралар экономикалық ынтымақтастық даму ұйымының мүше елдері мен әріптестерінің саясатына жасалған шолуға сәйкес білім берудегі мемлекеттік саясаттың басты назарын алты салаға шоғырландырды. - теңдік және сапа - білім алушыларды болашаққа дайындау - білім беру ұйымдарын жақсарту - бағалау - басқару - қаржыландыру Бұл салалар дамыған елдердің даму деңгейін және қолда бар мүмкіндіктерге байланысты өздерінің күш жігерін аса иаңызды міндеттерді шешуге бағыттауды көздейтін бөлімдер болып табылады. Жаһандық бәсекеге қабілеттілікті арттыру мен жалпыадамзаттық құндылықтар негізінде тәрбиелеуде құндылықты қалай қалыптастырады?

Бұл адамдардың мінез құлқын басқаратын және ұйымның немесе қоғамның дамуында бағыттаушы болып табылатын принциптерге сүйенеді: «Басқалардың қалауына байланысты емес бос уақытты өткізуге мән бергендер бостандықтың құндылығына ие болады». Балалар үйде де, мектепте де білім алады, бірақ сонымен бірге олар үлкендерге еліктейді, сондықтан да құндылықтары жоғары үйде айтылған мен істелгеннің арасында келісім болуы шарт.

Адами құндылықтар ұрпақтанұрпаққа білім өнеге арқылы беріледі. Мемлекет тарапынан қолдау жасап отырған «Бөбек Ұлттық ғылыми-практикалық, білім және сауықтыру орталығы» республикалық қазыналық кәсіпорны орталығымыз бар, «Қазақстандық білім мен ғылымның жаһандық бәсекеге қабілеттілігін арттыру және жалпыадамзаттық құндылықтар негізінде тұлғаны тәрбиелеу және оқытуды» қолдау мақсатындағы бағдарламамыз бар

осындай қолдау барда біз жұмыс атқарып отырған білім саласында осыдан үш жыл бұрын адамзаттық құндылықтарды енгізуді бастау керек.

Цифрландыру жағдайында жалпыадамзаттық құндылықтарды қосымша білім беруге интеграциялауда шешімді қабылдау, шешімді іздеу, қабылдау және іске асыру. Цифрлық құзырлылықты меңгерген мұғалім білім беру платформаларының қашықтықтан оқыту технологияларын игерген білімдерін интернет желісі арқылы қолдана алатын құзіреттіліктерін арттырады.

Білім алушылардың жеке білім алу қажеттіліктерін іске асыру білім беру ұйымдарының негізгі міндеттерінің біріне айналады, ал оларды қанағаттандыру мүмкіндігі жаппай білім беру жүйесінде құндылыққа айналады. Бүгінгі таңда ақпараттық қоғамның дамуы жағдайында оқу процесін мүмкіндігінше жекелендіруге мүмкіндік беретін негізгі элементтер-бұл ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдануға негізделген қашықтықтан оқыту, Интернет арқылы білім беру ақпаратымен алмасу жүзеге асырылатын мамандандырылған ашық ақпараттық-білім беру ортасында оқу процесін ұйымдастыру.

Әл-Фарабидің «Адам мақсатына өзін-өзі жетілдіру арқылы жетеді» деген сөзін ескере отырып алдағы уақыттағы жаңартылған білім беру бағдарлама бойынша жұмысты жүйелі, тиімді жүргізу арқылы білім алушылардың тереңде жатқан ойын дамыта, оларды сөйлеуге, сыни тұрғыдан ойлауға, өмірде де тиімді пайдалана алатындай дәрежеде дәлелдеуге үйрету - мұғалімнің мақсаты.

Білім алушылардың өзін-өзі жетілдіру қабілетін қалыптастыруда Я.В.Кривенко мотивациялық, танымдық, ақпараттық, коммуникативтік, рефлексивтік, тұлғалық компоненттерді ажыратады.

Жеке тұлғалық өзін-өзі жетілдіру құзыреттілігі – болашақ педагог-психологтың дене, рухани және интеллектуалдық өзіндік дамуы, эмоционалдық тұрғыда өзін-өзі реттеу мен жүзеге асыру тәсілдерін меңгеруге бағытталады. Білім алушылар өз қызығушылығы мен мүмкіндіктері арқылы өзіндік жеке тұлғалық қасиеттерін дамытып, психологиялық сауаттылығын, ойлау мәдениеті мен мінез-құлық мәдениетін меңгереді.

Сонымен қатар білім алушылардың оқу жетістіктерін бағалауда бірқатар дағдылар қолданылады. Олар: білу, түсіну, қолдану, сыни ойлау, анализ, синтез, бағалау, зерттеу дағдылары, рефлексия, комуникативті дағдылар, тілдік дағдылар, жеке жұмыс жасау дағдылары, топта жұмыс жасау дағдылары, мәліметті іздеу дағдылары, тәжірибелік дағдылар, шығармашылық дағдылар.

Қазақ тілі мен әдебиеті пәндерін оқытуда өзіндік жұмысын белсендіру үшін білім алушыларды өз пікірін, өз ойын еркін айтуға, «бастама-жауап-әрекет» моделіне сай түрткі сұрақты үнемі тиімді қолдануына, бастамаларын мадақтауға, зерттеуге ынталандыруға, жобалар жасақтауға, рефлексивті күнделік жүргізуге баулимыз. Бұл процестің тиімділігі тиісті ұйымдастыру формаларын, әдістемелік құралдарды және оқыту әдістерін таңдау және жүзеге асырумен анықталады.

Оқу процесі – өзіне мақсат, қызмет процесін, сондай-ақ осы қызметті басқаруды қорытатын, белсенді оқыту принципіне негізделген танымдық қызмет.

Белсенді оқыту принципін жүзеге асыру жеке және ынтымақтастық педагогикасын қатаң қолдана отырып, оқушының «негізгі күштерін» оятуға қабілетті инновациялық әдістер мен технологияларды құру барысында жүзеге асады. Оқу процесін тиімді ұйымдастыру үшіззақ мерзімді жоспардағы оқу мақсаттарына сай тапсырмалар құрылымдалады, одан соң оқу әдіс-тәсілдері таңдалады, танымдық іс-әрекеттің формалары мен құралдары анықталады.

Қашықтан оқытуда веб ресурстар мен платформаларды оңтайлы қолдану - өзін-өзі жетілдіруге сыни ойдың қалыптасуы мен бағалау жүйесінің оңтайлы құрылуы да әсерін тигізеді. Сын тұрғысынан ойлау – адамның өзін-өзі тәртіпке салып, бағыттап басқаратын, өзін-өзі бақылайтын және түзететін сыни ойлау деген пікір бар (Paul and Elder, 2003). Бұл анықтамада сын тұрғысынан ойлау келесі компоненттерді қамтуы мүмкін:

- маңызды сұрақтарды анықтай білу қабілеті;
- маңызды ақпаратты жинау, бағамдау және түсіндіру қабілеті;
- қорытынды жасау және оларды тексеру қабілеті;
- шешім қабылдауға дайын болу, болжам жасау қабілеті.

Аталған компоненттердің әрқайсысы жеке өзі құнды болмауы мүмкін, бірақ барлығын бірге алғанда күрделі мәселені дұрыс шешуге көмектесетіні анық, мұндай жағдайда білім алушылар тиімді талдау жасап, ұсынылған мәселенің оңтайлы шешімін таба алады.

Циммерман (2001) өзін-өзі жетілдіруді «өзінің оқу үдерісінде білім алушылардың метатанымдық, ынталандырушылық және мінез-құлықтық белсенділігі» ретінде сипаттайды.

Осылайша, зерттеушілер өзін-өзі жетілдіру жұмысының өзін-өзі реттеумен тығыз байланысын атап көрсетеді. CindLe жобасында зерттелетін өзін-өзі реттеудің төрт саласын айқындайтын Марта Бронсон (2002) жұмысы ұсынылған:

1) танымдық өзін-өзі реттеу, метатаным (балалардың өз оқуы туралы білімі мен өзін-өзі тану деңгейін арттырумен байланысты).

2) эмоциялық өзін-өзі реттеу: «эмоциялық зият» (бұл балалардың өзін-өзі эмоциялық тұрғыдан бақылауы мен басқа адамдарға қамқорлық білдіруін дамыту үшін өте маңызды).

3) әлеуметтік өзін-өзі реттеу: «зерде теориясы» (балалар достық орнатуға, өзге адамдармен ынтымақтасып жұмыс істеуге және ересектердің көмегінсіз әлеуметтік мәселені шешуге үйренетін әлеуметтік саламен байланысты).

4) ынталандырушылық өзін-өзі реттеу: «шеберлікке бағыттау» (қателіктен сабақ алып, күрделі тапсырмаларды шешуден ләззат ала білуге ықпал етеді).

Жоғарыда айтылған тұжырымға сай өз сабақтарымызда білім алушыларды өздерінің пікірлеріне негіздеме жасау барысында ақпараты, білімді, фактілер мен мағлұматтарды пайдалануға, өздерінің пікірлерін нақты білдіру үшін өзінің бақылау және зерттеу нәтижелерін шығаруға, өзінің іс-әрекеттерін зерттеуге, проблема туралы және оны шешу жолдары туралы ойлануға бағыттаймыз.

Білім алушылардың өз білім деңгейіне және танымдық біліктері мен дағдыларына сын көзбен қарап, бақылау жасауы, оның білімді сапалы меңгеруіне, ізденімпаздық іс-әрекетінің нәтижелі болуына, жалпы пәндік даярлығының жоғары деңгейде дамуына көмектесетін практика көрсетіп отыр. Осы орайда мұғалімнің бағыт беруі, кәсіби сауаттылығы мен ғылыми зерттеу әдістерін ұйымдастыру біліктілігінің маңызы зор екенін ескерген жөн.

Өз білімін жетілдіруде ескеретін келесі мәселе – тапсырманың дұрыс құрылымдалуы.

Мысалы, қазақ тілі бойынша бойынша жиынтық бағалау тапсырмасында әдебиет тыс қалуы мүмкін, ал жалпы түсінік қалыптастыру және дұрыс шешім қабылдауда бір-бірімен байланысты барлық пәндер маңызды. Жиынтық бағалауда олардың біреуінің ескерілмеуі пән бойынша оқушының оқу жетістігі туралы дұрыс қорытынды жасауға мүмкіндік бермейді.

Поллит, Ахмед және Крисп (Pollitt, Ahmed and Crisp, 2007) бағалауға арналған

тапсырманың мазмұнына төмендегідей талаптар қояды:

- тапсырманы орындауға берілетін уақытты дұрыс белгілеу;
- тиімді жұмыс көлемін ұтымды анықтау;
- оқуға және жазуға берілетін уақытты есептеу;
- мәтін мазмұнының күрделілігін анықтау;
- ұзақ мерзімді және қысқа мерзімді жадыға түсетін танымдық жүктемені анықтау;
- бағалауға арналған тапсырманы орындау кезінде білім алушылардың күйзеліске ұшырау деңгейін анықтау. Өзін-өзі жетілдіруге жабық тапсырмалар (тест, сәйкесін тап т.б), ашық тапсырмалар да (жоба, таныстырылым әзірлеу, мәнжазба, эссе т.б.) ықпал ете алады.

Жабық тапсырмалар электронды ресурстар, тест тренажерлары немесе арнайы платформалар негізінде де ұсынылады. Ашық тапсырмалар білім алушылардың жоғары деңгейде ойлауына, өзіндік ізденісіне түрткі болады.

Студенттерді бағалау кезінде бірлескен құжаттар тақтасын, интернет формаларын пайдаландық. Бағалаудан сабақ алу үшін білім алушылар өзінің үйренуі үшін дәлелдемелер жинап қана қоймай, сонымен қатар:

- мақсатқа/стандартқа қатысты өз жұмысын талдау;
- оқу үдерісін жақсарту үшін не істеу қажеттігі туралы шешім қабылдау;
- ағаттықтарды жою үшін не істеуге болатынын білу;
- басты мақсатқа жету үшін өзінің ілгерілеуін бақылау қажет.

Осы құрылым аясында құрастырылған тапсырмалар өзін-өзі талдау және өзін-өзі бағалау элементтерін қамтиды. Кейде өзін-өзі бағалау міндеттері білім алушылардан өздеріне, өздерінің білім алуына қатысты рефлексия жасауын талап етеді, яғни өзінің оқу үдерісін қалай жақсы ұйымдастыруға болатындығы, тапсырманы орындауға арналған оқытудың қандай да бір стратегияларын таңдаудың негізділігі туралы ойлануға тиіс.

Осылайша, өзін-өзі бағалау негізінен өзін-өзі реттеумен байланысты

Қашықтықтан оқыту бойынша оқу процесін ұйымдастыру қағидаларына сәйкес (Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2015 жылғы 20

наурыздағы № 137 бұйрығына 2-қосымша жаңа редакцияда-ҚР Білім және ғылым министрінің 2021.11.03 № 547 бұйрығымен) Білім беру ұйымдары қашықтықтан оқытуды төмендегідей ұсынады:

1) денсаулық жағдайы туралы дәрігерлік-консультациялық комиссияның қорытындысы бар білім алушыларға;

2) қатысу кезеңінде халықаралық, республикалық оқу-жаттығу жиындарына, спорттық жарыстарға, зияткерлік және шығармашылық конкурстар мен фестивальдарға қатысушыларға;

3) белгілі бір кезеңге ата-аналарының немесе өзге де заңды өкілдерінің өтініші бойынша педагогикалық кеңестің және қамқоршылық кеңестің шешімімен орта білім беру ұйымдарында білім алушыларға;

4) Техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім беру ұйымдарында (бұдан әрі – ТЖКБ) білім алушыларға белгілі бір мамандықтар тізбесі бойынша осы Қағидаларда белгіленген көлемнен аспайды.

COVID-19-ға байланысты жабылған мектептердегі қашықтықтан оқыту стратегиялары

Бүкіл әлемдегі білім беру жүйесі денсаулық сақтаудың covid-19 таралуын болдырмауға бағытталған іс-шаралардың аясында мектептердің жаппай жабылуына байланысты үлкен проблемаға тап болды.

Мемлекеттік органдар халықаралық ұйымдармен, жеке сектор серіктестерімен және азаматтық қоғаммен әріптестік қарым-қатынас жасай отырып, оқу бағдарламаларын басшылыққа алып әр түрлі технологияларды қолданып қашықтықтан оқытуда барлығына арналған оқытудың үздіксіздігін қамтамасыз етуді қолға алды.

Қашықтықтан оқыту стратегияларын әзірлеу немесе кеңейту - бұл COVID-19-ға байланысты мектептердің күтпеген жерден жабылуы нәтижесінде білім беру процестерінің кенеттен үзілуіне жол бермеу үшін жасалған әрекет болып табылады. Бұл стратегиялардың негізінде теңдік пен инклюзивтілік туралы қамқорлық, сондай-ақ қашықтықтан оқытуға дайындау мен енгізуде қазіргі білім беру мен әлеуметтік теңсіздікті тереңдетпеді қамтамасыз ету қажеттілігі жатыр. Алайда, қашықтықтан оқытудың неғұрлым жан-жақты стратегияларын жоспарлау кезінде салдарды жеңілдетудегі тікелей қажеттіліктерді де, ұзақ мерзімді мақсаттарды да басшылыққа алу керек. Қазіргі дағдарысқа жауап беруден басқа, білім берудің барлық деңгейлерінде қашықтықтан оқытуды кеңінен енгізу әрекеттері құнды сабақ береді және COVID-19 пандемиясынан кейін ашық, инклюзивті және икемді білім беру жүйелерін құрудың ұзақ мерзімді мақсаттарына негіз бола алады.

Тақырыпты және онымен байланысты негізгі сұрақтарды анықтау

Қашықтықтан оқыту: кең мағынада, қашықтықтан оқыту дегеніміз-бұл онлайн оқыту, электронды оқыту, қашықтықтан білім беру, сырттай оқыту, экстернат, икемді оқыту және жаппай ашық онлайн курстардың синонимі ретінде жиі қолданылатын термин. Қашықтықтан оқытудың кез-келген формасының жалпы белгілері: оқытушы мен оқушының кеңістік немесе уақыт бойынша бөлінуі, немесе екеуі де, және осы бөлінуге қарамастан оқу процесінде байланыс пен алмасуды қамтамасыз ету үшін бұқаралық ақпарат

құралдары мен технологияларды қолдану. Бұған баспа Оқу материалдары немесе біржақты бұқаралық хабар тарату (теледидар және радио бағдарламалары) немесе Әлеуметтік медиа арналарын немесе оқыту платформаларын қолдана отырып, Интернет арқылы ақпарат алмасу арқылы қол жеткізуге болады. Қашықтықтан оқыту, әдетте, оқушының өзін-өзі оқытудың жоғары деңгейін және оқыту дағдыларын қажет етеді, оны оқыту, оқыту және басқарудың жаңа стратегиялары арқылы қолдау керек.

Қашықтықтан оқыту стратегиялары: COVID-19-ға байланысты мектептердің жабылуына орай қашықтықтан оқыту стратегиялары-бұл мектептер мен басқа да оқу орындары жабылған кезде оқу бағдарламаларымен тұрақты білім беру іс-шаралары негізінде оқушылардың оқуын жалғастыру үшін мемлекеттік мекемелер мен серіктестер қабылдайтын жалпы секторлық шаралар кешені. Табысқа жету үшін оқу іс-шараларын қайта қарау, сондай-ақ мұғалімдердің, білім беру қоғамдастығының қолдауымен және оқушылармен және олардың отбасыларымен ынтымақтастықта қашықтықтан оқыту бағдарламаларын ұсыну бойынша балама шешімдерді жоспарлау және енгізу қажет. Қашықтықтан оқытудың ұлттық стратегиялары ресми және бейресми білімнің толықтырылуын және өмір бойы білім алу мен білім беру деңгейлерінің ауқымын ескерсе отырып мектептегі білімге баса назар аударылады.

Күтпеген жағдайда оқушылар, мұғалімдер, ата-аналар немесе қамқоршылар ресми мектеп жағдайынсыз мектеп білімін бірнеше ай бойы қамтамасыз етуі керек. Ол қалай шешіледі? Қашықтықтан оқыту стратегиясымен шешілуі керек жалпы мәселелерге мыналар жатады: студенттер қашықтан мазмұнға және коммуникативті қолдауға қалай қол жеткізе алады; Оқушылардың құқықтары мен деректердің құпиялылығын қалай қорғауға болады; Қашықтықтан оқытуға көшу кезінде мұғалімдер қалай қолдау алады; қаржылық және технологиялық ресурстарды қалай жұмылдыруға болады.

Қашықтықтан оқытуға дайындық: қашықтықтан оқыту стратегиясының тиімділігі төменде көрсетілген әртүрлі көзқарастардың дайындық деңгейіне байланысты.

✓ Технологиялық дайындық: бұл, әдетте, цифрлық білім беру платформаларының немесе барлық оқушыларға қашықтықтан оқыту курстарын ұсыну үшін теледидар мен радио тарату жүйелерінің технологиялық мүмкіндіктеріне де, үй шаруашылықтарының электр, телефон, теледидар, радио, сандық құрылғыларға қол жетімділігінің дайындық деңгейлерін қамтиды, Интернетке қосылу және деректе

✓ Мазмұны: бұл ұлттық оқу жоспарларына сәйкес келетін оқу және оқу материалдарының қол жетімділігін қамтиды, оларды онлайн платформалар, теледидар немесе радио бағдарламалары арқылы беруге немесе үйде баспа түрінде оқытуға пайдалануға болады. Оқытудың барлық деңгейлері мен барлық пәндерді қамтитын және барлық студенттер үшін қол жетімді оқу материалын дайындау көбінесе қиын міндет болып қалады. Көптеген елдерде интернет-платформалар немесе теледидар мен радио бағдарламалары арқылы оңай қол

жетімді ұлттық оқу бағдарламаларын, курстарды тез дамыту үшін қажетті ресурстар мен жергілікті тәжірибе тұрғысынан қарағанда олқылықтар бар.

✓ Бұл мұғалімдердің онлайн-оқытуды, теледидар немесе радио негізінде қашықтықтан оқытуды немесе баспа материалдарын қолдана отырып, үйде оқытуды әзірлеуге және жеңілдетуге дайындығын; сондай-ақ ата-аналардың немесе қамқоршылардың үйде тиімді Қашықтықтан оқытуға қол жеткізуі мен қабілеттілігін қамтиды. Мұғалімдердің көпшілігі мектепте білім беруге көшуге дайын емес, ал отбасылар күнделікті үйде оқытуды жеңілдетуге және бақылауға дайын емес, әсіресе көпбалалы жанұяда. Ата-аналардың тілдік және сауаттылық дағдылары, сондай-ақ сабақ кестесін ұстануға және оқу процестерін басқаруға уақыты жетіспеген кезде бұл мәселе әлдеқайда қиындай түседі.

✓ Бақылау мен бағалауға дайындық: бұл мүмкіндіктерді қамтиды: қашықтықтан оқыту процестерін бақылау, курстарға қол жетімділік пен қатысуды бақылау, оқу нәтижелерін бағалау және ұзақ мерзімді мақсаттарға жету үшін Қашықтықтан оқытуға жедел реакцияны қолдау. Интернеттегі оқыту жағдайында көбінесе өзін-өзі реттеу және өзін-өзі ұйымдастыру дағдылары әлсіз студенттердің қатысуы мен қатысу деңгейіндегі айырмашылықтарды бақылау өте маңызды. Бір жақты білім беру жүйесі болып табылатын теледидар немесе радио бағдарламалары негізгі шешім ретінде қабылданған кезде, студенттердің, мұғалімдердің, ата-аналардың немесе қамқоршылардың Қашықтықтан оқытуға қатысу дәрежесін өлшеу қиынға соғады.

Өткен тәжірибе мен қазіргі дағдарыстан сабақ

Пандемияны өршітпеу үшін үйренуге болатын ең маңызды сабақтардың бірі дер кезінде мектептерді бірнеше аптаға емес, бірнеше айға жабуды жоспарлау болды. Осы кезеңде мектептер, мұғалімдер және отбасылар немесе шаруашылықтар қашықтықтан оқытуға тез ауысуға қолдау көрсетіп, оны бірнеше ай бойы қолдауы керек болды. Мұндай тосын жағдайға тап келгенде қарсы тұруға дайындық шарасы ретінде идеяларды, іс-әрекеттерді және ноу-хауды соңғы пандемияға қарсы білім берудің озық тәжірибесінен алуға болады.

Жаңа жағдайда оқытуды қашықтықтан басқарыңыз және қашықтықтан бақылауды қамтамасыз етіңіз: қашықтықтан оқыту оқу жағдайларын өзгертеді, бұл физикалық және психологиялық бөлінуге және мұғалімдер мен студенттер арасындағы, сондай-ақ құрдастар арасындағы қашықтыққа әкеледі. Оқытудың жаңа жағдайларында студенттер де автономияға ие болады, ал мұғалімдер тікелей бақылау мен бақылаудың кейбір мүмкіндіктерін жоғалтады. Мұғалімдерді, ата-аналардың немесе қамқоршылардың үнемі қадағалап отыруға қолдау көрсетуі балалардың бір-бірінен алыстап сезімін азайтуға, үйде оқытуға қажетті ережелер мен пәндерді оқытуды басқаруға көмектеседі.

Жүйелі түрде (күн сайын немесе аптасына 2-3 рет) мақсатты түрде әзірленген қалыптастырушы бағалар оқыту үдерістерін мониторингтеудің және оқушылардың дайындығын үнемі қадағалауда тиімді құрал болды. Бұл әсіресе теледидарда немесе радиода қашықтықтан оқыту үшін өте маңызды. Қалыптастырушы бағалаудың әдіснамалары мен форматтарын түзету (мысалы,

SMS негізіндегі сұрақтар мен жауаптар) барлық оқушылардың сұрақтар алып, кері байланыс жіберуін қамтамасыз ету үшін маңызды.

Мұғалімдерді педагогикалық ауысымдарға дайындау және мұғалімдер арасындағы ынтымақтастыққа жәрдемдесу: Қашықтықтан оқытуға сәтті көшудің кілті мұғалімдерді оқыту және қолдау ғана емес, сонымен қатар мұғалімдер арасындағы ынтымақтастыққа да ықпал ету болып табылады. Қашықтан оқытудың кең ауқымды бағдарламаларын, әсіресе теледидар немесе радио бағдарламаларын жасауға мұғалімдерді тарту технологиялар мен педагогикалық әдістердің ең жақсы интеграциясына әкелуі мүмкін. Мұғалімдер оқушыларға қашықтан білім алуға және жекешеленіп (жалғызсырап) қалуынан шығаруға көмектесу, оқушыларды ынталандыру және қатысуды қолдау үшін оқу жоспарын түзету, сондай-ақ оқу-әдістемелік ресурстарды және оқытудың озық әдістерін әзірлеу және алмасу сияқты жалпы мәселелердің шешімін табуға қолдау көрсетуі керек. Осындай кезеңде жас балалары бар әйел мұғалімдердің жүгі ауырлай түседі. Оларда үйде отырып жасайтын жұмысымен қоса бала тәрбиесі және үй тіршілігі қатар жүреді. Бұл ерекше назар аударуды қажет етеді.

Қолдау топтары: үй радиосына, теледидарға немесе қосылған сандық құрылғыларға қол жеткізе алмайтын студенттер, сондай-ақ мүмкіндігі шектеулі студенттер қашықтықтан оқыту бағдарламалары үшін ең осал топтар болып табылады. Тек қағаз материалдары немесе офлайн мазмұны арқылы қолдау көрсетілетін қашықтықтан оқыту оқытушылармен және басқа студенттермен қарым-қатынас жасау үшін әлдеқайда аз мүмкіндіктер береді, тіпті ұялы телефондар арқылы SMS-хабарламалар қарапайым қарым-қатынас құралы бола алады. Табысы аз отбасыларға гранттар беру ең нашар оқушыларға негізгі сандық құрылғыларға қол жеткізуге көмектеседі, ал қолдау құралдары мүмкіндігі шектеулі оқушыларға көмектесе алады. Зиянды гендерлік нормалар қыздардың шектеулі тұрмыстық техникалық құрылғыларға қол жеткізу және пайдалану мүмкіндігі аз үйлерде және үйде күтім жасау міндеттерінің пропорционалды емес көптігіне байланысты оқу уақытының аз болуына әкелуі мүмкін. Әйелдердің үйдегі оқу құрылғыларына тең дәрежеде қол жеткізуін қолдау үшін саясат пен шаралар қабылдау, сондай-ақ қиын жағдайдағы әйел жынысты оқушыларды неғұрлым кеңінен қамтуды қамтамасыз етуге баса назар аударып, бағдарламалар мен оқыту құрылымының икемді кестесін әзірлеу қажет.

Қашықтықтан оқытуда ұлттық платформалардың технологиялық әлеуетін арттыру: мемлекеттік, мемлекеттік мекемелер немесе университеттер басқаратын оқыту платформалары қашықтықтан оқыту стратегиясының негізгі компоненттері болып табылады. Платформа қызметтеріне сабақтарды өткізу, оқу материалдарын орналастыру және басқару, сондай-ақ мұғалім мен оқушылар арасындағы қарым-қатынасты қолдау кіреді. Бұл платформалардың өткізу қабілеті мектептердің жабылуы кезінде бір уақытта келушілер санының көбеюін бағалау негізінде ұлғайтылуы керек. Сондай-ақ онлайн - оқыту мен оқытуды немесе теле-және радиобағдарламаларды жаппай таратуды қолдау тұрғысынан функционалдық мүмкіндіктерді кеңейту қажет. Платформалар

курстары мен мазмұны инклюзивті қол жетімділікті қамтамасыз ету үшін арнайы жасалуы керек - бұл оларды жеке қажеттіліктерге, соның ішінде мүгедек студенттерге де бейімдеуге және реттеуге болатындығын білдіреді. Пайдалы принциптерге оқуға арналған эмбебап дизайн (UDL) кіреді. Қашықтан оқыту платформаларын пайдалану кезінде деректердің құпиялылығы ережелерін қайта қарау өте маңызды.

Ұлттық оқу бағдарламасымен ашық білім беру ресурстарын жетекшілік ету және келісу: барлық деңгейлер мен пәндер үшін ұлттық оқу бағдарламалары курстарының оңай қол жетімділігін қамтамасыз ету үшін ашық білім беру ресурстарының негізгі дерекқорларынан ресурстарды пайдалану және тиісті ресурстарды ұлттық оқу бағдарламасына сәйкестендіру мүмкіндіктерін қарастыру ұсынылады. Ашық қол жетімділікте немесе ашық лицензия бойынша жарияланған курстар мен оқу материалдары ақысыз қол жетімділікті қамтамасыз етеді, сонымен қатар оқытушылар арасындағы ресурстардың қарқынды алмасуына ықпал етеді. Осы мақсатта жақында әзірленген қашықтықтан оқыту материалдары ашық білім беру ресурстары ретінде шығарылуы керек, ал мұғалімдер жоғары сапалы материалдарды әзірлеу және бөлісу үшін құралдармен және оқытумен қамтамасыз етілуі керек.

Негізгі идеялар мен практикалық кеңестер.

COVID-19-ға байланысты мектептердің жабылу деңгейі тарихта бұрын-соңды болмаған. Физикалық білім беруден бастап барлық деңгейлер мен барлық білім беру түрлерін қамтитын қашықтықтан оқыту бағдарламаларына көшу ауқымы өсті. Бұл жағдай қоғамда қашықтықтан оқытудың жалпыұлттық және жүйелік әдістерімен және білім берудің болашағына қатысты мүмкін модельдермен тәжірибе жасау үшін үлкен нақты зертханаларда жұмыс жасауды ұсынады. Алайда, бұл мүмкіндікке сақтықпен қарау керек. Қашықтықтан оқытуға тез көшу қажеттілігіне байланысты процесс басынан бастап мінсіз болмайды, бірақ оны үнемі жетілдіріп отыру керек. Ең алдымен, кез-келген жедел реакцияның теңдік пен интеграцияға зиян тигізбеуін қамтамасыз ету үшін келесі принциптер мен іс-әрекеттерді, сондай-ақ инклюзивті, әділеттілік пен оқыту сапасын алға жылжытудағы Қашықтықтан оқытудың ұзақ мерзімді стратегиясының тиімділігін барынша арттыруға болатындығына көз жеткізе отырып ескеру қажет.

Оқу бағдарламасының мақсаттарын реттеңіз: пандемия жарақат, психологиялық стресс және жағымсыз эмоционалды реакцияны тудырады. Академиялық сабақтарды бастамас бұрын, адамдармен үнемі қарым-қатынасты қамтамасыз ету және адами байланыстарды нығайту үшін жалғыздық сезімін жеңу үшін қол жетімді құралдарды жұмылдырыңыз және оқшауланған немесе жақын адамдарынан айырылған студенттер тап болуы мүмкін психоәлеуметтік мәселелерді шешуге әлеуметтік көмек көрсетіңіз. Мектептерді жабудың ықтимал ұзақтығын білу және қашықтықтан оқыту бағдарламасы жаңа білім алуға немесе оқушылардың алдыңғы сабақтар туралы білімдерін кеңейтуге бағытталуы керек пе деген шешім қабылдау үшін мүдделі тараптармен пікірталастар ұйымдастырыңыз. Академиялық оқу мақсаттарына теңгерімсіз назар аудармау үшін ұлттық оқу бағдарламаларының барлық негізгі

аспектілерін және кең білім беру мақсаттарын ескере отырып, қашықтықтан оқыту бағдарламаларының мақсаттарын анықтаңыз.

Дайындықты зерттеп, ең өзекті және контексті ескеретін технологиялық шешімдерді таңдаңыз: жергілікті қуат көздерінің сенімділігі, Интернетке қосылу, құрылғыларға иелік ету және оқытушылар мен студенттердің сандық дағдылары негізінде жоғары технологиялық және төмен технологиялық шешімдерді қолдану туралы шешім қабылдаңыз. Бұл онлайн оқыту платформаларынан, видео сабақтардан, онлайн курстардан бастап радио немесе теледидар бағдарламаларын жаппай таратуға және баспа материалдарын таратуға дейін болуы мүмкін. Белгілі бір сынып оқушыларына арналған оқу курстарын өткізу үшін негізгі технологияны таңдаңыз және оқушылар мен мұғалімдерден көптеген жүйелер мен жеткізу арналарымен артық жұмыс жасауды сұрамаңыз; мысалы, орта мектептерде қашықтықтан оқытудың негізгі шешімі ретінде онлайн оқыту платформалары және интернет-ресурстармен және байланыс құралдарымен толықтырылған бастауыш мектептерге арналған теледидарлық бағдарламалар т.б.

Білім беру мен оқытудың үздіксіздігін қамтамасыз ету үшін технологиялық және мазмұндық дайындығын арттыру: Қашықтықтан оқытудың қолданыстағы платформаларының өткізу қабілеті мен функционалдық мүмкіндіктерін кеңейту немесе оқытушылар мен студенттер тарапынан айтарлықтай өскен талаптарды қанағаттандыру үшін жаңаларын әзірлеу. Оқытушылар мен студенттерге берілетін оқу бағдарламаларындағы, курстардағы және материалдардағы олқылықтарды толтыру үшін қолданыстағы жоғары сапалы курстарды жасаңыз, бейімдеңіз және басқарыңыз. Оқу деңгейіне, оқушылардың қажеттіліктеріне және ата-аналар мен жергілікті қауымдастықтар тарапынан оқушылардың қолдауына байланысты сабақ кестесін жоспарлаңыз.

Жергілікті тілдерге негізделген оқыту және оқыту қызметтерін ұсына алатын сенімді бағдарламаларды таңдаңыз және ұсыныңыз, соның ішінде оқытуды басқару жүйелері, бейнеконференцбайланыс қосымшалары, әлеуметтік медиа қосымшалары және телефон бағдарламасы көтеретін SMS. Интернеттегі оқыту моделін енгізу кезінде студенттер мен ата-аналардың шамадан тыс жүктемелермен шатасуын болдырмауға тырысыңыз, оларды тым көп қосымшалар мен платформаларды жүктеп, тіркелуін талап етіп қиналдырмаңыздар.

Теңдік пен инклюзивтілікті қамтамасыз ету: барлық оқушылардың қашықтықтан оқыту бағдарламаларына қол жеткізуін қамтамасыз ету және ең осал топтарға зиянды әсер етпестен барлық оқушылар үшін қашықтықтан оқыту мүмкіндіктеріне инклюзивті қол жеткізуді қамтамасыз ету бойынша шараларды жүзеге асыру. Компьютерлік сыныптардағы сандық құрылғыларды уақытша орталықсыздандыруды немесе табысы аз отбасылардан шыққан оқушыларға сандық құрылғыларды жалға беруді қоса алғанда, барлық оқушылардың қашықтықтан өткізілетін курстарға қол жеткізуін қамтамасыз ету үшін жедел шаралар қабылдау (Мысалы, Литваның Білім Министрлігі 30 000-нан астам қолайсыз отбасылардан шыққан балалар үшін 35 000 компьютерді

жалға алады), уақытша және ұзақ мерзімді білім беру интернет-деректердің тегін пакеттерін сатып алу немесе білім беру мазмұнына тегін қол жеткізу үшін мүмкіндік жасау. Немесе келесі нұсқа бойынша - телекоммуникациялық секторлармен ұлттық білім беру платформалары мен онлайн оқыту жүйелері, институционалды қоймалар және сандық кітапханалар үшін нөлдік білім беру трафигін ұсыну туралы келіссөздер жүргізу.

Оқушы деректерінің құпиялылығы мен қауіпсіздігін қорғау: ұлттық платформалардың басшылығы мен жеке қолданба провайдерлердің оқушылардың жеке өміріне қол сұқпайтындығына көз жеткізіңіз. Бұл құпиялық деректерді немесе білім беру ресурстарын веб-кеңістікке жүктеу кезінде, сондай-ақ оларды басқа ұйымдармен немесе жеке тұлғалармен алмасу кезінде деректердің қауіпсіздігіне қатысты. Оқушылардың деректерін этикалық, кемсітусіз және ашық пайдалануды қамтамасыз ету үшін нақты шаралар қабылдау қажет. Білім беру деректерін қорғау ережелерін жасаңыз және осы ережелерге сай, осы талаптарды ұстанатын жеткізушілердің қызметтерін пайдаланып, осыларды ғана аккредиттеңіз.

Қашықтықтан оқытудың әдістемелік ерекшелігі оқу бағдарламаларында көзделген білімді, іскерлікті және дағдыларды игеру дәстүрлі оқыту нысандарында (лекциялар, сабақтар, семинарлар және т.б.) емес, білім алушының әртүрлі құралдар – ақпарат тасығыштардың көмегімен өз бетінше жұмыс істеуі арқылы жүзеге асырылатындығында болып табылады. Қашықтықтан оқыту үдерісінде басты көңіл аударатын нәрсе оқыту ғана емес, оқуға үйрету, яғни білім алушының білім, білік және дағдыларды игерудегі өзіндік танымдық қызметін іске қосуларын қадағалау. Бұл ретте білім алушы компьютермен жұмыс істеу дағдыларын ғана емес, сондай-ақ қашықтықтан оқыту процесінде кездесетін оқу ақпаратымен жұмыс істеу тәсілдерін де меңгеруі тиіс.

Қашықтықтан оқытудың ақпараттық-білім беру ортасы-бұл пайдаланушылардың білім беру қажеттіліктерін қанағаттандыруға бағытталған деректерді беру құралдарының, ақпараттық ресурстардың, өзара әрекеттесу хаттамаларының, аппараттық-бағдарламалық және ұйымдастырушылық-әдістемелік қамтамасыз етудің жүйелі ұйымдастырылған жиынтығы. Бұл жағдайда Қашықтықтан оқытуға тән белгілері:

- икемділік;
- модульділік;
- экономикалық тиімділік;
- педагогтың жаңа рөлі;
- білім беру сапасын мамандандырылған бақылау.

Қашықтықтан оқыту форматында білім алушыларды педагогикалық қолдаудың тиімділігі білім алушылардың компьютерлік сауаттылығы деңгейіне, қабылдаудың психологиялық заңдылықтарын, танымдық үдерістерін, білім алушылардың жас ерекшеліктерін, олардың жеке және жеке ерекшеліктерін, білім алу үшін өзіндік жұмыс дағдылары мен уәждемесі деңгейіне, Ақпараттық технологиялар көмегімен педагогтердің коммуникативтік құзыреттілігі деңгейін қамтитын психологиялық жайлылық

дәрежесіне, білім алушылардың компьютерлік сауаттылығы деңгейіне, білім алушылардың жас ерекшеліктерін есепке алуға, өзін-өзі бақылау және бақылау, сондай-ақ, оның барлық компоненттерінің тиімді өзара әрекеттесуіне бағытталған қашықтықтан оқыту жүйесін ұйымдастыруға байланысты болады.

Қашықтықтан оқыту жағдайында педагогикалық қолдаудың өзіндік ерекшеліктері мен айырмашылықтары бар. Бұл қосымша қиындықтардың пайда болуы, ең алдымен жалпы сипаттағы психологиялық-педагогикалық және білім беру процесінің ерекшелігіне байланысты. Кездесетін қиындықтар басқа субъектілермен өзара әрекеттесуді ұйымдастыру мәселелеріне (қарым-қатынас стилі, онлайн сабақтар кезіндегі мінез-құлық, желілік этикет нормаларын сақтау), өзін-өзі ұйымдастыру (оңтайлы режим, уақытты басқару дағдылары және т. б.), сондай-ақ әр түрлі формаларда ұсынылған ақпаратты қабылдау, өңдеу және ассимиляциялауға байланысты қиындықтарға қатысты болады.

Қашықтықтан оқыту кезіндегі педагогикалық қолдаудың негізгі мақсаты білім алушылар өз сұрақтарымен және қиындықтарымен жалғыз қалмауы үшін және оқыту үдерісі бойында, кез келген сәтте көмек пен қолдау алуы үшін оқу материалын сауатты ұйымдастыру және педагогтердің сапалы жұмысы болып табылады.

2020 жылы жаңа коронавирустық инфекцияның пандемиясы бүкіл әлемдік қауымдастыққа, қоғамның барлық негізгі салаларына айтарлықтай әсер етіп, білім беру ұйымдарының электрондық білім беру ортасын (ЭОС) элементтердің бірінен білім беру процесінің негізгі платформасына айналдыруға әкелді. Қашықтықтан оқытуға көшу жаппай, өткір, мәжбүрлі, кенеттен, бір уақытта болғандығы мыналармен сипатталды:

- Қазақстанда да, бүкіл әлемде де білім беру жүйесінің барлық деңгейлерінде орын алды;
- білім беру ұйымдарының көпшілігінің толық Қашықтықтан оқытуға көшуі дайын еместігімен ерекшеленді;
- ұйымдастырушылық, ақпараттық-құзыреттілік, бағдарламалық-жоспарлау, мазмұндық, әдістемелік, материалдық-техникалық мәселелермен қатар жүрді.

Қашықтықтан оқыту форматына көшу кезінде көптеген студенттер тап болған маңызды мәселелер:

- нақты компьютерлік дағдылардың салдарынан мотивация деңгейінің төмендеуі. Шетелдік ғалымдар дұрыс атап өткендей, "бүгінгі жастар" digital natives", "millennial", "net generation", "digital generation" ұрпақтарына жататынына қарамастан, пандемия кезеңінде қашықтықтан оқытуға күрт көшу жағдайында технологияларды пайдаланудағы шектеулерді көрсетті;
- оқу процесін өз бетінше ұйымдастыру дағдыларының болмауы, бұл педагогтардан алынған тапсырмалардың уақтылы орындалмауына әкелді;
- өзіндік зерттеу және шығармашылық жұмысқа және тиісті педагогикалық сүйемелдеуге дағдылары болмаған кезде үлгерімнің төмендеуі;
- білім алушыларда практикалық дағдыларды пысықтау мүмкіндігінің болмауы;

- оқыту үдерісі "клубтық" сипатын жоғалтты, бұл білім алушылардың эмоционалды және психологиялық жағдайына әсер етті;

- талантты, жан - жақты және қызықтыра алатын мұғалімдермен байланыс жоғалту.

- коронавирустық пандемия кезінде қашықтықтан оқыту жағдайында студенттерді педагогикалық қолдау және қолдау тәжірибесін талдай отырып, мынаны атап өтуге болады:

– бұл психологиялық және әдістемелік дайындықтың болмауы, сондай-ақ толыққанды қашықтықтан оқыту форматы үшін ақпараттық технологияларды пайдалану саласындағы білімнің, дағдылардың және құзыреттіліктің жеткіліксіз деңгейі аясында жүзеге асырылды, бұл тек отандық білім беру жүйесіне ғана емес, сонымен қатар шетелдік білім беру жүйесіне де тән болды;

– барлық оқу материалдары жеткілікті дәрежеде интерактивті болмады, көбісі дәріс мәтіндерімен, басқа адамдардың бейнематериалдарына сілтемелер берумен, тест тапсырмаларымен шектелді. Дегенмен пандемия кезеңінде ақпаратты визуализациялау мүмкіндіктерін кеңінен пайдалана отырып, интерактивті режимде өнімді білім беру процесіне арналған оқу материалдарын бейімдеу бойынша педагогтар үшін еңбекті көп қажет ететін қызмет сәтті жандандырылды;

- қашықтықтан оқыту әр оқушыға жеке онлайн-кеңес беру арқылы жеке көзқарас қалыптастыруға мүмкіндік берді, бұл мұғалімге нақты жұмыс жүктемесінің артуына әкелді;

-оқытудың тәрбиелік функциясы әлсіреді, өйткені ауызша сұрау кезінде жауапты бақылауды жүзеге асыру, практикалық тапсырмаларды орындау кезінде дербестік деңгейін анықтау, микрофондар мен камералар өшірілген кезде онлайн-сабақта білім алушылардың нақты қатысуын анықтау мүмкін емес;

-post-pandemic pedagogy деп аталатын жаппай қашықтықтан оқыту жағдайында оқыту сапасын сақтауға және арттыруға мүмкіндік беретін жаңа, тиімді және қолжетімді педагогикалық әдістемелерді енгізу қажеттілігін түсіну, ол цифрлық құралдарды пайдаланған және тартуға, белсенді оқытуға және командалық оқытуға қол жеткізуде белгілі бір табысқа қол жеткізген шетелдік әріптестердің педагогикалық тәжірибесіне сүйену қажеттігі туындады.

Осылайша, қашықтықтан оқыту жағдайында білім алушыларды педагогикалық қолдаудың, сүйемелдеудің негізгі нәтижелері ретінде мыналарды бөліп көрсетуге болады:

- педагогтардың сандық құзыреттілік деңгейін арттыру, жасына және пәндік мамандануына қарамастан, компьютерлік сауаттылығы терең болмаса да, ең болмағанда озық пайдаланушыларға айналдыру;

-қашықтықтан оқыту кезінде тиісті техникалық сүйемелдеу (арнайы техника, бағдарламалық қамтамасыз ету, тұрақты интернет-қолжетімділік) ғана емес, сондай-ақ оқу процесін сапалы тьюторлық қолдау болуы тиіс екенін түсіну, себебі педагог пен білім алушының қарым-қатынасы өзге, үйреншікті емес және стандартты емес жағдайларда болатындықтан, басқа ережелермен,

этикетпен, жоспарлармен және жұмыс нысандарымен басқа да онлайн-құралдармен қамтамасыз етілуі тиіс;

Оқытуды қашықтықтан қолдауды ұйымдастыру кезінде білім алушыларды қашықтықтан өзара қарым-қатынас жасауға енгізу кезеңдері белгіленеді. Педагогикалық практикада жинақталған қашықтықтан оқыту тәжірибесіне сүйене отырып және оны орта білім беру ұйымындағы оқу процесін қашықтықтан қолдау проблемаларына бейімдей отырып, бірқатар жалпы кезеңдерді бөліп көрсетеміз:

1-кесте. Орта білім беру ұйымдарындағы оқу процесінің кезеңдері

	Кезеңдері ы	Педагогтың қызметі	
	Бастапқы	Педагог қызметінің мақсаты	Топтың (немесе нақты білім алушының) білім беру процесін қашықтықтан қолдау нысанындағы өзара іс-қимылға деген көзқарасы
		Педагогтің міндеті	<ul style="list-style-type: none"> • өзара әрекеттесу ережелерін нақты анықтаңыз; • барлық коммуниканттармен байланыс орнату; • жұмыс принциптерін түсіндіру, • қажетті ақпаратты жедел ұсыну; • жұмыстың тақырыбы мен мазмұнын, қызметті құрылымдау принциптерін, түпкілікті нәтиженің нысанын тұжырымдау және талқылау.
		Ескертпелер	Педагогтің сауатты құрылған жұмысы кезінде бірінші кезеңнің соңында топтағы жұмыс рефлексивті болуы тиіс (қатысушыларға электрондық поштаны белгілі бір кезеңділікпен тексеруді, жаңалықтарды қадағалауды және т.б. еске салу қажеттілігі болмайды).
	Орталық	Педагог қызметінің мақсаты	Қашықтықтан оқытуды қолдаудың нақты нысанымен жұмыс істеу кезінде білім алушылардың қателерін түзету, берілген жұмыс жағдайларын қолдау.
		Педагогтің міндеті	<ul style="list-style-type: none"> • шарттарда көрсетілген уақыт ішінде қатысушылардың жұмыстарын алғанын растау; • келісілген мерзім ішінде білім алушылармен кері байланысты қамтамасыз ету; • өзара іс-қимыл нәтижелерін талқылау белсенділігін бақылауды қамтамасыз ету; • білім алушылардың есеп беру процесін қолдауды ұйымдастыру,

			<p>көмекке мұқтаж адамдарды анықтау;</p> <ul style="list-style-type: none"> • білім алушылар қолданған оқу құралдарының мәртебесін жаңарту; • бір жалпы жолды ескере отырып, тақырыптарды талқылауды модерациялау және қорытындылау, • мерзімді қорытындылармен және аралық қорытындыларды тұжырымдаумен хабарламалар мұрағатын жүргізуді ұйымдастыру (қызметтің жобалық форматы үшін).
ы	Қорытынд	Педагог жұмысының мақсаты	Жұмыс қорытындысын шығару, білім алушыларды бағалау, жұмысты түзету.
		Педагог жұмысы кезеңінің міндеттері	<ul style="list-style-type: none"> • топтың барлық қатысушыларының пікірлерін "тыңдауға" мүмкіндік беретін онлайн-диалогты немесе топ қатысушыларымен бетпе-бет қарым-қатынасты ұйымдастыру және қолдау • оқу нәтижелілігін бағалаудың барлық белгілі критерийлерін сақтай отырып, білім алушылардың нәтижелерін бағалау; • ынтымақтастық үшін өзара алғыс білдіру.

Білім беру ұйымдарында оқу процесінің кезеңдерін табысты іске асыру мақсатында:

1. білім беру процесін қашықтықтан қолдауды ұйымдастыру кезінде бірінші кезеңге мұқият қарау керек, өйткені барлық кейінгі жұмыстың тиімділігі оның табыстылығына байланысты;

2. қашықтықтан қолдаудың бірнеше нысанын пайдаланған кезде әрбір қарым-қатынас ортасында басқа ортаға сілтемелер келтіру қажет (мысалы, "әлеуметтік желі" тобында ақпарат орналастыру/педагогтың сайтына/блогына сілтеме беру);

3. мұғалім электрондық пошта арқылы немесе басқа тәсілдермен бетпе-бет сөйлесу арқылы алған тапсырмаларды орындау тәуелсіздігін мезгіл-мезгіл тексеріп отыру керек.;

4. білім алушылардың оқу материалын меңгеру деңгейін олардың танымдық қабілеттерінің деңгейін анықтауға мүмкіндік беретін алдын ала тестілеу көмегімен арттыруға болады.

Алдын-ала тестілеу кезеңі жеке жұмыс кезінде өте маңызды. Әр жағдайда оңтайлы таңдау үшін мұғалімде әр түрлі формадағы сабақ материалдары болуы керек (мәтіндік файлдар, презентациялар, бейне қатарлар және т.б.). Бұл жағдайда мезгіл-мезгіл өзгерту керек:

- есте сақтаудың, ойлаудың барлық түрлерін дамыту үшін материалды ұсынудың формалары мен әдістері;

- әдебиетпен жұмыс жасауды қамтитын үй тапсырмаларының әртүрлі түрлері;

- негізгі ойды анықтауға, материалды құрылымдауға арналған тапсырмалар;
- пәндік тренажерлар;
- курс шеңберінен тыс тапсырмалар ("тез тапқырлыққа" арналған тапсырмалар немесе оларды шешу үшін қосымша әдебиетті пайдалану қажет болатын міндеттер);
- шығармашылық элементтері бар тапсырмалар;
- онлайн тестілеу;
- интерактивті тапсырмалар;
- виртуалды зертханалар.

5) оқу материалын орналастыру кезінде барлық дәріс материалдарын сайтқа орналастырмау керек: жоғары сынып оқушылары әртүрлі сайттарда ұсынылған ақпараттың "сапасын" түсініп, сол арқылы Интернет-сауаттылықты дамыта отырып, ақпаратты өз бетінше "табуы" керек.

Дұрыс құрылған қашықтықтан қолдау веб-конференциялар жағдайында ресми іскери жазудың (электрондық пошта этикетімен танысу, жазбаша сөйлеу кезінде ойларды қалыптастыру және т.б.) және ауызша сөйлеудің дамуына ықпал етеді, олардың жазбаларын қаласаңыз, қайта қарап, сырттан "тыңдауға" болады.

Қашықтан қолдау тек мұғалімдерге ғана емес, оқушыларға да маңызды.

Қашықтықтан оқытудың тиімділігі пайдаланылатын материалдардың (оқу курстарының) сапасына және осы процеске қатысатын педагогтердің шеберлігіне байланысты. Сондықтан қашықтықтан оқытуда педагогикалық, мазмұнды ұйымдастыру басымдыққа ие. Демек, қашықтықтан оқытуды құруда ұсынылатын педагогикалық ережелердің тұжырымдамасы маңыздылығын көрсетеді. Қысқаша айтқанда, оларды келесідей сипаттауға болады.

Оқыту процесінің орталығында білім алушының дербес танымдық қызметі (оқыту емес, оқыту) болады. Оқушының әртүрлі ақпарат көздерін қолдана отырып, өз бетінше білім алуды үйренуі маңызды; ол танымдық іс-әрекеттің әртүрлі әдістерін қолдана отырып, осы ақпаратпен жұмыс істей білуі және оған ыңғайлы уақытта жұмыс істеуге мүмкіндігі болуы керек. Тәуелсіз білім алу пассивті болмауы керек, керісінше, студент басынан бастап білімді игерумен шектелмейтін, бірақ оларды қоршаған шындықтың әртүрлі мәселелерін шешу үшін қолдануды көздейтін белсенді танымдық іс-шараларға қатысуы керек. Желіде тәуелсіз (жеке немесе топтық) қызметті ұйымдастыру оқытудың осы түрінің ерекшелігіне сәйкес келетін, әр оқушының ішкі резервтерін ашуды ынталандыратын және сонымен бірге жеке тұлғаның әлеуметтік қасиеттерін қалыптастыруға ықпал ететін жаңа педагогикалық технологияларды қолдануды қамтиды.

Компьютерлік технологиялар көмегімен жүзеге асырылатын қашықтықтан оқытуда келесідей сабақ түрлері бар.

Чат-сабақтар-чат-технологияларды пайдалана отырып жүзеге асырылатын оқу сабақтары. Бұл сабақтар синхронды түрде өткізіледі, яғни барлық қатысушылар бір уақытта чатқа қол жеткізе алады.

Веб-сабақтар - қашықтықтан өткізілетін сабақтар, конференциялар, семинарлар, іскерлік ойындар, зертханалық жұмыстар, практикумдар және телекоммуникация құралдары мен интернеттің басқа да мүмкіндіктері арқылы өткізілетін оқу сабақтарының басқа да нысандары. Бұл сабақтар үшін мамандандырылған Білім беру веб-форумдары қолданылады, пайдаланушылардың белгілі бір тақырып немесе проблема бойынша жұмыс формасы, оған тиісті бағдарлама орнатылған веб-сайттардың бірінде қалдырылған жазбалар болады. Веб-форумдар сабақтың бірінші формасынан ұзақ (көп күндік) жұмыс мүмкіндігімен және оқушылар мен мұғалімдердің өзара әрекеттесуінің асинхронды сипатымен ерекшеленеді.

Телеконференция-әдетте электрондық пошта арқылы тарату тізімдері негізінде жүзеге асырылады. Оқу телеконференциясы білім беру міндеттеріне қол жеткізумен сипатталады. Сондай-ақ, қашықтықтан оқыту нысандары бар, онда оқу материалдары аймақтарға пошта арқылы жіберіледі. Бүгінгі таңда қашықтықтан оқыту-бұл демократиялық қарапайым және еркін оқыту жүйесі. Студенттер үнемі практикалық тапсырмаларды орындай отырып, тұрақты автоматтандырылған дағдыларды игереді. Теориялық білім қосымша күш жұмсамай-ақ, жеңіл, оңай меңгеріледі. Теориялық және практикалық дағдыларды қалыптастыруға материалдарды жүйелі зерделеу және диктордың көмегімен аудио және бейне тасымалдағыштардағы жаттығуларды тыңдау және қайталау процесінде қол жеткізіледі (бар болса).

Бастауыш сынып мұғалімдері мен олардың ата-аналары үшін, мысалы, Learning Apps қызметінде жасалған "отбасылық ойын кітапханасын" құру пайдалы. Бұл қызмет интерактивті тапсырмаларды құруға арналған конструктордың бір түрі, ол интерактивті модульдердің көмегімен оқу процесін қолдауға арналған. Learning Apps интерактивті жаттығуларды ыңғайлы және оңай жасауға мүмкіндік береді. Ол өте қарапайым өз бетімен игеру үшін құрылған. Интерактивті тапсырмалардың негізгі идеясы-ойын түрінде ата-аналарға оқушылардың білімін тексеруге, жалпылауға, жүйелеуге және бекітуге болады.

Коронавирустық инфекцияның таралуына жол бермеуге байланысты шектеу шаралары кезеңінде қосымша білім беру ұйымдарында оқу процесін ұйымдастыру жөніндегі әдістемелік ұсынымдарда (Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2020 жылғы 13 тамыздағы № 345 бұйрығына 5-қосымша, 03.09.2020 жылғы өзгерістермен) білім алушының оқу күнін ұйымдастыру бойынша ұсынымдар берілді. Онда айтылғандар:

1) білім алушылар сабақтарды ескере отырып, сабақ кестесін синхронды және асинхронды форматта сақтайды және өзінің оқу күнін жоспарлайды.

2) белгіленген кестеге сәйкес материалдарды зерделейді және пәндер бойынша оқу тапсырмаларын орындайды.

3) жауаптарды интернет-платформалардың, электрондық журналдардың мүмкіндіктері арқылы тіркейді немесе байланыстың қолжетімді түрлері арқылы жібереді.

4) орындалған тапсырмалардың нәтижелері бойынша педагогтің түсініктемелерін зерделейді, оның ұсынымдарын орындайды.

5) сынып жетекшісімен байланыста болады.

6) педагогтармен кез келген қолжетімді режимде жұмыс істейді, қажет болған жағдайда педагогке туындаған мәселелерді жібереді.

7) компьютерлік жабдықтың үздіксіз жұмыс істеу ұзақтығына қатысты санитариялық нормаларды сақтайды.

Қашықтықтан оқыту кезеңінде педагогтің, білім беру ұйымының міндеттерін ғана емес, сондай-ақ білім беру ұйымынан тыс педагогикалық процесті табысты ұйымдастыру үшін отбасының, ата-аналардың, білім алушылардың өздерінің міндеттерін де түсіну маңызды. Сонымен, оқу процесін жеңілдететін бірқатар талаптар бар.

Орта білім беру ұйымдарындағы оқу процесінің кезеңдері.

Ең алдымен, қашықтықтан оқыту кезеңінде жұмыс орнын анықтау керек. Мүмкіндігінше, бұл білім алушы жеке қалып, оқу міндеттерін шешуге мүмкіндігі болатындай ыңғайлы, тұрақты бір орын болуы керек. Егер үйде мұндай жұмыс орындары немесе техникалық құралдар аз болса (мысалы, бір немесе екі компьютер/ноутбук), отбасы мүшелері әркімнің компьютеріндегі нақты жұмыс кестесін белгілеп, соған сай жұмыс жасағаны дұрыс. Жұмыс орнын ұйымдастырып, оны тиімді пайдалану керек.

Мұғалімдер мен жақын адамдардың көмегі

Қашықтықтан оқыту кезінде білім алушыларда туындаған сұрақтарды шешуге ата-аналар, педагогтар, сынып жетекшілері көмектесуі тиіс.

Оқушының сынып жетекшісінің электрондық пошта мекенжайы болуы керек. Егер оқу пәні бойынша тапсырма түсініксіз болса, сынып жетекшісі мұғаліммен байланысуға көмектеседі. Мектеп сайтында ата-аналарға туындаған мәселелерді шешуге көмектесетін барлық ақпарат бар. Оқушының жетістіктері мен сәтсіздіктерімен, ата-анасымен, басқа жақын адамдарымен бөлісуі, жақсы білетін адамдардан: ата-анасынан, әжесінен, атасынан, сыныптағы достарынан көмек сұрауға қорықпауы және ұялмауы өте маңызды.

Оқу және демалыс режимі

Студент қашықтықтан оқыту мен демалу үшін оңтайлы режимді өзі анықтауы керек (ата-аналармен келісе отырып). Компьютерде немесе басқа сандық құрылғыда 30 минуттан артық отыруға болмайды. 30 минуттық сабақтан кейін үзіліс жасаған жөн. Олардың ұзақтығы әртүрлі болуы мүмкін, мысалы, егер сіз күні бойы 30 минуттан бірнеше рет жаттығатын болсаңыз, онда компьютердегі сабақтардың жалпы уақыты екі сағаттан аспағаны жөн.

Үзіліс кезінде пассивті демалыс қана емес, белсенді демалыс түрлерін де қолданған жөн, мысалы, физикалық жаттығулар жасау, таза ауамен тыныс алу, туыстарымен немесе достарымен сөйлесу, ойнау (бірақ компьютерлік ойындар емес), табиғатпен сөйлесу, музыка тыңдау, сурет салу және т. б.

Адам қанша уақытын сандық (қашықтықтан) оқыту құралдарын қолдануға бөлсе, соғұрлым күшті қалпына келтірудің әртүрлі тәсілдеріне көбірек көңіл бөлуі керек. Бұл үшін өзінің сүйікті іс-шараларымен айналысқаны жөн. Сіз жаңа нәрсені көре аласыз, мысалы:

- арнау күнделік жазып, өз бақылаулар мен ойлар, оқиғалар күні;
- бөлмені немесе жұмыс орнын безендіріңіз;

- досыңызға / көршіңізге көмектесу;
- біреуге жағымды нәрсе жасау;
- жаңа кітапты оқып, талқылау;
- өзіңіздің шығармашылығыңызбен айналысыңыз: сурет салу, суретке түсіру, әңгіме жазу.

Ұсынылатын қашықтықтан оқыту формалары мектеп жасындағы пайдаланушылардың мүмкіндіктеріне толық сәйкес келеді.

Өзін-өзі реттеу

Ұстамдылықты сақтау қажет. Психологиялық шиеленісті сезінген жағдайда өзін-өзі реттеудің қарапайым әдістерін қолдануға болады:

- дем шығару кезінде тыныс алуды сәл ұстап, терең және тіпті тыныс алуды босаңсытып, тыныштандыратындай сезіну арқылы бірнеше терең тыныс алу және дем шығару;

- өзіңіздің дененізді ұстауға назар аударыңыз, ең алдымен өзіңіз үшін ыңғайлы әрі тұзу тұрып терең тыныс алыңыз;

- жұмыс орнына жағымды, жағымды ассоциацияларды тудыратын қандай да бір затты немесе суретті қоюға болады. Бұл табиғи заттар болуы мүмкін – тас, гүл, фотосурет, ойыншық және т.б. олар жайлылық пен жағымды эмоцияларды сақтауға көмектеседі.

Ұсыныстарды орындау, өзіне сену оқушыға жаңа білім алуға ғана емес, сонымен қатар өмірде пайдалы болатын көптеген құнды қасиеттерді, өзін-өзі реттеу дағдыларын дамытуға көмектеседі.

2020 жылдың наурызынан бастап мектептер негізінен жабылды, ал балалар covid-19 таралуын болдырмау үшін үйде болуға мәжбүр болды. Медициналық проблемадан басқа, пандемия барлық жастағы балаларда психоэлеметтік проблемаларды тудырды, өйткені олар стресс, мазасыздық және қорқыныш деңгейінің жоғарылауына, сондай-ақ басқа да эмоционалды және мінез-құлық проблемаларына тап болды.

Ата-аналар да қиындықтарға тап болады, соның ішінде балаларының қажеттіліктері мен тілектерін түсіну, сонымен қатар оларға көптеген қиындықтарды жеңуге көмектеседі. Балаларды қолдау өте қиын міндет болуы мүмкін, әсіресе мектептер қашан қайта ашылатындығы және олар қайта ашылғаннан кейін, олар қайтадан жабылатындығы туралы әр түрлі сөздер, мәліметтер айтылумен болды. Отбасындағы ересектер мен балалар үшін осы қиын-қыстау кезеңдерде стрессті, қорқынышты және депрессияны сезіну қалыпты жағдай екенін және бұл уақытта адам жалғыз емес екенін мойындау керек.

Барлық ата-аналар мен басқа да қамқоршылар, соның ішінде ата-әжелер, ағалар, тәтелер, аға-інілер өз балаларына жақсылықты қалайды. Отбасындағы ата-аналар мен тәрбиешілер, олардың біліміне қарамастан, шынайы қызығушылық танытқан, сапалы уақыт бөлген, оларды қолдауға және белсенді қатысқан кезде балаларға жағымды әсер етеді. Сонымен қатар, ата-аналар мен мұғалімдер серіктес ретінде бірге жұмыс істеген кезде, бұл балалардың білім алуына ықпал етеді және олардың әл-ауқатын қамтамасыз етеді.

COVID-19 пандемиясының осы "жаңа нормасында" ата-аналардың рөлі мен жауапкершілігі артты. Ата-аналар өздерінің алаңдаушылықтары мен стресстерін жеңе отырып, балаларына мұғалім, психотерапевт, кеңесші ролінде қолдау көрсетті.

Осы қиын-қыстау кезеңдерде мектептер үйде оқытуды әр түрлі әдістермен жалғастырды. Карантин отбасы мүшелерінің қарым-қатынастарын одан әрі нығайтып, біріктірді. Ұзақ уақыт ішінде алғаш рет көптеген ата - аналар мен балалар, тіпті ата - әжелер тәулік бойы бір шаңырақ астында болды. Бұл бірлікті нығайтып, қарым-қатынасты тереңдетті.

Шынында да, пандемия және карантиннің салдарынан мектептердің жабылуы мектеп жұмысының тоқтатылуына әкелді. Бұл міндет сонымен қатар сабақтан тыс уақытта білім алуға болатындығын, барлық ата-аналар қауіпсіз және қолайлы оқу ортасын қамтамасыз ету және оқу іс-шараларына қатысу арқылы баланың оқуын қолдауда шешуші рөл атқара алатындығын көрсетті. Бұл мектеп пен үйді байланыстырып, кейінірек COVID-19-дан құтылған кезеңде де отбасы мүшелері арасында тығыз ынтымақтастық орнатуға мүмкіндік берді, сонымен қатар оқуды жағымды әрекетке айналдырды.

Қашықтан оқытудағы ата-ананың рөлі туралы шетелдік зерттеулер

Ата-аналар көбінесе қойылған сұрақтарға жауап беру, Сабақтың аяқталуына ықпал ету және қашықтықтан сабақ кезінде студенттердің қатысуы мен тапсырмаларды орындауын қамтамасыз ету үшін жауапкершілікті өз қолдарына алды.

Зерттеушілер ата-аналардың онлайн-білім беруге қатысуы оқушылардың үлгерімінің негізгі элементі екендігімен келіседі. Сондай-ақ, олар ата-аналардың қатысу сипаттамаларының әсерін, мысалы, ата-аналар мен оқушылардың өзара әрекеттесу жиілігі мен стилін түсіну үшін көп зерттеулер қажет екендігімен келіседі. Мысалы, Блэк (2009) ата-аналар мен оқушылардың мазмұнға бағытталған өзара әрекеті оқушылардың оқу нәтижелерімен статистикалық тұрғыдан маңызды емес екенін анықтады. Алайда, Боруп, Грэм және Дэвис 2013 жылы интернеттегі өзара әрекеттесуді зерттеу барысында ата-аналар мен студенттердің өзара әрекеттесуінің басым көпшілігі мазмұнға назар аударғанын айтты.

Осы зерттеуде пайдаланылған сауалнамаларда ата-аналардың интернеттегі математика курстарына қатысты міндеттерін сипаттау үшін жиі қолданатын сөз тіркестері "көмектесу" және "көз жеткізу" болды. Өз міндеттеріне жазбаша сипаттама берген ата-аналардың 50% - дан астамы бақылаушының рөлін сипаттады. Уотерс, Менчака және Боруп (2014) студенттер өздерінің оқу нәтижелері үшін жауапкершілік алған кезде, ата-аналардың күнделікті қатысуы азаяды деп мәлімдеді. Сол сияқты, Кертис (2013) табысты студенттердің ата-аналары оқудың басында баласына жақсы жұмыс тәртібін орнатуға көмектесуге уақыт бөлгендерін айтты. Кертис зерттеулерінде оқушы мұғаліммен өз бетінше қарым-қатынас жасай алатындығына, сондай-ақ тапсырмаларды жоспарлауға және орындауға деген сенімділіктің жоғарылағанын көрсеткен кезде, ата-аналардың (2013) баласының үлгерімін бақылауға кететін уақытының қысқарғанын көрсетеді.

Осы зерттеу барысында қатысушы ата-аналар өз балаларын бақылау, қашықтықтан сабақ алған балаларына көмектесу және қажет болған жағдайда балаларына академиялық қолдау көрсетуді ұйымдастыру өздерінің міндеті деп мәлімдеді. Бұл алдыңғы зерттеулерге сәйкес келеді, бұл ата-аналар көбінесе сұрақтарға жауап беру, сабақтың аяқталуына ықпал ету және студенттердің қашықтықтан сабақ кезінде араласып, қарым-қатынаста болуын қамтамасыз ету үшін жауапкершілік алатындығын көрсетті. Зерттеушілер ата-аналардың онлайн-білімге қатысуы оқушылардың үлгерімінің негізгі элементі екендігімен келіседі (Боултон, 2008; қара, 2009; Курри-Рубин және Смит, 2013; Турбер, 2013). Ата-аналардың қашықтықтан оқытуға қатысуы оқушылардың академиялық жетістіктері үшін маңызды (Berthelsen & Walker, 2008; Black, 2009). Ата-аналардың онлайн оқытуға қатысуы балаларға оқуға деген табандылықты, оқу мен уақытты басқару дағдыларын дамытуға көмектесуді қамтуы мүмкін (Borup et al., 2013). Ата-аналардың балаларды қашықтықтан оқытумен өзара әрекеттесуі оқу нәтижелерімен, соның ішінде қорытынды бағалаумен, оқуды қабылдаумен және пәнмен қанағаттанумен байланысты (Bokayev B. et al., 2021), оларды ынталандыру, қолдау және жалпы модельдеу оқушылардың академиялық жетістіктеріне оң әсер етеді (Bokayev B. et al., 2021).

Зерттеулер ата-аналардың балаларының оқуына неге қатысатынын анықтады (Hoover-Dempsey et al., 2005). Зерттеу нәтижелеріне сәйкес, ата-аналардың қатысуы олардың қатысуы қажет деген сенімге әсер етті және бұл қатысу балаларының оқуда жетістікке жетуіне ықпал етеді және мектептен, балаларынан немесе мұғалімдерінен нақты шақыруларды қабылдау, сонымен қатар олардың білімі, дағдылары, қол жетімді уақыт пен энергия (Hoover-Dempsey et al., 2005). Интернеттегі білім берудегі ата-аналарға қолдау көрсетуге арналған тағы бір зерттеуде ата-аналардың үш негізгі міндеті бар: балаларын ынталандыру, бақылау және тәлім беру (Куртис, 2013). Тәлімгердің міндеттері ата-аналардың балаларының әл-ауқатына қамқорлығы және оларды онлайн оқыту процесінде басқару ретінде түсіндірілді. Covid-19 карантиніне байланысты студенттер арасындағы психологиялық стресс электронды оқытуды теріс қабылдаумен және оқу жылын "жоғалту" қорқынышымен байланысты болды (Хасан & Вао, 2020). Алайда, ата-аналарға тиімді қолдау көрсету деңгейі ішінара ата-аналардың технологиялық біліміне байланысты (Delen et al., 2015).

Қабілетті ата-аналар интернеттегі оқытудың нақты дағдылары бойынша маңызды техникалық, педагогикалық және білім беру қолдауын ұсына алады, сонымен қатар балаларына қажетті ақпаратты табуға көмектеседі (Borup & Stevens, 2016; Hasler Waters, 2012; Lee & Figueroa, 2012). Сонымен қатар, шындық мынада, көптеген ата-аналар оқушыларға мектеп пәндерінің нақты материалдары туралы тікелей нұсқау беру үшін мазмұнды білімге ие емес; сонымен қатар, ата-аналардың нұсқаулары оқушылардың академиялық нәтижелеріне теріс әсер етуі мүмкін (Black, 2009; Delen et al., 2015). Ата-аналар балаларының технологиялар мен Интернетті пайдалануы кибершабуыл немесе орынсыз веб-сайттарға кіру қаупін арттырады деп алаңдайды (Anastasiades et

al., 2008; Delen et al., 2015; Liau et al., 2008; Sorbring, 2014). Сонымен қатар, ата-аналар балаларының интернеттегі интерактивтілігін толық түсінбеуі мүмкін (Beale & Hall, 2007). Осылайша, зерттеулер балалардың қауіпсіздігі ата-аналардың қанағаттанушылығының ең маңызды болжаушысы болып табылады (Фридман соавт., 2007). Көріп отырғаныңыздай, ата-аналардың қашықтықтан/онлайн оқытуға қанағаттану деңгейі көптеген факторларға байланысты, соның ішінде ата-аналардың білім беру процесіне қатысу деңгейі, балалардың нәтижелері, ата-аналардың ақпараттық технологиялар саласындағы құзыреттілік деңгейі және, сайып келгенде, оқу кезіндегі киберқауіпсіздік мәселелері.

Қатысу деңгейлері

Зерттеулер көрсеткендей, ата-аналардың ата-аналардың белсенділігі жағынан айтарлықтай өзгеруі мүмкін. Литке (1998, as cited in Waters et al., 2014) Бұл мәселені алғаш рет Орта мектептің бастауыш сынып оқушыларына арналған онлайн оқыту бағдарламасы аясында сапалы зерттеуінде атап өтті. Нақтырақ айтсақ, ол ата-аналарды келесідей топтастырды:

- * Мүлде қатыспағандар;
- * Қолдаушылар;
- * Қатысушылар.

Біріншіден, ол зерттеуге мүлде қатыспағандарды (ата-аналарды) үйден тыс жерде жұмыс істейтін және балаларын оқытуға аз уақыт бөлетін адам ретінде анықтады. Ата-аналардың үштен бірі осы санатқа жатқызылды. Екіншіден, ол қолдау көрсетушілерді ата-аналар ретінде анықтады, олар балаларынан жетістіктері туралы сұрайды, кейде мұғалімдермен сөйлеседі немесе студенттерге көмек көрсетеді. Алайда, бұл ата-аналар оқушылардың нашар үлгерімін байқаған кезде көбірек тартылды. Барлық ата-аналардың жартысына жуығы қолдаушылар санатына жатқызылды. Қалған ата-аналар өз балаларын оқытуға үнемі қатысатын мүдделі ата-аналар санатына жатқызылды.

Литке классификациясы 15 жылдан кейін онлайн орта мектепте жүргізілген сандық зерттеулердің қорытындысымен расталды (Боруп, Грэм, & Дэвис, 2013). Боруп және оның әріптестері 79 ата-анадан бірінші курс студенттеріне арналған онлайн ағылшын курсына ата-аналардың балаларымен және оқытушымен сөйлесуге жұмсаған уақыты туралы сұхбат алды. Ата-аналар аптасына орта есеппен 86 минутты курс туралы балаларымен сөйлесуге және аптасына онлайн-оқытушымен сөйлесуге тоғыз минут жұмсайтындарын айтты. Алайда, ата-аналардың өзара әрекеттесу деңгейі әртүрлі болды. Мысалы, ата-аналардың 40% - ы интернетте араласпағандарын хабарлады. Керісінше, тек бес ата-ана өздерінің балаларымен курс туралы сөйлеспегенін хабарлады, бірақ өзара әрекеттесудің орташа саны жоғары стандартты ауытқуға ие болды ($SD = 74.3$).

Хаслер-Уотерс және басқалар (2014) ата – аналардың балаларының сабағына қарап, өзара әрекеттесудің екіге бөліп, сол жақта іс жүзінде өзара әрекеттесу жоқ, ал оң жақта толық өзара әрекеттесу болатын континуум ретінде қарастыру керек деп қорытындылады. Олар сонымен қатар мектептер мен

мұғалімдер ата-аналарға балаларын оқытудағы маңызды рөлді түсінуге көмектесетін саясат жүргізу арқылы ата-аналардың белсенділігін арттыра алады деп сендірді. Басқа зерттеушілер ата-аналар балаларының үлгерімі төмен болған жағдайда, оларда алаңдаушылық туудың арқасында белсенділігін арттырады деп болжайды (Black, 2009 ; Vorup, Graham, & Davies, 2013). Нәтижесінде ата-аналарды балаларының үлгерімі туралы хабардар ететін және қажет болған жағдайда ата-аналарға қолдау көрсететін мұғалімдер ата-аналардың белсенділігін арттыруы мүмкін деп болжау жасалды.

Өзара әрекеттесу түрлері

Зерттеушілер сонымен қатар ата-аналардың балаларын оқытуға қатысу дәрежесін қарастырды.

Тәрбие және тәлімгерлік. Ата-аналар балаларын тәрбиелеп, тәлім бергенде, олар курстан тыс қажеттіліктерді қанағаттандырады. Ата-ананың табиғаты ата-аналарға баласының қажеттіліктерін жақсы тануға мүмкіндік беретін тығыз және берік қарым-қатынасты қалыптастырады. Алайда, Ноддингс (Рамирез, 2001) баланың қажеттіліктерін тану жеткіліксіз және тәрбиешіге жауап беру үшін дағдылар мен құзыреттілік қажет екенін түсіндірді. Нәтижесінде, ата-аналар әдетте баласына ата-аналары жалғыз бере алмайтын білім алу мүмкіндіктерін беру үшін мектептермен бірлесіп жұмыс істейді. Эпштейн (1995) сонымен қатар мектептер ата-аналарға денсаулық сақтау, тамақтану және оқушыларды сәтті тәрбиелеу үшін қажет басқа да негізгі қызметтерге қол жеткізуге көмектесу арқылы оқушыларға қолдау көрсетуі керек деп сендірді. Стейкер (2011) егер ата-аналар "[оқушыларға] ұйықтауға, тіс дәрігеріне баруға, сүйіспеншілік пен қамқорлыққа орын беру" сияқты негізгі ата-аналық міндеттерін орындамаса, онлайн мектептер де өз міндеттерін орындай алмайтындығын қосты (28-бет). Стейкердің айтуынша, бұл өте өзара тәуелді қолдау жүйесін құруға әкеледі және бір бөлігі нашар жұмыс істеген кезде "жүйенің қалған бөліктері де істен шығады" (28-бет).

Оқушылардың қажеттіліктерін қанағаттандырумен қатар, ата-аналар оқушыларға ұзақ мерзімді мақсаттарға жету үшін тәлімгер болуға көмектесе алады. Мысалы, зерттеулер көрсеткендей, ата-аналар балаларына онлайн курстарға қатысуға шешім қабылдауға көмектесу арқылы тәлім бере алады (Куртис, 2013). Зерттеушілер сонымен қатар бұл шешім белсенді, мақсатты және бірқатар себептерге байланысты қабылдануы мүмкін екенін анықтады (Бекк, Маранто, & Ло, 2013). Бұл себептерге бұрын қатысқан мектептердегі қорлау және академиялық сәтсіздік сияқты жағымсыз оқиғалар кіруі мүмкін (Бекк соавт., 2013 ; Ferdig, 2010). Зерттеушілер ата-аналардың балаларын онлайн курстарға қатыстырудағы мақсаты мысалы, оқудағы олқылықтарды жою және өздерінің негізгі қарапайым мектебінде ұсынылмаған озық сабақтарға қатысу мүмкіндігі т.б. (Хаслер-су және басқалар., 2014). Сол сияқты, оқшауланған аудандарда тұратын ата-аналар өздерінің жергілікті мектептері ұсынатын шектеулі курстардың орнын толтыру үшін балаларын қашықтықтан оқытуға жазады (Ahn, 2011).

Эрб (2004) 14 ата-ананың қатысуымен жүргізілген зерттеу арқылы ата-аналық тәлімгерлік туралы тереңірек зерттеу үшін өзінің оқушыларын

жергілікті мектеп ауданынан Пенсильванияның орталық цифрлық білім беру қорының виртуалды мектебіне (CPDLF) ауыстырған. Ата-аналардың ешқайсысы өз балаларын CPDLF-ке қабылдау туралы шешімін онлайн оқытудың оң артықшылықтарына негіздеген жоқ (Erb, 2004). Оның орнына, CPDLF оқушыларының ата-аналары өздерін жергілікті мектептен келгендер ығыстырып тастағандай, қолайсыз ортада қалғандай болды және әкімшілік көмектеспейді немесе көмектесе алмайды деп сезді. (Erb, 2004, 119 бет). Бұл факторларға мыналар кірді:

- * мектеп тәртібінің болмауы;
- * құрдастарының немесе мұғалімдердің қорлауы;
- * сынып көлемінің үлкендігі;
- * оқытудың төмен сапасы;
- * студенттердің академиялық және эмоционалды қажеттіліктерін қанағаттандырғысы келмейтін немесе қанағаттандыра алмайтын әкімшілер;
- * басқа оқушылардың темекі, алкоголь және есірткіні қолдануы;
- * тамақтанудың бұзылуы, депрессия және мигреннің бас ауруы сияқты денсаулыққа қатысты мәселелер (Erb, 2004).

Коммуникация. Эпштейн (1987) ата-аналар балаларының оқуын қолдайтын мектептегі қарым-қатынасқа қатысуға жауапты екенін түсіндірді. Бұл әсіресе қашықтықтан оқыту жағдайында дұрыс, өйткені мұғалімдер оқушылардан физикалық тұрғыдан бөлініп, оқушылар жауап беруді тоқтатқан кезде ата-аналармен байланысқа сүйенеді (Боруп соавт., 2014 ; Litke, 1998). Боруп, Грэм және Драйсдейл (2013). Ата-аналардың көпшілігі мұғалімдердің хабарламаларын тыңдаса да, кейбіреулері жауап бермейді, әсіресе үлгерімі төмен студенттердің ата-аналары. Ата-аналардың мұғалімдердің хабарламаларына жауап бермеуі олардың уақытының жетіспеушілігіне және оқушылардың оқуына әсер ету қабілетіне байланысты болуы мүмкін (Гувер-Демпси және Сэндлер, 2005). Ата-аналар мен мұғалімдер арасындағы қарым-қатынастың төмендігі мұғалімдердің оқушылардың жүктемесін дәстүрлі кездесулерден асып кетуін талап ететін жұмыстың нәтижесі болуы мүмкін (Блэк, 2009; Хоукинс, Барбур және Грэм, 2011). Сондай-ақ, ата-аналар мен мұғалімдер арасындағы қарым-қатынастың төмен деңгейі ата-аналар мен мұғалімдер арасындағы қарым-қатынас саясатын құруға және сақтауға қабілетсіздіктің нәтижесі болуы мүмкін. Балалардың ата-аналарымен уақтылы қарым-қатынас жасай алмауы ата-аналық қарым-қатынас бағаланбайтындай әсер қалдыруы мүмкін. Нәтижесінде, қашықтықтан оқыту бағдарламалары мұғалімдер мұғалімдермен сөйлесуге қолайлы уақытты жұмсайтындай жұмыс істеуі керек (Black, 2009). Өкінішке орай, Кавано және т. б. (2009) сауалнамаға қатысқан 81 онлайн бағдарламаның үштен бірі ата-аналар мен мұғалімдердің қарым-қатынасына қатысты жазбаша саясат жоқ екенін хабарлады. Мұғалім мен ата-ана арасында үнемі қарым-қатынас орнату өте маңызды, өйткені бұл төменде талқыланды ата-аналардың өзара әрекеттесу түрлерін жеңілдетуге көмектеседі.

Ұйымдастыру. Соренсен (2012) интернеттегі оқушылардың ата-аналары оқушыларға алаңдаушылықсыз ұйымдастырылған оқу кеңістігін беру арқылы

көмектесуі керек деп сендірді. Зерттеушілер сонымен қатар ата-аналар оқушыларға сабақ кестесін ұйымдастыру арқылы көмектесе алатындығын анықтады (Хаслер-Су, 2012; Хаслер-су және Лонг, 2011; Тунисон және Нонан, 2001). Мұғалімдер, әдетте, оқушыларға оқу кестесін ұйымдастыруға, тапсырмалардың тұрақты мерзімдерін белгілеуге көмектеседі. Содан кейін ата-аналар студенттерге уақыттарын жеке қажеттіліктер мен қалауларға негізделген кішігірім оқу блоктарына бөлуге көмектесе алады (Borup et al., 2014; Hasler-Waters, 2012). Сондай-ақ, ата-аналар үйде оқушылардың жұмыс кеңістігі мен уақытын ұйымдастыруда қиындықтарға тап болуы мүмкін. Соренсеннің (2012 ж.) интернетте оқитын 92 ата-ананың қатысуымен жүргізген зерттеуі кейде мұғаліммен белгіленген мерзімге дейін жұмысты аяқтау үшін студенттерін қарқынмен ұстап тұру қиынға соғатынын көрсетті. Бұл проблемалар қандай тапсырмалар күтілетінін білмейтін ата-аналарда, жұмыс кестесін сақтамайтын оқушыларда және тапсырмаларды орындамайтын оқушыларда туындады (Соренсен, 2012).

Мониторинг және мотивация. Қашықтықтан оқыту бағдарламалары студенттерге оқуға деген икемділікті арттырады, бұл ата-аналардың жұмысын бақылауға деген қажеттілігін арттырады (Кларк, 2007). Мысалы, ата-аналар аналитикалық мәліметтерді қолдана отырып, оқушылардың үлгерімі мен интернеттегі мінез-құлқын бақылай алады. Ата-аналардың студенттерге физикалық жақындығы оларға оқушылардың мінез-құлқын дербес бақылауға және бағалауға мүмкіндік береді. Интернеттегі оқу ортасында ата-ана бақылауы өте маңызды. Өйткені студенттерге курстың мазмұнын ұсыну үшін қолданылатын Интернет олардың ойын басқаға аударып, сабақтан бөліп алаңдаушылық туғызады (Хармс, Нидерхаузер, Дэвис, Роблиер және Гилберт, 2006). Нәтижесінде, студенттер тапсырманы дұрыс орындамай, бақылау кезінде төмендеп қалуы мүмкін. (Боруп және басқалар, 2014; Мерфи және Родригес-Манзанарес, 2009). Ата-ана бақылауы да маңызды, өйткені көптеген студенттер қашықтықтан сабақ алуға қажетті өзін-өзі реттеу дағдыларына ие емес (Barbour & Reeves, 2009). Расселл (2004) ата-аналардың мониторинг қызметі оқушылардың академиялық адалдығы мәселелеріне де назар аударуы керек дейді, өйткені мұғалімдер мен оқушылардың физикалық бөлінуі ата-аналар толтыруы керек академиялық сенімділік мониторингінде олқылық тудырады. Зерттеушілер сонымен қатар оқушылардың ата-аналары техникалық мәселелер мен жұмыс кестесіндегі мәселелерді бақылай алатындығын мойындады (Расселл, 2005 ; Соренсен, 2012).

Ата-аналардың мониторингі интернеттегі білім берудің маңызды аспектісі ретінде қызмет етсе де, зерттеушілер ата-аналардың бақылауы қысқа болуы мүмкін екенін анықтады, бұл кейбір ата-аналардың осы салада олардың қолдауы қандай әсер ететінін толық түсінбейтіндігін көрсетеді (Боултон, 2008 ; Литке, 1998). Нәтижесінде Боултон (2008) мұғалімдер ата-аналарға бақылау міндеттерін жақсы түсінуге көмектесуі керек деп түсіндірді. Сондай-ақ, ата-аналар оқушылардың интернеттегі мінез-құлқы туралы қате түсініктерге ие болуы мүмкін. Сондықтан мектептер ата-аналарға оқушылардың интернетте қалай уақыт өткізетіні туралы ата-аналардың хабардарлығын арттыру үшін

оқушылардың бағаларын және басқа аналитикалық мәліметтерді ұсына алады (Bailey, Carter, Schneider, & Vander Ark, 2013; Borup et al., 2014 ;). Бэйли, Шнайдер және Арк (2013) сонымен қатар оқушылар күш-жігерінің және/немесе үлгерімінің төмендеуін көрсеткен кезде ата-аналарға автоматты түрде хабарлайтын оқыту жүйелерін жақтады.

Ата-аналардың тиімді бақылау проблемалары тұлғааралық қатынастардан да туындауы мүмкін. Кертис (2013) үлгерімі төмен студенттердің ата-аналары қолдау мониторингіне қатысқан кезде олармен қақтығысуы мүмкін екенін анықтады. Жанжалдың нақты себебі белгісіз болғанымен, Кертис зерттеуіне қатысушылар мониторингтің пайдасы шығындардан асып түсетінін түсіндірді. Шамадан тыс бақылау оқушылардың өз бетінше оқу дағдыларын дамытуды қиындатуы мүмкін, бұл олардың кейінгі өміріне пайдалы болады.

Нұсқаулық. Лоус пен Лин (2015) студенттерге пәнді қашықтықтан оқып қана қоймай, қашықтықтан оқуды да үйрену керек екенін түсіндірді. Ата-аналар, әдетте, мазмұн бойынша маман емес, бірақ маңызды қолдауды қамтамасыз ете алады. Зерттеушілер ата-аналар өздерінің балаларына интернеттегі оқытудың белгілі бір дағдыларын үйрету арқылы мазмұнды игеруге көмектесе алатындығын түсіндірді (Lee & Figueroa, 2012 ; Расселл, 2004; Соренсен, 2012). Мысалы, Блэк (2009) ата-аналардың балаларына төмендегідей дағдылар мен біліктерді үйрете отырып, қашықтан білім алуға қолдау көрсететіндіктерін байқады.

* оқушыларға нұсқауларды орындауға, олар үшін әсіресе қызықты ақпаратты іздеуге және қиналған кезде көп жұмыс істеуге үйрететін базалық қолдау;

* оқушыларды жұмысқа оң көзқараспен қарауға және оны қызықты деп санауға итермелейтін үй тапсырмаларын қолдау;

* дифференциацияны қолдау, бұл студенттерге өз қарқынымен жұмыс істеуге, зеріккен кезде үзіліс жасауға және оларға жақсы оқуға көмектесетін стратегияларға назар аударуға мүмкіндік береді;

* білім алушыларға түсініксіз болған нәрселерді түсіндіретін сұрақтар қоюға үйрететін сыни ойлауды қолдау (Black, 2009).

Хаслер-Уотерс (2012) сонымен қатар балаларымен бірге тапсырмаларды орындау бойынша нұсқауларды оқып, қажетті ақпаратты іздеуге көмектескен ата-аналарды сипаттады. Сонымен қатар, ата-аналар студенттерге мүмкін болған кезде техникалық қиындықтарға көмектесе алады (Лей & Фигуероа, 2012 ; Лиу, қара, Алгина, Каванауг, & Доусон, 2010).

Ата-аналар оқуда маңызды қолдау көрсете алғанымен, балаларына курстың нақты материалдары туралы, әсіресе орта мектептердегі күрделі оқу әрекеттері мен мазмұнына тікелей нұсқау беру үшін білімдері жетіспейді. Купер (1989) ата-ананың қатысуымен бетпе-бет қарым-қатынас жасауда кей жағдайларда "ата-ананың араласуы" кері әсерін тигізетіндігін анықтады, әсіресе ата-аналар баласын қолдаудан бөлек олар үшін сабағын орындап, шамадан тыс қамқорлық танытқан кезде. (87-бет), Онлайн- бағдарламамен оқытудағы және ата-аналармен жұмыс істеудегі ата-аналардың қолдауының артықшылықтары

мен кемшіліктері туралы хабардар болып, ата-аналар балаларының оқуына кедергі келтірмей, өз рөлдерін түсініп жұмыс істеуі керек.

Ата-аналардың қатысуының әсері туралы халықаралық зерттеулер

Білім беру қоғамдастығы ата-аналардың қатысуы өте маңызды деп санаса да, оның қашықтан оқу ортасына әсерін сандық тұрғыдан зерттелді және бар нәтижелер екіұштылыққа ие болды. Мысалы, Боруп, Грэм және Дэвис (2013) ата-аналар мен студенттердің сауалнамаларын 82 ата-ананың бірінші курс студенттеріне арналған онлайн ағылшын тілі курсы туралы студенттерімен және оқытушысымен қарым-қатынас жасау уақытын өлшеу үшін пайдаланды. Содан кейін ата-аналардың өзара әрекеттесу саны курстың бірнеше нәтижелерімен, соның ішінде қорытынды бағалаумен, оқуды қабылдаумен және курсқа қанағаттанумен байланысты болды. Жалпы, ата-аналардың өзара әрекеттесу саны студенттердің ата-аналармен өзара әрекеттесуі және ата-аналардың мұғаліммен өзара әрекеттесуі оларды курстың мазмұнын зерттеуге итермелегеніне қарамастан, курс нәтижелерімен теріс байланысты болды. Авторлар егер зерттеушілер өзара әрекеттесудің жалпы санынан асып кетсе және ата-аналық өзара әрекеттесудің сапасын зерттесе, неғұрлым маңызды корреляцияларды анықтауға болады деген қорытындыға келді.

Осы мақсатта Блэк (2009) ата-аналық ынталандыруды, модельдеуді, күшейтуді және оқытуды өлшеу үшін Гувер-Демпси және Сэндлер (2005) жүйесін қолданды. Оның ата-аналардың сауалнамасына берілген 452 жауаптың бастапқы талдауы ата-аналық мінез-құлық пен курс соңында оқушылардың бағалары арасындағы айтарлықтай байланысты анықтаған жоқ. Алайда, Блэк ата-аналардың сауалнамасына қатысқан 164 респонденттің кіші тобын талдаған кезде, оның студенттері де ілеспелі сауалнамадан өткен кезде, ол екі маңызды қатынасты анықтады: ата-аналық күшейту мен курсты бағалау арасындағы оң корреляция және ата-аналық нұсқаулық пен курсты бағалау арасындағы теріс корреляция. Айырмашылығы Black (2009) және Stevens et al. (2014), Beck et al. (2013) 7-12 сыныптардың кибершабуылындағы 232 ата-ана мен арнайы оқу орындарының 269 оқушысының қанағаттану деңгейін зерттеп, ата-аналардың қатысу деңгейі мен оқушылардың қанағаттануы мен үлгерімі арасындағы оң өзара байланысты анықтады. Бұл арнайы оқу орындарының студенттері ата-аналардың қатысуына әр түрлі жауап беретінін және оқушылардың әртүрлі кіші топтарын зерттеу үшін қосымша зерттеулер қажет екенін көрсетеді.

Боруп, Грэм және Драйсдейл (2013) және Блэк (2009) осы кішігірім және теріс корреляцияларды тым қарапайым түсіндіруден сақтанды. Оның орнына, олар ата-аналардың оқушылармен қарым-қатынасының үлкен пайызы оқушылардың үлгерімінің төмендігінің нәтижесі деп болжады. Боруп, Грэм және Драйсдейл (2013) былай деп түсіндірді: "егер ата-аналардың өзара әрекеттесуінің едәуір бөлігі оқушылардың нашар үлгеріміне жауап ретінде пайда болса, оқушылардың үлкен тобын зерттеу нәтижесінде алынған корреляция ата-аналардың жеке оқушыларды оқытуға қатысуының шынайы пайдасын жасыруы мүмкін" (52-бет). Мұны Кертис диссертациялық зерттеуі растайды, ол үлгерімі өте жақсы оқушылардың ата-аналары белгіленген жұмыс

кестесін ұстану қабілетін көрсеткеннен кейін балаларының үлгерімін бақылауға аз уақыт жұмсағанын көрсетті.

Оқытудың тиісті әдістері мен технологияларын пайдалану арқылы тікелей трансляция режимінде сабақ форматында оқытуды жетілдіру

Оқытудың тиісті әдістері мен технологияларын қолдану арқылы тікелей трансляция режимінде сабақ форматында оқытуды жетілдіру үшін мұғалімдер үйде қашықтықтан оқыту қажеттіліктеріне сәйкес оқыту әдістерін таңдап, бейімдеуі керек. Бір жақты байланысы бар тікелей эфир режимінде ұзақ уақыт сабақ оқыған кезде, 10-15 минуттан кейін оқушылардың зейінін шоғырландыруы әлсірейді. Оқыту дегеніміз-білім мен дағдыларды мұғалімнен студенттерге және керісінше жеткізуге мүмкіндік беретін қарым-қатынас құру. Сондықтан мұғалімдер сабақты тікелей эфир режимінде қысқа уақытқа, мысалы, 10 минутқа бөліп, оған әр түрлі оқу жұмыстарын қосуы керек. Төменде мұғалімдер тікелей эфир режимінде сабақ форматында тез жұмыс істей алатын ең дәйекті және тиімді стратегиялардың кейбірін келтірген. Оқушылармен мультисенсорлық және жан-жақты байланыстар жасау оқушылар қоршаған ортаға еніп, визуалды және аудио қабылдау арқылы оқытылатын мектепшілік сабақтардан айырмашылығы, тікелей эфир режимінде сабақ кезінде мұғалімнің әсер ету кеңістігі кішкентай экранмен шектеледі, бұл оқушылардың назарын оқу материалынан алшақтатуға әкеледі. Қашықтан өзара әрекеттесудің шектеулі мүмкіндіктері күнделікті өмірдің бір бөлігіне айналған коммуникациялық технологиялардың әртүрлі құралдарының көмегімен толықтырылуы мүмкін.

Қашықтықтан оқыту кезіндегі ата-аналардың рөлі

Қашықтан оқытудағы отбасының рөлін сипаттау үшін Карри-Рубин мен Смит (2014) ата-аналар мен мұғалімдерді тартудың тиімді тәсілдері туралы зерттеулерді қарастырады. Олар ата-аналардың 28 әрекетін сипаттайды, олар белсенді қатысады, мұғалімнің рөлін алады және оқуды қызықты ету үшін жауапкершілікті алады. Карри-Рубин және Смит (2014) қашықтықтан оқыту мұғалімдері көбінесе ата-аналардан қиын мәселелерді шешуде балаларды басқару жауапкершілігін алады немесе мұғаліммен өзгерістер ұсыну, проблемалар мен жетістіктер туралы есеп беру және мұғалімнің баланың үлгерімін талқылау үшін қол жетімді болуы үшін жұмыс істейді деп күтеді.

Ата-ана балаларының физикалық, эмоционалды және ақыл-ой дамуында, әсіресе жасөспірімдердегі өтпелі кезеңде маңызды рөл атқарады. Егер оң орта мен қарым-қатынас даму нәтижелерін жақсарта алса, теріс тәжірибе есейген кездегі өмірде қиындықтарға әкелуі мүмкін. Демек, ата-аналардың жасөспірім балаларының қалауын тануы мен тәрбиелеуде қолдауы олардың балаларының жас жасөспірімнен ересек жасқа дейін жетілуі үшін өте маңызды болады.

Жасөспірім кезең - бұл адамның өміріндегі физикалық, эмоционалды, әлеуметтік болсын, барлық салада түбегейлі өзгерістермен ерекшеленетін кезең. Жасөспірімдер балалық шақтан бір қадам озып, ересек өмірден бір қадам артта қалады. Бұл олардың өзін - өзі тануында шатасуға әкеледі: "Мен кімін-бала немесе ересек адаммын?" Ата-аналар бұл құбылысты жасөспірімнің оқу қисығындағы прогресімен, сондай-ақ оның физикалық және эмоционалды

әл-ауқатымен тереңірек және ұзақ мерзімді қарым-қатынас орнату үшін түсінуі керек. Қарым-қатынас дамыған сайын ата-аналар балаларының қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін тиісті дағдылар мен стратегиялардың жаңа жиынтығын қажет етеді.

Ата-аналар оқыту әдісінің өзгеруіне байланысты баласын оқытуды қолдауда сансыз қиындықтарға тап болады; балаларының сандық құралдар мен басқа құрылғыларға деген сұранысының артуы, құрдастарымен қарым-қатынас / достарының әсері (жасөспірімдер ата-анасынан кетуге тырысады), сондай-ақ әлеуметтік медианың әсері және т.б. Жасөспірімнің білім алуына қатысу қиын міндет болуы мүмкін, бірақ сіз ата-ана ретінде көптеген рөлдерді ойнау арқылы жасөспірімдердің академиялық, әлеуметтік және эмоционалды өсуіне және жағымды мінезіне ықпал ете аласыз:

- Мұғалім ретінде. Сабақ жоспарлары, мұғалімдерге арналған нұсқаулықтар және ресми оқыту болмаса да, сіз ата-ана ретінде балаларыңызға құнды дағдыларды сәтті үйреттіңіз. Сіз жеке сабақтар өткізе алмауыңыз мүмкін, бірақ сіз өзіңіздің білім беру тәжірибеңізбен бөлісе аласыз, серіктес бола аласыз және олармен бірге білім жинай аласыз. Сіз күн сайын балаңызбен бірге отыруға және қашықтан не оқып жатқанын, мазмұнды байланыстыра алатындығын, үйреткен нәрселеріне қызығушылық таныта алатындығын және егер бар болса, өз тәжірибеңізбен бөлісу үшін біраз уақыт жұмсай аласыз. Сондай-ақ, балаңызға мектеп жабық болса да, оқуды тоқтатпау керек екенін еске салу керек. Балаларды оқуды жалғастыруға қолдау көрсету оларға болашаққа оң көзқараспен қарауға және ашылғаннан кейін бірден мектепке оралуға дайын болуға көмектеседі.

- Менеджер ретінде. Менеджер ретінде сіз балаңыздың үлгерімін бақылай аласыз; уақытты / кестені басқару; тәртіп; жақсы тамақтану, ұйықтау және демалу, жанжалдарды шешу стратегиясын бірлесіп әзірлеу, проблемаларды сындарлы шешу және шешім қабылдау, ашуды, төзімділікті басқару және т.б. егер сіз өзіңіз үлгі болсаңыз, мұның бәріне әсер ете аласыз. Өйткені, құндылықтар оқытылғаннан гөрі көру, сезіну барысында игеріледі. Сіз өзіңіздің немесе басқа біреудің шешілген мәселелер жайында қалай білетіні туралы өмірлік тәжірибеңізбен бөлісе аласыз.

- Фасилитатор ретінде. Балаңызға тиісті ресурстарды, материалдарды, кітаптарды, жұмыс парақтарын, көшірме жасауды, Интернетке қол жетімділікті, онлайн оқытуды қамтамасыз ету арқылы оқу іс-әрекетіне көмектесіңіз, сонымен қатар гигиеналық және жақсы желдетілетін оқу бөлмесімен қамтамасыз етіңіз. Сол сияқты, оларға әуесқойлықпен айналысуға көмектесіңіз, оларды қауымдастық / ата-аналар қауымдастығының белгілі бір саласының мамандарымен байланыстырыңыз.

- Кеңесші ретінде. Сіз жасөспірімдеріңізге қиын кезеңдерді бастан өткерген кезде эмоционалды қолдау көрсете аласыз. Оларға проблемаларды шешу дағдыларын қолдана отырып, проблемаларды немесе қақтығыстарды тыныш және нәтижелі шешуге көмектесіңіз. Мәселе туындаған кезде ашулану мен мазасыздықтың орнына, балаңызды позитивті әрекет етуге шақырыңыз.

Оларға проблемалардың, даулардың, дәлелдердің екі жағын көруге көмектесіңіз.

Байланыс арналарын ашық ұстаңыз және балаңызға бұл өсудің бір бөлігі екеніне көз жеткізіңіз. Жасөспірім балаңызбен байланыста болу-бұл сіздің қарым-қатынасыңызда жақындықты нығайту. Жасөспірімге қол жетімді және жауапты болыңыз. Бұл тек бір-бірімен уақыт өткізу ғана емес.

● Ұйымдастырушы ретінде. Сіз, ата-ана ретінде, үлкен ұйымдастырушылық қабілеттерге ие боласыз. Сіз күнделікті жоспарды, бірлескен іс-шараларды, ойындарды жоспарлай аласыз, ресурстарды мектеп талаптарына сәйкес бөле аласыз, балаңызға материалдар мен жұмыс кестелерін басқаруға көмектесе аласыз. Үй тапсырмалары бар қалталарды, бақылау парақтарын, кестелерді және таза, алаңдаушылықсыз, бос кеңістікті жасаңыз. Тиісті тамақтану өсу мен даму үшін өте маңызды. Балаңыздың дұрыс тамақтанғанына көз жеткізіңіз, пайдалы және қоректік тағамдарды жегізіңіз. Табиғатқа саяхат, ашық ауада серуендеу (рұқсат етілген кезде ғана), ұзақ серуендеу және т. б.

● Мотиватор ретінде. Сіз балаларыңызды болашақты жоспарлауға шақыра аласыз, олардан өз армандарымен бөлісуді сұрай аласыз және олармен бірге жүретіндігіңізге сендіре аласыз. Үлкен үміт артуға, биік, бірақ жерде нық тұруға талпындырыңыз. Олар бұл туралы сөйлескісі келгенде, өз армандарын бөлісуді сұраңыз. Қызығушылық салалары туралы сұраңыз: «ол қай колледжге барғысы келеді», «жоғары білім жоспарлары қандай,», «мамандық таңдау деген не», «қызмет таңдауға деген ынтасы қандай» немесе «қай жұмыс ең қызықты болып көрінеді». Мұндай пікіралмасу оларға колледжге, техникалық дайындыққа немесе мамандық таңдауға қатысты нақты мақсаттарды қалыптастыруға көмектеседі. Мұндай диалог ұсыныстар береді және басқа перспективаны ұсынады, өйткені жасөспірімдер жоғары білім алуды (мысалы, қандай курстарды таңдау керек) және одан тыс (мысалы, колледж және мансапты жоспарлау) жоспарлайды. Бірақ есіңізде болсын, сіз өз балаларыңызға іске асырылмаған амбицияларыңызды жүктемеуіңіз керек. Көптеген ата-аналар өзі орындай алмаған армандарын балаларына теліп, осылайша теріс әсер етеді.

Ата-аналарға ұсыныстар: олар баласына қашықтықтан оқыту жағдайында бейімделуге қалай көмектесе алады

Қазіргі тарихи кезеңде студенттер қашықтықтан оқытуға, көптеген ересектер қашықтан жұмыс істеуге көшеді, осыған байланысты отбасы жаңа қиындықтар мен алаңдаушылықтарға ие болады.

Қарапайым ұсыныстарды орындау стрестік жағдайларды азайтады және қашықтықтан оқыту үшін қолайлы жағдай жасайды:

1. Ойланыңыз және үйдің/пәтердің кеңістігін жаңа жолмен ұйымдастырыңыз. Отбасының әр мүшесі үшін жұмыс аймақтары мен жеке кеңістік аймақтарын келісу және ұйымдастыру маңызды. Егер бұл кеңістіктер өте кішкентай болса да (терезе төсеніші, үстелдің бір бөлігі, орындық және т.б.), барлық отбасы мүшелерінің осы шекараларды ұстануы өте маңызды.

2. Барлық бала өз кеңістігін сақтай алмайды. Сондықтан олармен жұмыс орындарында және демалыс орындарында тәртіпті сақтау үшін келісім-шарт пен көмек қажет.

3. Отбасының барлық мүшелері үшін ақылға қонымды жұмыс пен өмір режимін ұйымдастыру керек, бұл режимге біртіндеп көшу керек. Тиімді тәжірибелердің көпшілігі мәжбүрлі оқшаулау жағдайында жұмыс және демалыс кезеңдерінің ауысуымен қалыпты жұмыс кестесіне жақын режим жақсы қалыптастыру дұрыс екендігін көрсетеді. Күнделікті тәртіп аз дәрежеде тиімді, өздігінен дамиды.

Көптеген оқушылар жасына және әдеттеріне байланысты үйді мектепке қарағанда демалыс орны ретінде қабылдайды. Сондықтан олар өз режимін бірден ұйымдастыра алмайды. Оларды «жауапкершілігі төмен» немесе «салғырт» деп айыптауға болмайды. Сондықтан оларды жаңа жағдайға бейімдеп үйрету керек.

- жұмыс фазаларының, үзілістердің, басқа істерге ауысулардың басталу уақытын құрылымдайтын «көмекшілер» - уақытты сақтаушылар (оятқыштар, радио, өзге де сигналдар) туралы уағдаласуға;

- жалпы сценарий дизайнында нақты адамдармен көмекші болуды табу және келісу: әжелер, көршілер және т. б. олармен сіз қоңырау шалмайтын уақытты немесе керісінше, өзгерісті еске түсіру үшін қоңырау шала аласыз;

- оқушылармен бірге барлық "уақытты сіңірушілерді" анықтаңыз, оларды сызыңыз (елестетіңіз), олармен өзара әрекеттесу ережелерін тұжырымдаңыз. Әр отбасы үшін бұл олардың "кейіпкерлері". Алайда, бұл жағдайда ең танымал: жаңалықтар арналары, жаңалықтарды іздеуге және талқылауға жұмсалған уақыт пен нервтер; әлеуметтік желілерде "ілулі"; ұзақ шай ішу және т. б.

Балама келісілген кесте, сабақтар ғана емес, сонымен қатар үзілістер, жеңіл тағамдар, демалыс және т. б. кіретін кесте болуы мүмкін.

Ата-аналар үшін басты қиындық сабақтың мазмұны мен сапасын емес, өмір режимін реттеуші ретінде кестенің сақталуын бақылау болуы мүмкін.

Қашықтықтан оқыту форматында ата-аналар міндетті:

* балалардың оқу бағдарламаларын игеруіне жауап беру;

* балалардың онлайн-оқыту барысында алған барлық тапсырмаларын орындауға жауап беру;

* балалардың онлайн-сабақтарға қатысуын қадағалау.

Ата-аналарға балаларының онлайн форматта оқу процесін бақылау міндеті жүктелген.

Қазіргі жағдай отбасылық өмірдің әдеттегі рәсімдеріне уақытша түзетулер енгізуі мүмкін. 24 сағатты оқшаулау режимінде бірге өткізетін көптеген отбасылар бүгін өзін-өзі жұмыспен қамту және құпиялылықты сақтау үшін бірлескен түскі ас, кешкі ас, бірлескен оқулардан бас тартты. Сіз өзіңіздің отбасындағы кейбір іс-әрекеттерді шектегендігіңізді байқайсыз. Қалай болғанда да, қазіргі карантин жағдайында отбасылық қарым-қатынас қандай жағдайда екендігі нақты көрінеді. Себебі, бұрын таңертең кетіп, кешке бас қосу болса, енді 24 сағат барлығы бірге. Егер сіздің отбасыңызда бұрын бірлесіп атқаратын жұмыстар болмаса, мысалы: балалардың білімін тексеру, бірге ойнау немесе

әңгімелесу, үй театры, дауыстап оқу және т.б. , қазіргі жағдайда отбасы мүшелеріне ұнамаса, мәжбүрлеп жасатудың қажеті жоқ.

Ата-аналар үшін қашықтан оқыту кезеңінде балаңызға оқушы ретінде қарау өте маңызды. Сынып жетекшісімен, мұғалімдермен сындарлы қарым-қатынасты ұйымдастыру және қолдау қажет.

Сынып жетекшілеріне студенттер, олардың отбасылары, пән мұғалімдері арасында делдал, кеңесші, үйлестіруші болу негізгі функцияға жатады. Сізде сынып жетекшісімен жедел байланыс үшін қажетті мекенжайлар, телефондар, логиндер, сондай-ақ техникалық қолдау қызметтерінің мекенжайлары, парақтары мен телефондары болуы керек (білім беру ұйымдарының сайттарында ұсынылған).

Білім алушылармен әңгіме барысында мұғалімдердің жұмысына мейірімді немесе бейтарап көзқарасты сақтау өте маңызды. Баламен немесе оның қатысуымен мұғалімнің, мектептің іс-әрекетінің кез-келген аспектілерін сыни тұрғыдан талқылау және ағымдағы қызметті теріс бағалау қолайсыз болып табылады. Бұл жағдайға теріс көзқарастың кез-келген түрі (наразылық, қатал бағалау, мемуарлар және т.б.), ең алдымен, қашықтан оқуға құлықсыздықты тудыруы мүмкін, оны шешу әлдеқайда қиын болады.

Чаттағы ата-аналармен отыратын топтарда өз пікіріңізге сын көзбен қараңыз. Ата-аналармен қарым-қатынас ережелері туралы келісу қажет. Оқушыларды өз бетінше оқытуда қолдау маңызды. Мүмкіндігінше, бір-бірлеріңізбен балаларыңыздың жетістіктері туралы әңгімелесіп отырыңыздар.

Балаңыздың жұмысына сын айту мен қателіктерін жиі еске түсірудің қажеті жоқ. Одан да оның өз қатесін өзі түсініп, жөндегенін күтіңіз. Ал егер оған қиын болса, сіз оған жетекші сұрақтар қоя отырып көмектесе аласыз. Көптеген балалар тірі байланыс форматынан қашықтықтан оқыту форматына көшу кезінде стреске түседі. Ал сіздің тарапыңыздан болатын жиі түзетулер мен сын-ескертпелер қосымша стресс факторы болады.

Ата-аналар үшін Қашықтықтан оқытудың күрделілігі

Желілерді қолдана отырып қашықтықтан оқыту, әрине, бұқаралық ақпарат құралдары мен оқытуды қолдайтын ресурстарды қажет етеді. Оқыту үшін қолданылатын бұқаралық ақпарат құралдары әдеттегі оқыту модельдеріндегі (бетпе-бет) сыныптағы жағдайдан ерекшеленеді, бірақ мұғалімнің қатысуынсыз оқу процесі оқу құралдарымен ауыстырылады. Медиа және оқу ресурстары гаджеттерді немесе ноутбуктерді zoom, google meet, facebook messenger, WhatsApp бейне қоңырауларын және т. б. қолдана алады.

Технологияны қолдануға дағдыланбаған ата-аналар үшін бұл, әрине, балаларына үйде оқуға үйрету үшін кедергі және проблема болады, бұқаралық ақпарат құралдары мен оқу ресурстарының қол жетімділігі өте шектеулі, сонымен қатар олар интернетті қолданудың маманы емес. Үйде оқитын бірнеше баласы бар ата-аналар, әрине, балаларын оқуға үйрете алмайтындай сезінеді, әсіресе гаджеттер, Интернет арқылы оқытуға мүмкіндігі жоқ немесе табысы төмен адамдар. Гаджеттері бар адамдар да өздерін қиын жағдайда сезінеді, өйткені бұқаралық ақпарат құралдары арқылы тапсырмалар орындап оқыту оңай емес. Бұл ата-аналар үшін қиын, нәтижесінде олардың балалары

артта қалады, өйткені олар онлайн-оқыту жүйесін ұстана алмайды, сөзсіз, ата-аналар балаларына бұқаралық ақпарат құралдары мен оқу ресурстарын ұсынуға тырысуы керек және Интернетті пайдалануға өздері де үйренулері керек. Уақыт өзгерді, ата-аналар да өзгеруі керек. Ата-аналар балаларын оқуға үйрету үшін мұғалімдерді үйде алмастыратындықтан, мұғалімнің рөлін өздері алады. Мұғалімдер тек фасилитаторлар болып табылады және балалардың өз үйлерінде білім алуын бақылаумен шектеледі. Қашықтан оқыту кезінде ата-аналар балаларына сабақты үйде оқуға үйрету үшін толық жауап береді.

Шектеулі уақыт

Оқу кезінде кездесетін көптеген шектеулер бар, олардың бірі-уақыттың жетіспеуі. Ата-аналар қаншалықты бос емес болса да, олар балаларына уақыт бөлуі керек, өйткені гаджеттерді (смартфондарды) қолдана отырып оқыту жүйесін үйде оқыту үшін ата-аналар сүйемелдеуі керек, өйткені кәмілетке толмаған балалар гаджеттерді пайдалану кезінде бақылауда болуы керек. Егер ата-аналар балаларына үйде балаларды оқытуға уақыт бөлмесе, бұл жағымсыз әрекеттерді тудырады, мысалы, балалар сабақ оқумен байыпты түрде айналыспауы, онлайн ойындар ойнауы, оқуды қолдамайтын сайттарды ашуы мүмкін. Бірақ смартфондар мен гаджеттерді ұтымды пайдалану баланың дамуына оң әсер етеді. Бұл проблема ата-аналарды балаларының оқу процесін қадағалауына уақыт бөлуге мәжбүр етеді, өйткені онлайн оқыту жүйесі оңтайлы емес және қол жеткізілген нәтижелер мектептегі оқумен бірдей емес. Қашықтықтан оқытуды түсіну өте шектеулі, сондықтан ата-аналар балаларына күн сайын жоспарланған кез-келген сабақты ұстануға көмектесуде және балаларының оқу іс-шараларын жақсы қадағалап, жақсы бағалар алуы үшін мұғалім берген тапсырмаларды орындай алуын қамтамасыз етуде маңызды рөл атқарады.

Технологияны игеру

Интернет әлемі қазір өте жылдам, жасына, жағдайына қарамастан, бәрі толығымен онлайн режимінде, бәрімізді технологияны игеруге және Виртуалды әлемді білуге мәжбүр етуіміз керек сияқты. Неліктен адамдар бұл виртуалды әлем туралы жиі айтады? Біздің жасымыз бен жағдайымызға қарамастан, біз мәжбүр болып отырмыз. Интернет әлемімен танысыңыз. Интернеттің анықтамасы-бұл бір-бірімен байланысты және бір-бірімен ғаламдық / халықаралық немесе кабель, радио, спутник, ұялы телефон және басқалар арқылы байланыса алатын компьютерлік желі.

Интернетті енгізу бүкіл әлемде кеңінен қолданылады, әсіресе Постмодерн дәуірінде қашықтықтан оқыту бар, онда студенттер / студенттер және оқытушылар / оқытушылар оқу әрекеттерін бетпе-бет емес (физикалық тұрғыдан бөлінген, бірақ жанама түрде, бірақ Интернет арқылы өзара қарым-қатынас жасап, ынтымақтаса алады. Оқыту бейнеконференцбайланыс, оқу материалдарын жүктеу арқылы жүзеге асырылуы мүмкін. Мұны Google meet, google classroom және т. б. сияқты онлайн оқыту процесін жеңілдету үшін қол жетімді қосымшалар арқылы жасауға болады. Әрине, ата-аналар қазіргі уақытта технологиялық жетістіктерді әрдайым түсіне бермейді. Бірақ, сөзсіз, олар үйренуі керек, өйткені сіз балаларыңызды үйде желілермен оқу құралдарын

қолдана отырып оқуға мәжбүрлей аласыз. Технология туралы білімі жоқ ата-аналар оқуға мәжбүр, әйтпесе бұл онлайн сабақтарда отырған балаларын оқытудағы жетістікке әсер етеді. Қазіргі уақытта көп ата-аналар технологияны игере алмайтындықтан және оқу ресурстары мен бұқаралық ақпарат құралдарының жоқтығынан балаларын үйде оқуға үйретуден бас тартады. Мұғалімнің дайындаған оқу материалдарын, тапсырмаларын студенттер жазбаша, аудио және бейне жазбаларда орындауы керек. Ата-аналар материалды жүктеп, балаларын онымен жұмыс істеуге бағыттай алуы керек. Сондықтан да ата-аналар интернетпен жұмыс істеуді үйренулері керек.

Қашықтықтан оқыту кезінде ата-аналар көптеген қиындықтарға кез болады. Үйдегі ата-аналар мектептегі мұғалімдердің ролін алмастырады. Ал мұғалім болса оқу материалдарын интернет желісі арқылы тапсырма түрінде оқушыға орындауға жібереді. Ал баланы үйде оқытуда ата – аналар белсенді рөл атқарады. Қашықтан оқыту кезінде ата-аналардың проблемалары, мысалы, сандық ресурстарды қолданудағы мүмкіндігінің шектеулі болуы, яғни компьютерлік сауатсыздық т.б.

Ата-аналар, әсіресе осы дәуірдегі өзгерістер қабылдап, өздері де өзгеруі және бақылауы керек. Ата-аналар бұдан былай оқу іс-әрекеті үшін мұғалімге толық жауапкершілік жүктей алмайды, бірақ ата-аналар балаларына қашықтықтан оқытуға қатыса алатындай, балаларына сабақ беріп, мұғалім берген барлық үй тапсырмаларын орындай алатындай етіп бағыттау, көмектесу және қолдау көрсете алуы керек.

Үйде оқытудың үздіксіздігін сақтау

Позитивті және тартымды орта балаларды ынталандырады, өйткені олар үйде оқуға қолдау көрсетеді. Әр түрлі жастағы балаларға үздіксіз білім алу үшін ата-ана ретінде не істей аласыз? Бұл туралы төменде білесіз. Берілген нұсқаулықты пайдалансаңыз, балаларыңызды сабаққа қызықтырып, олармен бірге ортақ қызығушылықтарыңыз оянып, бір – біріңізге қолдау көрсетесіздер.

Оқу нәтижелері әр сынып пен әр пән үшін анықталады. Мұғаліммен балаңыздан күтілетін оқу мақсаттарын қарапайым тілде талқылаңыз. Бұл сіздің балаңыздың үйде білім алуына қатысудың бастапқы нүктесі. Оқулықтар, жұмыс дәптерлері, электронды мазмұн (егер сізде Сандық құрылғылар болса) сияқты оқу нәтижелеріне қол жеткізу үшін қажетті негізгі ресурстарды анықтаңыз. Балаңыздың шынымен оқып жатқанын білу өте маңызды, сондықтан мұғаліммен қарапайым оқу бағалары, оқу үлгерімін бағалау үшін қолдануға болатын құралдар бар-жоғын талқылаңыз.

Ата-ана немесе қамқоршы ретінде сіз білікті мұғалім болмасаңыз да, негізгі сауаттылық дағдыларыңыз болмаса да, сіз балаларды оқытуды қолдай аласыз. Күн сайын 20-30 минуттан бастап бірнеше минут бойы балаңызбен бірге отырыңыз және оның мектепте не істегенін талқылаңыз. Олар алған оқу ресурстары туралы сұраңыз, егер бала оқу материалдарын алмаса, мұғаліммен кеңесіңіз. Егер отбасы сандық құралдарға қол жеткізе алмаса, баспа материалдарын сұраңыз. Бұл балаларда өзіне деген сенімділік туғызады.

Сіздің балаларыңыз оқу материалдарына кітаптар, радио, теледидар немесе Интернет арқылы қол жеткізе алады. Оқу материалдарынан басқа, сіз балаларға көптеген басқа жолдармен үйренуге көмектесе аласыз. Балаларыңызбен күнделікті міндеттеріңіз туралы сөйлесіңіз. Өзіңіздің балалық шағыңыздан жағымды естеліктермен бөлісіңіз. Мектепте немесе өз ата-анаңыздан немесе басқа отбасы мүшелеріңізден нені ұнатқаныңызды түсіндіріңіз. Ойындарды санмен немесе сандармен, ауызша ойындармен ойнаңыз, әңгімелерді дауыстап оқыңыз, жаңа ойындар немесе әндер ойлаңыз немесе үлкен идеяларды талқылаңыз, мысалы, отбасылық дәстүр туралы сөйлесеңіз, отбасылық ағаш жасаңыз, отбасылық тарих жазыңыз.

Балаңызды сізбен сөйлесуге және білгендерін талқылауға шақырыңыз. Балалар көптеген жаңа білім алады және көптеген жаңа тақырыптар, соның ішінде COVID-19 туралы ақпарат жинайды. Егер сіз олардың сұрақтарына жауап бере алмасаңыз, мұғалімдермен байланысып, олардан қолдау сұраңыз. Үлкен ағалар мен апалы-сіңлілерді кіші інілерге тақырыптарды түсіндіруге шақырыңыз. Бұл проблемаларды бірлесіп шешуге ықпал етеді және барлығына жаттығуды күшейтеді. Балаларды тапсырмаларын бірге істеуге шақырыңыз.

Мүмкіндігінше, балалардың оқу үшін бөлінген уақыт ішінде үй шаруашылығымен айналысып, уақытты дұрыс пайдаланбай жүрмегеніне және қыздардың оқуды жалғастыруға тең мүмкіндіктері бар екеніне көз жеткізіңіз. Ересек адам өзінің оқу іс-әрекетімен айналысқан кезде әрқашан жас балалардың жанында болуы керек. Мүмкіндігінше балалардың сабақтары үшін арнайы бөлінген қауіпсіз және желдетілетін бөлме болуы керек. Егер отбасында балалармен бөлісуге болатын сандық құралдар болса, оларды белгілі бір уақытта қол жетімді етіңіз, сонда балалар өздерінің оқу ресурстарына қол жеткізе алады. Сіз үйіңіздегі техникалық құралдарды пайдаланудың шешімін таба отырып, балаларды салауатты өмір салтына арналған құрылғыларды қолданумен байланысты отбасылық тәжірибені құруға тарту арқылы олардың қауіпсіздігін онлайн режимінде қамтамасыз етіңіз. Балаңыз интернетпен жұмыс істеген кезде мүмкіндігінше бақылауда ұстаңыз. Сонымен қатар, оларды құпиялылық, кибершабуыл және т. б. туралы хабардар етіңіз.

Мұғаліммен үнемі байланыста болыңыз және балаңыз туралы жаңалықтармен бөлісіңіз. Мұғалімге балаңыздың не оқып жатқанын және сіздің балаңыздың қосымша қолдауды қажет ететін салалары туралы хабарлаңыз, сонымен қатар сіздің балаңыздың әл-ауқаты туралы айтып беріңіз. Мұғалімге баланың ерекше білім беру қажеттіліктері немесе мүгедектігі бар-жоғын айтыңыз. Мұғалімдерден сізбен кез-келген оқу бейнелерін, балаңызбен бөлісуге болатын онлайн-ресурстарды бөлісуді сұраңыз.

Ата-аналардың екеуі де жұмыс істейтін жағдай туындауы мүмкін, ал ересектер жақын жерде жоқ, ал балаларды үйде жалғыз қалдыруға тура келуі мүмкін. Ондай жағдайда сіз ата-ана ретінде мына жағдайларды жан-жақты қарастыруыңыз керек:

- Сіздің балаңыз физикалық және ақыл-ой жағынан өзіне қамқорлық жасай ала ма?
- Ол сіз жоқта жалғыз/жалғыз қалғысы келеді ме?

- Ол төтенше жағдайда кіммен байланысуды / қалай байланысуды біледі ме?

- Сіздің балаңыз ережелерге бағынады және дұрыс шешім қабылдай ма?

- Сіздің балаңыз бейтаныс немесе стресстік жағдайларға қалай жауап береді?

- Сіздің балаңыз өзін жайлы сезінеді ме немесе үйде жалғыз қалудан қорқады ма?

Үйде және көршілерде қауіпсіздікті қамтамасыз етіңіз, балаңызға сізбен қалай байланысуға, төтенше жағдайда дабылды қалай көтеруге болатындығын үйретіңіз. Мұндай жағдайларда мектеп мұғалімдеріне балаларды қарау туралы хабарлаңыз. Ауылдық жерлерде отбасылар көбінесе балаларға қамқорлық жасауда бір-бірін қолдайды.

Бастауыш мектепте оқитын балалардың ата-аналарына арналған ұсыныстар

Қашықтықтан оқыту-бұл кішкентай балалары бар отбасылар үшін ерекше мәселе. Бақытымызға орай, осындай тыныш емес мазаң уақытта мектеп жасына дейінгі балалар мұғалімдері мен таныс адамдар бір-біріне көмектесіп, қарым-қатынастарын үзбей, үнемі байланыста болады. Үй мен мектеп арасындағы байланыс күшейтіледі, ата-аналар мен тәрбиешілер жауапкершілікті сезініп, бір бағытта жұмыс жасайды. Бұл шынайы ынтымақтастықты, сапалы оқуды, отбасылық жауапкершілікті білдіреді.

Оқыту қашықтықтан болып үйде отырып оқуға негізделген болса, біліммен қоса тәрбие де беріледі. Яғни адам болуды үйренуге көбірек көңіл бөлінуі мүмкін. Бұл формальды түрде үйретілмейтін нәрсе! Адамгершілік мектепте білім берудің негізгі элементі болып табылады және ата-аналардан біздің серіктестер ретінде және балалардың «алғашқы және ең тұрақты тәрбиешілері» рөлінде қашықтықтан оқыту жағдайында басты кейіпкерлер болуын талап етеді. Кішкентай балаларға қамқорлық жасап, оларды үйде тәрбиелейтіндер спортпен шұғылданудың бұрын-соңды болмаған мүмкіндігіне ие (әдеттегіден де көп) болып, білім беру және дағдарыс кезінде өздеріне және балаларына интуитивті эмоционалды жағдай туғызады.

Бастауыш мектептегі балалардың ерекше оқу қажеттіліктері бар. Кішкентай баламен онлайн режимінде оқуды бастағанда, сіз қабылдаған шешімдер оның оқуына да, әлеуметтік-эмоционалды дамуына да қалай жақсы әсер ететіні туралы ойланыңыз.

Кішкентай балаңыз үшін жаңа күн тәртібін орнатқан кезде оның даму деңгейін ескеріңіз. Егер оларға практикалық оқу процесіне қатысатын қысқа және әр түрлі сабақтар ұсынылса, балалар оны тез қағып алып, қызығушылықпен орындайды. Қашықтықтан оқытуда баланың үйдегі жұмыс кестесінің көшірмесін әркім көре алатындай етіп іліп қойыңыз. Оқуды енді үйреніп келе жатқан бала үшін суреттер немесе белгішелер қосу туралы ойланыңыз.

Кішкентай балалар виртуалды оқытуды қолдауға келгенде көп уақыт пен энергияны қажет етеді. Үйде оқытудың нормаларын, мақсаттары мен

нәтижелерін жасау үшін қалай бірлесіп жұмыс істей аласыз? Сіз және сіздің балаңыз бірге қандай әрекеттер мен тапсырмаларды орындай аласыздар?

Балалардың өз фантазияларымен қағаз сүлгілер, түрлі-түсті қарындаштар, картон немесе бос жарма қораптары сияқты қарапайым табылған заттардан түрлі нәрселер істей алатындығы таңқаларлық. Мұның бәрі кішкене қиял және жаңа шешімдерді ойлап табуға еңбектенуден тұрады. Бұлай еңбек етуден олар тек шығармашылықпен айналысып қана қоймайды, сонымен қатар олардан шығып жататын идеялар олардың білімін дәріптейді. Жасөспірімнің таланттарын пайдаланып көріңіз және балаңыздың жетістігінің рахатын сезініңіз. Кім біледі? Сіздің балаңыз жаңа бір қызығатын нәрсесін немесе өзіне ұнайтын хоббиын табуы мүмкін.

Балаңыздың оқудағы жеке қажеттіліктерін пайдаланыңыз және оған тәуелсіз болуға мүмкіндік беріңіз, бірақ сонымен бірге оның оқудағы мүдделерін қолдауға бағытталған ұсыныстар жасаңыз.

11-14 жастағы балалардың ата-аналарына арналған ұсыныстар

Сәттілік орта мектеп балалары үшін күн тәртібін орнатудан басталады. Кішкентай жасөспірімді ояту, тамақтану және ұйықтау режимін үнемі ұстану оған (және сізге) тұрақтылық пен жайлылық сезімін береді. Күн тәртібі сонымен қатар ата-аналар мен қамқоршыларға мектеп тапсырмаларын және жаңа үй міндеттерін орындаған кезде балаларды қолдау үшін жоспарланған мүмкіндіктер ұсынады.

Жасөспірімді күнделікті өмірге тарту маңызды. Жасөспірімдердің өзіне деген құштарлық сезімін қалыптастыру және ішкі мотивацияның негізін қалау үшін кесте, жұмыс орындары және үй жұмыстары туралы пікірлерін біліп отырыңыз, осыларды өзіне тапсырып, оларға жауапкершілік артыңыз. Есіңізде болсын: жауапты іс-әрекетке апаратын жауапты шешім қабылдау туралы жағымды пікірталастар өмір бойы сәтті білім алу үшін жақсы сабақ болып табылады. Әр отбасы ерекше, сондықтан сіздің балаңыздың қажеттіліктері мен оқу стиліне сәйкес келетін күнделікті өмірді дамыту маңызды.

Төменде жасөспірімнің күнделікті өмірін жоспарлау бойынша ұсыныстар берілген:

* Шыдамды тыңдаушы болыңыз. Егер сіз оларды шыдамдылықпен тыңдасаңыз, олардың сізге деген құрметі, сенімі артады және сізге жақын болады.

* Қызығушылық танытыңыз. Балаңызды айтқандарын кеңейтуге және олардың көзқарастарын, пікірлерін, сезімдерін, үміттерін немесе жоспарларын зерттеуге шақырыңыз. Олардың пікірін айыптамай, сынамай тыңдаңыз. Егер сізден балаңыздың өзі көмек сұрамаса, оны түзетуге, кеңес беруге немесе көмектесуге асықпаңыз.

* Өзара түсіністік орнатыңыз. ашық қарым-қатынас арқылы жасөспірімге әр түрлі жағдайларда олардың эмоциялары мен сезімдерін түсінуге және дәл анықтауға көмектесіңіз, сонымен қатар өзін-өзі сынауға қарсы тұрудың және қайшылықты сезімдер мен ойларды үйлестірудің жолдарын үйретіңіз.

* Ашық сұрақтар қойыңыз. Сіз жасөспіріммен сөйлескен кезде, оған назар аударудың бір тәсілі - оны сөйлеуге мәжбүр ететін сұрақтар қою. Бұл эмоциялар уақытша ғана болып табылады және ол баланы сөйлетуге итермелейтін әрекет болып табылады.

* Салауатты пікірталас жүргізіңіз. Отбасылық түскі ас балаларға сөйлеу дағдыларын, тыңдау, басқалардың ойларын құрметтеу, жанашырлық, сыпайылық, бөлісу және т. б. дамытуға көмектесетін тамаша уақыт болады.

* Оқушыға өмірлік дағдыларды дамытуға көмектесіңіз. Өмірлік дағдылар балалардың тұтас дамуы үшін өте маңызды. Сіз балаларға үйде өмір сүру дағдыларын дамытуға көмектесе аласыз, оларды тамақ дайындау, бақшаны күту, ыдыс жуу, тазалау және т. б. сияқты түрлі іс-шараларға тарта аласыз.

* Саналы әрекеттермен айналысыңыз. Балаңызды саналы әрекеттерге тартыңыз. Саналы әрекеттердің оңайлықпен келмейтіндігі туралы сөйлесіңіз. Бірлескен жаттығулар / йога сабақтары және басқа да саналы әрекеттер жасаңыздар. Ол сананы тыныштандыруға әсер етуі мүмкін. Сіз балаңызды еңбекпен айналысуға тартыңыз. Мысалы: көгалдандыру, арнайы бір нәрсенің суретін салу немесе қарапайым йога позалары сияқты белсенді ақыл-ой жаттығуларын бірлесіп жасаңыздар.

* Балаларды тамақ дайындауға тарту арқылы тәжірибе / зерттеу жасаңыздар. Ас үй-бұл керемет зертхана. Балаларды ас үйде жұмыс істеуге тарту арқылы олар аспаздық дағдыларды игеріп қана қоймайды, сонымен қатар жіктеу, ұйымдастыру, өлшеу, пропорция, жылу өткізгіштік, химиялық реакциялар, пермутациялар, комбинациялар, оңтайландыру, гигиена, уақыт, тамақтану және т.б. сияқты табиғи және математикалық пәндердің негізгі ұғымдарын игереді. Пісіру-бұл барлық сезімдер қатысатын өнердің ең әмбебап түрі. Балаларды тамақ дайындауға тарту арқылы сіз ынтымақтастық, өзара тәуелділік, бірлескен қатысу құндылықтары, қамқорлық және т.б. сияқты негізгі өмірлік дағдыларды дамытуға көмектесе аласыз. Балалар ингредиенттерді сатып алуға да қатыса алады. Бұл олардың бюджет дағдыларын және өнімдердің қайдан келетінін, сонымен қатар өнімді қалай дұрыс сақтау, мәзірлерді жоспарлау, қалдықтарды басқару және гигиенаны сақтау туралы білімдерін дамытуға көмектеседі.

* Барлық отбасы мүшелерін қатыстырып әңгімелесуге тартыңыз: отбасы мүшелері бірге отырып сөйлесіп, әңгімелесу оларды бір-біріне жақындастыра түседі.

* Бос уақытта оқу. Ерте жастан бастап оқу дағдыларын дамыту үшін үйде бос уақытта оқуды ынталандыру керек. Неліктен көңілді оқу үшін біраз уақыт жұмсасыз? Бұл сіздің балаңызды кітап алуға итермелеудің тамаша тәсілі.

* Мәдениет пен әдет-ғұрыптармен танысу. Сіз балаларыңызды ана тіліне, дәстүрлерге, мәдениетке және т.б. қызығушылықты дамытуға ынталандыра аласыз. Ән айту сеанстарын өткізуге болады. Ата-аналар өздерінің аймақтық қолөнерінің ерекшеліктерін, артефактілерді, фольклормен

бөлісуді және т.б. талқылай алады. Балалар үшін біздің мәдени рухымыз бен ана тілімізді меңгеру өте маңызды.

*Хоббиді дамыту. Балаларыңыздың хоббиына шынайы қызығушылық танытыңыз. Ата-ана ретінде сіз сабақтан тыс жұмыстарды / кәсіби дағдыларды ынталандыра аласыз, бұл қабылдаудың маңызды факторы болуы мүмкін. Сонымен қатар, бұл сіздің де баламен бірге тамаша уақыт өткізуіңіз болады.

*Өз кәсібіңізде өз тәжірибеңізді / дағдыларыңызды көрсетіңіз. Балаңызды сіздің жұмысыңызбен / кәсібіңізбен, жұмысыңыздың сипатымен, жұмыс талаптарыңызбен, нәтижелеріңізбен және т.б. таныстыру өте маңызды. Жасөспірімдер өте тапқыр болуы мүмкін.

*Бірлескен жобаларды қолға алыңыз. Балаңызға не істейтіндігіңізді таңдауға мүмкіндік беріңіз және оның үлгісін ұстаныңыз. Бұл оны сізбен бірге уақыт өткізгісі келеді.

*Достарымен виртуалды қарым-қатынас жасау мүмкіндігін беру. Сондай-ақ, жасөспірімдердің үйде құрылған жұмыс кестесінде жолдастарымен іс жүзінде сөйлесе алатын тұрақты уақыт кезеңдерінің болуы маңызды. Бұл олардың достарымен және сыныптастарымен сөйлесуге жеткілікті уақытты қамтамасыз етеді.

*Өз тәжірибеңізбен бөлісіңіз. Баламен өзіңіздің жасөспірім кездегі тәжірибеңізбен бөлісуден қорықпаңыз. Оларға оның эмоциясын түсінетіндігіңізді айтыңыз, өйткені бұл сізге де қатысты болды. Мұны қалай істегеніңіз (немесе істемегеніңіз) және одан не білгеніңіз туралы айтыңыз. Балалардан үйреніңіз: технологиялар мен оларды «сандық ғасырда» қолдану туралы айтатын болсақ, балалар техникалық білімді меңгеріп, өздерін жетілдіреді. Сіз олармен өзіңіздің тәжірибеңізді бөлісіп, теледидар пульті, желдеткіш, шайнек және т.б. сияқты тұрмыстық заттардың технологиясын түсіну үшін әңгімелесіңіз немесе олардан смартфондардың, компьютерлердің және басқа да электрондық құрылғылардың ерекшеліктері туралы біліңіз. Сіз тіпті кішігірім ғылыми және математикалық жобаларға қосыла аласыз, бұл екеуіңізге де өте пайдалы тәжірибе болады.

* Оқуға қызығушылық тудырыңыз. Егер сіз жаңа нәрселерді үйренудің қызықты және жағымды екенін көрсетсеңіз, сіздің балаңыз мектепке және оқуға деген оң көзқарасқа ие болуы мүмкін. Сіздің ынтаңыз балаңызды жаңа нәрселерді үйренуге қызығушылық танытуға итермелейді.

* Танымды ашу арқылы оқыту. Жасөспірімдерді «неге?» деген сұрақ арқылы олардың айналасындағы әлем туралы зерттете отырып, бірге шешім табуға тырысыңыз. Ғылыми жаңалықтар, эмпирикалық оқыту процесі үнемі оқуға әкеледі.

* Тайм-менеджмент. Балаңызға уақытты ұтымды және нәтижелі пайдалануға көмектесіңіз. Теледидарды, видео ойындар мен компьютерлерді пайдалануды қадағалаңыз. Оларға киберқылмыс, кибершабуыл туралы ескертіңіз. Осыған байланысты сіз тәжірибелі мұғалімдердің, кеңесшілердің көмегін пайдалана аласыз.

* Мектеп сабақтарына назар аударыңыз. Балаңызға үй тапсырмасына назар аударуға көмектесіңіз. Үй тапсырмасын қызықты етіп жасаңыз және балаларды жұмысты уақытында орындауға шақырыңыз. Орындалмаған жұмыс туралы күнкілдеудің орнына, жасалған жұмысты анықтап, оны бағалаңыз.

* Мақсат қою. Онлайн режимінде бірге оқу кезінде сіз қысқа мерзімді мақсаттар қоя аласыз, сонда балалар сәттіліктің дәмін татып, жетістікке жетеді. Жетістіктеріне баса назар аударып, олар үшін мақтанатыныңызды айтып отырыңыз.

* Үйде күтім жасауға қатысу. Осылайша олар кеңістікті басқару, уақытты басқару және өзін-өзі басқару туралы біледі. Бұл сондай-ақ оларды тікелей қоршаған ортаны, сыныптарды, зертханаларды, кітапханаларды, бақтарды және т.б. бақылауға ынталандырады.

Академиялық тұрғыдан алғанда, орта білім шешуші фактор болып табылады, өйткені ол әрі қарай білім алу үшін қадам болып табылады. Сондай-ақ, бұл адам өзінің ата-анасына эмоционалды тәуелділігін төмендететін, жетілген құндылықтар жиынтығын және жауапты өзін-өзі анықтау мен кәсіби сәйкестікті дамытатын уақыт. Жасөспірімдердің өміріндегі маңызды бетбұрыс орта мектепте оқыған кезде мамандық таңдаумен байланысты. Өмірдің осы кезеңінде жасөспірімдер көптеген қиындықтарға кезігеді және олар өздері үшін дұрыс таңдау жасай алатындай етіп мұқият шешілуі керек.

Қажетті көмекші қызметтерді тиісті деңгейде ұсынуға қадам жасау үшін басшылық пен кеңес беру қажеттіліктерін анықтау қажет.

Жасөспірімнің интернеттегі қауіпсіздігін қамтамасыз етіңіз, оны құрылғыларды дұрыс пайдалану туралы отбасылық техникалық келісімдер жасауға қатыстырыңыз (экранды қанша уақытын пайдалануға болады).

Оларға жеке ақпаратты, әсіресе бөтен адамдардан, құпия сақтау қажеттілігін түсінуге көмектесіңіз; киберқауіпсіздік туралы түсіндіріңіз және қажет болған жағдайда кәсіби көмек ұйымдастырыңыз. Сіз өзіңіздің жасөспірім балаларыңыздың басқарылмайтын мінез-құлқы мен теріс қылықтары туралы мектеп басшылығына / кеңесшісіне және жергілікті билік органдарына оларды құқық бұзушылықтар мен қылмыстардың алдын алуға бағыттау үшін хабарлауыңыз керек.

Алдын-ала кеңесшіден қылмыс туралы жалпы түсінік алу және балалардың мінез-құлық нұсқауларын түсіну.

*Рөлдік ойындар, релаксация және ақыл-ой техникасын ұйымдастырыңыз.

Жасөспірімге ұзақ мерзімді тәжірибе мен практикалық "өмірлік дағдыларды" дамытуға көмектесіңіз.

Оларға тән таланттарды дамытыңыз.

*Мүмкіндіктерді кеңейтуге көмектесу. Балаңызды отбасылық талқылауға және шешім қабылдауға қатыстырыңыз, оны үй бюджетін құруға қосыңыз. Бұл құзыреттілік дағдыларын үйретудегі бір-бір жол болар еді.

Қашықтықтан оқыту кезеңінде жағымды және бір-біріңізге құрмет, жылы қарым-қатынасты сақтай отырып, балаңызбен бірге кедергілерді сәтті жеңіп, күшті және төзімді бола аласыз.

14-18 жастағы балалардың ата-аналарына арналған ұсыныстар

Бұл жастағы балалар сыныпта алған білімдерін нақты өмір сценарийлеріне қолдана отырып, өз бетінше ойлауға үйренеді. Жасөспірімдерге уақытты басқаратындығын еске түсіріңіз. Жасөспірімдер әдетте ескі әдеттерге оралады, сондықтан олардың гигиенаны ұстанып, ақылға қонымды уақытта ұйықтайтынына көз жеткізіңіз.

Қашықтан оқытудың бір артықшылығы-жасөспірімдер көп ұйқыны қажет етуі мүмкін. Өмір салтын таңдау олардың ұйқының сапасы мен мөлшеріне айтарлықтай әсер етеді. Балаңыздың ұйықтау әдеттерін дамытуға уақыт бөліңіз.

Үйде көбірек уақыт өткізу сіздің жасөспірім балаңыздың шығармашылық қабілетін ашуға тамаша мүмкіндік бола алады. Селфи жасауға көп уақыт жұмсайтын бала сандық фотографияның перспективалы мансабын бастауы мүмкін. Жинақы, ұқыпты бала өзінің біліктілігін интерьер дизайн жасау арқылы дамытуы мүмкін. Мысалы, үйдегі жиһаздарды әр түрлі етіп ауыстыру, ретке келтіру, ас үйдің заттарын ыңғайлап орналастыру, саймандар салатын қораптар дайындау, балаларға арналған тегін онлайн курсың тыңдау арқылы дағдыларын жетілдіре алады. Жасөспірімнің тәуелсіз болуға деген қажеттілігін пайдалы іске бағыттап, ұсыныстар айтып, дұрыс іске бағыттаңыз.

Сіздің балаңыз жоғары сынып оқушысы болса да, қашықтықтан оқытуда белсенді болып, күнделікті сабаққа қатысуда сіздің ата-ана ретіндегі қолдауыңызды күтеді. Сондай-ақ, ол сіздің қашықтықтан оқытуға көшкенде белсенді тыңдаушы және қолдаушы болуыңызды қалайды.

Мүмкіндігі шектеулі балалар

COVID-19 мүмкіндігі шектеулі және басқа да ерекше қажеттіліктері бар балаларға, сондай-ақ олардың ата-аналарына/тәрбиешілеріне көп әсер етті. Мүмкіндігі шектеулі немесе ерекше қажеттіліктері бар балалар үшін сіздің балаңыздың қауіпсіздігін қамтамасыз ету және мектепке көмек пен қолдау көрсету маңызды. Отбасының барлық мүшелері мүмкіндігі шектеулі балаларға күтім жасау жауапкершілігін бөлісуі керек. Балаңызды жақсы көріп еркелетіңіз, мейірімді, қамқор болыңыз. Балаңызбен байланысыңыз, жағымды және күшейтетін әдеттерді күшейтіңіз. Барлық балалар, соның ішінде мүмкіндігі шектеулі балалар, әсіресе қиын және белгісіз уақыттарда махаббат, құрмет, қамқорлық пен уақытты қажет етеді.

Сіз бұл балалардың мүмкіндігінше жалғыз қалмауын қамтамасыз етуіңіз керек, оларды отбасы мүшелерімен сөйлесуге шақырыңыз, оларды күнделікті тәртіп пен гигиенаны сақтауға шақырыңыз. Бірге көңілді істер жасаңыз, оларды дауыстап оқып шығыңыз, қарапайым жаттығулар жасауға көмектесіңіз және оны күнделікті тәртіптің бір бөлігі етіңіз. Ойнағанда оған бауырларын, әпкелері мен көршілерді тарту барлық медициналық талаптарды орындау кезінде өте пайдалы болуы мүмкін. Сіз апта сайынғы жоспарларды, балаларға арналған сыйақы кестесін кеңесшілер мен арнайы тәрбиешілердің көмегімен жасай аласыз. Бірақ, ең бастысы, оларға әрқашан бар екендігіңізге және бірге барлық қиындықтарды жеңе алатындықтарына сендіріп, сенім ұялатыңыз.

Күнделікті тәртіп күрт өзгерген кезде, бұл кез-келген адам үшін қиын болуы мүмкін, бірақ әртүрлі қабілеттері бар балалар үшін одан да қиын болуы

мүмкін. Балалар дәйектілік пен болжамдылыққа сене бастағанда, мұндай маңызды өзгерістер ерекше мінез-құлық пен реакцияларға әкелуі мүмкін.

Барлық балалар үшін, бірақ әсіресе қабілеттері әртүрлі адамдар үшін әдеттегі мектеп күніне ұқсас кестені ұстану өте маңызды. Егер сіздің балаңыз әдетте өз күнін таңертеңгі жиналыстан бастаса, мысалы, оқу, содан кейін сөйлеу терапиясы болса, мүмкіндігінше осы бағытты ұстаныңыз (оның әдеттегі ұйқы, ояту, тамақтану және тамақтану уақытын қадағалаңыз).

Егер сіздің балаңыз мазасызданып немесе қиналып жүргенін көрсеңіз, оның себебін анықтауға тырысыңыз. Мүмкін сіз балаңыздан онлайн оқу барысында сабақтарының оқу жауаптарын енгізу керек болған кезде немесе оған отырып оқу бейне сабақ қарау қажет болған кезде жағымсыз мінез-құлықты байқауыңыз мүмкін. Балаңызды қандай жағдайда қызықтырып оқытуға, қалай жақсы үйретуге болатындығы туралы ойлануға тырысыңыз — мүмкін балаңыз терудің орнына бейне жауап жаза алады немесе бейнені көрудің орнына қозғалысты қамтитын практикалық жаттығулар жасай алады. Сіз балаңыздың ең жақсы қорғаушысысыз! Балаңыздың мұғаліміне хабарласыңыз, мүмкін сіздің балаңызға балама нұсқада тапсырмалар беріп оқыту керек болар.

Жеке тұлғаны бағалау

Әрбір бала бірегей болып табылады. Балаңызға не ұнайтындығын және балаңызды қолдау үшін не істеу керектігін білу маңызды. Мұғалімдер мен ата-аналар үшін балалардың оқудағы жетістіктерін байқап, біліп отыру, оны қағазға түсіру, үнемі назарда ұстау өзара ынтымақсаттықты қажет етеді. Сондай-ақ, балаларыңыздың оқуы туралы байқау, жазу және ойланып жоспарлау мүмкіндігіне ие бола отырып, сіз балаңыздың үлгерімін, күш-жігерін, жетістіктері мен жетістіктерін бағалай білуге және олардың нақты қажеттіліктерін анықтауға үйренесіз. Осылайша, оқытуды жақсарту үшін тиісті стратегияны жоспарлауға болады. Сондай-ақ, сіз мектептер тапсырған бірлескен жобаларға қатыса аласыз, балаңызға портфолио құруға көмектесе аласыз және т.б. балаңыздан мұғалімнің тапсырмасын нақты түсінетіндігін сұраңыз. Бала қандай іс-әрекетті / тапсырманы орындау керектігін және дәл осы әрекеттің не үшін қажет екенін біле ме деп сұраңыз. Балада сұрақтар бар-жоғын тексеріп, оларды мұғалімнің көмегімен шешіңіз.

Қашықтан оқытудың балама әдістері, онлайн немесе басқаша, балаларды оқытуды бақылаудың балама және әр түрлі тәсілдерін қажет етеді. Бұл бақылау балаларға оқудағы олқылықтарды жоюға көмектесуі керек. Мұғалімдер балалардың оқу салалары мен нәтижелеріне қатысты жұмысты жинау және бағалау үшін әртүрлі арналарды қолдана алады, негізінен ауызша бағалау, өзін-өзі бағалау, жазбаша жұмыс, құрбыларын бағалау, жобалар және т.б. Мектеппен ынтымақтастық қатынаста болу және қажет болған жағдайда ақпарат беріп отыру маңызды.

Өз әл-ауқатына қамқорлық

Ата-аналар, өзіңізге мейірімді болыңыз. Өзіңізге қамқорлық жасауды ұмытпаңыз. Ата-ана ретінде қиын-қыстау кезеңдерде сіз өзіңізге және отбасы мүшелеріңізге жақсы күтім жасауыңыз керек, салауатты өмір салтын ұстануыңыз керек, дұрыс тамақтануыңыз керек, гигиенаны сақтаңыз, тиісті сақтық шараларын жасаңыз және вакцина алыңыз.

Балалар ұйықтаған кезде немесе олар қандай да бір іспен айналысқан кезде өзіңізге біраз уақыт бөліңіз. Өзіңізге ұнайтын іспен айналысуға уақыт табыңыз, жақсы ұйықтап, демалыңыз. Балаларыңыздың да мұны түсінуіне көмектесіңіз және олардың өздеріне қамқорлық жасағаны үшін мақтаңыз.

Отбасыңыздың үлкендігіне қарамастан және сіз жұмыс істейсіз бе, жоқ па, онлайн режимде оқыту көп уақытты қажет етеді және қиын болуы мүмкін, сондықтан аз да болса, жеңістерге көңіл аударуға тырысыңыз. Сіздің балаңыз тапсырмасы керемет баға алды ма? Сіз салқынқандылық танытқан күніңіз болды ма? Бестікті беріңіз!

Достарыңызбен және отбасы мүшелеріңізбен проблемалар туралы сөйлесіңіз. Үйдегі жағдайды қорлау мен зорлық-зомбылықсыз қамтамасыз ету үшін сіз өзіңіздегі күйзелістен құтылуыңыз керек. Үйдегі қатты шу, айқай, ұрып-соғу және зорлық-зомбылықтың басқа түрлері балаларға зиянды, ауыр жағдай туғызады.

Белсенді жаттығулар

Сіздің денеңіз өзін жақсы сезінгенде, ойыңыз да жақсы жұмыс жасайды. Аэробты жаттығулар күйзелісті азайтады, көңіл-күйді көтереді және тұрақтандырады, ұйқыны жақсартады, сондай-ақ өзіңізге дұрыс баға беруді арттырады.

Жаттығу, сонымен қатар, есте сақтау мен оқуға көмектесетін мидың химиялық заттарын ынталандырады. Күн сайын өзіңіздің және балаларыңыздың аз уақыт болса да қозғалыс жасауына уақыт бөлуге тырысыңыз.

- Егер сіз сыртқа шыға алсаңыз, серуендеуге, жүгіруге немесе велосипедпен жүруі таңдаңыз.

- Тіпті үйде секіру жаттығуын жасай аласыз, шарлармен волейбол ойнай аласыз немесе музыка қосып, би билей аласыз.

- Еденге жатып, аяғыңызды қабырғаға тіреп, негізгі йога позаларын орындаңыз. Бұл сіздің денеңізге отыру мен тұрудан үзіліс береді.

- Ересек балаларыңызбен сөйлесіп, оларға қандай қызмет түрі ұнайтынын анықтаңыз. Олар онлайн режимінде йога немесе әскери сабақтарға қатыса алады немесе ауладағы спорт алаңында спортпен шұғылдана алады.

Үзіліс жасаңыз

Балаларға үзіліс қажет емес. Үзіліс ата-аналар үшін өте маңызды. Балаңыздың виртуалды оқуына байланысты күйзеліс сізді басып кету қаупі төнген кезде, өзіңізге де уақыт бөліңіз.

Егер сіздің балаңыз жалғыз қалуға тым кішкентай болса, басқа бөлмеде 15 минуттық үзіліс жасаңыз немесе миыңызды тазарту үшін бірнеше минутқа сыртқа шығыңыз. Я болмаса, үзіліс жасау үшін балаңызбен серуендеп көріңіз,

жылдам ойнау үшін мектептегі сабақтардан үзіліс жасаңыз немесе сүйікті әніңізге билеңіз.

Күні бойы үзіліс жасай алмайсыз ба? Ақыл-ой және эмоционалды резервтеріңізді толықтыру үшін мектептен кейінгі сағатты пайдаланыңыз.

Өзіңізге күтім жасауды ұмытпаңыз, мысалы, терең тыныс алыңыз, оны жіберуге үйреніңіз, күресу жолдарын таңдауға тырысыңыз немесе тыныштандыратын музыка тыңдаңыз. Өзіңізге қаншалықты қамқорлық жасасаңыз, балаларыңыз үшін нәтижелі және ақыл-ой жағынан сау боласыз.

Көпшіл болыңыз.

Виртуалды біліммен байланысты көптеген күйзелістер қарым-қатынастың жетіспеушілігінен туындайды. Әріптесіңізбен, балаңыздың мұғалімдерімен және мектеп әкімшілігімен ашық байланыс желілерін сақтауды ұмытпаңыз.

Егер сіздің серіктесіңіз болса, балаңызға мектеп сабақтарында көмек көрсету міндеттерін бірлесіп орындауға тырысыңыз. Балаңыздың оқу стиліне қатысты алаңдаушылық білдіру мұғалімдерге сіздің балаңызға онлайн режимінде білім алуға көмектесетін ең жақсы құралдарды ұсынады. Егер сіздің үніңізге құлақ асып, сұрақтарыңызға жауап алсаңыз, бұл болашақ келеңсіздіктерді азайтады.

Сіз ашуланған кезде, сіздің эмоцияларыңызды шашырату үшін әлеуметтік желілерге кіруге азғыру мүмкін. Бірақ ел-жұртқа өз ашуыңызды шығарғанша, дочыңызбен жеке қалуға уақыт бөліңіз.

Сіздің миыңыз бен денеңізге түскен күйзелісті жеңілдетуге көмектесу үшін басқа адамдармен сөйлесу жақсы бастама болуы мүмкін. Зерттеулер көрсеткендей, әлеуметтік байланыстар бізге өмірдегі қиындықтарға қарсы тұруға көмектеседі.

Сіздің досыңыз ата-ана болмаса да, оны тыңдау сізге қажетті қолдау бола алады. Шынайы сезімдеріңізге сене алатын адамды таңдаңыз және өзіңізде ұстамаңыз.

Көп адамдар күйзелісті ойларды іште ұстап, бөліспеуден гөрі өзін қолдайтын адаммен қарым-қатынасты жеңілдік пен көмек сезімі ретінде сипаттайды.

Көмек сұраңыз.

Мұның бәрін жасай алмайтындығыңызды мойындау қиын, бірақ онлайн режимде оқуға барған кезде көмек сұрау сіздің психикалық денсаулығыңызға айтарлықтай әсер етуі мүмкін.

«Дәл қазір сіз отбасыңызға көмектесу үшін сізге қажетті қолдауды іздеу өте маңызды», - дейді Хаммонд. «Сізге қажетті қолдау өміріңіздегі досыңыздан, серіктесіңізден, отбасы мүшелеріңізден немесе басқа жақын адамыңыздан болуы мүмкін. Көп адамдар көмектескісі келеді, сондықтан қиын кезеңдерде эмоционалды қолдаудан, қаржылық ресурстарды және/немесе бала күтімі бойынша көмек алудан қорықпаңыз.

Балаларға күйзелісті жеңуге көмектесіңіз.

Біздің ересек уайымымыздың ортасында балалардың да күйзеліске ұшырайтынын ұмытып кету оңай. Балаңызға кез келген жасырын шиеленісті

немесе мазасыздықты жеңуге қаншалықты көмек көрсете алсаңыз, ол үшін (және сіз үшін) онлайн режимде оқу соғұрлым жеңіл өтеді.

Сіздің балаларыңыз да барлық өзгерістерге байланысты күйзелісті сезінетінін және олардың миы күйзелісті ересектерге қарағанда басқаша өңдейтінін біліңіз. Көп жастар барлық өзгерістерді ұстануға тырысады.

Ең алдымен, балалар өздерін қолдайтынын білуі керек, сондықтан олардың қасында болып, жеке әңгімелесуге көбірек уақыт табыңыз. Балаңызбен проблемаларды талқылаудан басқа, оған ашық ауада ойнауға немесе досымен қауіпсіз қарым-қатынас орнатуға мүмкіндік беріңіз.

Сіз онлайн режимде оқуға байланысты күйзелістің артуымен күресетіндіктен, ең маңызды қағида: оны балаларыңызға көрсетпеу. Сіз де, балаларыңыз да бірге қатысады. Ешбір бала жүйкесі шаршаған ата-анасынан қосымша уайым кешуге тиіс емес.

Екінші жағынан, бұл сізде бәрі жақсы деген жалған көңіл күй көрсетуді білдірмейді. Оларға адал болыңыз, өйткені сіз бірнеше рөлдер арасында тепе-теңдікті сақтай отырып, оларға көмектесу үшін қолдан келгеннің бәрін жасайсыз.

Сіз бәрін жасайсыз.

Сіздің балаңыз виртуалды біліммен неғұрлым ұзақ айналысса, онымен байланысты барлық нәрсе бүкіл отбасы үшін екінші сипатқа ие болады. Біртіндеп күйзелістің қарқындылығы төмендейді. Сонымен қатар, егер онлайн режимде оқу сізді қатты мазалайтын болса, өзіңізге жақсы күтім жасаңыз, сөйлесуді жалғастырыңыз және қолыңыздан келгеннің бәрін жасау үшін өзіңізге мүмкіндік беріңіз.

Ұғыну.

Мұқияттылық "күрес, жүгіру" немесе "тоқта" реакциясына қарама-қайшы келеді және оның дамуы сізге күйзелісті сәттерде тыныштық пен зейінді сақтауға көмектеседі. Міне, сіз бен балаларыңыз мұқияттылықты сақтаудың бірнеше жолдары:

- Денені басынан аяғына дейін толық қарап шығыңыз және денеңіздің әр бөлігін босаңсытыңыз. Сіз сезінген барлық нәрсеге назар аударыңыз. Егер сіздің назарыңыз шашыраңқы болса, не болып жатқанына назар аударыңыз және оны ақырын артқа бағыттаңыз.

- Балаңызбен серуендеуге барыңыз және сезімнің біреуін таңдаңыз. 2-3 минут ішінде жалғыз сол сезімге назар аударыңыз. Егер сіз құлақты таңдасаңыз, желдің дыбысын, жапырақтың сылдырын және құстардың қалай ән салатынын байқауыңыз мүмкін.

- Тәтті тағамды жемес бұрын, оны аузыңа салмас бұрын оның иісіне, сыртқы түріне және құрылымына назар аударыңыз.

- Сіз біреумен сөйлескен кезде, қазіргі күйге назар аударыңыз және әр сөзге назар аударыңыз. Тек тыңдаңыз. Сондай-ақ, бұл әңгімелесушінің өзін шынымен естігендей сезінуіне көмектеседі.

Қашықтан білім беру кезінде күйзелісті азайту үшін шығармашылық арт-терапияны қолдану

Өнер кез келген қоғамда, тұтастай алғанда, балалар үшін көп қырлы рөл атқарады. Өнердің өзі – терапия, өнердің барлық түрі, әсіресе барлық жастағы балалар үшін ең жақсы қызықты іс - шаралар.

Зардап шеккен, қымбатты адамынан айырылған немесе жақын адамының қайтыс болғанын көрген немесе өздері аурудан зардап шеккен барлық жастағы балалар / студенттер ұзақ уақыт бойы психологиялық жарақат алады. Терапия сияқты өнердің де емдік қасиеті болуы мүмкін және оларға осы жағдайды жеңуге көмектеседі. Ата-аналар күн сайын балаға/ балаларға арналған көркемдік белсенділікті жеңілдетіп, ынталандыруы керек, бұл оларды сенімді, қанағаттанарлық және табысты етеді. Ата-аналар баланы / балаларды және басқа да отбасы мүшелерін күнделікті немесе аптасына кемінде 3-4 рет кез келген көркемдік іс-әрекетке тарту және оған тарту үшін кез келген әрекетті қолдауы және қатысуы керек. Ата-аналар балаларға қолдау көрсетіп, оларды ынталандыруы керек, олардың күш-жігерін сынап, кедергі жасамауы керек.

3-8 жастағы балаларға шығармашылық арт-терапияны қолдану

Ойнау, ән айту, тыңдау, би билеу, сурет салу, мимика, әңгімелер айту және т.б. әр бала қатысқан және қуатқа толы болған кездегі инстинкттер.

Ата-аналар оларды жас тобына сәйкес келетін кез келген ыңғайлы материалдарды қолдана отырып, физикалық және шығармашылық жұмыстарға ынталандыруы керек. Ата-аналар да осы іс-шараларға қатысып, балаларға сурет салуға, ән айтуға, билеуге немесе еліктеуге кедергі жасамауы керек, өйткені олар бақытты болған кезде бәрін жасайды. Әңгімелер айту және әңгімелер тыңдау - бұл жас тобындағы балалардың жақсы көретін нәрсесі. Ол үшін жағдай жасаңыз.

8-11 жастағы балаларға шығармашылық арт-терапияны қолдану

Бұл жас тобындағы балалар заттарды ретке келтіре бастағанда, олар белгілі бір мағынада сұрақтар қоя бастайды және өте мұқият бақыланады. Олар мағыналы түрде бағытталуы керек көп энергияға ие. Күнделікті оқиғалар, әсіресе қазіргі жағдайда оларға ұзақ әсер етеді және қисынды түрде аяқталмайды. Егер сіз оларды саналы түрде қатыстырсаңыз, өнер сабақтары өте пайдалы болуы мүмкін.

11-14 жастағы балаларға шығармашылық арт-терапияны қолдану

Бұл ата-ананың жетекшілігі қажет болған кезде баланың өміріндегі өсу мен дамудың өте маңызды кезеңі. Ата-аналар күн сайын баламен/балалармен жарты сағаттан қырық бес минутқа дейін қандай да бір сындарлы іс-әрекет жасау және бірге бір нәрсе жасау керек. Шын мәнінде, отбасының барлық мүшелері сурет салу, қолөнер, ән айту, музыкалық аспаптарда ойнау немесе қарапайым музыка тыңдау, би билеу, тамақ дайындау, әңгімелеу немесе гүл қою және т.б. сияқты ұжымдық іс-әрекеттермен айналысуы керек және олар жасаған барлық нәрселерден ләззат алуы керек.

Ұжымдық қатысу ата-аналарға балаларының қызығушылығын/талантын тануға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, бұл бірлестік, ынтымақтастық, қарым-

қатынас, алшақтықты жою және әлеуметтік-жеке дағдыларды дамыту құндылықтарын қалыптастыру мүмкіндігі.

Көркем іс-әрекеттің көптеген түрлері тым көп материалдарды қажет етпейді және олардың көпшілігін үйде табуға болады.

14-18 жастағы балаларға шығармашылық арт-терапияны қолдану

Бұл оқушылардың жасөспірім кезінен ересек өмірге ауысып, өздерінің жеке басын және тұлғалық болмысын табуға тырысатын кезең, бұл өмірдің неғұрлым сезімтал кезеңі, оны одан да мұқият қарау керек.

Мектеп әлеуметтену үшін де олардың өмірінің маңызды бөлігі болып табылады. Олар көп зардап шегеді, әсіресе қазіргі жағдайда, олардың қарым-қатынасы мен әлеуметтік белсенділігі құрылғыларға жақындаған кезде, достар шындыққа айналды, олардың көпшілігі өздерін қатты сезінеді және бірнеше қадам жасауды ойластыруы мүмкін. Достармен кездесулер мен шектеулі өзара іс-қимыл болмаған жағдайда, қазіргі жағдайда ата-аналарға оларды моральдық тұрғыдан сақтау қиынға соғады. Мұндай қауіпті жағдайда өнермен айналысу сияқты сындарлы әрекет студенттердің барлық салаларына үлкен терапиялық әсер етуі мүмкін.

Ата-аналар балаларды күн сайын шамамен 40-45 минут ішінде жақсы музыка тыңдау, ән айту немесе аспапта ойнау, шығармашылық жұмыс жазу, мұражайларға виртуалды экскурсиялар, өнер туындыларын қарау және жай ғана ләззат алу арқылы өнерді бағалауды қамтитын кез келген көркемдік іс-шараларға қатысқаны үшін мадақтай алады.

Олар бір нәрсе жасай / жаза алады, өнер процесі оларды сауықтырады, ал олар оймен айналысады және көңілді болады. Мүмкіндік болса, көркем форманы үйрену үшін олар онлайн-сыныпқа қосылсын. Көркемдік іс-шаралар көптеген материалдарды пайдаланбай жүзеге асырылуы мүмкін және үйде қол жетімді материалдарды қолдана отырып жүзеге асырылуы мүмкін. Оқушылар портфолио дайындай алады / өз музыкасын немесе әндерін, қолөнерін және т. б. жаза алады. Үйде немесе іс-шарада шағын көрме ұйымдастыру, мүмкін болса, оларды көрсетудің жолдарын табыңыз.

Білімді игерумен байланысты қарқынды зияткерлік жұмыс процесі сызықтық емес: оқушылар бірден берілген білім, дағды және одан да көп дағды түрінде нәтиже бере алмайды. Бұл дәстүрлі оқыту жағдайында да, қашықтан оқыту жағдайында да көрінеді. Білім алушыларға ақпаратты игеру үшін "қайта жүктеу" кезеңдері қажет. Мектептегі өзгерістер мен үйдегі мектеп ортасының басқа құралдары болмаған кезде олар да осындай мүмкіндіктерді іздейді. "Жалқаулықты", "ақылсыздықты" және "жаман мінезді" тез арада түзетуге болмайды!

Білім алушылардың мәдени бос уақытын өткізу мақсатында келесі виртуалды мұражайлар мен галереяларға баруды ұсынамыз:

1. Эрмитаж <http://e-expo.hermitage.ru/?l=ru&s=date&sort-order=desc>

2. Гугл жобасы Arts and Culture

<https://artsandculture.google.com/>

3. Лувр <https://www.louvre.fr/en/media-en-ligne>

4. Мемлекеттік Ресей мұражайы (Санкт-Петербург)
<https://rusmuseumvrn.ru/>
5. Британ мұражайы, интернеттегі ең үлкен коллекция, 3,5 миллионнан астам экспонаттардың бірі
<https://www.britishmuseum.org>
6. Британ мұражайы, мұражайға виртуалды экскурсиялар және ресми YouTube арнасындағы экспозициялар
<https://www.youtube.com/user/britishmuseum>
7. Прадо, 11 мыңнан астам туындының суреті, суретшілерді іздеу (алфавиттік көрсеткішпен) және тақырыптық іздеу
<https://www.museodelprado.es>
8. Метрополитен-мұражай, Нью-Йорк
<https://www.metmuseum.org>
9. Гуггенхайм мұражайы онлайн-коллекция
<https://www.guggenheim.org/collection-online>
10. NASA видео-галереясы, қысқа видеолар
11. <https://www.nasa.gov/co.../ultra-high-definition-video-gallery>
12. Смитсонов мұражайы: <https://www.si.edu/exhibitions/online>
13. Нью-Йорк мұражайы – виртуалды коллекциялар мен экскурсиялар, суретшілердің дәрістері мен әңгімелерінің мұрағаты
[https://34travel.me/post/nyc-museums"](https://34travel.me/post/nyc-museums)

Үйде оқу күнін жоспарлау

Сіз бұрын түсінгендей, отбасыңызбен жаңа күн тәртібін жасау қиын болуы мүмкін. Алайда, сіз күнделікті өмірді жоспарлауға уақыт бөлсеңіз, бұл сіздің балаларыңызға жаңаруға көмектеседі, күндерін жоспарлау дағдысы қалыптасады және олардың оқуын қолдауға мүмкіндік береді.

Білім беру саласындағы көптеген сарапшылар күннің басталуын балаңыздан бір нәрсені күтуден және міндеттемелер алуға уақыт бөлуді ұсынады. Сондай-ақ, олар балаңыздың өз жұмысын көрсетіп түсіндіруін, нені үйренгенін көрсетуін күннің екінші жартысына жоспарлауды ұсынады. Мұндай отбасылық кездесулерді үнемі өткізу жаңа әдеттерді қалыптастыруға көмектеседі және балаңызды сіздің үміттеріңізге сәйкес жұмыс істеуге мәжбүр етеді. Олардан не күтілетіні түсінікті екеніне көз жеткізу үшін балаларыңызбен бірге көрнекі оқу кестесін жасаңыз. Бұл қызығушылықты арттырады және олардың үніне құлақ асылғанына көз жеткізіп, оларды оқу үшін жауапкершілікті алуға итермелейді. Сондай-ақ, жоспарланған ашық уақытты, тыныш уақытты және күні бойы экрансыз үзіліс жасау мүмкіндігін қосуға болады. Кесте синхронды және асинхронды оқу уақытына қатысты олардың үміттеріне сәйкес келетініне көз жеткізу үшін балаңыздың мұғалімімен жұмыс жасаңыз.

Шыдамды болу керек екенін ұмытпаңыз: жаңа үй процедураларын жасау және енгізу уақытты қажет етеді. Осы нұсқаулықтағы ресурстарға сілтемелерде келтірілген кейбір идеяларды қолданып көріңіз және оларды отбасыңызда жұмыс жасауға бейімдеңіз. Мысалы, кейбір отбасылар ерте ояңғысы келуі

мүмкін, ал жасөспірімдері бар адамдар ұйықтауға мүмкіндік берсе, бұл оларға өте қажет демалыс береді, ал сізге аз уақыт бөлінеді! Ең бастысы, бәрі жоспарланғандай болмайды деп күтіңіз. Ешкім "мінсіз ата-ана" сыйлығын бермейді, сондықтан кейбір күндер басқаларға қарағанда жақсы болатынын біліңіз! Өзіңізге мейірімді болыңыз және сіз жасай алатын барлық нәрсе сабақтан тыс уақытта балаңыздың дағдыларын жоғалтудың алдын алу үшін пайдалы болатынын ұмытпаңыз. Төменде күнделікті жұмыс кестесін құруға арналған ұсыныстар берілген.

1. Жоспарлау.

Балаларға өз үлестерін қосуға және тәуелсіз болуға мүмкіндік беретін күнделікті жоспарды жасаңыз. Оны балалардың оянуы мен ұйқыға кетуінен пайда болатындай етіп бастаңыз. Мектептегі іс-шараларға және үй жұмыстарына, сондай-ақ үзілістерге де уақыт бөліңіз. Кішкентай балалар үшін суреттер мен белгішелері бар визуалды кесте жақсы үйлеседі. Егер ата-аналардың қолы босамаса, балалар бәрібір немен айналысуды ойлап табады. Есіңізде болсын, икемді болу керек; сіз күн сайын бірдей кестені орындай алмайсыз.

2. Оқыту уақытын басқару.

7 сағаттық мектеп күнін қайта жасамаңыз. Сарапшылар ұсынған күндізгі қашықтықтан оқыту уақыты төменгі сынып оқушылары үшін 90 минуттан, жоғары сынып оқушылары үшін 4 жарым сағатқа дейін.

3. Күн тәртібіне көңіл көтеруді қосу.

Күнделікті көңілді іс-әрекеттеріңізді дамытыңыз. Тіпті кішкентай балалар да бүкіл отбасы үшін не істеу керектігін ойластыруға көмектеседі. Кейбір отбасыларда қағаз парақтарындағы сабақ жазбалары бар банк сақталады. Қазір көркемдік жоба, хобби, тіл үйрену немесе жаңа аспаздық шеберлікті игеру сияқты жаңа нәрсені жасаудың жақсы мерзімі.

4. Жаттығу уақытын қосыңыз

Дене белсенділігі дене мен миға пайдалы. Мүмкін болса, үйдің айналасында серуендеңіз немесе велосипедпен жүріңіз. Үйде болсаңыз да, сіз әуе шарында волейбол ойнай аласыз немесе отбасылық жарыста бәсекеге түсе аласыз – бір минут ішінде кім көбірек жаттығулар жасай алады?

5. Кестеге оқу уақытын да қосыңыз

Оқуға құштарлық – бұл оқуға түсетін оқушылар үшін алғашқы көрсеткіш. Балалардың оқу материалдарына қолжетімді екеніне көз жеткізіңіз. Электрондық кітаптарды тегін алуға және оқуға мүмкіндік беретін бағдарламаларды қарап шығыңыз.

6. Қарым-қатынасқа уақыт бөліңіз

Күндізгі уақытта, мүмкін кешкі ас кезінде экрандарды өшіруге келісіңіз. Жаңалықтар алаңдаушылық тудыратын нәрселерге толы. Сөйлесуге және күннің жағымсыз жаңалықтарынан алшақтауға уақыт бөліңіз.

7. Кейде балалардың іші пысатын да болсын

Күнделікті қысқа үзіліс жасаңыз. Іштің пысуы шығармашылық пен тапқырлықты дамытуға ықпал етеді. Кесте пайдалы, бірақ бәріне үзіліс қажет болатын күндерді жоспарлауды ұмытпаңыз. Сіздің отбасыңыздың

эмоционалды әл-ауқаты басты міндет болып табылады, кейде ережелерді бұзу және қазіргі уақытта оларды бақытты ететін әрекетті таңдау үшін оларға еркіндік қажет. Сонымен, үйде жаңа оқу бағдарламасын жасай отырып, балалардың дәстүрлі сабақтан тыс уақытта жаңа дағдыларды үйренуге және дамытуға көптеген мүмкіндіктері бар екенін ұмытпаңыз. Жаңа істермен танысу, бірге тамақтану және тіпті құрылымданбаған ойындарға уақытты жоспарлау онлайн режимінде оқуға кететін уақытты өтеу кезінде оқудың маңызды мүмкіндіктерін ұсынады.

Балалармен бірге оқу

Балалармен бірге оқу сіздің үйде оқудың пайдалы бөлігі бола алады. Оқу сөздік қорын арттырады және академиялық дағдылардың барлық түрлерін дамытады. Өз бетінше оқи алатын балалар үшін де бірлесіп оқу оларға шынымен тыңдауға және қиялында суреттер жасауға мүмкіндік береді. Мұнда балаларыңыз үшін оқуды қызықты, тұрақты және мазмұнды етуге көмектесетін бірнеше стратегия бар:

Оқуға дейін:

- Егер сіз бірнеше балаға кітап оқытсаңыз, олардың барлығы суреттерді көре алатындай етіп отырыңыз. Суреттер болмаса да, парақтағы сөздер мен сіз айтқан сөздер арасында байланыс орната алатындай етіп беттерді қарауға мүмкіндік беріңіз.

- Кітаппен таныстырыңыз. Мұқабаны көрсетіңіз және балалардан бұл оқиға туралы пікірін сұраңыз. Автор мен иллюстраторды көрсетіп, тақырыптың қайда екенін көрсетіңіз.

- Сіз оқыған ұқсас кітаптарды немесе сол автордың кітаптарын есіңізде сақтаңыз. Балалардың осы тақырып пен жағдай туралы не білетінін талқылаңыз.

- Тарихты оқуға мақсат қойыңыз: түсінуге болатындығын білу үшін мұқият тыңдаңыз ...

Оқу кезінде:

- Сөздік қоры. Сөздік қорын нақтылау үшін кідіртіңіз. Сіздің балаңыз бейтаныс сөздің мағынасын анықтасын.

- Болжамдар. Балалар болжам жасай алатындай етіп кідіртіңіз. Сұраңыз: "Бұдан кейін не болады деп ойлайсың?"

- Мәні. Терең мағынаны іздеңіз. Оқиганың маңызды сәтінде: "Неліктен кейіпкер мұны жасады деп ойлайсың? Олардың басында не болуы керек?"

- Өнер. Кідіріс жасаңыз және әсіресе, жас балалар үшін суреттерді сөздермен байланыстырыңыз. Фотосуреттерге қарап, олар бұл оқиға туралы тағы не біле алады?

- Қорытынды шығару. Балаңыз не түсінгенін қайталауы үшін кідіріс жасаңыз. Бұл сізге тарихты түсінудегі кез келген олқылықтарды толтыруға мүмкіндік береді

Оқудан кейін:

- Кітап туралы айтыңыз. Балаңыздан тарихтың оған ұнайтын бөлігін және неліктен ұнайтынын сұраңыз. Өзіңіздің сүйікті бөлігіңіз туралы айтып беріңіз.

- Тарих компоненттерін қарап шығыңыз. Сюжет, бас кейіпкердің мәселесі және бұл мәселенің қалай шешілгені туралы айтыңыз. Бұл сізге оқиғаны бірге қайталауға мүмкіндік береді.

- Оқиғалардың не үшін болғандығы және кейіпкерлердің өзін қалай ұстағаны туралы сұрақтар қойыңыз. Этикалық дилеммаларға ену балаларға өз өмірімен байланыс орнатуға көмектеседі.

- Балаңыздан оқиғаны қайталауын сұраңыз. Ол фотосуреттерге қарап, оны қайталай алады немесе фотосуреттерді мүлдем басқа оқиғаны ойлап табу үшін қолдана алады.

- * Кітап туралы сөйлесіңіз. Сұраңыз сіздің бала сипаттау өзінің сүйікті бөлігі тарих және түсіндіру неге. Өзіңіздің сүйікті бөлігіңіз туралы айтып беріңіз.

- * Тарих компоненттерін қарап шығыңыз. Сюжет, бас кейіпкердің мәселесі және бұл мәселенің қалай шешілгені туралы айтыңыз. Бұл сізге оқиғаны бірге қайталауға мүмкіндік береді.

- * Оқиғалардың не үшін болғандығы және кейіпкерлердің өзін қалай ұстағаны туралы сұрақтар қойыңыз. Этикалық дилеммаларға ену балаларға өз өмірімен байланыс орнатуға көмектеседі.

- * Балаңыздан оқиғаны қайталауын сұраңыз. Ол фотосуреттерге қарап, оны қайталай алады немесе фотосуреттерді мүлдем басқа оқиғаны ойлап табу үшін қолдана алады.

Үйде оқу үшін кеңістікті қалай құруға болады?

Материалдарды дайындаңыз. Балаңызға қажет материалдар қолында екеніне көз жеткізіңіз. Кішкентай балалар үшін қарындаштар, киізден жасалған қаламдар, түрлі-түсті қарындаштар, желім және степлер болуы мүмкін. Қандай материалдар қажет екенін білу үшін балаңыздың мектебінен кеңес алыңыз. Қолыңызда материалдардың болмауына байланысты сабақ үзілсе, бұл оқу процесін бұзады және балаңызды аландатады.

Нақты және икемді кесте жасаңыз. Қашықтан оқыту кезінде кестесіз күн өте ұзақ болып көрінуі мүмкін. Балаңыздың пікірін ескере отырып, бір күнге егжей-тегжейлі оқу жоспарын жасаңыз. Үй жұмыстары, өнер сабақтары немесе "Менің жеке уақытым" сияқты үзілістер мен басқа да әрекеттерді жоспарлаңыз. Егер сізде кесте болса, онда қолайсыздықтар болатынын да біліп, икемдеп отырыңыз.

Негізгі ережелерді белгілеңіз. Балаңызбен бірге отырыңыз және қашықтан оқыту кезінде ұстануға тиісті ережелерді белгілеңіз. Мысалы: "оқуға дайын болу", "қажет болған жағдайда үзіліс жасау" және "ең жақсы жұмысты орындау". Туындауы мүмкін мәселелерді шешіңіз. Ұялы телефондар сіздің оқу бөлмеңізде рұқсат етілген бе? Тамаққа рұқсат етілген бе? Мәселе туындаған кезде оны қалай шешесіз?

Жетістіктерді атап өтіңіз.

Жетістіктерді атап өту мүмкіндігін қарастыра отырып, қашықтан оқытуды көңілді өткізіңіз. Сіз балаңыздың оқу кестесінің барлық тармақтарын орындайтын күн сияқты қарапайым нәрсені атап өтуге болады. Сіз бұл оқиғаны импровизацияланған би кешімен, балмұздақ бутербродтарымен немесе кинодағы отбасылық кеш тәрізді атап өтуге болады.

Қашықтықтан оқытуды ұйымдастыру: ата-аналарға арналған кеңестер

Біз бұл жағдайда ата-аналарға балалардан да кем емес қолдау қажет деп санаймыз, өйткені оқу процесі осы процеске қатысушылардың әрқайсысы оған дайын болған жағдайда ғана тиімді бола алады. Сондықтан біз ата-аналарға балаларын карантин кезінде мектепте қашықтан оқытуға, сондай-ақ балаға қашықтан оқытуды жеңуге көмектесетін бірқатар кеңестер мен ұсыныстар дайындадық.

Қашықтықтан оқыту үшін жұмыс орнын дайындау

Балаңызға алаңдамайтын және күн сайын оқуға дайын тыныш кеңістік жасаңыз. Бұл бар болса үйдегі кабинет немесе қонақ бөлмесінде болуы мүмкін немесе ас үй үстелі сияқты ортақ орын болса да жарайды. Ең бастысы, балалар осы кеңістікте болған кезде олардың қоластында құралдары бар және олардың ойлау қабілеті оқуға бағытталған болар еді.

Оқушының дұрыс ұйымдастырылған оқу орны жетістікке алғашқы қадам екенін атап өткен жөн. Қашықтан оқыту кезінде өзіндік жұмыс үшін оқу материалының көлемі артады, сондықтан оқуға көп уақыт кетеді. Ата-аналар баланың белгілі бір уақыт аралығында кедергісіз оқумен айналыса алатындай жағдайын жасауы керек. Сондай-ақ, үйде арнайы оқу орындарын дайындау сіздің балаңыздың шығармашылық қабілетін дамытуға, оның концентрациясы мен ынтасын арттыруға көмектеседі. Физикалық кеңістікті анықтау және жобалау кезінде балаларыңыз өздерін жайлы сезінуі және күні бойы жаттығу жасау үшін қозғалуы керек екенін ұмытпаңыз. Сонымен қатар, ата-аналар мыналарды қамтамасыз етуі және тексеруі керек:

- интернет желісіне қолжетімділікті;
- ноутбукта (компьютерде) микрофон мен камераның болуын, қажет болған жағдайда құлаққаптың да жұмыс істеуін;
- компьютерде қажетті бағдарламалық қамтамасыз етудің орнатылғанын, сондай-ақ бала оны қалай пайдалану керектігін білетіндігін тексеру қажет.

Қоршаған орта ерекшеліктері

Функционалды және ыңғайлы кеңістіктің қажеттілігін атап өту керек (температураны, шуды, жарықтандыруды, ауа сапасын және эргономикалық жиһазды басқару). Шу, жарықтандыру және қозғалыс онлайн режимінде оқушылардың оқуына әсер етуі мүмкін.

Шу оқушылардың зейінінің шоғырлануын және күрделі тапсырмаларды орындауды нашарлатуы мүмкін. Маңызды фондық әңгімелер және үзіліссіз, бітпейтін немесе бақыланбайтын шу зиянды. Қашықтағы жұмысшылар мен мобильді ақыл-ой қызметкерлері сияқты, онлайн режимінде оқушылар жеке

танымдық жұмыстармен айналысу үшін үйде немесе басқа жерде тыныштық қажет екенін көрсетті. Кейбіреулер үздіксіз фондық дыбыспен айналысуды жөн көреді. Басқалары өздерінің iPad және құлаққаптарын қоршаған ортаның шамадан тыс шуылына тосқауыл қою немесе оқу кезінде өз музыкасын тыңдау үшін пайдаланады. Дыбысқа толы кез келген онлайн сабаққа қатысу (мысалы, тіл үйрену) құлаққапты пайдаланбай шулы ортада қиын болуы мүмкін.

Оқу және көрудің басқа түрлеріне келетін болсақ, үйде оқитын білім алушылар тиісті жарықтандыру қажеттілігі туралы және сыртта не болып жатқанын көру үшін терезеге жақындауды қалайтындығы туралы хабарлайды. Компьютерде жұмыс істеуге арналған жарықтандырудың сапасы бірнеше факторларға байланысты, мысалы, жарықтандыру, жарықтылық, жарық бағыты, жарық көзі, экран дизайны және пайдаланушылардың визуалды қабілеттері. Жарықтандыру дұрыс болмаса, дисплейдің орналасуы және көру қашықтығы "компьютерлік көру синдромына" ықпал етеді (көздің кернеуі, құрғақтық, мойын мен иықтың ауыруы). Портативті құрылғыларды (мысалы, электронды кітаптар мен смартфондар) әртүрлі жарық жағдайларында және жұмыс үстеліндегі дисплейлерге қарағанда көру қашықтығында кеңінен қолдану қосымша визуалды проблемалар тудыруы мүмкін. Компьютерлік планшеттердің жақсы дисплей сапасы ұзақ көру кезінде нашар дисплей сапасына қарағанда аз визуалды шаршауды тудыратыны көрсетілген.

Эргономикалық жиһаз

Компьютердің жұмыс орны оқушы компьютер экранының алдында тікелей отыра алатындай етіп, экранның жоғарғы жағы көз деңгейінде, ал пернетақта мен тінтуір шынтак деңгейінде болатындай етіп орнатылуы керек. Орындық биіктігінің реттелуі және пайдаланушының арқасына сүйеу болуы керек. Ноутбукпен жұмыс жасау кезінде пайдаланушы денесінде бірнеше өзгерістер пайда болады, бұл – мойын мен арқаның ауырсыны және көз бен білекке салмақ түсуі. Сондықтан ноутбукты ұзақ уақыт қолданған кезде сыртқы мониторды, тінтуірді және пернетақтаны қолданған дұрыс. Планшеттер мен смартфондар сияқты портативті құрылғылар ұзақ уақыт қолданылса, білек пен мойынның ауырсынуына әкелуі мүмкін. Эргономикалық емес жиһаздарда (мысалы, ас үй үстелінде немесе қонақ бөлмесіндегі диванда) портативті немесе мобильді құрылғымен жұмыс істеу одан да жаман.

Кеңістіктік талаптар

Зерттеушілер онлайн режимінде сәтті оқу үшін белгілі бір орынның болуы маңызды екенін хабарлады (Осборн, 2001; ұстаушы, 2007; Alphonse et al., 2019). Кейбір онлайн білім алушыларда жеке оқу бөлмесі болса да, басқа қашықтан оқитын білім алушылар үй мен оқу арасында кеңістік шекарасын орнатуға тура келетінін айтты. Портативті және мобильді құрылғыларды пайдалану арқылы онлайн-білім алушылар, егер олар қаласа, оқу әрекеттерін орындау үшін үйдің ішінде бір жерден екінші жерге икемді түрде ауыса алуы керек. Алайда, мұндай ұтқырлық оқушының жасына байланысты болуы мүмкін. Альфонста жұмыс істейтін ересек студенттер және т.б. (2019) зерттеуде

тек жұмыс үстелдері мен ноутбуктерді, сонымен қатар Wi-Fi қосылымын қолданды, бірақ жаңа құрылғылар емес, Lee and Chan зерттеуіне қатысушылар (2007) подкасттарды арнайы жерде (әдетте үйде) тыңдаудың орнына оларды басқа сабақтар кезінде портативті құрылғылар арқылы тыңдауды жөн көрді.

Интернетке қойылатын талаптар

Онлайн-оқушылар интернеттегі жоғары жылдамдықты Интернетке, сымсыз қосылыстарға, розеткаларға және мобильді ақыл-ой қызметкерлері және кампуста тұратын студенттер (мысалы, Beckers et al., 2016) сияқты әртүрлі компьютерлік құрылғыларға қол жеткізе алуы керек (Hampton et al., 2010; Mark and Su, 2010). Бүгінгі таңда дамыған елдердегі адамдардың көпшілігінде жұмыста, үйде немесе мектепте жоғары жылдамдықты Интернет байланысы бар (Канада статистикасы, 2021; Pew зерттеу орталығы, 2021a) және Wi-Fi бірнеше жылдан бері көптеген қоғамдық орындарда кеңінен қол жетімді (Doyle, 2011). Алайда, кофеханаларда және басқа Wi-Fi кіру нүктелерінде жұмыс істеу кезінде деректердің қауіпсіздігі проблема болып қала береді (Mark and Su, 2010). Киберқауіпсіздік проблема тудыруы мүмкін (Gaines, 2019).

Wi-Fi байланысы жоқ жерлерде Интернет байланысы үзік-үзік және баяу болуы мүмкін (Seneca, 2014), ал жоғары жылдамдықты Интернет қызметтері ауылдық жерлердегі үйлерде аз қол жетімді (Pew Research Centre, 2021a). Өткізу қабілетінің төмендігі ресурстарға бай материалдарға (мысалы, бейнеклиптер мен бейне ағындары) қол жетімділікті және үлкен файлдарды жүктеуді шектейді (Brown and Mbatі, 2015). Бұлтты есептеу енді онлайн білім алушыларға құжаттарды, аудио және бейне файлдарды сақтауға және оларға кез келген жерден мобильді құрылғылар арқылы қол жеткізуге мүмкіндік береді (Ванг соавт., 2014).

Тұрақты деректерді беру қызметтері шектеулі қолжетімділіктен үздіксіз қол жеткізуге дейін реттеледі. Оқушыларға қолжетімділігі Wi-Fi кіру нүктелерінің қауымдастықта орналасуымен немесе ұялы желі мұнараларының орналасуымен, сондай-ақ олардың ұялы байланыс қызметтерін ұсыну жоспарымен шектеледі. Желіге тұрақты кіретін оқушылар көптеген мүмкіндіктерді қолдана алады (Grant, 2019). Керісінше, Интернетке мобильді қол жетімділік мазмұнның функционалдығы мен қолжетімділігінің төменгі деңгейлерін ұсынады және аз ашық және икемді платформаларда жұмыс істейді (Napolі and Obar, 2014).

Әлеуметтік аспектілері

Оқушының әртүрлі оқу іс-шараларына қаншалықты жақсы қатыса алатындығына адамдардың іс-әрекеттері, сондай-ақ мінез-құлық ережелері мен нормалары әсер етуі мүмкін. Ересек қашықтан оқитын білім алушылар өздерінің отбасы мүшелерімен, әсіресе, үйде болған кезде балалармен әлеуметтік қарым-қатынас жасамау қиын екенін айтты (Haythornthwaite and Kazmer, 2002; Selwyn, 2011).

Сол сияқты, үйде оқитындар өз үйлерінің ішіндегі және сыртындағы (Джонсон соавт., 2007), сондай-ақ қоғамдық орындарда немесе көліктегі

(Hislop, 2012) адамдардың үзілістеріне қатысты ережелерді келісу қажеттілігі туралы хабарлады. Физикалық қатысушылармен әлеуметтік қарым-қатынасты болдырмау және жеке өмірдің қажеттілігі туралы хабарлау үшін құлаққапты кию жаңа әлеуметтік нормаға айналған сияқты (Enriquez, 2013).

Екінші жағынан, мінез-құлық жағдайында басқа адамдардың болуы оқуды және кейбір жағдайларда оқуды жеңілдетеді, өйткені әлеуметтік фасилитация теориясы соны ұсынады (Зажоник, 1965). Жоқ дегенде, білім алушылар бір жерде онлайн-курсқа арналған видеоны бірге көрген кезде жоғары қанағаттанушылыққа ие болғаны туралы хабарлады (Li et al., 2014).

Онлайн оқитын білім алушылар оқшаулану сезімі туралы хабарлайды (Wheeler, 2002). Үйде немесе басқа мінез-құлықта басқа адамдармен тұлғааралық қарым-қатынас орнату қашықтан толығымен онлайн режимінде оқитын білім алушылар үшін өте маңызды. Отбасынан, достарынан және әріптестерінен онлайн-оқушыларды әлеуметтік қолдау оқушылардың табандылығын анықтайтын маңызды фактор болып табылады (Holder, 2007; Иванкова мен Стик, 2007; Ли Мен Чой, 2011).

Жеке оқу кеңістігі

Төменде ұсынылған модельдің екінші компоненті, жеке оқу кеңістігі, оның ішінде оқу құрылғылары, оқушы және оқу әрекеттері сипатталады. Бұл мобильді оқытудың мақсатты моделінде қарастырылған үш негізгі өзара байланысты оқыту элементтері (Taylor et al., 2006). Сол сияқты, оқушының мінездемелері, оқу міндеті және оқу құралдарын қолдану, сонымен қатар оқушылардың мінездері мен міндеттері арасындағы өзара әрекеттесу танымдық жүктеме мен оқытуға әсер ететін негізгі факторлар ретінде анықталады (Choi et al., 2014).

Оқыту құрылғылары

Онлайн-білім алушылар үйде және әртүрлі жағдайларда тиімді білім алу үшін тиісті оқу құралдары мен қосымшаларға қол жеткізе алуы керек. Тиімді болу үшін қосымшалар оқушылардың міндеттері мен біліктілік деңгейіне бейімделуі керек, ал техникалық көмек оларға оңай қолжетімді болуы керек. Технологиялық дайындық пен техникалық қолдаудың болмауы онлайн білім алушылардың оқуға деген қызығушылығын жоғалтуының себебі ретінде анықталды.

Оқу құрылғыларына түрлі физикалық жағдайларда әртүрлі оқу әрекеттерін орындау үшін жұмыс үстелі компьютерлері, портативті құрылғылар (мысалы, ноутбук) және мобильді құрылғылар (мысалы, смартфондар) кіруі мүмкін. Зерттеуде пайдаланушылардың планшеттік компьютерлер портативті компьютерлерге қарағанда аз қалайтындығын айтты, дегенмен пайдаланушылар сол сияқты тапсырмаларды орындай алды және планшеттік компьютерлердің жалпы есептеу мүмкіндіктері мен портативтілігіне таң қалды (Ozok et al., 2008). Тағы бір зерттеуде студенттер iPad-тың оқу тәжірибесін жақсартқанын, бірақ оқу нәтижелерін міндетті түрде жақсартпағанын анықтады (Nguyen et al., 2015).

Смартфондар сияқты мобильді құрылғыларға ие болу дамыған елдерде тез өсуде. 2021 жылы Америка Құрама Штаттарындағы барлық ересектердің 85 пайызы смартфондарға ие болды; 18-29 жастағы балалардың 96 пайызы смартфоны бар деп мәлімделді (Pew зерттеу орталығы, 2021b). Мобильді құрылғылар ұтқырлықтың, қосылудың, ыңғайлылықтың, орындылықтың, тиімділіктің, қолжетімділіктің, даралықтың және интерактивтіліктің артықшылықтарын ұсынады. Мобильді құрылғылар есептеулерді орындау, жазбаларды сақтау және мобильді Интернет арқылы ақпаратқа қол жеткізу сияқты пайдаланушылардың танымдық функцияларын жақсарту арқылы оқытуды қолдай алады. Сонымен қатар, бұл құрылғылар да назар аударуды "талап етуі" мүмкін, өйткені танымға деген анактивистік көзқарасты жақтаушылар.

Ұялы телефондардың ыңғайлылығы олардың функциялары мен физикалық шектеулеріне, технологияға, пайдалану мақсаттары мен қоршаған ортаға, сондай-ақ Пайдаланушының сипаттамаларына байланысты (мысалы, әртүрлі платформалар мен құрылғылар арасындағы үйлесімділік, адам мен құрылғының өзара әрекеттесу дәрежесі, эргономика және оқылым мен орналасу; Salazar et al., 2013). Мобильді экранның кішкентай өлшемі пайдаланушылар үшін қиындық тудыруы мүмкін. Үлкен экранды Смартфон (5,3 дюйм) кішірек экранды смартфонға (3,7 дюйм) қарағанда жағымды және пайдалану оңай болды.

Сол сияқты, ұялы телефон қосымшаларының ыңғайлылығы стандартталған өлшеу шкалаларын және әртүрлі құрылғылар мен жанрларды қолдана отырып бағалануы керек. Бір таңқаларлығы, телефон платформаларындағы қосымшаларды пайдаланушылар планшеттік платформалардағы қосымшаларға қарағанда ыңғайлы деп қабылдады, бұл ішінара планшеттік қосымшалардағы үлкен экранды жұмыс үстелінің функционалдығын тиімсіз модельдеуге, бірақ телефон платформаларын пайдаланушыларға қажет негізгі функцияларға тиімді бағыттауға байланысты. Ең бастысы, дұрыс жұмыс істеу үшін дұрыс құралды пайдалану (мысалы, электрондық поштаны тексеруге және мәтіндік жаңартуларды жіберуге арналған смартфон, бірақ қарқынды жазуға және мазмұнды құруға арналған басқа әрекеттерге арналған үлкен экранды құрылғылар).

Подкасттар – бұл ресурстары аз және технологиядан қорқатын білім алушылар үшін күрделі, мазмұнды материалдарды үнемі жазуға мүмкіндік беретін төмен шекті технология. Кейбір зерттеулерде студенттер подкасттарды тыңдау үшін мобильді құрылғыларды тек қозғалыс кезінде ғана қолданады деп айтылғанмен, басқа зерттеулерде білім алушылар электронды кітаптарды немесе жүктелген оқу қосымшаларын саяхат кезінде немесе қоғамдық орындарда немесе көшеде, тіпті Интернетке қол жеткізбестен қысқа уақыт аралығында қолданғаны туралы хабарлады.

Әрине, кез-келген техникалық шектеулер уақытша болып табылады, өйткені адам мен компьютердің өзара әрекеттесуін зерттеудегі жетістіктер қоршаған орта жағдайларына және орналасқан жеріне, жеке қажеттіліктері мен қалауына байланысты пайдаланушылардың физиологиялық және

психологиялық қажеттіліктерін әртүрлі платформалар, құрылғылар мен құралдар арқылы қанағаттандыруға бағытталған. Тиімді оқыту үшін мобильді құрылғы мобильді пайдаланушының контекстіне, оқыту теориясына және пайдаланушы интерфейсінің дизайнына негізделген мобильді дизайн принциптерін ұстануы керек, ал оқу бағдарламаларының дизайны педагогикалық тиімділікті, техникалық функционалдылықты және ыңғайлылықты ескеруі керек.

Оқушылардың мінездемелері

Онлайн-білім алушылар бүгінде технологияны әртүрлі дәрежеде қолданады және олардың дағдылары мен жайлылық деңгейі әртүрлі. Аға онлайн аспиранттарға арналған Alphonse et al зерттеуінде ұсынылғандай, жас ерекшелік фактор болуы мүмкін (2019). "Цифрлық аборигендердің" технологияларды академиялық мақсаттарда пайдалануға қатысты жоғары цифрлық сауаттылығы бар ма деген мәселе әлі де талқылануда.

Әлеуметтік-экономикалық жағдай "цифрлық тұңғықты" ушықтыруды жалғастыруда. Америка Құрама Штаттары мен Канада сияқты дамыған елдерде де табысы аз адамдар үйде жоғары жылдамдықты интернетті қолдана алады. 2021 жылы АҚШ-тың ересек тұрғындарының 15 пайызы смартфондарға тәуелді болды және ұялы байланыс тарифтік жоспарына байланысты шығындар заңды алаңдаушылық тудырды (Грант, 2019). Нидерландыда табыс деңгейі әртүрлі құрылғылар мен перифериялық құрылғыларға қол жетімділікпен және жабдықты, бағдарламалық жасақтаманы және жазылымға техникалық қызмет көрсету шығындарын төлеу қабілетімен байланысты болды; мұндай материалдарға қол жетімділік интернеттегі дағдыларға, оны пайдалану мен нәтижелерге әсер етті (Ван Дюрсен және Ван Дижк, 2018). Қолжетімділіктен басқа, дұрыс пайдалану үшін психологиялық дағдыларда сандық алшақтық бар. Оқушылардың әртүрлі технологияларды қолдануы және олардың уәждері оқу үлгеріміне әртүрлі әсер етуі мүмкін. Сондықтан оқушыларға білім беру технологияларын пайдалануға көмектесу және олардың оқуына артық немесе орынсыз үлес қосу дағдыларын дамыту үшін ақпараттық және цифрлық сауаттылық дағдыларын үйрету маңызды (Terras and Ramsay, 2012). Оқушылардың онлайн-оқытуда цифрлық технологияларды пайдалануына байланысты басқа да ауыспалы құрылғыларды зерттеу үшін қосымша зерттеулер қажет.

Оқу іс-шаралары

Кампустарда оқитын университет студенттеріндегідей, онлайн-білім алушылар әртүрлі оқу іс-шараларына өздерінің оқыту құрылғыларының көмегімен қатысады, кең мағынада танымдық сипаттағы жеке оқыту және синхронды және асинхронды қарым-қатынасты қамтитын басқалармен бірлесіп жұмыс жасау (Alphonse et al., 2019).

Жеке танымдық жұмыс

Үйде оқу немесе оқу кезінде білім алушылар бір уақытта басқа іс-әрекеттермен айналысуға алаңдауы немесе азғырылуы мүмкін. Мұндай назар

аудару талаптары назарды бір тапсырмадан екінші тапсырмаға ауыстыруға немесе назар ресурстарын бөлуге әкелуі мүмкін. Назар екі тапсырма арасында бөлінген кезде, өнімділік төмендейді, әсіресе екі тапсырма бірдей сенсорлық модальдікте ұсынылған кезде. Екі тапсырма уақытқа жақын орындалған кезде, негізгі әрекетті орындау кедергіге байланысты теріс әсер етуі мүмкін.

Жеке танымдық жұмысқа толығымен назар аудару үшін онлайн білім алушылар үйде болған кезде үзілістер мен алаңдаушылықтардан аулақ болу керек. Үзілістер қабылданған жүктемені арттырып, оқушылардың танымдық қабілеттерін нашарлатуы мүмкін, мысалы, үзілістен кейін бірден тапсырманы орындау жылдамдығын бәсеңдету, тапсырманы орындауды ұмытып кету. Адамдарға үзіліс ұзаққа созылған кезде немесе үзіліс кезінде тапсырманың мақсатын қайталауға мүмкіндік аз болған кезде бастапқы тапсырманы орындауды қалпына келтіру қиынырақ болады.

Кейбір физикалық оқыту орталарында басқаларға қарағанда көбірек алаңдаушылық бар. Бірнеше зерттеулер көрсеткендей, белгілі бір оқу орнының болуы, үзілістерден еркін, онлайн-білім алушылар үшін курсты аяқтаудың күшті факторына айналды. Мұндай арнайы орын үйде болуы мүмкін. Бірақ кейбір онлайн-білім алушыларға үйде оқу кезінде отбасылық міндеттерді орындау қиынға соқты. Осылайша, үйдегі және сырттағы, сондай-ақ қоғамдық орындардағы қайшылықты іс-әрекеттерден назарын аударатын факторлар, назарды шоғырландыруды ұстап тұруда проблема болып табылады.

Ауызша қарым-қатынас арқылы ынтымақтастық

Бірлескен оқу сабақтарын онлайн түрде ауызша өткізу үшін (мысалы, телефон арқылы, Skype және Zoom арқылы) оқушыларға тыңдау (егер олар құлаққап немесе ішпек кигісі келмесе) және сөйлесу үшін тыныш орын қажет. Қоғамдық орындарда сөйлесу арқылы олар басқа физикалық қатысқандар үшін құпиялылық туралы алаңдауы мүмкін. Алайда, әлеуметтік норма өзгеріп жатқан сияқты және физикалық қатысқандарды елемей, онлайн режимінде біреумен көпшілік алдында сөйлесу қолайлы болады. Бірақ онлайн-білім алушылар белгілі бір мінез-құлық орнатуға ең қолайлы байланыс арнасын таңдай алады. Ауызша қарым-қатынасқа кедергілер болған кезде, тіпті егер қарым-қатынастың балама түрі соншалықты тиімді болмаса да, оқушы мәтіндік түрде сөйлесе алады.

Виртуалды орта

Ұсынылған модельдің үшінші компоненті-институционалды виртуалды кеңістіктен (мысалы, оқытуды басқару жүйесі, мекеме әкімшілігі, курстың материалдары мен ресурстары, сондай-ақ оқытушылар немесе фасилитаторлар), әріптестерден (яғни курс немесе бағдарлама бойынша әріптестер) және басқа да онлайн қауымдастықтардан тұратын виртуалды орта және ресурстар (мысалы, практиктер қауымдастығы және ашық білім беру ресурстары).

Жеке оқу кеңістігі мен мінез-құлық параметрлері арасындағы байланыс

Жоғарыда айтылғандай, мінез-құлықтың физикалық және әлеуметтік аспектілері оқу мен оқуға ықпал етуі немесе кедергі келтіруі мүмкін. Сонымен

қатар, физикалық орта танымдық жүктеме мен оқуға әсер ету үшін тапсырмамен (соның ішінде оқу құрылғысымен), студенттермен немесе екеуімен де өзара әрекеттесе алады. Мысалы, оқу жоспарының тиімділігі мен тапсырма түрі шу деңгейі сияқты физикалық ортаның сипаттамаларына байланысты. Оқушының шеберлік деңгейі танымдық жүктеме мен оқу нәтижелеріне әсер ете отырып, қоршаған орта жағдайларымен өзара әрекеттеседі.

Тиімді оқу үшін білім алушылар өздерінің физикалық оқу ортасын таңдайды немесе басқара алуы керек. "Оқу ортасы" көбінесе академиялық үлгеріммен, қанағаттанушылықпен немесе онлайн-білім алушылар арасындағы курстың аяқталуымен байланысты екендігі көрсетілді. Физикалық ортаны басқару қашықтан оқитын онлайн білім алушылар үшін өзін-өзі реттеудің маңызды дағдысы ретінде анықталды. Олар бір жерден екінші жерге көшу кезінде қоршаған ортаның бұзылуына қарсы тұру, сондай-ақ шектеулі назар ресурстарын өз бетінше бақылау және басқару дағдыларын дамытуы керек.

Мінез-құлықтың өзі үйренуге мүмкіндік береді. Ситуациялық оқытуда физикалық контекст белгілі бір уақытта қазіргі оқытуға қатысты. Оқу іс-шараларын сол жерде (мысалы, мұражайда) және контекстке тәуелді мобильді құрылғылар мен қосымшаларды қолдана отырып жасауға болады. Бұл әсіресе дағдыларды үйрету үшін пайдалы болуы мүмкін, егер оқыту жүргізілетін контекст дағдылар тексерілетін контекстке ұқсас болса. Мәтінмәндер арасындағы ұтқырлық контекстке тәуелділіктің осы қолдау әсерін бұзуы мүмкін, өйткені жадыны кодтау және еске түсіру бірдей контексте жүруі екіталай. Егер мақсат білім беруді жеңілдету болса, онда оқыту әр түрлі контексте өтуі керек.

Виртуалды орта және оның жеке оқу кеңістігімен байланысы

Әртүрлі сипаттамалары бар білім алушылар жеке танымдық оқу әрекеттерін орындау, ресурстарға қол жеткізу, оқытушылармен қарым-қатынас жасау, Интернет арқылы құрдастарымен өзара әрекеттесу және ынтымақтастық үшін әртүрлі портативті және мобильді құрылғылар мен қосымшаларды пайдаланады.

Компьютердің көмегімен бірлесіп оқытуда оқытудың әлеуметтік сипатына ықпал ететін оқыту мен оқытуды сүйемелдеу үшін әртүрлі техникалық және сандық құралдар мен педагогикалық стратегиялар қолданылды (мысалы, талқылау тақталары, тренажерлер). Оқушылар әлеуметтік медианы дамытып, қолдануы керек және интернеттегі құрдастарымен байланыста болуы керек, ал Интернеттегі оқыту ортасы осы әлеуметтік байланыстарды нығайту және қамтамасыз ету үшін жақсы ойластырылған болуы керек. Виртуалды ортаның әртүрлі компоненттері мен олардың оқумен байланысы, мысалы, компьютерлік байланыс, білім беру қоғамдастығын дамыту, оқу бағдарламаларын жобалау және білім беру технологиялары туралы зерттеулер мен зерттеулердің барлық саласы бар, олар әр түрлі мінезді білім алушылар арасында да осындай әрекетті жеңілдетеді.

Зерттеудің жаңа саласы оқу кезінде көп тапсырмаларды орындау үшін медианы қолдану нәтижесінде пайда болатын алаңдаушылық пен үзілістерге

қатысты. Осы уақытқа дейін зерттеулер дәрістер кезінде мультимедиялық құрылғыларды түрлі мақсатта пайдалану (мысалы, мәтіндік хабар алмасу немесе Facebook-ті тексеру) колледж студенттері арасында жиі кездесетінін және көп мақсатта оқу үлгеріміне кері әсер ететінін көрсетті. Төмендеу дәрежесі күрделі тапсырмалардың қаншалықты ұқсас болуына байланысты (атап айтқанда, орындау әдісі бойынша). Екінші жағынан, бұрынғы зерттеулер көрсеткендей, оқушылардың көпшілігі подкасттарды тыңдау кезінде басқа іс-әрекеттермен айналыспады, өйткені көп функциялы танымдық жүктеме тым үлкен болуы мүмкін.

Жеке оқу кеңістігі, физикалық орта және виртуалды орта арасындағы байланыс

Мобильді жұмыс сияқты, онлайн режимінде оқыту білім алушыларға екі ортаның өзара әрекеттесуі үшін технологияларды бір уақытта қолдануды қамтиды - оқушы физикалық қатысатын тікелей орта және оқушының немесе басқа оқушылардың оқу орнының виртуалды кеңістігі. Оқушылар мен оқытушылар виртуалды ортаны синхронды немесе асинхронды және мүмкін бірнеше физикалық орындардан таңдай алады немесе қол жеткізе алады. Мобильді психикалық жұмысшылар сияқты, мобильді оқушы қашықтағы мұғалімнің немесе басқа оқушының не істеп жатқанын, сол адамның қайда екенін және қолжетімділік пен өзара әрекеттесудің қандай түрлері мүмкін немесе орынды екенін шешу үшін қай уақытта екенін білуі керек. Мысалы, мұғалім немесе оқушы жеке іс-әрекетке қатыса алады немесе интернетке қатысу кезінде физикалық орналасқан жерінде байланысы жоқ істермен үзілуі мүмкін. Білім алушы сонымен бірге бір уақытта онлайн-қауымдастықпен және басқа да интернет-ресурстармен кеңесіп, физикалық жерде бола алады. Оқушылар әлеуметтік медианы кімнің жақын екенін білу және жеке кездесуді ұйымдастыру үшін қолдана алады. Сонымен қатар, онлайн хабарламалар мен әлеуметтік шабуылдар кез келген уақытта виртуалды ортадан шығуы мүмкін, бұл оқу қызметіне ықпал етуі немесе кедергі келтіруі мүмкін.

Оқушылар өздерінің психологиялық "қатысуын" физикалық орта мен виртуалды орта арасында ауыстыра алатындығын ескере отырып, зерттеушілер болашақта оқытудың тиімділігі физикалық оқу ортасы мен онлайн орта арасындағы сәйкестікке қалай байланысты болатындығын (мысалы, үйде оқытумен салыстырғанда кітапханада онлайн оқыту) зерттей алады. Физикалық ортада, бай медиада оқу үшін мобильді құрылғыларды пайдалану кезінде виртуалды ортадағы ақпарат физикалық кеңістіктегі ақпаратты толықтырады немесе бәсекелесе алады. Мысалы, ақпарат көздерінің үйлесуі оқушылардың оқуына теріс әсер ететін назардың бөлінуі мен артықтығының әсеріне әкелуі мүмкін. Оқушылардың мобильді құрылғыларына (мысалы, бейне арқылы) динамикалық сандық ақпараттың қабаттасуын қамтитын мобильді кеңейтілген шындық студенттерге қоршаған физикалық ортамен өзара әрекеттесуге және оны үйренуге мүмкіндік береді. Мобильді толықтырылған ақиқат оқушылардың белсенділігін арттыруы мүмкін, бірақ ол назарды олар оқыған ортадан алшақтатуы мүмкін. Нәтижесінде, оқушылардың қоршаған ортаға

қалай қарайтындығы мұғалімнің оларға берген ақпаратына байланысты. Оқушылардың мұндай белсенді қатысуы ми, дене және қоршаған орта арасындағы динамикалық қатынасты көрсететін танымға деген энактивистік көзқарастарға сәйкес келеді.

Уақыты

Тұжырымдамалық тұрғыдан алғанда, жеке оқу кеңістігін мобильді кеңістік ретінде қарастыруға болады, ол бір іс-әрекеттен екіншісіне ауысады. Уақытты басқару қабілеті көбінесе бағдарламаның әртүрлі деңгейлеріндегі онлайн-білім алушылардың үлгеріміне, курсқа қанағаттануына немесе курсты аяқтауға байланысты. "Мобильді жұмыс" зерттеуінде айтылғандай, онлайн білім алушылардың бір ортада қанша уақыт тұруы және олардың бір ортадан екінші ортаға қаншалықты жиі ауысуы оқу тиімділігіне әсер етуі мүмкін. Оңтайлы жиілік пен ұзақтық курс материалдары мен оқу іс-шаралары фрагменттелген оқытуға арналған дәрежеге байланысты болуы мүмкін.

Интернеттің маңызды артықшылықтарының бірі - географиялық шекаралар мен уақытты жеңу мүмкіндігі. Митчелл синхронды/асинхронды және виртуалды / физикалық оқыту мүмкіндіктерінің матрицасын ұсынды: синхронды және жергілікті (жеке кездесу); синхронды және қашықтан (телефон, бейнеконференция және мәтіндік хабарламалар); асинхронды және жергілікті (веб-сайт-арнайы белгілер мен тақталар); сондай-ақ асинхронды және қашықтан (internet web virtual studio; google). Синхронды сабақтарға келетін болсақ, физикалық тұрғыдан әлемнің әртүрлі бөліктерінде тұратын студенттер көбінесе олардың күнделікті іс-әрекеттерін реттейтін уақытпен және олар орналасқан мінез-құлық жағдайымен шектеледі. Осылайша, интернеттегі әлеуметтік нормалар қарым-қатынас пен мінез-құлықтың қандай түрлері орынды және қайсысы дұрыс емес екенін анықтай алады (мысалы, түнде Skype кездесуіне қатысу).

Икемділік және бақылау

Онлайн-оқушылар нені, қайда және қашан оқу керектігі туралы шешім қабылдаудағы икемділік пен бақылауды бағалайды. Көптеген қашықтағы жұмысшылар мен мобильді ақыл-ой қызметкерлері сияқты, онлайн оқушылар әр уақытта бір ортадан екінші ортаға ауыса алады, адамдармен өзара әрекеттеседі, осы оқу әрекеттерін орындау үшін қажетті технологияларды қолдана отырып, әртүрлі тапсырмаларды орындай алады. Іс жүзінде онлайн-білім алушылар қашан және қайда оқуға болатындығы туралы аз икемділік туралы хабарлайды. Оның орнына, көптеген онлайн-білім алушылар өздерінің жынысына, өмірлік кезеңіне және жұмыс жағдайына көп әсер ететін тұрақты оқу режимін орнатты; мысалы, кейбір жұмыс істейтін ересек білім алушылар жұмысқа бару және қайту кезінде уақытты және оқу үшін түскі үзілістерді пайдаланды.

Қорытынды және талқылау

Физикалық орта біздің цифрлық ғасырда жоғары білім беруде қашықтан онлайн оқытуда маңызды рөл атқарады. Физикалық инфрақұрылым мен

кеңістікті, сондай-ақ қоршаған ортаның ерекшеліктерін, оның әлеуметтік ортасын қамтитын физикалық орта әртүрлі компьютерлік және мобильді құрылғылар арқылы оқушылардың оқу іс-әрекетін жүзеге асыруға қолдау көрсете алады немесе кедергі келтіруі мүмкін. Сонымен қатар, виртуалды оқу ортасы физикалық ортадағы оқушының жеке оқу кеңістігімен өзара әрекеттесіп, жан-жақты болып табылады, өйткені оқушы бір физикалық ортадан екіншісіне ауысады, оқушы жана тіректер мен кедергілерге тап болады. Мобильді технологиялар мен құрылғыларды пайдалану осындай ұтқырлыққа, интерактивтілікке және қосылуға ықпал етеді.

Ұсынылған тұжырымдамалық модель болашақ зерттеулер үшін жол картасын ұсынады, ол үш компоненттің біреуінің элементтеріне: Жеке оқу кеңістігі, физикалық орта (мінез-құлық параметрлері) және виртуалды орта немесе компоненттер арасындағы қатынастарға бағытталған.

Мысалы, зерттеушілер интернеттегі оқытуды қолдау үшін физикалық оқу кеңістігін қалай жобалау керектігін үйрену кезінде мінез-құлықты анықтайтын модель компонентіне назар аудара алады. Оқу мен оқу үшін қоршаған ортаның мүмкіндіктері мен шектеулерін, сондай-ақ әдеттегі мінез-құлық жағдайында (тіпті үйде де) оқытудың қалай жүретінін зерттейтін эмпирикалық зерттеулер өте шектеулі. Әрі қарайғы зерттеулер Шу, жарықтандыру, қоршаған ортаның басқа да ерекшеліктері, эргономика және әртүрлі мінез-құлық жағдайындағы басқа да айнымалылар аудио, визуалды және мультимедиялық интернеттегі мазмұнды зерттеудің тиімділігі мен қанағаттануына қалай әсер ететінін зерттей алады. Сонымен қатар, онлайн студенттердің кеңістіктік және әлеуметтік шекараларды әртүрлі жағдайларда қалай орнататынын және келісетінін білуге болады.

Әрі қарайғы зерттеулер Шу, жарықтандыру, қоршаған ортаның басқа да ерекшеліктері, эргономика және әртүрлі мінез-құлық жағдайындағы басқа да өзгерістер аудио, визуалды және мультимедиялық интернеттегі мазмұнды зерттеудің тиімділігі мен қанағаттануына қалай әсер ететінін зерттей алады. Сонымен қатар, онлайн білім алушылардың кеңістіктік және әлеуметтік шекараларды түрлі жағдайларда қалай орнататынын және келісетінін білуге болады. Бұл мінез-құлық әрекеті табиғатта динамикалық болғандықтан (Уикер, 2002), болашақ зерттеулерде дәстүрлі мінез-құлық әрекеттерінің қалай өзгертетінін немесе өзгере алатынын, ауыстырылатынын немесе онлайн-білім алушылардың іс-әрекеттерімен біріктіретінін білуге болады. Басқа зерттеушілер әртүрлі мінеземелері бар білім алушылардың (мысалы, даралығы мен қабілеті) әртүрлі оқу мақсаттарына (мысалы, жеке өзін-өзі көрсету немесе басқалармен ынтымақтастық) жету үшін түрлі оқу құрылғыларын (қазіргі уақытта қолжетімді немесе әлі дамымаған) қалай қолданатындығын біле алады.

Дегенмен, басқа зерттеушілер оның басқа компонентпен (мысалы, мінез-құлық параметрлері) қарым-қатынасына назар аудару үшін бір компоненттен (мысалы, жеке оқу кеңістігі) асып кетуі мүмкін. Онлайн білім алушылар саны әртүрлі бола бастаған сайын болашақ зерттеулер кіші оқушылардың құрдастарымен қарым-қатынасқа деген қажеттілігі жоғары және жұмыс

істейтін ересек оқушыларға қарағанда олардың тұрғылықты жерін бақылау аз болуы мүмкін онлайн-оқу іс-шараларын қайда өткізетінін зерттей алады.

Жалпы, модель педагогикалық дизайн үшін де, білім алушылар үшін де қосымша салдарға ие. Компьютерлер мен мобильді құрылғыларға үнемі қол жетімділік ақпараттың шамадан тыс жүктелуіне, біздің назарымызда сұраныстың артуына әкелді және виртуалды ортада да, виртуалды және физикалық ортада да көп айналымды жеңілдетті. Көп міндеттіліктің әсерін және оқушылардың оқу мен жеңу стратегиясына байланысты зейінді бөлуді зерттеу басталды. Оқушының сипаттамасы, оқушының мотивациясы, тапсырмалардың сипаттамасы және тапсырмалардың салыстырмалы маңыздылығын қабылдау сияқты факторлар оқушының оқу кезінде көп мақсатты болу қабілетіне әсер етуі үшін маңызды болып көрінеді.

Ақпараттық технологиялар саласындағы жетістіктер терең ойлауды емес, аз назар аударуды қолдайды деген алаңдаушылық айтылды. Болашақ зерттеулерде интернеттегі оқытудың уақытша аспектілері зерттелуі мүмкін, мысалы, оқу іс-әрекетінің фрагментациясы қанағаттану мен оқу нәтижелеріне қалай әсер етеді. Мысалы, Сенека (2014) мобильді құрылғыларға жылдам қол жеткізу үшін қысқа бөліктерде жүктелетін қосымшаларды әзірлеуді ұсынады. Алайда, сырттай оқитын ересек білім алушылар өздерінің академиялық сабақтарына арнайы уақыт бөлуді жөн көретіні туралы кейбір дәлелдер бар. Сонымен, оқытуды ұйымдастырушылар оқушылардың назарын аудару және белсенді тарту үшін онлайн режимінде оқыту тапсырмаларын әзірлеу керек пе немесе өмір салтын біріктіруді қамтамасыз ету үшін оларды бірнеше тапсырмаларға бөлу керек пе, жоқ па, соны қарастыруы керек. Қабылдау және тарту үшін жобалау кезінде үзілістерді басқаруды ескеру қажет.

Оқытушылар әртүрлі байланыс арналарын, синхрондылықты және сенсорлық режимдерді қосу арқылы әртүрлі физикалық ортада оқу мақсаттарына қалай қол жеткізуге болатындығын қарастыра алады. Мысалы, визуалды форматта ұсынылған курстық материалдар мен қолмен орындалатын әрекеттерді салыстырмалы түрде шулы физикалық ортада білуге болады. Аудио мазмұны нашар жағдайда жарамды болуы мүмкін. Болашақ зерттеулерде мультимедиялық оқытудың оқушының физикалық ортасына қалай әсер ететінін білуге болады.

Әлеуметтік салаға келетін болсақ, мұғалімдер әлеуметтік байланыстар мен әлеуметтік қолдауды ынталандыратын және қамтамасыз ететін онлайн оқыту ортасын құруы керек. Оқушыларға институционалды қолдау көрсету (мысалы, техникалық дайындық және қолдау) өте маңызды, өйткені білім алушылар әртүрлі құрылғыларды әртүрлі физикалық жағдайларда қолдана алады. Крул Эдуард білім алушылардың қандай құрылғыларды қолданатынын және олардың мазмұнға және мектеп қызметтеріне қалай қол жеткізетінін, мүмкін оқу талдауын қолдана отырып зерттеу үшін қосымша зерттеулер қажет деп санайды.

Оқушыларға келетін болсақ, олар физикалық және виртуалды ортаның олардың оқуы мен оқуына тигізетін әсері туралы білуі керек, сонымен қатар оңтайлы оқу тиімділігі үшін физикалық ортаны таңдау, реттеу немесе бақылау

мүмкіндігі болуы керек. Оқу орындары оқушыларға осы мақсатқа жетуге көмектесетін ақпарат бере алады. Әртүрлі мінездемелері бар білім алушыларға оқушылардың дербестігі, өзін-өзі басқару және өзін-өзі реттеу сияқты әртүрлі жағдайларда онлайн режимде оқуда жетістікке жетуге көмектесетін стратегияларды зерттеу қажет.

Мектепке дейінгі білім беру үшін үйде оқытуға жәрдемдесу

Пандемия кезінде көптеген ата-аналар мен мұғалімдер балаларымен бірге үйде жұмыс істеді және балаларын қызықтыруға және тартуға тырысады. Кішкентай балалар үшін мұғалімдер бұл топтың оқу мүмкіндігін жіберіп алмауы үшін оқыту тәсілін өзгертуі керек

Үйде ерте жастан оқу мен математиканы меңгеруді жеңілдету үшін бұл бөлім мұғалімдерге сегіз жасқа дейінгі балаларды позитивті және белсенді тарту идеялары мен ресурстарын ұсынады. Ата-аналар өз қысымдарынан бас тартқан кезде жұмысынан айрылуы мүмкін немесе үйде жұмыс істеуге байланысты жаңа талаптар болса, балаларына, әсіресе математика және сауаттылық саласында оқуға уақыт бөлуге көмектесу қиынға соғуы мүмкін. Үйде оқытудың тиімді ортасы келесі үш сипаттамаға ие:

- отбасы мүшелерімен белсенді қатысу және өзара әрекеттесу;
- жиі кері байланыс пен өзара әрекеттесумен бірлескен топтық жұмыс;
- нақты жағдайлар мен контекстермен байланыс.

Үйде қауіпсіз және мейірімді оқыту ортасын құру

Қашықтықтан оқыту кезінде отбасыларды қолдау үшін мұғалімдер оларға үйде оқытудың сәтті ортасын құруға және балаларының сауаттылығы мен математикалық дағдыларын дамытуға көмектесуі керек. Балаларға қоршаған ортаны бақылау және тілдің күнделікті өмірде қалай қолданылатынын модельдеу мүмкіндігі қажет. Үйде осы мүмкіндіктерді жасау үшін ата-аналар тамақтың құрылымы, температурасы, иісі және дәмі бойынша сипаттай алады; сонымен қатар үйдегі жиһаз туралы айтып, оның неден жасалғанын және шикізаттың қайдан шыққанын түсіндіре алады.

Сондай-ақ, балалар тәрбиешілерден оқу және жазу әрекеттері туралы оң пікірлер алуы керек. Ата-аналар өздерін еркін сезініп, өз мүдделерін талқылап, баланың іс-әрекетінің құндылығын атап өтуі керек. Қатысу тек ресурстармен және материалдармен жұмыс істеуді ғана емес, сонымен бірге ата-ананың оң көзқарасын да қамтиды.

Кәдімгі үй тапсырмаларын оқытуды қолдау үшін пайдалануға болады. Мысалы, ата-аналар киімдерді түсі немесе киім түрі бойынша сұрыптауға немесе түскі асқа үстел жаю арқылы ас құралдарын қайта санауға болады.

Ата-аналар мен балалар арасындағы қарым-қатынасқа ықпал ету

Балалар өздеріне қамқорлық жасайтын адамдармен қарым-қатынас жасаудың интерактивті және практикалық тәжірибесінен жақсы үйренеді. Карантин кезінде ата-аналар мен балалардың қарым-қатынасы балалардың дамуына айтарлықтай ықпал етуі мүмкін. Үйде болу – бұл балалардың

эмоционалды тұрақтылығын арттыратын және отбасындағы қарым-қатынасты нығайтатын ашық, сенімді қарым-қатынас құру мүмкіндігі.

Қытайдағы жас балаларға үздіксіз білім беруді қамтамасыз ету стратегиялары: Қытайда жас балаларға арналған оқу бағдарламалары ерте жастағы балаларды оқыту және дамыту жөніндегі нұсқаулықта сипатталғандай ойындар мен нақты оқиғаларға негізделген. Қытай Білім министрлігінің мектептер жабылған кезде кедергісіз оқытуды қамтамасыз ету жөніндегі саясатына сәйкес балаларды қолдау үшін ақысыз ресурстар, сондай-ақ ата-аналар мен мұғалімдерге балаларды үйде оқытуды қолдау үшін қашықтықтан оқыту бойынша ұсыныстар берілді:

- Ата-аналар, мұғалімдер және балалар арасында тиісті байланыс орнатыңыз. Мектепке дейінгі мекемелердің мұғалімдері сыныпты топтарға бөліп, үйге онлайн-сапарлар өткізулері керек. Олар физикалық және психикалық жағдайын, сондай-ақ отбасындағы мінез-құлқын тексеру үшін күн сайын екі-үш баламен сөйлесуі керек. Сапарлар баланың дамуы мен үйдегі іс-әрекеттер туралы жазбалар, сондай-ақ ата-аналардың пікірлері түрінде құжатталған.

- Ата-аналар үшін жоғары сапалы және тиісті ресурстарды қамтамасыз етіңіз. Ата-аналардың қажеттіліктері мен сыныптағы балалардың ерекшеліктерін бағалағаннан кейін мұғалімдерге ата-аналарға да, балаларға да қатысты ресурстарды ұсыну керек

- Ата-аналарды тиімді нұсқаулықпен қамтамасыз етіңіз. Мұғалімдер ата-аналарға физикалық және ақыл-ой дамуын қолдау және ұйықтауға жеткілікті уақыт бөлу үшін балалардың күнделікті іс-әрекеттері мен физикалық белсенділігі туралы кеңестер беруі керек. Мұғалімдер сонымен бірге балаларға пандемияны түсінуге және оның әлеуметтік әсеріне бейімделуге көмектесу үшін ата-аналармен жұмыс жасады.

Экран уақытына қатысты ұсыныстар

Мектептердің жабылуына байланысты бүкіл әлемде ата-аналар балаларының көңілін көтеру үшін онлайн құралдар мен қосымшаларға жүгінді. Пандемия кезінде балалар үйде экрандарға қарап, Интернетте көбірек уақыт өткізеді.

Экраннан тыс уақыт шығармашылық еркіндікті, бауырлар мен ата-аналармен қарым-қатынасты, белсенді физикалық белсенділікті төмендетеді. Теледидар мен бұқаралық ақпарат құралдарына әсер етудің жоғарылауы мінез-құлыққа теріс әсер етуі мүмкін (мысалы, қалаусыз тағамды таңдау, агрессияның көрінісі және сөйлеудің кідірісі). Оқушылардың аудиовизуалды денсаулығын ескере отырып, олар электронды өнімдерді пайдалану уақытын бақылауды үйренуі керек, сондықтан ол ақылға қонымды және күнделікті жұмыс пен демалуға әсер етпейді. Жас ерекшеліктеріне сәйкес әртүрлі жастағы оқушылардың күн сайын электронды экрандар алдында өткізетін уақыт ұзақтығы әр түрлі болуы керек. Оқушылар мен олардың ата-аналары ұялы телефондарды, электрондық құрылғыларды және интернетті күнделікті пайдалану кезеңі мен мөлшерін анықтай алады және белгіленген ережелерді

бірге сақтай алады. Көру уақытын басқаруға арналған кейбір нұсқаулар «Ерте күтім және білім беру бағдарламаларының нұсқаулығында», 3-басылымда (CFOC3) берілген.

Ата-аналарға балаларды үйде оқытуды жеңілдету бойынша кеңестер

Пандемия кезінде көптеген ата - аналар кенеттен жаңа рөл – мұғалім рөліне тап болды. Төменде ата-аналарға балаларға үйде оқуды жалғастыруға көмектесетін алты кеңес берілген:

1. Балаңыздың мектебімен байланыста болыңыз.
2. Виртуалды мұражай экскурсиялары сияқты мектептің оқу материалдарын толықтыруға көмектесетін онлайн ресурстарды табыңыз.
3. Оқуға көмектесетін сабақ жоспарларын іздеңіз және Bilimland сияқты онлайн платформаларды іздеңіз.
4. Үйде оқу үшін икемді кесте мен күнделікті жұмыс кестесін жасаңыз.
5. Баланың жас тобына қажетті тұтынуларды мен түзетулерді қарастырыңыз.
6. Оқуды қызықты ету жолдарын іздеңіз.

Ата-аналарға арналған ұсынымдар

Осы дағдарыс кезінде ата-аналардың рөлі бұрынғыдан да маңызды болды. Олардан балаларына білім алуға көмектесу және сонымен бірге психологиялық қолдау көрсету талап етіледі. Енді мектепке барудың және құрдастарынан бөлінудің белгіленген тәртібін ұстану мүмкін болмай, балалар жалғыздық пен мазасыздықтан зардап шегуі мүмкін. Бұл кейбір ата-аналарға балаларының оқуын қолдай отырып, үйден жұмыс істеуге тура келуі мүмкін. Бұл күйзеліске, сенімсіздікке әкелді және психикалық денсаулыққа ықпал етті. Бұл тұрғыда келесі нұсқаулар ұсынылады:

а) балалардың үнемі мектепте оқи бермейтінін бағалаңыз. Олар үнемі оқиды деп күтпеңіз.

б) балалармен күн тәртібін/кестесін жасаңыз. Жақсы тыңдаушы болыңыз және оларды өткізуге уақыт бөліңіз. Жаттығу мен демалу туралы қамқорлық жасаңыз.

с) іс-шараларды үнемі қайта қарап, мерзімдерді сақтаңыз. Өз бетінше білім алуға дағдыланбаған балаларға қосымша қолдау көрсетіңіз.

д) интернетте оқу кезінде балалардың вирустардан қорғалған жаңартылған құрылғыларды қолданатындығына көз жеткізіңіз. Веб-сайттар мен қосымшалардың пайдаланылуын бақылау үшін жасқа сәйкес ата-ана бақылауын орнатыңыз. Ата-аналар үшін балаларды онлайн-қысымшылық пен гендерлік зорлық-зомбылықтан қорғауды қамтамасыз ету маңызды.

д) қажет болған кезде мұғаліммен байланысыңыз.

е) балаларға үлгі болу үшін ұлттық және халықаралық денсаулық сақтау органдары ұсынған қауіпсіздік техникасы мен еңбек гигиенасының барлық ережелерін сақтауға міндетті.

г) мұғалімдерге, мектеп кеңесшілеріне және көмек желілері сияқты сыртқы ресурстарға жүгіну арқылы балалардың әл-ауқатына басымдық беріңіз.

Балалардың үйде жайлы жағдайда екендігіне көз жеткізіңіз, ол жерде олар тыныш оқи алады.

Ерекше білім берілуіне қажеттілігі бар балаларды қашықтықтан оқытуды ұйымдастыру

Қазіргі уақытта қашықтықтан оқыту технологияларын қолдану білім алушыларды сапалы біліммен қамтамасыз етіп қана қоймай, оларға әлеуметтену, оңалту және бейімделу үшін қажет құрдастарымен қарым-қатынас жасауға (әлемге терезе) мүмкіндік береді. Қашықтықтан оқыту компьютерді білмей және қазіргі заманғы ақпараттық технологияларды пайдаланбай мүмкін емес болғандықтан, ерекше білім беру қажеттіліктері бар білім алушы болашақта оның жұмысы мен тәуелсіз өмірін қамтамасыз ете алатын кәсіби дағдыларды алады. Алайда, олар үшін сапалы білім беру қашықтықтан оқыту технологияларына да, жалпы, ерекше білім беру қажеттіліктері бар білім алушыларды оқытуға да тән проблемалар шешілген жағдайда ғана қамтамасыз етілуі мүмкін.

Кері байланыс мәселесі. Әрбір баланың жағдайы, оны оқытудың нәтижелілігі (тестілеудің әртүрлі нысандары, жанама әдістер, сенім телефоны) туралы қажетті ақпаратты жедел алуды қамтамасыз ету, білім берудің нысандары мен технологияларын түзету тетіктерін жасау қажет. Қарым - қатынас мәселесі – ерекше білім беру қажеттіліктері бар білім алушыларды оқыту процесінің соншалықты сәтті болмауының басты себептерінің бірі. Бұл олардың оқуға деген рухы мен көңіл-күйін анықтайтын мұғалімдерден гөрі балалардың көшбасшылары тікелей анықтайтын ұжымдық көзқарастар. Қашықтан байланыс әдістері (телефон, электрондық пошта, чат) балалар мен жасөспірімдер арасында танымал және аға буын адамдарына қарағанда олардың қарым-қатынас қажеттілігін қанағаттандыра алады. Қалай болғанда да, білім алушылар тобын құру керек (виртуалды сынып), олардың қарым-қатынас процесін тәжірибелі мұғалім-энтузиаст немесе психолог бастауы, қолдауы және бағыттауы керек.

Оқытылатын пәндерге қызығушылықты дамыту мәселесі келесілер арқылы шешілуі мүмкін:

- виртуалды сыныпта қарым-қатынас процесін ұйымдастыру;
- жоғары білікті оқытушыларды тарту; ;
- оқытуды саралау және даралау;
- ойын, модельдеу компоненттерін оқытуға қосу;
- оқытуды барынша ерте бастау.

Саралап оқыту қашықтан оқытудың артықшылықтарының бірі болып табылады. Оны сәтті жүзеге асыру үшін әр оқушыға психологиялық портрет және оқу процесінің картасы болуы керек, сондықтан психологиялық қолдау қызметі және дамыған икемді тестілеу жүйесі қажет.

Оқу мерзімінің мәселесі. Туғаннан бастап әр баланың үлкен әлеуеті бар, оның ішінде әлемді білу, үйрену және осы процеске деген үлкен қызығушылық. Өмірдің алғашқы 2-3 жылында ол мектеп бағдарламасынан едәуір асатын білім

мен дағдыларды оңай игереді. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар білім алушылардың оқу қабілеті кейбір жағдайларда сау адамдарға қарағанда тезірек нашарлайды, демек, егер оқу ерте мерзімде басталса және оған ата - аналар қосылса ғана процесс сәтті болады. Қазіргі уақытта оқу процесін ұйымдастыруда қашықтықтан оқыту технологияларын қолдану нормативтік құқықтық актілермен реттеледі.

П.В. Закотнованың зерттеулері негізінде қашықтан оқытудың келесі принциптерін атап өтуге болады:

1. Білім алушылардың білім алуда ішкі уәжінің болуын білдіретін білім берудің негізгі субъектілері ретіндегі белсенділігі мен дербестігі қағидаты.

2. Оқыту процесін жоспарлау, іске асыру, бағалау және түзету бойынша білім алушының педагогпен бірлескен қызметін көздейтін кооперативтік қызмет қағидаты. Қашықтан оқытудың іс-әрекеттік жағы ақпараттан басым болуы тиіс, яғни, біріншіден, оқу материалдарының мазмұны білім алушы қызметінің негізгі түрлерінің айналасында құрылады; екіншіден, оқыту процесін ұйымдастыру білім алушылардың өз тәжірибесі мен оқу қызметінің нәтижелерін рефлексиясына негізделген.

3. Оқыту көздерінің бірі ретінде пайдаланылатын білім алушының өмірлік тәжірибесіне сүйену қағидаты.

4. Оқытуды даралау. Осы қағидаға сәйкес, әркім білім беру қажеттіліктері мен мақсаттарын, тәжірибесін, психологиялық және физикалық мүмкіндіктерін ескере отырып, өзінің оқу бағдарламасын тандайды.

5. Алынған білімді практикада дереу қолдануды көздейтін оқыту нәтижелерін өзектендіру принципі.

6. Рефлексия принципі. Бұл студенттердің оқу процесінің барлық параметрлерін, қызмет тәсілдерін және ең бастысы, өзіндегі өзгерістерді түсінуін білдіреді.

7. Білім беру мазмұны мен білім алушылардың қызметін модульдік-блоктық ұйымдастыру қағидаты.

8. Оқу үдерісіндегі өзара іс-қимылдың мазмұны мен сипатындағы пробелмалылық, диалогтілік және практикаға бағдарлану.

9. Оқытудың жүйелілігі мен тұтастығы. Бұл принцип мазмұнның, әдістердің, оқыту құралдарының және қызмет түрлерінің сәйкестігін қамтамасыз етеді.

10. Байланыс түрлерін біріктіру принципі.

Қашықтан оқытуды инновациялық технология ретінде енгізу бірқатар артықшылықтарды анықтады:

- мүмкіндігі шектеулі студенттердің білім беру және басқа да ақпараттық ресурстарға қол жетімділігі;

- білім алушыларды ДМШ-мен қоғамға әлеуметтендіру және кіріктіру (білім алушылар аудиториясын кеңінен қамту);

- білім алушылардың жеке ерекшеліктерін есепке алу;

- оқытудың интерактивтілігі;

- оқытудың кеңістіктік және уақытша шексіздігі;

- тұрақты технологиялық жетілдіру.

Қазіргі уақытта жаһандық желілердің дамуы білім алу үшін түбегейлі жаңа жағдайлар жасады. Оқытудағы жаңа аудиовизуалды, мультимедиялық технологияларға көшу дамудың ауыр бұзылулары бар оқушыларға оқуда тең мүмкіндіктер береді. Мүмкіндігі шектеулі адамдарды ұйымдастыруда жаңа ақпараттық технологияларды пайдалану полисенсорлық тәсіл қағидатын ескере отырып, қабылдаудың қауіпсіз түрлері негізінде білім алушылардың компенсаторлық тетіктерін жандандыруға және дамудағы бұзушылықтарды жеңуге мүмкіндік беретін компьютерлік оқыту құралдарының мультимедиялылығын қамтамасыз ету мүмкіндігіне негізделген.

Инклюзивті білім беруді қашықтан қолдаудың негізінде модульдік қағидат жатыр, онда әрбір жеке курс белгілі бір пән саласы туралы тұтас түсінік қалыптастырады. Бұл тәуелсіз курстар – модульдер жиынтығынан ЕБҚ бар оқушының жеке қажеттіліктеріне сәйкес келетін оқу бағдарламасын құруға мүмкіндік береді

Қашықтан қолдауды жүзеге асыру үшін мұғалім типтік қашықтан оқыту курсының құрылымын жасауы керек, оның моделінде келесі блоктар болуы керек:

1. Курс мазмұнының блогы (дәрістер, тыңдаушыларға арналған нұсқаулықтар, дереккөздер, глоссарийлер).

2. Бақылау блогы:

- ағымдағы (тест жұмысы, веб-квест, түйіндеме, мақала, ситуациялық талдау, тест, on-line кеңестер);

- қорытынды (дөңгелек үстел, жобалау жұмысы, қашықтан сабақ).

3. Ұйымдастыру блогы (танысу форумы, оқу процесінің құжаттамасы, ағымдағы хабарландырулар).

4. Жеке және топтық оқытуға арналған коммуникация құралдарының блогы (форум, e-mail, ICQ, wiki, бейнеконференциялар, дауыстық чат, блогтар, желілік қоғамдастықтардың сайттары, чат, тарату тізімі және т.б.).

5. Қорытынды блок (әр модульді зерттегеннен кейін және курстың соңында рефлексия).

1 және 2-блоктар курсты (дайындықты) өткізгенге дейін әдістемелік жұмысты, 3 және 4-блоктарды – курсты өткізуді және 5-блокты – нәтижелерді тіркеуді білдіреді. Әр блокты қашықтық жүйесіне қосуға немесе дәстүрлі сынып түрінде ұйымдастыруға болады. Бұл ретте инклюзивті білім беруді қашықтан қолдауды іске асыру үшін педагог интернет желісінің білім беру сегментін білуі, педагогикалық желілік қоғамдастықтарда бағдарлануы, ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың көмегімен білім беру процесін жүргізу дағдылары болуы, қашықтан оқытудың педагогикалық технологияларын білуі және қолдана білуі, кез келген қарым-қатынас құралдарының көмегімен өз пәнін кез келген нысанда оқыта білуі тиіс.

Қашықтан оқыту тыңдаушысына жеке қасиеттерге жоғары талаптар қойылатыны анық: табандылық, адалдық, адалдық және басқалар. Олар өз бетінше жұмыс жасау әдістемесі мен техникасының негіздерін, жоғары мотивациямен өз бетінше білім алу және толықтыру негіздерін игеруі керек.

Сонымен қатар, тиімді оқыту үшін олар ақпараттық және технологиялық құралдармен жұмыс істеу дағдыларына ие болуы керек.

Қашықтан оқыту тыңдаушысына жеке қасиеттерге жоғары талаптар қойылатыны анық: табандылық, адалдық, адалдық және басқалар. Олар өз бетінше жұмыс жасау әдістемесі мен техникасының негіздерін, жоғары мотивациямен өз бетінше білім алу және толықтыру негіздерін игеруі керек. Сонымен қатар, тиімді оқыту үшін олар ақпараттық және технологиялық құралдармен жұмыс істеу дағдыларына ие болуы керек. Қашықтықтан оқыту жүйесінде оқыту оқуға белгілі бір дайындықты, яғни білім берудің бастапқы деңгейін (белгілі бір бастапқы білім, білік, дағды жиынтығын), сонымен қатар жұмыс орнын техникалық қамтамасыз етуді талап етеді. Білім алушының жұмыс орнын тиісті материалдық-техникалық қамтамасыз ету керек екені анық. Дәстүрлі Оқу процесіндегі сияқты білім беру процесінің жоғары тиімділігін қамтамасыз етудің басты буыны педагог болып табылады. Қашықтықтан оқыту форматы кезінде табысты білім беру процесінің маңызды шарты білім алушыларға қолайлы жағдайлар мен қолдау нысандарын жасау болып табылады. Қашықтықтан оқыту форматында білім алушыларға қолдау көрсету (бұдан әрі-қашықтықтан қолдау) деп білім беру процесінің тұтастығын сақтау және білім алушыға оның білім беру қызметі процесінде көмек көрсету мақсатында жасалатын жанама педагогикалық қызмет түсініледі.

Қашықтан қолдауды қолдану білім беру процесінің тұтастығын бұзбауға ғана емес, сонымен қатар мұғалім мен оқушыға ақпараттық және компьютерлік технологиялар арқылы жүзеге асырылатын қашықтықтан өзара әрекеттесу процесінде бірлескен диалогты, оқу материалдарымен алмасуды ұйымдастыруға мүмкіндік беру арқылы оның мазмұнын толықтыруға мүмкіндік береді.

Мұғалімнің бүкіл оқу процесінде, оның ішінде қашықтықтан қолдауды ұйымдастырудағы басты міндеті-ақпараттың белгілі бір көлемін беру ғана емес, сонымен қатар:

- білім алушылардың пәнге қызығушылығын қолдау;
- оқу процесіне қатысу ынтасын қалыптастыру;
- қосымша әдебиеттер мен материалдарды оқуға деген ынтаның тууы;
- жаңа білім алу процесін бастау.

Балаларға қосымша білім беру жүйесіндегі студенттерді қашықтықтан қолдау формалары белгілі және өздерін жақсы дәлелдеді. Бұл оқу материалдарын (мәтіндер, графикалар, бейнелер және т.б.) телекоммуникациялық арналар (электрондық пошта) арқылы жіберу, бұл қашықтықтан бақылау жүйесі (тестілеу, онлайн-олимпиадалар, квесттен өту және т. б.), Бұл онлайн консультациялар, әлеуметтік желілер, блогтар арқылы әртүрлі кері байланысты жүзеге асыру, бұл виртуалды Білім беру ортасы арқылы оқыту, білім беру интернет-порталдары, лездік хабар алмасу жүйесі, тіпті виртуалды зертханалық кешендер. Әрбір жеке жағдайда қолдаудың осы немесе өзге нысаны қолданылуы мүмкін, педагог пен білім алушының өзара іс-қимыл жасау құралдары мен тәсілдерін таңдау жүзеге асырылады. Ақпараттық және медиа кеңістіктің ашықтығы осы жүйеге ата-аналарды және барлық

мүдделі тұлғаларды қосуға мүмкіндік береді, бұл оқу процесін әлеуметтік, мәдени өзара әрекеттесу процесіне айналдырады. Арнайы бағдарламалар, электронды құралдар, вебинарларға қатысу мұғалімге ыңғайлы жұмыс түрін таңдауға көмектеседі. Қашықтықтан өзара әрекеттесу нысандарын барабар қолдану білім беру процесін конвергенттілік пен ашықтықпен ерекшеленетін жаңа деңгейге шығарады. Қашықтан оқыту форматында білім алушыларға қолдау көрсету нысандарын қарастырыңыз.

1. Жеке электрондық пошта.

Қашықтан қолдаудың бұл түрі арнайы шараларды қажет етпейді, бірақ табиғи түрде дамып келе жатқан электрондық пошта байланысына сүйенеді. Оның ерекшелігі-бұл жеке, нүктелік болуы мүмкін, бұл оқушының оқу пәніне деген қызығушылығын жеке қолдау үшін маңызды (бұл көбінесе білім деңгейі мен мүмкіндіктері сыныптағы орташа деңгейден ерекшеленетін студенттерге қатысты). Топтық тарату формаларын қолдану жаппай қолдаудың осы түрін жасауға мүмкіндік береді-бұл форма бүкіл сынып (топ) өткен материалды бекіту, сынақтарға дайындалу үшін сұрақтар жіберу, орындау үшін тапсырмалар кезінде қолайлы болады. Қарым-қатынасқа жеке және топтық көзқараспен әр оқушының кері байланысы тек мұғалімге қол жетімді болады және топтың басқа мүшелерінің ойлау және зерттеу тақырыбы болмайды.

2. Ортақ электрондық пошта.

Жұмыстың бұл формасы студенттердің осы тобына, жобаға, пәнге және т.б. арналған арнайы электронды қорапты тіркеуді қамтиды. Бірінші кезеңде мұғалім топтың электронды жәшігін құрып, студенттерге топтың жалпы электронды жәшігінің логині мен паролі бар электронды поштаға хабарлама жіберуі керек. Қашықтықтан қолдаудың бұл әдісінің ерекшелігі коммуникацияның ашықтығы және барлық материалдардың тек мұғалімге ғана емес, барлық студенттерге қол жетімділігі болып табылады. Бір жағынан, қарым-қатынастың бұл әдісі жалпы электрондық пошта жәшігіне жіберілген ақпарат үшін жауапкершілікті арттырады, екінші жағынан, топтың басқа мүшелері алған нәтижелерге сүйене отырып, басқалар жіберген материалдарды зерттей отырып, түсініксіз нәрсені нақтылауға, нақтылауға мүмкіндік береді.

Топтық электрондық жәшікке орналастыруға болады:

* білім алушыларға тапсырмаларды орындау бойынша әдістемелік ұсынымдар;

* оқу әдебиеті / оған сілтемелер;

* білім алушылардың сәйкестендіру белгілері көрсетілуі мүмкін топтың тізімін қамтитын құжат, мысалы, нұсқалардың жеке нөмірлері берілді (бұл жағдайда педагог тапсырмалардың нұсқаларын бірыңғай файлда электрондық жәшікке жібере алады, ал білім алушылар тапсырмаларды жеке нұсқаға сәйкес орындайтын болады) және т.б. Рефераттық жұмыстар, баяндамалар, хабарламалар орындалған жағдайда, топ жәшігіне оқушылар өздері үшін ең қызықтысын таңдау үшін тақырыптар тізімін жіберуге болады. Осылайша, білім алушылардың оқу пәні бойынша қызығушылықтарын анықтауға болады.

Қажет болған жағдайда, қажет болған жағдайда педагогтің жеке жәшігі арқылы білім алушылармен жеке қарым-қатынасты пайдалануға болады.

3. Әлеуметтік желі тобындағы байланыс.

Байланыстың бұл түрі қазіргі уақытта танымалдығы ең жоғары байланыс арналарын пайдалануға мүмкіндік береді. Бұл әдіс жақсы, өйткені ол егер оны алу үшін арнайы күш жұмсамаса да, оқушыға ақпаратты жеткізуге мүмкіндік береді. Бұл, ең алдымен, жоғары оқу мотивациясымен немесе шашыраңқы емес және өздері үшін ерекше қарым-қатынас әдісіне қол жеткізуді ұмытып кететіндерге қатысты. Әлеуметтік желіде топ құрылған жағдайда мұғалім оны "жабық" немесе қол жетімділігі шектеулі етіп жасауы керек. Топты әлеуметтік желілерде жүргізу ұжымдық болуы мүмкін, ақпаратты ұсыну түрлі-түсті және қызықты болуы мүмкін. Қазіргі студент үшін әлеуметтік желілер арқылы ақпарат алу өмірде соншалықты таныс, ол табиғи түрде қабылданады. Бұл жағымды, бірақ жағымсыз жақтары да бар. Әлеуметтік желілерде топты пайдалану студентті тартымды және қызықты қосымшалардың кең спектріне ие ресурсқа" байланыстырады", тағы бір рет онлайн ойындар ойнауға, желіде сөйлесуге, интернетті шолуға азғырылады. Бұл азғыруға бәрі бірдей қарсы тұра алмайды. Сондықтан қашықтан қолдаудың бұл түрі тек көмекші бола алады, бірақ негізгі және жалғыз емес.

4. Білім алушыларды қашықтықтан қолдауды ұйымдастырудағы білім беру контентінің қасиеттері

Оқушының танымдық қажеттіліктерін қанағаттандыратын білім беру мазмұны интернеттегі орта қасиеттеріне ие болуы керек: интерактивтілік, гипермәтіндік, мультимедиа. Басқаша айтқанда, білім алушы кез келген ыңғайлы уақытта жеке танымдық қызығушылықтарын басшылыққа ала отырып, оларды қанағаттандыру, ақпаратты игеру және сұрау салу үшін үздіксіз білім беру процесіне қосылуы үшін-біз оған тек кітап, мәтін ғана емес, сонымен қатар графика, бейнеролик, шаблондар мен мысалдар, тапсырмалар мен тесттер ұсынуымыз керек. Яғни, біз оның сұрауларына жедел жауап бере алатын, оның қызметін қадағалайтын және нәтижені ынталандыратын белгілі бір ресурс. Бірінші қарағанда бұл міндет, меніңше, орындай алмайтындай. Мұғалім әр бос минут сайын оқушының назарында бола алмайды және оларға жедел және сауатты жауап бере алмайды. Шын мәнінде, мұнда мұғалімнің рөлі ұйымдастырушылық, кеңес беру болып табылады. Егер мұғалім мультимедиялық кеңістікті басшылыққа алса, ол әр балаға оңай уақыт табады және оған қашықтан көмектеседі.

5. Дербестендірілген интерактивті интернет ресурстарын пайдалану.

Қазіргі заманғы интернет әртүрлі тақырыптар бойынша ресурстардың кең спектрін ұсынады. Мотивацияланған, өзін-өзі оқытуға бағытталған студенттер осы ресурстарды қолдана отырып, өздерінің пәндік эрудициясын дамытуға мүмкіндік алады. Мұны істеу үшін оларға мұғалім қараған және ұсынған пәндер бойынша интернет-ресурстардың таңдауын ұсыну жеткілікті. Қызығушылық танытқан студенттер интернетті танымдық мақсатта қолданатынына қарамастан, мұғалімнің көмегі оларға жалған материалдар, теріс ақпарат бар паразиттік сайттарға кіру қаупін болдырмауға, сонымен қатар уақытты үнемдеуге көмектеседі.

Егер мұғалімнің күнделікті жұмысын қолдау туралы айтатын болсақ, онда қазіргі заманғы маңызды интернет-ресурс-бұл пәндер бойынша тестілері бар интерактивті дербестендірілген сайттар. Бүгінгі таңда мұндай ресурстар студенттерді білімді бақылаудың әртүрлі формаларына дайындауда сұранысқа ие, бүгінде мұндай ресурстар көп. Мұғалім әрдайым жақсы ресурстарды сапасыз ресурстардан қалай ажыратуға болатынын, сенуге болатын ресурсты қалай таңдауға болатындығын біле бермейді. Білім алушыларды емтихан тапсыруға дайындаудың жақсы әзірленген сайтында (мысалы, ҰБТ) нормативтік құжаттар мен өткізу ережелері; өткен жылдардағы емтихан деректері бойынша жалпы ел бойынша және нақты өңір бойынша статистикалық материалдар; өткен 2-3 жылдағы емтихан материалдарының нұсқалары; өткен 2-3 жылдағы емтиханға дайындық бойынша әдістемелік құралдар бөлек орналастырылуға тиіс. пән бойынша онлайн-тесттерге сілтемелер; емтихан өткізу ережелерінің өзгеруі, жаңалықтар және т. б. туралы ақпарат орналастырылған асинхронды хабарландыру тақталары.; синхронды чат, оның көмегімен студенттер қызықтыратын сұрақтар қоя алады. Бұл мұғалім мен студенттерге дұрыс таңдау жасауға көмектесетін белгілердің шамамен тізімі. Әйтпесе, назар аударуға лайық емес пайдалы ресурс сайты үшін қателесуге болады. Мұндай сайттардағы тесттерде көптеген қателер, терулер, дәлсіздіктер болуы мүмкін.

Оқушыларға дайын интернет-ресурстарды пайдалануға кеңес бере отырып, ресурстарды таңдау жауапкершілігі, оларды пайдалану әсері және оқушы үшін пайдасы толығымен мұғалімге байланысты екенін есте ұстаған жөн.

6. Тақырып бойынша сайтты/блогты дамыту және пайдалану.

Сайтты немесе блогты қашықтықтан білім беру ресурсы ретінде дамыту және қолдау мұғалімнен көп күш пен уақытты қажет етеді. Алайда, мұндай ресурстардың оң сапасы олардың сабақ материалына сәйкестігі және мұғалімнің жеке оқу ерекшеліктерімен толық сәйкестігі болып табылады. Егер орналастырылған ақпарат толық және құрылымдалған болса, студенттердің білімін бақылау формалары болса, білім беру процесінде ресурстарды белсенді пайдалануды қамтыса, онда сәттілік сізді күтпейді және ресурстарды пайдалану жақсы нәтиже көрсетеді.

Педагогтің қалауы бойынша осындай ресурста орналастырылуы мүмкін:

- курстың оқу материалдары;
- электрондық оқулықтар;
- мәтіндік файлдар, графикалық нысандар, презентациялар, бейнеқатар және т. б. түріндегі сабақ материалдары (курстың бөлімдеріне ерекше назар аудару керек, олар бойынша тапсырмалар кейіннен ҰБТ-да кездеседі);
- курс шеңберінен тыс жатқан материалдар (ілеспе материалдар);
- терминологиялық сөздіктер, анықтамалық әдебиеттер;
- әр түрлі электрондық ресурстарға библиографиялық сілтемелер (кітапханалар, каталогтар, интерактивті қашықтан дерекқорлар және мұрағаттар);

- оқу пәні бойынша диалогтық онлайн-материалдар (бастапқы кезеңде еркін нысанда ұсынылуы мүмкін, кейіннен олардың негізінде жеке айдарлар ("сұрақ-жауап", "Жиі Қойылатын Сұрақтар" және т. б.) қалыптастыру қажет.;

- педагог жұмыс тапсыру мерзімі бойынша хабарландырулар орналастыратын асинхронды хабарландыру тақталары, ресімдеу бойынша талаптар жұмыс істейді, педагогке сұрақтар туындаған адамдар қатыса алатын консультациялар/ онлайн диалог уақыты.

7. Оқу пәні бойынша қашықтықтан оқыту курсы пайдалану.

Қашықтықтан оқыту курстарын құру-талап етілетін уақыт көлемі мен еңбек шығыны бойынша педагогтің ең сыйымды ресурсы. Қашықтықтан оқыту курсының артықшылықтары-жүйелілік, толықтығы, ресурстардың әртүрлілігі, кері байланыстың көптеген нұсқалары мен формалары. Курстарды қолдау үшін арнайы бағдарламалық платформалар қолданылады. Бүгінгі таңда ең көп таралған Moodle бағдарламалық ортасы. Қашықтықтан оқыту платформаларының мүмкіндіктері, олардың негізінде құрылған курстар тиісті жағдайларда күндізгі оқытуды алмастыра алады. Біздің ойымызша, оқу пәндері бойынша қашықтықтан оқыту курстарын білім беру ұйымдарында (ауру, спорттық жаттығулар, отбасылық жағдайлар және т.б.) сабақтарды өткізіп жіберуге мәжбүр болған оқушыларға көмек көрсету үшін қосымша ресурс ретінде пайдалану оңтайлы.

Сайттағы тапсырмалардың мысалдарын әр тақырыпқа сәйкес блоктарға бөлуге болады. Алдымен сіз әр тапсырма блогын шешуге қажетті анықтамалық ақпаратты, содан кейін олардың шешімін түсіндіретін тапсырмалардың мысалдарын және соңында өздігінен жұмыс істеуге арналған мысалдарды (дұрыс жауапты көре аласыз) орналастыруыңыз керек.

8. Мультимедиялық оқыту ортасы ретінде мұғалімнің жеке блогы

Мұндай мазмұнды ұйымдастырудың ең жақсы тәсілі-мұғалімнің жеке блогын құру. Білім алушылармен Онлайн қарым-қатынас әлеуметтік желілер арқылы жүзеге асырылуы мүмкін, өйткені барлық оқушыларға аккаунттары мен парақтары бар. Блогтағы өзгерістер туралы ескертулер әлеуметтік желі арқылы өтуі мүмкін, ал тікелей қашықтықтан жұмыс мұғалімнің жеке блогымен байланысты. Педагог блогы сауатты көзқараспен, Мұқият техникалық ұйымдастырумен-бұл білім алушыларға, ең алдымен, түрлі мүмкіндіктерді ұсынатын бірегей мультимедиялық кеңістік. Білім алушылар қатысуға болатын жаналықтар мен оқиғалар күнтізбесін бақылай алады, тапсырмалар мен жаттығулардың мысалдары мен үлгілерін сұрай алады және таба алады, тесттер мен жаттығуларға сілтемелер, сұрақтар бойынша кеңестер ала алады, қызмет нәтижесінің лезде көрсетілуін көре алады, педагог тарапынан да, мүдделі тұлғалар тарапынан да өз жұмысының бағасын ала алады. жалпы мультимедиялық кеңістікте жұмыс істейтін мұғалім мен білім алушы алатын мүмкіндіктер тізімі.

Кейс-қашықтан қолдауға арналған технологиялар.

Ақпараттық технологияларды меңгерудің жоғары деңгейінде педагог қашықтықтан қолдау үшін кейс-технологияларды қолдана алады. Кейс-технологияның мәні-бұл жеке жұмыс жоспарын құру, онда әрбір білім алушы

кейс алады: оқу оқу әдебиеттерінің пакеті, мультимедиялық видеокурс, виртуалды зертхана және CD-ROM-дағы оқыту бағдарламалары, сондай-ақ электрондық жұмыс дәптері. Соңғысы курсқа арналған нұсқаулық болып табылады және оқу материалын зерттеу бойынша ұсыныстарды, өзін-өзі тексеруге арналған тест сұрақтарын, тесттерді, шығармашылық және практикалық тапсырмаларды қамтиды. Курсты оқу кезінде білім алушы педагогтан көмек сұрайды (электрондық пошта, әлеуметтік желілер), кеңес алады, Блогтағы мысалдарға жүгінеді, өз жұмысының нәтижелерін блогқа орналастыру үшін педагогке жібереді. Сонымен қатар, ақпараттық-мультимедиялық кеңістік әртүрлі интерактивті тапсырмаларды, анимациялық мысалдарды, гиперсілтемелер арқылы сызықтық емес жұмыс түрлерін пайдалануға мүмкіндік береді. Білім алушылардың нәтижелерін бағалау үшін педагог кейбір жағдайларда онлайн-дауыс беруді пайдалана алады, басқаларында өлшемдер бойынша бағаларды қолдана алады, ал тұтастай алғанда рейтинг нысанында мониторинг ұсына алады. Бұл технологияны енгізу оқу процесін жекелендіруге, көп деңгейлі сараланған оқыту мүмкіндіктерін сақтауға, студенттерге материалды игеру мүмкіндіктері арасында таңдау жасауға мүмкіндік береді (мәтін, видео, онлайн-кеңес беру және басқа да нысандар арқылы).

9. Мультимедиялық редакция оқушыларды қашықтан қолдаудың үлгісі ретінде

Егер білім алушыларды қашықтан қолдау нысандары туралы неғұрлым нақты айтатын болсақ, қазіргі білім беру процесінде ақпараттық технологиялар мен модерация технологияларын қолданудың нақты мысалдарына көшу керек. Қашықтан жұмыс істеу мен қолдаудың тиімділігін толық көрсететін мысал қосымша білім беру мекемесінің мультимедиялық редакциясы болып табылады. Мектеп редакциясы БАҚ-тың конвергентті редакциясы ретінде өзінің баспа басылымы (газет) негізінде құрылуы мүмкін. Бүгінгі таңда мультимедиялық бағыт тұтынушылардың әртүрлі топтары үшін мазмұн мүмкіндіктерін пайдаланатын көптеген танымал және ірі бұқаралық ақпарат құралдарына тән. Қосымша білім беру мекемесінің мультимедиялық редакциясы мультимедиялық жарияланымдарды орналастыруға мүмкіндік береді (білім алушылар жасаған бейнероликтер, бейне-фотоматериалдар негізіндегі баспа мақалалары, фотосуреттер мен слайд-шоу, анимация, интерактивті графика, карталар және басқалар). Әрине, мұндай материалдарды жасауға тек журналист-студенттер ғана емес, сонымен қатар заманауи компьютерлік технологияларды, шығармашылық студияларды және басқаларды оқитын балалар да тартылуы керек. Басқаша айтқанда, мультимедиялық БАҚ-тан айырмашылығы, мұнда негізгі өнім мультимедиялық бейне, мақала, сауалнама және журналистік жұмыстың кез-келген басқа түрі болып табылады, мектептің мультимедиялық басылымында шығармашылық қызметтің басқа да өнімдері жариялануы мүмкін. "Мультимедиялық редакция" бірлестігінің мәні мен мәнін жоғалтпау үшін оларды журналистік жұмыспен "жақындастыруға" болады. Бұл ретте журналистер талдау және шығармашылық өңдеу үшін материалдардың үздіксіз легін алады, операторлық, репортерлік

жұмысты үйренеді, фотосуреттің, беттеудің қыр-сырын түсінеді, редакцияға жіберуге және өз бетінше түсірілген және жазылған материалдарды орналастыруға, өз жұмысы туралы пікірлер алуға мүмкіндік алады. Педагогпен күндізгі жұмыс, жарияланымдарды, жаңалықтарды талқылау, интерактивті топтық оқыту, тренингтер мен мастер-кластар мультимедиялық редакциядағы жұмыспен және баспа басылымының шығарылымына қатысумен толықтырылады. Білім алушылар интернет-БАҚ-та жариялануға және өз жұмысының материалдық іске асырылуын – газетті көруге мүмкіндік алады. Мультимедиялық редакция педагог пен білім алушылар жұмысының барлық кезеңдерін: алғашқы фотосуреттерден бастап танысу тренингінен бастап конкурстарға дайындалған материалдарға (репортаждар, сұхбаттар, мақалалар, мультфильмдер мен фильмдер) дейін байланыстырады. Бірыңғай ақпараттық кеңістіктің-мультимедиялық редакцияның болуы әр түрлі бағыттағы студенттерді біріктіруге, білімді біріктіруге, білім беру қызметінің Мета-пәндік нәтижелерін алуға мүмкіндік береді. Редакция осы жарияланым арқылы интерактивті бағалау, талдау, сын және тәжірибе алу мүмкіндігін алатын кез келген білім алушының шығармашылық өніміне кеңістік ұсына алады.

Осылайша, ақпараттық-коммуникациялық технологиялар әрбір балаға өмірлік проблемаларды шешу бойынша еркін (субъективті) іс-әрекетті жүзеге асыруға мүмкіндік береді және қызметтің жаңа тәсілдерін береді, ал интернет құралдары мен ресурстары бала үшін үлкен оқыту әлеуетін көтереді. Уақыт өте келе білім конвергентті болады, сондықтан мультимедиялық кеңістіктің мұғалімнің қызметіне енуі табиғи процесс болып табылады.

10. Веб-конференциялар, вебинарлар, қашықтықтан сабақтар.

Қашықтықтан қолдаудың бұл түрі интернет-кеңістікте кеңінен қолданылатын компьютерлік конференц-байланыс технологиясына сүйенеді. Жұмыстың бұл нұсқасы камера алдында сөйлейтін және көзбе-көз аудиторияның қолдауы жоқ мұғалімнен үлкен кәсіпқойлықты қажет етеді. Вебинардың жетекшісі мұғалім аудиторияның ақыл-ойының реакциясын жоғалтқан актер болуы керек. Қазіргі заманғы ақпараттық арналардың өткізу қабілеті вебинардың немесе телекөпірдің барлық тыңдаушыларына бейне мен дыбысты беру режимінде бір уақытта қосылуға мүмкіндік бермейді, бірақ чат әрдайым жұмыс істейді, ал жүргізушінің шеберлігі жеткілікті болса, кері байланыс пен рефлексия ұйымдастырылуы мүмкін.

Балаңыздың қауіпсіздігін, құпиялылығын және технологияны жауапкершілікпен пайдалануын қамтамасыз ету

Өз құқықтарыңызды біліп, балаңыз туралы қандай ақпарат жиналатынын немесе берілетінін біліңіз.

Балаңыздың интернеттегі қауіпсіздігі мен құпиялылығын қорғау үшін мемлекеттік және жергілікті заңдар әзірленгенімен, сіздің балаңыздың қауіпсіздігі мен құпиялылығы балаңыздың және интернеттегі білім беру провайдерінің қауіпсіз және жауапты әрекеттеріне де байланысты. Біз төмендегі бөлімдерді балаңызбен интернеттегі қауіпсіздік пен құпиялылықты талқылауды бастау үшін пайдалы орын ретінде ұсынамыз.

Қауіпсіздік параметрлері

Балаңыз оқу сабақтарына қолдана алатын кез келген құрылғыда қауіпсіздік мүмкіндіктерін қосыңыз. Оларды құпиялылық мәзірінен құрылғының жалпы параметрлерінен табуға болады. Бұл функциялар арқылы:

- дерекі немесе қолайсыз мазмұнға қол жеткізуді шектеңіз;
- жүктеу үшін мақұлдау қажет;
- белгілі бір қосымшаларға кететін уақытты шектеңіз.

Сандық азаматтығы

Балаңызға жауапты цифрлық азамат болу туралы сөйлесіңіз. Балаңызға виртуалды қауымдастықтар оның сыныптарының жалғасы екенін және басқаларға құрметпен қарау сияқты негізгі ережелер қолданылатынын ескертіңіз. Балаңызға ол сізге, мұғалімге немесе отбасы мүшесіне, егер оны немесе сыныптасын мазақ етсе немесе Интернеттегі мазасыз мазмұн, кездесулер немесе әрекеттер мазаласа, сізге не айту керектігін айтыңыз.

Құпия сөзді басқару

Сізде және сіздің балаңызда олардың оқу ресурстарын табуға қажетті барлық ақпарат бар екеніне көз жеткізіңіз. Олар пайдаланатын әр платформаға кіру ақпаратын, парольді және URL мекен-жайларын қадағалаңыз. Интернет-шолғышта пароль менеджерін пайдалану туралы ойланыңыз немесе жазылған құпия сөздерді қауіпсіз жерде сақтаңыз. Құпия сөздерді үнемі өзгертіңіз.

Бейнеконференцбайланыс

Егер сіз виртуалды сабақ кезінде балаңыздың бейне функциясын қолданатындығына ыңғайсыз болсаңыз, сіз балаңызбен және балаңыздың мұғалімімен сөйлесе аласыз. Көптеген платформалар сіздің үйіңіздің жеке өмірін қорғау үшін виртуалды фондарды немесе суреттерді пайдалануға мүмкіндік береді. Егер сіздің балаңыздың мұғалімі, мектебі немесе білім беру провайдері сабақ барысында сабақ жазуды немесе скриншоттарды түсіруді жоспарлап отырса және сізге қолайсыз болса, онда сіздің балаңыз артта қалуы немесе жазылған сабақты кейінірек көруі мүмкін бе деп сұрай аласыз.

Құпиялылық саясаты

Есіңізде болсын, сіздің мектебіңізде немесе білім беру провайдерінде білім алушылардың жеке өмірін қорғау туралы компаниялармен әртүрлі келісімдер болуы мүмкін және сіздің мектебіңізде немесе білім беру провайдерінде тексеру әрқашан маңызды қадам болып табылады.

Білім беру қосымшалары мен ресурстары

Төмендегі білім беру қосымшаларының, платформалардың және ресурстардың тізімі ата-аналарға, мұғалімдерге, мектептер мен мектеп әкімшілеріне оқушылардың оқу процесін жеңілдетуге және мектептердің жабылу кезеңінде әлеуметтік көмек пен өзара әрекеттесуге көмектеседі. Көптеген ұсыныстар ақысыз қолжетімді және көп тілдерде қолдау көрсетіледі. Бұл ұсыныстар ЮНЕСКО-ның тікелей қолдауына ие болмаса да, олар кең қамтуға, қуатты пайдаланушы базасына және қол жеткізілген нәтижелерді растауға бейім. Олар қашықтан оқыту қажеттіліктеріне қарай бөлінеді, бірақ олардың көпшілігі бірнеше санаттар бойынша функционалдылықты ұсынады.

Цифрлық оқытуды басқару жүйелері:

Blackboard (link is external) - сапалы онлайн оқыту мен оқытуды беруге және ұсынуға арналған ресурстар мен құралдар.

CenturyTech (link is external) – білім алшақтықтарын жоюға, жаттығуға және ұзақ мерзімді жадты жақсартуға арналған микро-сабақтармен жеке оқыту жолдары.

ClassDojo(link is external) – қауымдастық сыныптарын құру үшін мұғалімдерді, білім алушыларды және ата-аналарды байланыстыратын қосымша.

Edmodo(link is external) – сыныпты басқаруға және оқушыларды қашықтан тартуға арналған құралдар мен ресурстар.

Edraak(link is external) – оқушылар мен мұғалімдерге арналған ресурстармен араб тілін онлайн оқыту.

EkStep (link is external) – сауаттылық пен есептеуді қолдауға арналған оқу ресурстарының жиынтығы бар ашық оқу алаңы.

Google Classroom(link is external) – сыныптарға қашықтықтан қосылуға, сөйлесуге және оқуды ұйымдастыруға көмектеседі.

Moodle(link is external) – қоғамдастықтар басқаратын және жаһандық деңгейде қолдау көрсетілетін ашық білім беру платформасы.

Nafham(link is external) – Египет пен Сирияның оқу бағдарламаларына сәйкес келетін оқу Бейнесабактары орналастырылған араб тілін оқытудың онлайн платформасы.

Schoology(link is external) – оқытуды, оқытуды қолдау, деңгейді, ынтымақтастықты және бағалауды анықтау құралдары.

Seesaw(link is external) – бірлескен және ортақ цифрлық Оқу материалдары мен ресурстарын жасауға мүмкіндік беретін бағдарлама.

Skooler(link is external) – Microsoft Office бағдарламалық жасақтамасын білім беру платформасына айналдыруға арналған құралдар.

Study Sapuri(link is external) – орта мектеп оқушыларына арналған жапон тілін оқытудың онлайн платформасы.

Ұялы телефондарға арнайы арналған жүйелер

Cell-Ed(link is external) – оқушыларға бағытталған, дағдыларға негізделген офлайн нұсқалары бар оқу платформасы.

Eneza Education(link is external) – негізгі функциялары бар телефондарға арналған редакциялық және оқу материалдары.

Funzi(link is external) – үлкен топтар үшін оқыту мен оқытуды қолдайтын мобильді оқыту қызметі.

KaiOS(link is external) – смартфондарға арзан ұялы телефондарға мүмкіндік беретін және оқу мүмкіндіктері үшін порталдарды ашуға көмектесетін бағдарламалық жасақтама.

Ubongo(link is external) – африкандық отбасыларға аз шығындар мен масштабта жергілікті білім беру үшін ойын-сауық материалдарын, бұқаралық ақпарат құралдарын және мобильді байланыс мүмкіндіктерін пайдаланатын қосымша.

Ustad Mobile(link is external) – офлайн режимінде білім беру мазмұнына қол жеткізу және бөлісу.

Кеңейтілген офлайн функциясы бар жүйелер

Can't wait to Learn(link is external) – балаларға, соның ішінде жанжал жағдайларында сапалы білім беретін ойын технологиясы.

Kolibri(link is external) – жалпыға бірдей білім беруді қолдауға арналған оқыту қосымшасы.

Rumie(link is external) – қызметтермен қамтамасыз етілмеген қауымдастықтар үшін өмір бойы оқуға мүмкіндік беретін оқу құралдары мен материалдары.

Ustad Mobile(link is external) – офлайн режимде білім беру материалдарына қол жеткізу және алмасу.

Жаппай ашық онлайн курстар (МООС)

Alison(link is external) – сарапшылардың онлайн курстары.

Coursera(link is external) – танымал университеттер мен компаниялардың оқытушылары өткізетін онлайн курстар.

EdX(link is external) – жетекші оқу орындарының онлайн курстары.

University of the People(link is external) – жоғары білімге ашық қолжетімді онлайн-университет.

Icourses(link is external) – университет студенттеріне арналған қытай тілі курстары.

Future Learn(link is external) – студенттерге оқуға, кәсіби дағдыларды дамытуға және сарапшылармен сөйлесуге көмектесетін онлайн курстар.

Canvas – педагогтер үшін үздіксіз оқыту және кәсіби дамыту.

Өзіндік жұмысқа бағытталған оқу материалдары

Buju's(link is external) – әр түрлі сыныптар мен оқу деңгейлеріне бейімделген оқу материалдарының үлкен репозиторийлері бар оқу қосымшасы.

Discovery Education(link is external) – ақысыз білім беру ресурстары және вирустар мен індеттер туралы сабақтар.

Geekie(link is external) – португал тіліндегі веб-платформа, ол бейімделген оқыту технологиясын қолдана отырып, жеке білім беру мазмұнын ұсынады.

Khan Academy(link is external) – тегін онлайн курстар, сабақтар және практикалық тапсырмалар.

KitKit School(link is external) - жас балалар мен бастапқы деңгейлерді қамтитын кешенді оқу бағдарламасы бар планшетке негізделген оқу жиынтығы.

LabXchange(link is external) – білім беру және зерттеу тәжірибесін қамтамасыз ететін онлайн-платформада ұсынылған сандық білім беру мазмұны.

Mindspark(link is external) – студенттерге математиканы үйренуге және үйренуге көмектесетін онлайн оқытудың бейімделген жүйесі.

Mosoteach(link is external) – бұлтты жүйеде сыныптарды орналастыруға арналған қытай тіліндегі қосымша.

OneCourse(link is external) – оқуға, жазуға және санауға арналған балаларға арналған қосымша.

Quizlet(link is external) – бірнеше пән бойынша оқуды қолдау үшін карточкалар мен ойындар бойынша оқу.

Siyavula(link is external) – Оңтүстік Африканың оқу бағдарламасына сәйкес математикалық және физикалық білім.

YouTube(link is external) – білім беру бейнелері мен оқу арналарының үлкен репозиторийі.

Оқуға арналған мобильді қосымшалар

African Storybook(link is external) – Африка тілдеріндегі әңгімелер жинағына ашық қол жетімділік.

Global Digital Library(link is external) – ұялы телефондардан немесе компьютерлерден оңай қолжетімді сандық әңгімелер жинағы және басқа да оқу материалдары.

Lezioni sul sofà – балаларға арналған итальян тіліндегі кітаптар жиынтығы дауыстап оқу мүмкіндіктерімен, кітаптар мен өнер туралы бейнелермен толықтырылған.

StoryWeaver(link is external) – балаларға арналған көп тілді әңгімелерді сандық сақтау.

Worldreader(link is external) – мобильді құрылғылардан қол жетімді сандық кітаптар мен әңгімелер және оқу ережелерін қолдау мүмкіндігі.

Нақты уақыт режимінде бейне қоңырауды қолдайтын бірлескен платформалар

Dingtalk(link is external) – бейнеконференцияларды, тапсырмалар мен күнтізбелерді басқаруды, трафикті бақылауды және жедел хабар алмасуды қолдайтын байланыс платформасы.

Lark(link is external) – чат, күнтізбе, мазмұнды құру және бұлтты сақтауды қоса алғанда, бірлескен құралдар жиынтығы.

Hangouts Meet(link is external) – басқа Google G-Suite құралдарымен біріктірілген бейне қоңыраулар.

Teams(link is external) – Microsoft Office бағдарламалық жасақтамасымен біріктірілген чат, кездесулер, қоңыраулар және бірлескен жұмыс.

Skype(link is external) – чат, хабарлама және ынтымақтастық функциялары бар бейне және аудио қоңыраулар.

Zoom(link is external) – бейне және аудио конференцияларға, бірлескен жұмыстарға, чаттар мен вебинарларға арналған бұлтты платформа.

Сандық оқу мазмұнын құруға арналған құралдар

Thinglink(link is external) – интерактивті кескіндер, бейнелер және басқа мультимедиа ресурстарын құруға арналған құралдар.

Buncee(link is external) – оқу мазмұнының визуалды көріністерін, соның ішінде сабақтарды, медиа-мазмұнды, есептерді, ақпараттық бюллетеньдерді және презентацияларды құруды және бөлісуді қолдайтын бағдарлама.

EdPuzzle(link is external) – бейне сабақтарды құруға арналған бағдарламалық жасақтама.

Kaltura(link is external) – оқытуды басқарудың әртүрлі жүйелерін біріктіру опцияларымен бейнені басқару және құру құралдары.

Nearpod(link is external) – ақпараттық және интерактивті бағалау қызметімен сабақтар құруға арналған бағдарламалық қамтамасыз ету.

Pear Deck(link is external) – интеграцияның әртүрлі функциялары бар тартымды оқу мазмұнын дамытуды жеңілдететін бағдарлама.

Squigl(link is external) – сөйлеуді немесе мәтінді анимациялық бейнелерге айналдыратын мазмұнды құру платформасы

Қорытынды

«Егер біз бүгін балаларымызды кешегідей оқытатын болсақ онда біз олардың ертеңін ұрлаймыз», деп Джон Дьюи айтпақшы, заман талабына сай білім сапасын жақсарту ұстаздар алдында тұрған басты міндет. Заман ағымына орай тың өзгерістерді дереу қабылдап, соған сәйкес тиісті әрекет ете білу әрбір мұғалімнің басты парызы. Мәселен, әлем бойынша әбігерге салған короновирустық инфекция салдарынан «Қашықтан оқыту» жүйесі енгізіліп, еліміздің білім ордалары бұрың-соңды жүзеге асырылмаған жаңашылдықты қабылдауы тиіс болды.

Әрине, кез-келген жаңашылдық, өзгеріс өзінің қорқынышы мен қобалжуын ала келетіні анық. Бастапқыда біз де үрейге ерік беріп, жүйенің жұмысына алаңдағанымыз рас. Алайда, қазіргі таңда барлық педагог тың технологияларды тереңінен меңгеріп, оған қоса, оқушылар да заманауи құрылғыларды жатқа білуіне орай, тығырықтан аман шыға алдық.

Әрине, бұл ретте гаджеттер мен компьютерді ғана білу жеткіліксіз, себебі, түрлі қосымшалар қолданысқа еніп, біз соған сәйкес дәстүрлі сабақты, қашықтан оқуға алмастыра алдық.

Қашықтықтан оқыту жағдайында білім берудің сапасын үнемі қадағалап, басқарып, реттеп отыру қажет. Оқушыға білім беру қаншалықты сапалы беріліп жатыр осы жағын ескере отырып, өлшеп отыру керек. Мектепке дейінгі білім беруде, орта, жалпы орта білім берудегі, қай бағытта болса да берілген білім сапасы оқушыға дұрыс беріліп жатыр ма?

Мектептегі өтетін әрбір сабақ, әрбір жұмыс тиімді басқарылып отыру керек. Дамыған мемлекеттердің өзінде білім саласына өзгеріс енгізіп отырады. Шет елдерде балалар мен ересектерді дамытуда белсенді әдістерді қолданады. Қалай болған жағдайда да сапаны көтеру керектігін қарастырады. Сапа - бұл бірнеше анықтамалардан тұратын өте күрделі философиялық, экономикалық категория. Экономикада тұтынушы құны, құн, тиімділік баға, пайда материалдық қызығушылық түсініктерімен тығыз байланысты. Сапа - философиялық категория табиғаттағы нысанның басқалардан ерекшеленетін ажырамас бөлігін сипаттайды. Білім саласында сапа оқу-тәрбие процессінің сапасы, оқушының білім сапасы, оқулық сапасы, оқу бағдарламаларының сапасы және т.б. түсініктермен байланысты. Сондай-ақ, сапа - отбасының бала өміріне тиімді қатысуымен де анықталады.

Қазіргі уақытта бүкіл әлемде қоғамның барлық қызметін цифрландыру үрдісі жүріп жатыр. Адамның араласуынсыз ақпараттық, білім беру, ғылыми-зерттеу және басқа да әлеуметтік қызметтерді көрсетудің жаңа мүмкіндіктері ашылуда. Цифрлік ақпараттық ресурстар материалдық, энергетикалық және еңбек ресурстарымен қатар қоғамдық өндіріске еніп, кез-келген өндірістік және әлеуметтік және саяси үрдістің құрамдас бөлігі болуда, яғни цифрландыру қоғамның ғылыми-техникалық, әлеуметтік-экономикалық, қоғамдық-саяси 274 дамуының тәуелсіз саласына айналып жатыр.

Компьютер, жаһандық желілер, электронды ресурстар қазіргі заман шындығына және адам өмірінің ажырамас бөлігіне айналды. Қазіргі таңда қоғамның алдында халықты өркениеттің жаңа жағдайларында өмір сүруге

дайындауға қабілетті білім берудің перспективалық жүйесін құру сияқты маңызды міндеттердің бірі тұр.

Ақпараттандырудың әсерінен адамдардың өмірі мен кәсіби қызметінің барлық салаларында түбегейлі өзгерістер орын алып жатыр. Бұл өз кезегінде мектеп мұғалімдерінің жұмыс тәжірибесіне ақпараттық-білім беру кеңістігінің ресурстарын пайдалану негізінде оқушылардың білім алу қызметін ұйымдастырудың жаңа тәсілдерін іздеу және енгізу қажеттілігін анықтайды.

Covid-19 пандемиясына және карантиндік жағдайларға байланысты соңғы жылдары интернет-технологияға негізделген қашықтықтан білім беру әлемдегі көптеген білім беру мекемелерінде кеңінен қолданыла бастады. 2019-2021 жылдары халықтың санитариялық-эпидемиологиялық салауаттылығын қамтамасыз етуге қатысты шектеу шаралары жағдайында білім беру ұйымдарының жұмысын қашықтықтан оқыту форматына көшіру қазіргі заманғы білім беру жүйесі үшін сынаққа айналды.

Оқу үрдісін білім беру ұйымдарының қашықтықтан оқыту режиміне жаппай көшуі іс жүзінде оның әрбір қатысушысына (педагогқа, білім алушыға және т.б.) жаңа тәжірибе алуға, электрондық оқыту мүмкіндіктеріне және қашықтықтан білім беру технологияларына өзіндік баға беруге, оны дәстүрлі, классикалық оқытумен салыстыруға мүмкіндік берді. Қашықтықтан оқыту – оқытушының білімгермен оқыту құралдары арқылы интерактивті қарым-қатынас әрекет үрдісін ұйымдастыруға мүмкіндік беретін жаңа ақпараттық-педагогикалық технология.

Сонымен қатар қашықтықтан оқыту – оқыту үрдісінде қашықтықтан білім беру технологиялары, оқыту формалары, әдістері мен құралдары басым, сондай-ақ Интернет желісінің ақпараты мен білім беру массивтерін пайдалана отырып жүзеге асырылатын білім беру.

Бүгінгі таңда қашықтықтан оқыту жаңа ақпараттық технологияларды белсенді қолдануға, білім беру ақпаратын шексіз қашықтыққа жіберуге мүмкіндік беретін және ақпарат алмасудың интерактивтілігін қамтамасыз ететін мультимедиялық құралдар негізінде, синхронды және асинхронды режимде де, аралас режимде де екі жақты байланысты әртүрлі формада (мәтін, графика, аудио, видео) ұсынуға негізделген.

Бүгінгі мектеп және бүгінгі оқыту үрдісі жұмыстың жаңа формаларын енгізуді көздейді және жаңа рөлдерді қарастырады: оқушы белсенді зерттеуші ретінде білім алу мәселесін шешуде шығармашылықпен, дербес жұмыс жасай отырып, қажетті ақпаратты алу үшін ақпараттық -коммуникациялық технологияларды кеңінен қолданады, ал мұғалім, кеңесші ретінде, компьютерлік технологияларды қолдану қабілеті мен дағдысына ие болуы керек. Осыған байланысты, оқу-тәрбие үрдісіне қазіргі заманғы компьютерлік технологияларды енгізу қажет, мұнда компьютер тек қажетті оқыту құралы ғана емес, сонымен қатар тікелей зерттеу объектісі болып табылады, себебі қазіргі ұрпақ компьютермен тығыз байланысты.

Осылайша, өскелең ұрпақтың ақпараттық қоғамдағы өмір жағдайына қызығушылығы оянады. Жоғары сапалы жалпы білім алудың тең мүмкіндіктерін қамтамасыз ету мәселелерін шешу, жалпы білім беруді

ұйымдастырудың дәстүрлі формаларын айтарлықтай толықтыру мен кеңейту қашықтықтан білім беру технологияларын қолдана отырып оқытуды кеңінен қолдануға мүмкіндік береді.

Қашықтан оқыту технологияларын қолдана отырып оқыту қосымша дидактикалық функцияларды орындайды және сәйкесінше оқу мүмкіндіктерін кеңейтеді; материалды дербес меңгеру үлесін арттыру арқылы білім сапасын арттыруға мүмкіндік береді, бұл дербестік, жауапкершілік, ұйымшылдық сияқты қасиеттердің дамуын және олардың күшті жақтарын шынайы бағалау мен негізделген шешімдер қабылдау мүмкіндігін қамтамасыз етеді.

Қашықтықтан оқыту технологияларын қолданудың жаңалығы сонымен қатар объективті себептерге байланысты (ауру, карантин және т.б.) білім алушылардың ұзақ уақыт бойы оқу орнына бара алмайтын аймақтың ерекшеліктерінде жатыр. Бұл жағдайда қашықтықтан оқыту оқу үрдісінің барлық қатысушылары үшін оңтайлы болады. Ал мүмкіндігі шектеулі балалар үшін мұндай білім беру технологиялары оқытуды жекелендіруге мүмкіндік береді. Әр білім алушы жеке кесте бойынша оқи алады, оқытылатын пәнді меңгеру үшін оқу жылдамдығы мен уақытын өзгерте алады. Қашықтықтан оқыту сонымен қатар мектеп оқушыларының бірлескен оқу қызметінің үлгілерін жүзеге асырады

Қашықтықтан оқыту мұғалімдерге, ата-аналарға және оқушыларға недәуір қиындықтар мен мүмкіндіктер ұсынады. Биылғы жағдайдың өзгеруі үлкен икемділік пен тұрақтылықты қажет етеді, өйткені оқу үйден мектепке және кері ауысады. Қашықтан оқытуға көшу отбасылар үшін оңай емес. Ата-аналар балаларын қалай қолдау керектігі туралы басқаша ойлануы керек: балаларының табысты болуына мүмкіндік беретін құрылымдар мен процедураларды құру; балаларының оқуын қалай бақылау және қолдау керек. Кейбір балалар қашықтан оқытуда жетістікке жетеді, ал басқалары қиындықтарға тап болуы мүмкін.

Оқыту үй жағдайына негізделген болса да, ол адам болуды үйренуге көбірек көңіл бөлуі мүмкін — формальды түрде үйретілмейтін нәрсе. Адамгершілікке баулу мектептерде ерте білім берудің негізгі элементі болып табылады және ата-аналардан біздің серіктестер ретінде және балалардың "алғашқы және ең тұрақты тәрбиешілері" ролінде қашықтан оқыту жағдайында басты кейіпкерлер болуын талап етеді. Кішкентай балаларға қамқорлық жасап, оларды үйде тәрбиелейтіндер дағдарыс кезінде өздеріне және балаларына эмоционалды реакциясы туралы ойланудың бұрын-соңды болмаған мүмкіндігіне ие (әдеттегіден де көп).

Қашықтан оқыту мектеп жабылған кезде балалар үшін өмірлік жол болса да, ол сыныпты алмастыра алмайды және ең осал адамдар артта қалады. Сондықтан, қашықтан оқытуды қолдаусыз, көптеген балалар, әсіресе дамудың сыни кезеңдеріндегі ең жас білім алушылар білімінің жоғалуына, психикалық бұзылуларға және күйзелістің жоғарылауына тап болады. Бұл нұсқаулықта ата-аналарға әр түрлі жастағы балаларға оқу нәтижелерін жақсарту үшін осы жаңа білім беру ортасындағы қиындықтарды жеңуге қалай көмектесуге болатындығы туралы кеңестер берілді.

Әдебиеттер тізімі

1. Аитов, Н.А. Социальные аспекты получения образования в СССР // Социальные исследования. – Вып. 2. – Москва: Наука. – 1968. – с.187-196.
2. Антошкин В.Н. Социальное единство и совместимость в сфере образования // В.Н. Антошкин. Уфа: Башкирский государственный педагогический университет им. М. Акмуллы. – 1997. – 142 с.
3. Сатанов А.Б. Қашықтан білім берудің қалыптасу және даму тарихы: феноменологиялық зерттеу
4. Бактыбаев Ж.Ш., Тусубаева Ж.М. Дистанционное обучение как путь реализации открытого образования // Вестник Казахского национального педагогического университета имени Абая, серия «Физико-математические науки». – Алматы, 2019. – №1(65). – 228-235 с.
5. Беккер Г. Человеческий капитал (главы из книги. Воздействие на заработки инвестиций в человеческий капитал) / США: экономика, политика, идеология / 1993. №2-3; Беккер Гэри С. Избранные труды по экономической теории. Человеческое поведение. Экономический подход: пер. с англ. – Москва: ГУВШЭ, 2003. – 86-104 с.
6. Білімді ел (2020), Использование теле- и радиоуроков соответствуют нашим рекомендациям – Всемирный банк и ЮНИСЕФ
7. Бикметов, Е. Ю. Образование как сфера общения / Е.Ю. Бикметов. – Уфа: Изд-во БАГСУ, 1998. – 108 с.; Бикметов, Е.Ю. Образование как социокоммуникативный процесс: теоретико-методологические проблемы управления / Е.Ю. Бикметов. – Москва: РАГС, 2003. – 101 с.
8. Биндиченко, Е. В. Состав и структура сферы услуг // Сфера услуг: Проблемы и перспективы развития / Под ред. акад. Ю. П. Свириденко. – 4 т. – Москва, 2000.
9. Бондарева С.Г., Завалко Н.А. Организация дистанционного обучения будущих учителей в условиях университета // Открытое и дистанционное образование №4 (8), Томск: Ассоциация образовательных и научных учреждений "Сибирский открытый университет". – 2002. – стр. 87-89.
10. Вебер М. Избр. Произведения Пер. с немецкого. Сост., общ. ред. и послесл. Ю. Н. Давыдова; Предисл. П.П.Гайденко. – Москва: Прогресс, 1990. – С. 736-770.
11. Гилязитдинов Дж.М. Молодежь Башкортостана на рубеже тысячелетий / Дж.М. Гилязитдинов, К.Ж. Давлетова, Ю.Н. Дорожкин. – Уфа: Уфимский Юридический институт МВД РФ. – 2001. – 211 с.
12. Густырь А.В. К определению терминологического стандарта открытого и дистанционного образования // Проблемы нормативно-правового обеспечения открытого образования. Материалы конференции. – Москва: МЭСИ, 2001. – 450 с.
13. Джусубалиева Д.М. Электронное и дистанционное обучение его реализация в языковом вузе. Матер. межд.научн.-практ.конф. «Достижения и перспективы экономической науки нового столетия: практико-ориентированный аспект», Институт мировой экономики и финансов. – Астрахань, 2015. – 30 октября. – С.130-145

14. Долгоруков А. Проблемы развития дистанционного образования в России // Вестник Московского университета. – 1999. – №1. – Сер.18. – С. 102-117.
15. Дьюи Д. Демократия и образование: пер. с англ. – Москва: Педагогика-Пресс, 2000. – 384 с.
16. Дюргейм Э. Социология образования: пер. с фр. Т.Г. Астаховой / Э. Дюргейм; Науч. ред. В.С. Собкин, В.Я. Нечаев. – Москва: ИНТОР, 1996. – 80 с.
17. Егорышев, С.В. Наука, образование и общество в современной России / С.В. Егорышев // Современный образовательный процесс: непрерывность, доступность, качество: Материалы Российской научно-практической конференции, март-апрель 2004 г. – Уфа: Восточный университет, 2004. – С. 21-24.
18. Журинов М.Ж. Некоторые проблемы высшего образования Республики Казахстан, повышения качества подготовки специалистов. // Вестник высшей школы Казахстана. – Алматы, 1993. – № 3. – С. 5-13.
19. Кабакович Г.А. Применение в учебном процессе вуза инновационных методов и технологий) / Г.А. Кабакович // Роль классических университетов в формировании инновационной среды регионов: Мат-лы Междунар. науч.-практ. конф., 4 декабря 2009 г. – Уфа: БашГУ, 2009. – 21-24 с.
20. Караев Ж., Балафанов Е., Есбосынов М. Анализ и тенденция развития дистанционного образования // Высшая школа Казахстана. – 1998. – №6. – С.140-148.
21. Коулмен Дж. Капитал социальный и человеческий // Общественные науки и современность. 2001. – № 3. – С. 122-139.
22. Леготин Э.В. Образование и человеческий потенциал / Под общей редакцией Р.М. Валиахметова Р.М., Бурхановой, Д.М. Азаматова и [др.] // Доклад о развитии человеческого потенциала в Республике Башкортостан за 2008 год. – С. 173-179.
23. Мангейм К. Очерки социологии знания: Проблема поколений - состоятельность-экономические амбиции / К. Мангейм; Пер. с англ. Е.Я. Додина; Отв. ред. Л.В. Скворцов. – Москва: ИНИ-ОН РАН, 2000. – 162 с.
24. Нургалиева Г.К., Тусубаева Ж.М. Дистанционное обучение в ведущих университетах Республики Казахстан // Высшая школа Казахстана, 2003. – №4. – С. 39-43.
25. Околелов О.П. Процесс обучения в системе дистанционного образования // Дистанционное образование. – 2000. – № 3. – С. 37-44.
26. Петькова Ю.Р. История развития дистанционного образования. положительные и отрицательные стороны моос // Успехи современного естествознания. – 2015. – № 3. – С. 199-204; URL: <http://www.natural-sciences.ru/ru/article/view?id=34763> (дата обращения: 03.07.2020)
27. Попов В.Д. Общество, образование, личность / В.Д. Попов. Саратов: СГУ, 1981. С.198.
28. Царапкина Ю.М., Миронов А.Г., Кирейчева А.М. Потенциал использования и перспективы развития дистанционного обучения //

Современные исследования социальных проблем. – 2017. – Том 8. – № 7. – Стр. 304-318.

29. ЮНЕСКО об информационном обществе: основные документы и материалы, под. изд. Е.И.Кузьмин, В.Р.Фирсов. – Санкт-Петербург: Российская национальная библиотека, 2004. – 118 с.

30. Aitov H.A. (1968) Sotsiologiya obrazovaniya [Sociology of Education]: Textbook. manual / H.A. Aitov // Al-mats, 2000.– 160s ;. Aitov, H.A. Social aspects of education in the USSR / H.A. Aitov // Social Research. – Issue. 2. – М.: Nauka. – 187-196 p. [in Russian]

31. Antoshkin V.N. (1997) Sotsialnoe edinstvo i sovместimos v sfere obrazovaniya [Social cohesion and compatibility in education] / V.N. Antoshkin. Ufa: Bashkirskiy gosudarstvennyy pedagogicheskiy universitet im. M.Akmully. – 142 p. [in Russian]

32. Allen I.E., Seaman J. (2008). Staying the course: Online education in the United States. The Online Learning Consortium. USA: Sloan-C TM. –28 p. (Retrieved from <https://onlinelearningsurvey.com/reports/staying-the-course.pdf> 08.07.2020)

33. Baktybaev Zh.Sh., Tusubaeva Zh.M. (2019) Distantsionnoe obycheniye kak pyt realizatsii otkrytogo obrazovaniya [Distance learning as a way to implement open education] // Bulletin of the Kazakh National Pedagogical University named after Abai, series «Physics and Mathematics».– No. 1 (65).–Almaty, 2019. – 228-235 s. [in Russian]

34. Bekker G. (2003) Chelovecheskiy kapital (glavy iz knigi. Vozdeistviye na zarabotki investitsii v chelovecheskiy kapital) [Human capital (chapters from the book. Impact on earnings of investment in human capital)] / SSHA: ekonomika, politika, ideologiya / №2-3; Bekker Geri S. Izbrannyye trýdy po ekonomicheskoy teorii. Chelovecheskoye povedeniye. Ekonomicheskyy podhod: per. s angl. Moscow: GUVSHE, 86-104. [in Russian].

35. Bikmetov, E.Y. (1998) Education as a socio-communicative process: theoretical and methodological problems of management / E.Y. Bikmetov. -Moscow: RAGS.- 101 p. [in Russian]

36. Bindichenko E.V. (2000) Sostav i struktura sfery uslug [Composition and structure of the service sector] // Service sector: Problems and development prospects / Ed. acad. Y.P. Sviridenko: In 4 volumes. – Moscow. [in Russian]

37. Bondareva S.G., Zavalko N.A. (2002) Organizatsiya distantsionnogo obucheniya budushih uchiteley v usloviyah universiteta [Organization of distance learning for future teachers in a university environment] // Open and distance education №4 (8), Tomsk: Association of educational and scientific institutions "Siberian Open University", pp. 87-89. [in Russian]

38. Veber M. (1990) Izbr. Proizvedeniya[Selected Works] Per. s nemeskogo. Sost., obsh. red. i poslesl. Iu. N. Davydova; Predisl. P.P.Gaidenko, Moscow: Progres.- 808 p. / 736-770 p. [in Russian].

39. Gilyazitdinov J.M. (2001) Molodej Bashkortostana na rubeje tysacheletiy [Youth of Bashkortostan at the turn of the millennium] / J.M. Gilyazitdinov, K. Zh.

Davletova, Yu.N. Dorozhkin. -Ufa: Ufa Law Institute of the Ministry of Internal Affairs of the Russian Federation. - 211 p. [in Russian]

40. Gustyr A.V. (2001) K opredeleniyu terminologicheskogo standarta otkrytogo i distantsionnogo obrazovaniya [Towards the definition of a terminological standard for open and distance education] // Problemy normativno-pravovogo obespecheniya otkrytogo obrazovaniya. Materialy konferentsii. - Moscow. - 450 p. [in Russian]

41. Dzhusubalieva D.M. (2015) Elektronnoe i distantsionnoe obucheniye ego realizatsiya v iazykovom výze [Electronic and distance learning, its implementation in a language university]. Mater. international scientific-practical conference "Achievements and prospects of economic science of the new century: practice-oriented aspect", Institute of World Economy and Finance, October 30, 2015, Astrakhan, pp. 130-145. [in Russian]

42. Dolgorukov A. (1999) Problemy razvitiya distantsionnogo obrazovaniya v Rossii [Problems of the development of distance education in Russia] // Vestnik Moskovskogo ýniversiteta. - №1.- Ser.18. – 102-117 p.[in Russian]

43. Dui D. (2000) Demokratia i obrazovaniye [Democracy and education]: per. s angl. Moscow: Pedagogika-Pres, 384 p. [in Russian].

44. Durgeim E. (1996) Sosiologiya obrazovaniya [Sociology of education]: per. s fr. T.G. Astahovoi / E. Durgeim; Nauch. red. B.C. Sobkin, V.Ia. Nechaev. - Moscow: INTOR. - 80 p. [in Russian]

45. Egoryshev S.B. (2004) Nauka, obrazovaniye i obshestvo v sovremennoi Rossii [Science, education and society in modern Russia] / S.B. Egoryshev // Modern educational process: continuity, availability, quality: Materials of the Russian scientific-practical conference, March-April 2004 - Ufa: Eastern University. - 21-24 p. [in Russian]

46. Zhurinov M.Zh. (1993) Nekotorye problemy vysshego obrazovaniya Respubliki Kazahstan, povysheniya kachestva podgotovki spetsialistov [Some problems of higher education in the Republic of Kazakhstan, improving the quality of training] // Bulletin of the Higher School of Kazakhstan. - Almaty, No. 3, S. 5-13. [in Russian]

47. Kabakovich G.A. (2009) Primeneniye v uchebnom protsesse vuza innovatsionnykh metodov i tehnologii [Application of innovative methods and technologies in the educational process of the university] / G.A. Kabakovich // The role of classical universities in the formation of the innovative environment of the regions: Materials of Intern. scientific-practical conf. - Ufa: BashSU, 2009, 21-24. [in Russian]

48. Karaev J., Balafanov E., Esbosynov M. (1998) Analiz i tendentsiya razvitiya distantsionnogo obrazovaniya [Analysis and trend of development of distance education] // Vysshaya shkola Kazahstana. – №6.- 140-148 p. [in Russian]

49. Koulmen J. (2001) Kapital sotsialnyi i chelovecheskii [Social and human capital] // Obshestvennye nauki i sovremennos / № 3. 122-139 p.

50. Legotin E.V. (2008) Obrazovaniye i chelovecheskii potentsial [Education and human potential] / Edited by P.M. Valiakhmetova R.M., Burkhanova, D.M.

Azamatova et al. // Report on human development in the Republic of Bashkortostan for 2008. - 173-179 p. [in Russian]

51. Mangeim K. (2000) Ocherki sosiologii znania: Problema pokolenii - sostozatel'nos - ekonomicheskie ambitsii [Essays on the Sociology of Knowledge: The Problem of Generations - Competitiveness - Economic Ambition] / K. Mangeim; Per. s angl. E.Ia. Dodina; Otv. red. I.I.B. Skvorsov. Moscow: INI-ON RAN, 162 p. [in Russian].

52. Nurgalieva G.K., Tusubaeva Zh.M. (2003) Distantionnoe obuchenie v vedushih universitetah Respubliki Kazahstan [Distance learning in the leading universities of the Republic of Kazakhstan] // Higher School of Kazakhstan, 2003-№4.- P.39-43. [in Russian]

53. Okolelov O.P. (2000) Proses obucheniia v sisteme distantionnogo obrazovaniia [The learning process in the distance education system]//Distantionnoe obrazovanie. - № 3. - 37-44 p.[in Russian]

54. Petkova Y.R. (2015) ISTORIA RAZVITIA DISTANSIONNOGO OBRAZOVANIA. POLOJITEL'NYE I OTRISATEL'NYE STORONY MOOS [HISTORY OF DISTANCE EDUCATION DEVELOPMENT. POSITIVE AND NEGATIVE ASPECTS OF MOOC] // Advances in modern natural science. - No. 3. - P. 199-204. [in Russian](retrieved from <http://www.natural-sciences.ru/ru/article/view?id=34763> 03.07.2020)

55. Popov V.D. (1981) Obshestvo, obrazovanie, lichnos [Society, education, personality] / V.D. Popov. Saratov: SSU, p. 198. [in Russian]

56. Tsarapkina Y.M., Mironov A.G., Kireicheva A.M. (2017) POTENCIAL ISPOLZOVANIA I PERSPEKTIVY RAZVITIA DISTANSIONNOGO OBÝCHENIA [POTENTIAL OF USE AND PROSPECTS FOR DEVELOPMENT OF DISTANCE LEARNING] // Modern studies of social problems, Volume 8, No. 7, pp. 304-318 (retrieved from <http://ej.soc-journal.ru> 03.07.2020)

57. Kuzmin E.I., Firsov V.R. (2004) UNESCO ob informatsionnom obshestve: osnovnye dokumenty i materialy [UNESCO on the Information Society: Basic Documents and Materials]. – St. Petersburg: The National Library of Russia, 118 p. [in Russian]

58. UNESCO. 2019. Recommendation concerning the Status of Teachers. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000259299?posInSet=1&queryId=f9d4bf3e-e911-4299-939d-33ea957a3000>

59. Verduin J. R., Clark, T. A. (1991) Distance education. – Oxford, UK: Jossey-Bass Publishers. – 279 p.

60. Ng CF (2021) The Physical Learning Environment of Online Distance Learners in Higher Education – A Conceptual Model. Front. Psychol. 12:635117. doi: 10.3389/fpsyg.2021.635117

61. Boulton H. Managing e-Learning: What Are the Real Implications for Schools? //Electronic Journal of E-learning. – 2008. – T. 6. – №. 1. – C. 11-18.

62. Curtis L. A. Unit costs of health and social care 2013. – Personal Social Services Research Unit, University of Kent, 2013.

63. Waters L. H., Menchaca M. P., Borup J. Parental involvement in K-12 online and blended learning //Handbook of research on K-12 online and blended learning. – 2014. – Т. 303.
64. Black E. W. An evaluation of familial involvements' influence on student achievement in K–12 virtual schooling. – University of Florida, 2009.
65. Currie-Rubin R., Smith S. J. Understanding the roles of families in virtual learning //Teaching Exceptional Children. – 2014. – Т. 46. – №. 5. – С. 117-126.
66. Thurber Y. M. Parent involvement and the impact on student achievement in grades 2-5 : дис. – Northwest Nazarene University, 2013.
67. Berthelsen D., Walker S. Parents' involvement in their children's education //Family matters. – 2008. – №. 79. – С. 34-41.
68. Bokayev B. et al. Distance learning in Kazakhstan: estimating parents' satisfaction of educational quality during the coronavirus //Technology, Pedagogy and Education. – 2021. – Т. 30. – №. 1. – С. 27-39.
69. Hoover-Dempsey K. V. et al. Why do parents become involved? Research findings and implications //The elementary school journal. – 2005. – Т. 106. – №. 2. – С. 105-130.
70. Hasan N., Bao Y. Impact of “e-Learning crack-up” perception on psychological distress among college students during COVID-19 pandemic: A mediating role of “fear of academic year loss” //Children and youth services review. – 2020. – Т. 118. – С. 105355.
71. Delen E. et al. Understanding parents' perceptions of communication technology use //International Online Journal of Educational Sciences. – 2015. – Т. 7. – №. 4. – С. 22-36.
72. Hasler Waters L. C. Exploring the experiences of learning coaches in a cyber charter school: A qualitative case study : дис. – [Honolulu]:[University of Hawaii at Manoa],[December 2012], 2012.
73. Lee M., Figueroa R. Internal and external indicators of virtual learning success: A guide to success in K-12 virtual learning //Distance Learning. – 2012. – Т. 9. – №. 1. – С. 21.
74. Anastasiades P. S., Vitalaki E., Gertzakis N. Collaborative learning activities at a distance via interactive videoconferencing in elementary schools: Parents' attitudes //Computers & Education. – 2008. – Т. 50. – №. 4. – С. 1527-1539.
75. Sorbring E. Parents' concerns about their teenage children's Internet use //Journal of Family Issues. – 2014. – Т. 35. – №. 1. – С. 75-96.
76. Liau A. K., Khoo A., Ang P. H. Parental awareness and monitoring of adolescent Internet use //Current psychology. – 2008. – Т. 27. – №. 4. – С. 217-233.
77. Beale A. V., Hall K. R. Cyberbullying: What school administrators (and parents) can do //The Clearing House: A Journal of Educational Strategies, Issues and Ideas. – 2007. – Т. 81. – №. 1. – С. 8-12.
78. Friedman B. A., Bobrowski P. E., Markow D. Predictors of parents' satisfaction with their children's school //Journal of Educational Administration. – 2007.

79. Ahn J. Digital divides and social network sites: Which students participate in social media? //Journal of Educational Computing Research. – 2011. – Т. 45. – №. 2. – С. 147-163.
80. Ferdig R. E. Understanding the role and applicability of K-12 online learning to support student dropout recovery efforts //Lansing, MI: Michigan Virtual University. – 2010. – Т. 32.
81. Staker H. The Rise of K-12 Blended Learning: Profiles of Emerging Models //Innosight Institute. – 2011.
82. Waters L. H., Menchaca M. P., Borup J. Parental involvement in K-12 online and blended learning //Handbook of research on K-12 online and blended learning. – 2014. – Т. 303
83. Borup J., Graham C. R., Davies R. S. The nature of adolescent learner interaction in a virtual high school setting //Journal of Computer Assisted Learning. – 2013. – Т. 29. – №. 2. – С. 153-167.
84. Noddings N., Shore P. J. Awakening the Inner Eye. Intuition in Education. – Teachers College Press, Columbia University, New York, NY 10027, 1984.
85. Ramirez F. Technology and parental involvement //The Clearing House. – 2001. – Т. 75. – №. 1. – С. 30-31.
86. Erb R. E. From traditional public school to cyber charter: How parents decide : дис. – The Pennsylvania State University, 2004.
87. Liu F. et al. The Validation of One Parental Involvement Measurement in Virtual Schooling //Journal of interactive online learning. – 2010. – Т. 9. – №. 2.
88. Bailey J., Schneider C., Vander Ark T. Navigating The Digital Shift: Implementation Strategies for Blended and Online Learning. – Digital Learning Now!, 2013.
89. Russell G. The distancing question in online education //Innovate: Journal of Online Education. – 2005. – Т. 1. – №. 4.
90. Murphy E., Rodríguez-Manzanares M. A. Teachers' perspectives on motivation in high-school distance education //International Journal of E-Learning & Distance Education/Revue internationale du e-learning et la formation à distance. – 2009. – Т. 23. – №. 3. – С. 1-24.
91. Harms C. M. et al. Educating educators for virtual schooling: Communicating roles and responsibilities //Journal of Communication. – 2006. – Т. 16. – №. 1. – С. 17-24.
92. Sorensen C. Learning online at the K-12 level: A parent/guardian perspective //International Journal of Instructional Media. – 2012. – Т. 39. – №. 4.
93. Beck D., Maranto R., Lo W. J. Parent involvement and student/parent satisfaction in cyber schools //Society for Information Technology & Teacher Education International Conference. – Association for the Advancement of Computing in Education (AACE), 2013. – С. 229-236.

Мазмұны

Кіріспе.....	3
1 Қашықтықтан оқыту форматын ұйымдастырудың ерекшелігі.....	7
2 Қашықтықтан оқыту форматында білім алушыларға көмек көрсетудің әдістері мен түрлері.....	87
3 Қашықтықтан оқыту форматында білім алушыларға қолдау көрсету жөніндегі әдістемелік ұсынымдар.....	156
Қорытынды.....	240
Әдебиеттер тізімі.....	243

ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУ ФОРМАТЫНДА БІЛІМ АЛУШЫЛАРҒА
ҚОЛДАУ КӨРСЕТУ БОЙЫНША АТА-АНАЛАРҒА АРНАЛҒАН
ӘДІСТЕМЕЛІК ҰСЫНЫМДАР

Басуға 27.07.2022 ж. қол қойылды. Пішімі 60×84 1/16.
Қағазы офсеттік. Офсеттік басылыс.
Қаріп түрі «Times New Roman». Шартты баспа табағы 15.